

АРТУРО
ПЕРЕС-РЕВЕРТЕ

Садомасж

ФАБУЛА
ВИДАВНИЦТВО

*Присвячується пам'яті Лоренсо Переса-Реверте, солдата Республіки,
який вирушив на війну в шістнадцять років, повернувся
в дев'ятнадцять і помер, не доживши до двадцяти двох*

Зло, як і добро, має своїх героїв.

Ларошфуко «Максими»

Картина — це сукупність її руйнівних елементів.

Пабло Пікассо

1. НОЧІ БІАРРІЦА

Під навісом тераси миготіли п'ять білих плям і одна червона цятка. Білили манишка сорочки, комір, дві накрохмалені манжети й хусточка у верхній кишені смокінга. Червоним мерехтів вогник сигарети, затиснутої в зубах чоловіка, який нерухомо сидів у темряві.

Ізсередини долинали приглушені голоси й звуки музики. Сяйво спадаючого місяця розливалось сріблясто-чорним морем. Праворуч блимав маяк, а ліворуч виднілися тьмяні вогні старої частини міста.

Стояла тиха, тепла, безвітряна ніч, типова для середини травня.

Лоренсо Фалько востаннє затягнувся сигаретою, кинув недопалок дотолу і розчавив його підошвою черевика. Знову окинув оком море й берег, зосередившись на найтемнішій ділянці, де саме тієї миті тричі спалахнув і згас ліхтар. Приймавши сигнал, Фалько повернувся до казино й неквапливо проминув порожній салон, оздоблений хромом і пурпуровими лакованими панелями. Скрізь горіли світильники в стилі артдеко, і величезні дзеркала відображали його стрункий елегантний силует.

У гральній залі було людно, і Фалько обвів пильним поглядом усіх, хто скупчився довкола вісімнадцяти столів. Останнім часом до казино навідувалася інша публіка. Від епохи автомобільних перегонів, джазової лихоманки, іспанських грандів, англійських мільйонерів, розкішних кокоток і російських аристократів-вигнанців у Біарріці майже нічого не залишилося. Францією правив Народний фронт, робітники добилися оплачуваної відпустки, а ті, хто захоплено спостерігав за грою в бакара або тридцять-сорок, покушуючи кінчик сигари або витягнувши оповиту перлами шию, належали до середнього класу і непогано ладнали з останніми представниками попередньої еліти, які стояли поруч. Ніхто з них не обговорював сезон у Лоншані, зиму в Санкт-Моріці або останню витівку Скіапареллі¹. Усіх цікавила війна в Іспанії, погрози Гітлера на адресу

Чехословаччини, викрійки з журналу «Марі Клер» для самостійного пошиття сукні або зростання цін на м'ясо.

Фалько відразу знайшов потрібного чоловіка. Це було нескладно, адже той не відходив від столу, де грали в бакара. Кремезний, з густим сивим волоссям, одягнений у вишуканий смокінг. Час від часу він нахилився до своєї дружини — незмінної супутниці — і щось шепотів їй на вухо, перебираючи купку фішок на зеленому сукні. Судячи з усього, він більше програвав, ніж вигравав, але Фалько знав, що цей чоловік може собі дозволити такі витрати. Насправді він міг собі дозволити майже все, адже його звали Тасіо Сологастуа, і він був одним із найбагатших чоловіків Негурі — фешенебельного кварталу Більбао, що вважався осередком заможної баскської буржуазії.

Фалько перевів очі на сусідній стіл. Там, у натовпі зівак, стояла Малена Ісагіррі і здалеку стежила за подружжям. Зустрівшись із нею поглядом, він ледь помітним жестом торкнувся годинника на лівому зап'ястку, і вона злегка кивнула головою. Тоді Фалько нібито випадково підійшов до неї. Малена була доволі привабливою: повненька, років тридцяти, правильні риси обличчя, коротке, завите за модою волосся, великі чорні очі. Їй неабияк личило вечірнє вбрання — біла шифонова сукня античного стилю від мадам Грес.

— Вони весь час стирчать тут,— сказала вона.

— Бачу. Жінка багато програла?

— Як завжди. Фішки ціною п'ятнадцять тисяч франків. Одна за одною.

Фалько іронічно посміхнувся. Едурне Ламбаррі де Сологастуа дуже любила бакара — так само, як коштовності, норкові шуби та все, на що можна було витратити гроші. Аналогічні вподобання мали дві її доньки, Ізаскун та Аранча — гарненькі й легковажні басконки (вони вочевидь танцювали в «Мірамарі», як зазвичай робили о цій порі). Фалько знову позирнув на годинник. Двадцять хвилин по одинадцятій.

— Гадаю, вони ось-ось підуть,— зауважив він.

— Усе йде за планом?

— Я щойно зателефонував їм і побачив сигнал.— Фалько повільно оглянув залу.— Ти бачила охоронців?

Малена кивнула в бік кремезного темноволосого чолов'яги з вузьким чолом і носом боксера. Смокінг був йому затісний. Обпершись спиною об колонну, охоронець стояв трохи далі від грального столу і дивився на Сологастуа з собачою відданістю.

— Лише цього. Другий, певно, чекає надворі, із водієм.

— Дві машини? Як завжди?

— Так.

— Чудово. Що більше народу, то веселіше.

Вона злегка усміхнулась, зберігаючи самовладання.

— Ти завжди такий бешкетник? Усе сприймаєш несерйозно?

— Не завжди. Не все.

Її усмішка стала ширшою. Малена нервувала, але була налаштована рішуче. Смілива поведінка почасти пояснювалася особистою трагедією — 25 вересня червоні вбили її батька та брата на борту плавучої тюрми «Кабо Кілатес», пришвартованій у гавані Більбао. Вона, сеньйорита з пристойної родини, що здавна підтримувала карлістів², приєдналася до повстанців відразу після перевороту і виявила неабияку сміливість, перевозячи таємні послання генерала Моли із Сан-Себастьяна до Памплони. Коли її близьких стратили, Малена вирішила перейти до активних дій і попросила про це керівництво. Тепер вона працювала з Фалько, допомагаючи йому готуватися до операції. Хороша дівчина, подумав він. Надійна, серйозна, відважна напарниця.

— Вони йдуть,— сказала вона.

Фалько глянув у бік грального столу. Тасіо Сологастуа та його дружина підвелися і попрямували до каси обміняти фішки. Наближалася мить, коли подружжя — після традиційної вечері в ресторані «Ле Петі Ватель» і кількох партій у казино — поверталося до своєї вілли в Гаракойці. Розслаблений і спокійний, охоронець відступив від колони й пішов слідом за ними. Фалько лагідно торкнувся двома пальцями руки Малени.

— Ходімо. На нас чекають справи.

Вона взяла його під руку, і вони невимушено рушили до гардеробу.

— Ці двоє до біса пунктуальні,— відзначила Малена, накинувши на голі плечі бордову вовняну шаль.— Завжди виходять о тій самій годині. Щоночі.

Вона була явно задоволена тим, що події розвивалися згідно з їхнім задумом. Коли Фалько повернувся до Біарріца після короткої таємної вилазки до Каталонії, де виконував термінове завдання адмірала, вона вже місяць стежила за Сологастуа. Торік, коли франкістські війська готувалися захопити Ірун, подружжя разом із двома доньками перебралось через кордон. Тасіо Сологастуа, відомий активіст БНП — Баскської націоналістичної партії, католик і консерватор, був важливою опорою автономного уряду Еускаді попри те, що з тактичних міркувань підтримував республіканців. Розкошуючи в Біарріці, де скромна трапеза коштувала втричі дорожче за вечерю з шампанським у будь-якому пристойному ресторані франкістської Іспанії, він суттєво впливав на діяльність націоналістів, зосереджених на південному сході Франції; з його британських і швейцарських рахунків надходили великі суми на закупівлю зброї для баскських портів. Згідно з інформацією, що надали давні приятелі Фалько, з якими він займався контрабандою (минуле ніколи не помирає остаточно), Сологастуа подарував баскській армії 8 гармат, 17 мінометів, 22 кулемети, 5800 гвинтівок і півмільйона патронів, а також зафрахтував два риболовецькі баркаси для допоміжного баскського флоту. Звісно, це було дещо серйозніше за колекціонування олов'яних солдатиків. Франкістські спецслужби мали всі підстави бажати його

викрадення чи вбивства. Саме таких пріоритетів дотримувався Лоренсо Фалько, виконуючи доручене йому завдання.

Вони зупинилися під яскраво освітленим великим навісом біля входу до казино, чекаючи, поки помічник швейцара піджене їм машину. Звідти було добре видно, як один з автомобілів Сологастуа, елегантний «Лінкольн Зефір», виїжджає зі стоянки, а другий — значно скромніший «форд» із запаленими фарами й увімкненим двигуном — чекає на еспланаді. Подружжя встиглося на задньому сидінні «лінкольна», а одягнений у смокінг охоронець допоміг їм зачинитися і попрямував до «форда». Захрустів гравій, і два автомобілі майже одночасно рушили з місця. Тієї ж миті до дверей під'їхав «Пежо 301», спеціально обраний для цієї операції через просторий салон і потужний двигун. Малена рішуче влаштувалася на водійському сидінні. Фалько роздав чайові, усівся поряд і зачинив дверцята.

— Готова? — спитав він.

Жінка поклала одну руку на кермо й увімкнула першу передачу. Ліхтар, що висів під навісом, бив у вікно, і Фалько помітив, що Малена для зручності скинула туфлі й задерла довгу вечірню сукню до стегон.

— Цілком і повністю,— відповіла вона.

Якусь мить він роздивлявся її ноги, після чого весело кивнув.

— Тоді вперед. На полювання.

Машина рушила з місця, і він встиг розгледіти напружену посмішку Малени, перш ніж казино залишилося позаду. Вони їхали за сигнальними вогнями «форда», що супроводжував «лінкольн», освітлюючи його фарами на перехрестях. Трохи згодом піднялися безлюдними затемненими вулицями, проминули сторожову вежу та площу Клеменсо й спустилися до прибережної дороги, що вела до міста Сен-Жан-де-Люз.

— Чудово,— відмітив Фалько.— Та сама програма.

— Так.— Профіль Малени вимальовувався в тіні щоразу, як світло фар падало на якийсь мур.— Ми, баски, не любимо змінювати рутину.

— Хоча рутина вбиває.

— Так,— захихотіла вона.— Скидається на те.

Фалько зауважив, що її голос був спокійним. Вона виявилася впевненою, досвідченою водійкою — трималася на ідеальній відстані, аби не загубити об'єкт із поля зору і водночас не викликати підозр. Вони вже виїхали з селища на пряме шосе, оточене обабіч сосновим лісом. Праворуч простиралося море, посріблене місячним сяйвом.

— Залишилося два кілометри,— оголосила Малена.

Фалько відчинив шухлядку на приладовій панелі, дістав важкий пакунок, розгорнув його й торкнувся холодної сталі дев'ятиміліметрового браунінга FN і видовженого циліндра глушника «Хайсфельдт». Поклавши зброю на коліна, він навпомацки витягнув обойму, перевірів, що вона повна, дослав патрон у набійник, поставив пістолет на запобіжник і пригвинтив глушник.

— Зараз ми звернемо праворуч і виїдемо на міст Гаракойцу,— сказала жінка.

Цього разу в її голосі вчувалася напруга. Вона трохи відпустила педаль газу, і «пежо» уповільнив хід. Попереду, метрів за сто, зупинилися два автомобілі.

— Прикордонний пост,— мовив Фалько, тримаючи зброю на колінах.
— Гальмує повільно.

Вони під'їхали до машин і розмістилися прямисінько за ними. У світлі фар виднівся кам'яний міст і шлагбаум із написом «Жандармерія» у біло-синьо-червоному колі. З обох боків до «лінкольна» підійшли двоє жандармів у темній формі — високий і низенький. Останній нахилився до віконця водія. На передніх сидіннях «форда» чітко вирізнялися силуети охоронців.

— Не глуши двигун,— наказав Фалько.

Він відчинив дверцята й виліз назовні, сховавши пістолет в опущеній долоні. Зробив три глибокі вдихи й великим пальцем обережно зсунув убік важіль запобіжника. Неквапливо пройшов між автомобілями до узбіччя, тримаючи в полі зору водія «форда» і чоловіка на сусідньому сидінні й водночас стежачи за жандармами краєчком ока.

Наблизившись до машини, він легенько постукав по склу кісточками пальців лівої руки. На губах грала щира усмішка чоловіка, який хоче щось спитати. Водій опустил скло, і Фалько вистрелив йому в обличчя.

Хоча браунінг мав слабку віддачу, він підскочив у долоні, немов змія, яка щойно вжала. Ось чому довелося вдруге навести його, аби прицілитись у другого охоронця — здорованя з приплюснутим носом, котрий був у казино. Той відчайдушно звивався, силкуючись звільнитися з-під трупа напарника, що навалився йому на плече, шукаючи щось у кишені смокінга — очевидно, пістолет.

— Ні! — почувся благальний крик.— Ні!

Миготіння фар дозволило розгледіти широко розплющені очі, що зі страхом дивилися на металевий циліндр глушника. Браунінг знову підскочив, і на комірці сорочки з'явився отвір розміром із монету. Охоронець ще ворушився, намагаючись відчинити дверцята. Йому це майже вдалося, але Фалько натиснув на спусковий гачок, і обм'якле тіло наполовину виповзло з машини.

Він позирнув на «лінкольн», зазначивши, що ситуація дещо змінилася. Ліві передні дверцята були відчинені, і низенький жандарм витягав з автомобіля труп водія. Напарник тримав у руках ліхтар і пістолет, цілячись у Тасіо Сологастуа та його дружину, які зіщулилися на задньому сидінні і з жахом спостерігали за цією сценою. Фалько рушив туди, відчинив двері й приставив ствол із глушником до голови баскського мільйонера.

— Виходьте... Самі. Вона залишиться.

Завдяки ліхтарю високого жандарма все було чудово видно: перекошене обличчя фінансиста, налякані очі жінки. Аж раптом вона заверещала. Гучний пронизливий крик затремтів у повітрі. Не відводячи пістолет від голови чоловіка, Фалько нахилився і кулаком лівої руки вгатив їй у скроню. Вона знепритомніла й відкинулася до протилежного віконця.

— Виходьте,— спокійно повторив він.— Інакше ми вб'ємо її.

Той підкорився. Коли Фалько змусив його притулитися до машини й обшукав кишені, то відчув, як чоловік тремтить. Тієї миті Малена розвернула «пежо». Блимнули фари, освітивши труп водія з перерізаним горлом, що стікав кров'ю в канаві.

— Що відбувається? — нарешті пробурмотів Сологастуа.

— Ви заарештовані. Вас судитимуть франкісти.

Якусь хвильку той осмислював почуте. Зрозумівши, у чому справа, він настільки обурився, що навіть забув про страх.

— Це помилка. Ми на території Франції.

— Іпаральде,— зауважив Фалько.— Північ Країни Басків.

— Чого ви хочете від мене?

— Ви маєте вирушити у невеличку подорож.

— Куди?

— Сюрприз.

Фалько схопив бідолаха за комір піджака й підштовхнув до «пежо», тримаючи його на мушці. Тим часом жандарми сіли за кермо, з'їхали з дороги й заховали машини під соснами.

— Що буде з моєю дружиною? — спитав Сологастуа.

— Не хвилюйтесь. Їй не зашкодять.

Геть ошелешений в'язень не пручався. Однак побачивши, що Малена відчинила багажник «пежо», різко зупинився.

— Покидьки! — скрикнув він.

Фалько грубо штовхнув його вперед. Малена витягла з багажника широкий моток пластиру. Вони зв'язали йому руки за спиною і знерухомили ноги. Сологастуа попервах опирався, тож Фалько без особливої люті вдарив його в сонячне сплетення. Той упав на коліна.

— Якщо проблема в грошах, я можу... — пробелькотів фінансист, ледве переводячи дух.

Договорити він не встиг — Малена зав'язала йому рота двома смужками пластиру. Спільними зусиллями

вони підняли його й поклали в багажник. Потім Малена перемістилася на переднє сидіння і повернулася з пляшечкою хлороформу та великим шматком вати. Затамувавши подих, вона відвернула обличчя, змочила вату в рідині і приклала її до носа полоненого. За тридцять секунд Сологастуа завмер. Поки Фалько накривав тіло ковдрами, маленькою валізою, кошиком для пікніка й зачиняв багажник, Малена вмощувалася за кермом. Фалько глянув на жандармів, які витягли трупи з канави й зняли шлагбаум.

— Як почуввається сеньйора мільйонерша? — спитав він іспанською.

У напівтемряві, прорізаний скупим місячним сяйвом, було видно, як жандарми знімають форму і ховають одяг між куцями.

— Вона ще не отямилася, — відказав найнижчий чоловік.

Фалько задоволено кивнув.

— Біда, якщо вона не вміє керувати машиною. Довго доведеться чвалати, коли прокинеться.

Той зареготав.

— Їй доведеться чвалати у будь-якому разі. Ми вивели з ладу двигун і прокололи шини. Як тобі ідея?

— Чудово!

— Коли вона повернеться додому або знайде телефон, ви вже дістанетесь Іруна.

Фалько вийняв портсигар, срібну запальничку «Паркер Бекон» і запалив сигарету.

— Хороша робота,— мовив він, випускаючи дим.

— Твоя дівчина добре трималася,— погодився чоловічок.

— Так.

— Можна сказати, дуже добре.

Посвітивши запальничкою, Фалько глянув на наручний годинник. Доволі пізно.

— Хутчіше, забираймося звідси,— сказав він.— Вам щось потрібно?

— Ні. Все гаразд.

— Щасливої дороги!

— Навзаєм, дорогенький.

Перш ніж загасити вогник і рушити до «пежо», Фалько встиг розгледіти жаб'ячі очі й жорстоку посмішку Пакіто Павука.

До кордону залишалось дванадцять кілометрів. Проїхавши Сен-Жан-де-Люз, вони звернули на звивисту дорогу, що зміїлася між сосняками й високими скелями. Унизу плескалося сріблясто-чорне море, що мерехтіло, мов агат. Фалько й Малена Ісагіррі не розмовляли відтоді,

як проминули міст. Чоловік запалив сигарету «Players» і сунув їй до рота, після чого закурив сам.

— Хочеш відпочити? Я можу сісти за кермо.

— Ні. Я не втомилася.

Її профіль ледь виднівся в напівтемряві. Затиснувши сигарету між зубами, Малена міцно обхопила кермо обома руками.

— Я ніколи не бачила, як убивають людину,— сказала вона.

Якусь хвильку вони мовчали. Фалько курив, дивлячись на освітлене фарами шосе. Праворуч виднілися огорожі й придорожні стовпи, пофарбовані червоно-білими смугами.

— Я навіть уявити не могла, що це станеться саме так,— додала вона.

Він зацікавлено глипнув на неї.

— Як?

— Просто й буденно. Мені здавалося, що в таких випадках важко уникнути конфліктів, пристрастей, сутичок. А те, що ми повернули, нагадувало якусь бюрократичну процедуру.

Вона професійно зменшила швидкість перед поворотом. Скрипнули шини, і Фалько подумав, що Сологастуа, мабуть, перевертається в багажнику. Краще б він спав.

— Ти був таким спокійним... Ти завжди так поводишся?

— Не завжди.

— Сумніваюсь, що мого батька й мого брата Ін'їго вбили подібним чином. Я радше уявляю розгніваний набрід. Комуністичні орди. Ти розумієш.

— Можливо,— погодився Фалько.— Існує чимало способів вбити людину.

— Дивлячись на тебе, будь-хто сказав би, що ти знаєш усі способи.

Запала чергова пауза. Розвернувшись до жінки, Фалько не відривав від неї допитливого погляду.

— А ти зробила б це в разі потреби? Натиснула б на спусковий гачок?

— Гадаю, так.— Вона здвигнула плечима.— Врешті-решт я воювала з рекете. Я ж карлістка.

Вони ще трохи помовчали.

— Ця божевільна Республіка перетворилася на суцільний хаос,— нарешті сказала Малена.— Марксистки готувалися влаштувати революцію, але ми їх випередили. Де ти був вісімнадцятого липня?

— Не пам'ятаю. Десь там.

Цього разу розвернулася Малена, намагаючись визначити, чи говорить він серйозно або іронізує. Потім вона зосередилася на дорозі, уповільнивши хід перед наступним поворотом. І знову скрипнули шини. На щастя, вони нові, подумав Фалько, схопившись за ремінь безпеки. Шини «Мішлен», встановлені для належного проведення операції.

— На цій війні я — простий солдат,— зауважила жінка.— Так само, як і ти. І ті двоє товаришів, перевдягнені жандармами.

Фалько подумки посміхнувся. Називати їх «товаришами» було наївно. Очевидно, що вона погано знала обох — його та Пакіто Павука. Минулого тижня кілер прибув на південний схід Франції, аби допомогти їм підготуватися до фінального етапу. Причепурений, огорнений пахощами брильянтину і трояндової води, Павук не питав зайвого — його цікавили лише накази, що їх він мав виконувати.

— Може, колись настане і моя черга,— задумливо мовила Малена.

— Убивати?

Супутниця тихенько засміялась і знову перемкнула передачу. Тепер вона затиснула сигарету між двома пальцями правої руки, що спиралася на кермо.

— Помирати.

Фалько зробив довгу затяжку. Жінка періодично зиркала на нього, не відволікаючись від шосе. Вони розпочали спуск. Дорога стала рівнішою, скелі залишилися позаду, а над ліхтарями нависали сосни, що чітко вирізнялися в місячному сяйві.

— Я пішла воювати не тому, що хотіла помститися,— прошепотіла Малена після тривалої мовчанки.

Вона покрутила ручку, опустила віконце й кинула недопалок. До салону увірвався вітер, розсипаючи маленькі іскринки.

— Я підтримувала тих, хто організовував повстання,— додала вона.— Я була з ними задовго до того, як вбили мого батька та брата... Це хрестовий похід проти марксистського атеїзму і сепаратизму.

Фалько спокійно кивнув. З'явилися перші будинки Андая. Фари вихопили з темряви плакат із назвою міста.

— Готовність завдавати шкоду неабияк допомагає,— нейтральним тоном мовив він, немовби підсумовуючи все сказане раніше.

— Готовність завдавати шкоди,— повторила Малена, стукнувши долонею об кермо.— Звучить непогано. Чи мучить тебе совість, коли ти вбиваєш один раз або робиш це надто часто? Чи буває «забагато» жертв?

Він помовчав кілька секунд, удаючи, ніби розмірковує, хоча чудово знав відповідь.

— Буває.

— Чи залишаються неприємні спогади?

— Іноді.

— Я запитую себе, як ти живеш із думкою про всіх тих небіжчиків.

Фалько загасив сигарету в попільничці й жбурнув недопалок у вікно.

— Добре живу.

Малена витримала коротку паузу.

— Знаєш, ти дуже дивний чоловік, — зітхнула вона. — З тобою якось тривожно. Гадаю, мені буде краще працювати без тебе.

— Залишилася одна непроста формальність.

— Про що ти?

Фалько вказав на другий плакат, який вони саме проминали, — «*Douane française*»³. Потім витягнув браунінг із шухлядки, перевірів наявність кулі в патроннику і поклав зброю назад.

— Ми майже приїхали.

Будка жандармів стояла поблизу запаленого ліхтаря, на лівому боці шосе. Другий ліхтар, встановлений на протилежному боці, освітлював білу будівлю митниці. Пофарбований у червоні й білі смуги шлагбаум був опущений, аби перегородити шлях автомобілям. За ним простиралася нейтральна зона — довгий залізничний міст. Удалині миготіли вогні іспанської митниці.

— Не глуши двигун і не виходь з машини, якщо тобі не накажуть, — мовив Фалько. — А якщо виникнуть проблеми, тисни на газ, збивай шлагбаум і мчи до іншого боку кордону не озираючись.

— А ти?

— Не хвилюйся за мене. Якщо наш план зірветься, роби те, що я казав. Зі мною чи без мене. Зрозуміло?

— Так.

Малена зупинила машину за десять метрів від шлагбаума, виконуючи вказівки жандарма, який махав електричним ліхтарем поряд із будкою. Фалько нарахував ще трьох жандармів. Один стояв біля шлагбаума, а двоє — на подвір'ї митниці.

— Вимкніть фари й опустіть скло.

Малена підкорилася, але двигун не вимкнула. Жандарм, що світив ліхтарем, підійшов із боку водійського сидіння. Перш ніж згасли фари, Фалько встиг розгледіти зірочки сержанта.

— Добрий вечір,— сказав чоловік французькою.— Ваші документи, будь ласка.

Перехилившись через Малену, Фалько простягнув йому два паспорти. Фальшиві імена, фальшива адреса в Сан-Себастьяні, реальні світлини з усіма необхідними печатками. Благопристойна маска. Сеньйор і сеньйора Уругія. Порядні буржуа. Добре одягнені, із хорошою машиною. Люди, яким нічого приховувати.

— Доволі пізно.— Жандарм перейшов на іспанську. Він проглядав документи, підсвічуючи ліхтарем.— Звідки ви їдете о такій порі?

— Із казино в Біарріці,— спокійно відповів Фалько.

У світлі ліхтаря було видно, що жандарм проникливо дивиться на нього з-під козирка кашкета.

— Пофортунило? — спитав він.

Фалько знизав плечима.

— Як сказав би Айнштайн, фортуна є відносною.

— Вас цікавить Айнштайн?

— Мене більше цікавить Данієль Дарйо⁴.

На щастя, діалог розгортався за сценарієм. Саме так, як домовлялися. Промінь ліхтаря впав на ноги Малени, на задерту вище колін спідницю. Потім ковзнув салоном і зупинився на обличчі Фалько.

— Чи маєте щось задекларувати?

Фалько хитнув головою, намагаючись здаватися якомога щирішим.

— Кошик для пікніка й маленька валіза з особистими речами.

— І все?

— Так.

— Глушіть двигун.

Малена послухалася, і м'яка вібрація відразу стихла.

— Відкрийте багажник, будь ласка.

Голос жандарма був серйозним, беземоційним. Уникаючи стривоженого погляду Малени, Фалько відчинив дверцята, вийшов із машини й підняв комір піджака. Надворі було сиро й вогко через близькість до моря та річки Бідасоа.

Хоча події розвивалися згідно з планом, він тримався насторожі. Готовий битися, тікати або зробити і те і те. Кинувши швидкий погляд на інших жандармів, Фалько зауважив, що двоє чоловіків, які стояли на подвір'ї, здавалися сонними й розслабленими так само, як і той, що чатував біля шлагбаума. Але всі вони були озброєні гвинтівками. Якщо щось зірветься і Малена втече, виконуючи його наказ, він матиме обмаль шансів перебратися на іспанський бік кордону. Хоч би як швидко він біг, жандарми могли вистрелити йому в спину й влучити попри тьмяне освітлення. Напрямок кулі визначає диявол.

Фалько глянув на металеве поруччя мосту і темні дерева, що росли ліворуч, за будкою. Він добре вивчив цю місцевість при денному світлі. Навряд чи вдасться сховатися там. Найпростіший варіант — дозволити їм затримати його й пустити все на самоплив. Якщо Малена дістанеться іспанської території, французи не зможуть висунути йому серйозних звинувачень — подібні дрібні інциденти є типовими для країни, де йде війна. Проблема швидко вирішиться завдяки франкістському консульству і правильно розподіленим грошам.

Вони підійшли до задніх дверцят. Смикнувши за ручку, Фалько повільно відчинив багажник, відчуваючи, як кров стукотить у скронях, поки він розмірковував, як і куди вдарити жандарма, якщо все піде шкереберть.

Ліхтар освітив кошик, валізу, ковдри. Нічого підозрілого. Фалько з полегкістю пересвідчився, що Сологастуа не ворушився і не хропів. Складалося враження, буцімто його там не було. Благотворний ефект хлороформу досі тривав.

— Чудово,— сказав жандарм, загасивши ліхтар.

Він навіть нічого не торкався. Фалько обережно зачинив багажник. Напруга спала, пульс вирівнявся. Інші жандарми стояли нерухомо. Розіграно як по нотах. П'ятдесят тисяч франків, які Фалько відніс до префектури Андая, неабияк посприяли успіху справи. Завдання полегшилося ще й тому, що серед жандармів були колишні члени французької фашистської організації «Вогняні хрести».

— Ми можемо їхати? — спитав Фалько.

Жандарм повернув йому паспорти й дмухнув у свисток, наказуючи своєму напарнику підняти шлагбаум.

— Звичайно, сеньйоре. Гарної вам подорожі.

«Пежо» неквапливо в'їхав на міст.

— У нас вийшло! — захоплено скрикнула Малена, ніби не вірячи, що це відбувається насправді.

Фалько промовчав. Притулившись чолом до холодного скла, він чекав, коли адреналін, викинутий у кров за останні хвилини, повільно розсмокчеться. Перехід від одного стану до іншого — від готовності битися до спокою — здійснюється доволі складно й неприємно. Налаштування потребує часу.

— Простіше не буває,— повторювала Малена.

Фалько глянув праворуч, туди, де за биками мосту, у найширшому місці річки, мерехтів сріблястий клин, утворений місячним сяйвом. На темному березі горіли поодинокі вогні Іруна — їх було дуже мало через те, що червоні підпалили місто кілька місяців тому.

— Ми майже дісталися Іспанії,— відзначила Малена.

В її голосі вчувалося хвилювання. Патріотичний шал, відмітив Фалько. За Бога, за Батьківщину, за короля. Відважна дівчина святкує перемогу. У певному сенсі вона помстилася за вбитих брата та батька.

— Ти добре трималася,— сказав він.

— А ти тримався чудово.

«Пежо» зупинився посеред мосту. Фари вихопили з темряви білу будівлю іспанської митниці.

— Подай їм сигнал,— порадив Фалько.— Вони мають зрозуміти, що це ми.

Малена двічі блимнула фарами.

— Гадаю, настав час розійтися,— мовила вона.

— Так.

Якусь мить жінка мовчала. Потім перемкнула передачу, зменшуючи швидкість.

— Для мене величезна честь працювати з тобою... Було приємно грати роль сеньйори Урутія.

— Я теж вважаю за честь мати таку помічницю.

— Ти — один із небагатьох чоловіків,— зізналась Малена після коротких вагань,— які не чіплялися до мене. А ти мав достатньо приводів.

— Сподіваюсь, ти не сприйматимеш це як образу.

— Господи, ні! — зайшлася сміхом вона.— Навпаки. Це найкращий комплімент з твого боку — ставитися до мене як до товаришки.

— Ти й була справжньою товаришкою.

— Так... Я старалася.

Залишалися останні метри. «Іспанія» — сповістив плакат на в'їзді. Фари висвітили шлагбаум між двома кам'яними колонами, що позначали територію франкістів. У скупому світлі ліхтаря бовваніли силуети кількох чоловіків, що завмерли, очікуючи.

— Не знаю, що ще сказати тобі,— додала Малена.

— Скажеш згодом.

— Можливо,— погодилась вона, витримавши паузу.

Шлагбаум піднявся, і автомобіль проїхав ще кілька метрів, перш ніж зупинитися біля подвір'я митниці. Чоловіки підступили ближче, оточивши їх щільним кільцем мундирів, плащів, лакованих трикутників. Фалько опустив скло й примружив очі — яскравий промінь прожектора мало не заслпив його.

— Ти запізнився. Як завжди,— пролунав сердитий голос адмірала.

2. ЗОВНІШНІСТЬ НЕ Є ОМАНЛИВОЮ

Ранок у Сан-Себастьяні видався погожим. Сонце било у вікна готелю «Марія Христина», освітлюючи лаковані меблі, лискучі чоботи, мундири, портупеї і дорогий одяг цивільних. Космополітичне вишукане місто, повне офіцерів і заможних біженців, якнайкраще користувалося своєю віддаленістю від усіх фронтів. Гучний гомін розмов драгував навіть більше, ніж щільні хмари тютюнового диму, що стелилися баром. За шинквасом, між шеренгами пляшок, стояли образ Пречистої Діви — Вірхен дель Коро⁵, червоно-жовтий прапор і радіоприймач у галенітовому корпусі, звідки долинав голос Кончі Пікер⁶, яка співала «Зелені очі».

Відчуваючи на собі сумний погляд бармена, Лоренсо Фалько — сьогодні він був одягнений у коричневий твідовий піджак і бежеві фланелеві штани — відсунув убік коктейль, який не встиг спробувати, поклав на шинквас три песети, підтягнув вузол краватки, підхопив капелюх із сусіднього табурета і попрямував до дверей, де щойно з'явився адмірал.

— Слухай уважно, — мовив шеф і підняв палець, коли Фалько підійшов до нього.

Здивований, Фалько закліпав очима й роззирнувся довкола.

— Що я маю слухати?

Адмірал не поспішав опускати палець. Обличчя було насупленим.

— Пікер.

— Що з нею?

— Хіба ти не чув? Вона проспівала: «На порозі мого дому».

— І що з того?

— Слова інші. Завжди було: «На порозі борделю».

Фалько глузливо посміхнувся.

— Сеньйоре, в Іспанії панує цензура. Шльондр уже не згадують у романсах. Мораль понад усе.

— Боже милий... Часом я сумніваюсь, чи варто нам вигравати цю війну.

Керівник НІОС, як завжди, був одягнений у цивільне: сірий костюм, парасолька, капелюх. Хоча адмірал був уродженцем селища Бетансос, попелясті вуса й парасолька надавали йому схожості з англійцем. Він оглянув весь бар поперек плеча Фалько й кивнув у бік вестибюля.

— Ходімо прогуляємося.

— Навряд чи вона вам знадобиться.— Фалько вказував на парасольку.

— Погода чудова.

Той байдужо відмахнувся.

— Ми, галісійці, не довіряємо навіть рідному батькові. Однією пересторогою більше, одним неприємним сюрпризом менше. За нинішніх часів це особливо актуально. Второпав?

— Второпав.

Здорове та штучне око адмірала критично витріщалися на Фалько.

— Хлопче, для правильної відповіді тобі бракує одного слова.

Посміхнувшись, Фалько одягнув капелюха.

— Уторопав, сеньйоре.

— Ось це мені подобається. А тепер поквапся. Подихаємо свіжим повітрям.

Вони вийшли надвір. Портъє, який стояв під навісом, зняв капелюха й привітався з Фалько.

— Я живу тут два тижні, і цей ідіот навіть не впізнає мене,— незадоволено буркнув адмірал.— Ти приїхав два дні тому, і він кланяється до землі.

— Сеньйоре, треба вміти викликати симпатію. Річ у моїй природній чарівності.

— І в твоїх величезних чайових.

— Так. Це теж впливає.

— А згодом наш бухгалтер порахує твої витрати, збожеволіє від люті й нагримає на мене. Як завжди.

— Поясніть йому, що йдеться про капіталовкладення в суспільні відносини. Я сприяю ефективній роботі нашої військової машинерії. Погляньте на ситуацію під таким кутом.

— Хоч би під яким кутом я дивився на тебе, бачу одне — фізіономію сутенера. У твоєму випадку зовнішність не є оманливою.

Вони відійшли від готелю і рушили лівим берегом річки Урумея в напрямку останнього мосту. На огорожі висів плакат із написом «Батьківщина. Держава. Каудильйо», а вище сяяло безхмарне небо, чия сліпуча блакить стала б до вподоби фалангістам. Один із тих днів, саркастично подумав Фалько, коли Бог відверто демонструє свою підтримку.

— Як поживає Сологастуа? — поцікавився він.

Адмірал, який скося позирав на нього, мовчки зробив кілька кроків. Потім невизначено махнув рукою.

— Погодився на співпрацю.

— Став слухняним хлопчиком?

— Точно. Попервах виникли проблеми. Він відповідав нам баскською і навідріз відмовлявся розмовляти нормальною мовою. *Euskal gudari naiz*⁷ і все це лайно.

Фалько скорчив жорстоку гримасу.

— Гадаю, зараз він чудово розмовляє іспанською.

Адмірал зловтішно посміхався.

— Так, Сологастуа вразив нас своїми знаннями. І це добре, адже він має розповісти багато цікавого. Ми нікуди не поспішаємо. Коли наші інтимні бесіди добіжать кінця, ми віддамо його до рук правосуддя.

— Військовий трибунал?

— Атож! Цей тип думав, що його прикордонні ігри залишаться безкарними. Він не врахував, що шпигунська й контррозвідувальна діяльність нагадує парк розваг: вхід дешевий, але квитки на атракціони коштують дорого.

— Я в курсі. Часто катаюсь на атракціонах.

Адмірал невтомно розмахував парасолькою.

— Необхідно провчити його,— мовив він.— У Більбао мають знати, що їх очікує, коли хвалений «Залізний пояс»⁸ не встоїть під нашим натиском. Ці дурні сепаратисти заплатять за масові вбивства в січні.

Вони трохи помовчали. Працівники НІОС знали, що 4 січня, коли франкісти бомбардували Більбао, баскський уряд втратив контроль над ситуацією. Ополченці з анархо-синдикалістських профспілок, яких відрядили до тюрем із метою захисту арештантів, почали масово розстрілювати їх. Гвадарі та ерцаїні⁹ не втручалися. Загалом було

вбито двісті бранців. На відстані десяти хвилин пішки від штаб-квартири уряду.

— Наразі ми втратили кількох священників — баскських націоналістів,— зауважив адмірал.— Іншим це послужить уроком.

Фалько не втримався від усмішки.

— У Ватикані не повірять,— весело відзначив він.— Вони вважають, що лише червоні мають привілей розстрілювати церковників.

— Саме так. Ти буваєш розумним, якщо захочеш.

Вони пішли вперед, дивлячись на гирло річки та будівлю курзалу на протилежному березі, яку нещодавно перетворили на штаб-квартиру рекете.

— Ця молода карлістка Малена добре виявила себе в Біарріці,— мовив адмірал.

— Дуже добре,— підтвердив Фалько.— Смілива і серйозна дівчина. Непогане придбання для Групи брудних справ.

— Знаю. Візьму це до уваги, хоча фахівці стверджують, що жінки менш професійні порівняно з польовими агентами. Гірше опираються тиску, дають волю емоціям.— Здорове око недобре косилось на нього.
— Але ж ти знаєш просту істину: коли йдеться про щось важливе, фахівці завжди помиляються.

— Вона ще не поїхала?

— Ми поселили її в готелі «Ексельсіор».

— На вулиці Гетарія?

— Так.

— Прикро... Другорозрядний готельчик.

— Звісно. Вона не така знаменита, як ти. Під час війни важко знайти пристойне житло. Крім того, я не хотів, щоб ти був поряд. Надто ризиковано.

Якийсь час вони крокували мовчки. Адмірал крадькома спостерігав за ним.

— Сподіваюсь, між вами нічого не було,— нарешті сказав він.

Фалько приклав праву руку до серця.

— Заради бога, сеньйоре,— заперечив він.— Це ж бойове завдання. Моя професійна совість...

— Не сміши мене. Боюсь поперхнутися. Твоя «совість» не варта виїденого яйця.

— Я мав на увазі професійну.

— Професійна теж нічого не варта. Ти ділиш жінок на дві категорії: ті, кого ти вже затагнув у ліжко, і ті, кого плануєш туди затагнути. Дуриш їх своєю посмішкою латиноамериканського звабника. З тобою вони почуваються принцесами чи кіноакторками, не підозрюючи, що тебе цікавить лише те, що нижче талії.

— Ви знову ображаєте мене, адмірале. Я цікавлюсь і верхньою частиною тіла.

— Еге ж. До рівня грудей. Іди в дупу.

На терасах кав'ярень панувала весела атмосфера: військові, жінки, розкішні вбрання. Група німців розважалася в барі «Гурія». Впадали в око офіцерські зірочки на кашкетах із розпізнавальними знаками легіону «Кондор». Фалько кинув допитливий погляд на адмірала.

— Чи правда те, що подейкують про Герніку?

— А що подейкують?

— Ширяться чутки, що червоні не винні в знищенні міста — його бомбардували наші союзники.— Він указав на німців.— Вони, якщо конкретніше. Ось ці гарні біляві хлопці.

Адмірал ковзнув байдужим поглядом по військовим. Здавалося, він їх не бачить і воліє, аби весь світ забув про їхнє існування.

— Раджу не вірити всім чуткам. Тим паче, коли йдеться про таку роботу, як наша. Для нас брехня є мистецтвом.

— Зазвичай я не вірю. Але з'явилася інформація про тисячу жертв і німецькі літаки.

Адмірал знизав плечима.

— Це перебільшення. Коли наші війська увійшли до міста, вони виявили лише сотню загиблих... Винні астурійські динамітники.

Фалько востаннє озирнувся на німців, що залишилися позаду.

— Біда з цими марксистськими чудовиськами,— сказав він.

Вловивши іронію, адмірал спопелив його гнівним поглядом.

— Не перетинай межу. Один зайвий сантиметр, і ти про це пожалкуєш. Як Шайлок.

— Шайлок Голмс?

— От негідник! Стули пельку.

Фалько підніс два пальці до крисів капелюха. Сталево-сірі очі лукаво іскрилися.

— Слухаюсь.

— Я не в гуморі. Второпав?

— Відповідь ствердна, сеньйоре.

— На війні доводиться приймати складні рішення. Це в тебе все просто — викрасти, вбити, переспати з якоюсь шльондрою... Дехто має думати.

Вони відійшли від мосту, звернули ліворуч і попрямували до бульвару Аламеда, перейменованого на бульвар Кальво Сотело після захоплення міста франкістами. Набурмосений адмірал махав парасолькою. Потім завдав їй на плече, наче шаблю чи рушницю.

— Червоні вже не вперше скоюють подібний злочин,— раптом сказав він, коли вони зупинилися, аби пропустити трамвай.— Герніка не єдиний випадок. Згадай події в Іруні. Згадай, як ці варвари спалювали церкви попри те, що всередині перебували священник і паламар... Безумовно, це зробили вони.

— Якщо ви стверджуєте...

— Звісно.— Адмірал трохи подумав і знову замахав парасолькою.— Але це нічого не означає. Наступної миті я можу стверджувати щось протилежне. Якщо вважатиму за потрібне.

Фалько уважно поглянув на нього. Здорове око співрозмовника зловісно поблискувало. Знайомі симптоми. Він щось замислив, і Фалько відведено якесь місце в цій схемі.

— Розумію,— обережно сказав він.

— Що ти, в біса, розумієш,— роздратовано фиркнув адмірал.— Анічогісінько!

Вони пройшли повз парк Альдерді-Едер та газетний кіоск, де були виставлені «Голос Іспанії» і «Діаріо баско» з ідентичним заголовком на першій шпальті: «Червоні відступають на півночі країни». Сонце заливало світлом пляж Конча. Після відпливу стала видною смуга мокрого золотого піску з перламутровим полиском. Високі будівлі облямовували напівкруглий берег, уздовж якого тягнулася елегантна набережна. Праворуч, під горою Ургуль, виднілося старе місто — невеличке скупчення будинків. На пляжі снували зіваци, гралися діти,

гуляли сім'ї — усі поводитися так, наче війни не було. Адмірал метнув на них колючий осудливий погляд.

— Друкарки читають книжки Гвідо да Верони¹⁰, а торгові консультанти пишуть любовні листи Клодет Колбер¹¹... — єхидно захихотів він. — Ці бовдури вважають, що життя — весела штука. Вони не знають, що життя є веселим лише для таких безсовісних негідників, як ти.

Фалько задумливо дивився на людей, що простували пляжем.

— Мене дивує не безлад, а порядок, — відзначив він.

І знову пролунав злий сміх адмірала.

— Мене теж. Але народу невідомо, що таке іронія.

Він повісив парасольку на балюстраду, запалив люльку і продовжив розмову лише тоді, коли випустив перші хмарки диму.

— Я досі не отримав від тебе письмовий звіт про операцію в Біарріці... Те саме стосується подій у Барселоні.

Фалько подумки посміхнувся. «Події в Барселоні» — прийнятне формулювання, не гірше за інші. Півтора тижні тому йому довелося перервати на чотири дні операцію в Біарріці. Адмірал наказав терміново виїхати до Барселони через Перпіньян, аби виконати важливе завдання — ліквідувати двох італійських активістів--лібертаріїв, Каміло Бернері й Франческо Барб'єрі, скориставшись загальним сум'яттям і вуличними боями: штурмгвардійці й комуністичні ополченці переслідували анархістів і троцькістів із РПМС¹². Вбивство замовили італійські спецслужби, й адмірал був зацікавлений у тому, щоб випередити своїх союзників — фашистів з ОВРА¹³. Відтак Фалько прибув до столиці Каталонії зі шкіряним плащем, мотоциклом «Нортон» і фальшивими документами на ім'я високопосадовця Женералітату¹⁴. Найнявши двох чоловіків, він розіграв арешт італійців, вивів їх на вулицю і двічі вистрелив упритул — у спину та в голову. Дванадцять годин по тому Фалько опинився в безпеці, на

іншому боці французького кордону. Він повернув усю справу за півтори доби. Розстріл італійців приписали анархістам та членам РПМС, які були заарештовані, закатовані й страчені в каталонських ЧК упродовж тих буремних днів.

— Мені бракує часу, сеньйоре. Треба відредагувати текст, надрукувати його на машинці... Ви ж розумієте. Ми маємо бути обережними з тим, про що пишемо, і з тим, про що мовчимо.

— Так, я розумію.— Адмірал кинув на нього похмурий погляд.— Та ж сама історія. Бюрократія — не твоя сильна сторона.

— Я займусь цим, щойно матиму час. Слово честі.

— Честі? Ну-ну.

— Так. Присягаюсь моєю незаплямованою честю.

— Безсоромник. Ти добився того, що вдається одиницям: прикидаєшся тим, ким ти є насправді, переконавши всіх, що це гра.

Вони трохи помовчали. Здавалося, керівник НІОС приділяє більше уваги своїй люльці, ніж розмові.

— Тобі знайоме ім'я Лео Баярд? — раптом спитав він.

Фалько з подивом глянув на нього, перш ніж кивнути головою. Звичайно, це ім'я йому знайоме, підтвердив він. Баярд — відомий французький інтелектуал і комуніст, про якого часто писали в газетах. Успішний письменник, світський лев, пілот, авантюрист. Прихильник Республіки.

— Він воює в Іспанії, чи не так? Керував ескадрильєю добровольців і найманців, яких сам знайшов, і частково оплатив їхні послуги.

— Уже не воює. Це залишилося в минулому.— Адмірал посмоктав люльку.— Баярд покинув Іспанію.

— Я не знав.

— Він поїхав нещодавно. Його остання витівка — бомбардування наших військ під час захоплення Малаги... Ескадрилья була незалежною і діяла на власний розсуд, але комуністи отримали накази з Москви й вирішили виправити ситуацію. Спершу треба виграти війну, а вже потім улаштувати революцію, заявили вони. Хай там як, а все закінчилося в стилі Панчо Вілья¹⁵. Ось чому вони полюють на троцькістів та анархістів і здійснюють репресії.

— Я гадав, що Баярд — комуніст.

— Ні, він лише симпатизує комуністам. Наскільки нам відомо, до партії не вступив. Таких людей вони називають «попутниками». Близькі друзі, яким дозволено все, крім поцілунків взасос. Баярд вважає, що стражденну Європу може врятувати одна людина — Йосип Сталін.

— А чому він поїхав?

— Баярд — пихатий інтелектуал, відомий письменник і таке інше. Самозакоханий писака, одержимий боротьбою. Битви в Іспанії були найцікавішою пригодою в його житті, а командування ескадрильєю цей тип сприймав як особисту війну. Він не стерпів, коли несподівано для всіх його змусили підкоритися іншому французу — Андре Марті. Склав свої повноваження і повернувся до Франції.

Почувши це ім'я, Фалько вигнув брови.

— Марті? Політкомісар міжнародних бригад?

— Саме так. Злочинець і невіглас, один із тих, кому скрізь ввижаються фашисти. Він стратив більше власних союзників, ніж наших людей. Стиль полковника Лісардо Керальта, але в комуністичній варіації. Ці мерзотники залюбки приїжджають до нас, щоб курити наш тютюн, спалювати наші меблі, різати наших людей. Вони могли б робити те саме вдома, але тут усе простіше. Іспанія — ласий шматок для всієї Європи.

— Італійці та німці не відстають від інших.

Адмірал пронизав його суворим поглядом.

— Не корч із себе мудрагеля.

— Я й не намагався.

— Ми разом боремося за шляхетну справу... Зрозуміло?

Фалько кивнув. Інтонція співрозмовника не обманювала його. За показним цинізмом адмірал приховував болісні спогади про сина, вбитого республіканцями минулого літа, під час одного з морських боїв.

— Цілком зрозуміло, сеньйоре.

— Усі ці «фріци» та «гвідо» допомагають нам наблизити новий світанок. І нести варту на небесах¹⁶.

— З язика зняли.

Той невідривно дивився на нього.

— Хлопче, ти віриш бодай у щось?

— Я вірю, що удар ножем у стегнову артерію є смертельним. Кровотечу не спинити.

Адмірал мотнув головою, немовби стримуючи посмішку.

— Як довго ти плануєш вести таке життя?

— Допоки моє тіло терпітиме.

Адмірал видав тихий скрипучий смішок, що нагадував буркотіння.

— Я знаю небагатьох шпигунів та авантюристів, які б не хотіли бути сільськими аптекарями чи держслужбовцями після п'ятдесяти років.

— Сеньйоре, я маю тринадцять років у запасі. Якщо у мене виникне подібне бажання, неодмінно розповім вам.

— Сумніваюсь, що ти доживеш. Тебе розстріляють раніше. Свої чи чужі.

Фалько вдруге кивнув.

— Де перебуває Лео Баярд зараз?

Якусь мить адмірал пильно вдивлявся в його обличчя.

— У Парижі,— нарешті відповів він.

— Яка в нього репутація?

— Баярда вважають героєм війни. Він читає лекції, пише статті, хизується останніми подвигами борця за свободу... Готується написати книжку та зняти фільм про свій досвід в Іспанії. Тисне на уряд Блюма, аби Франція не лишалася осторонь і підтримала Республіку.

Фалько трохи поміркував.

— Яка роль відведена мені?

— Твоя звична роль... Баярд хоче зіпсувати нам життя, а ти зіпсуєш життя йому.

— Як?

— Ми вже давно розставляємо йому сильця.

Адмірал підхопив парасольку, і якийсь час вони крокували вздовж балюстради. Фалько знав, що шеф воліє обговорювати делікатні питання надворі, подалі від чужих вух. Його друзі з німецького абверу докладно розповіли йому про останні техніки підслуховування прихованими мікрофонами. Навіть за межами свого кабінету керівник НІОС старався більше рухатися і повідомляти інформацію в різних

місцях. Він любив повторювати, що рухома мішень створює значно більше проблем порівняно з нерухомою. Їм часто доводилося остерігатися друзів, а не ворогів.

— Я замислився про це торік, коли дізнався, що Баярд планує купити кілька літаків «Девуатін» для супроводу бомбардувальників «Потес» — надто повільних і вразливих... Він зібрав гроші у Франції, а потім вирушив до Швейцарії, де домовлявся з посередником, який працює на нас.

— Я знаю посередника?

— Так. Поль Гофман. Ви познайомились, коли ти займався різними авантюрами, зокрема контрабандою зброї для Василя Захарова. Якщо пам'ять мені не зраджує, ви продали в Південній Америці п'ять тисяч польських гвинтівок і двісті кулеметів. Ти маєш пам'ятати його.

— Авжеж... Сумнівний тип, який полюбляє дорогих повій.

— Він мало чим відрізняється від тебе. Це стосується і вашої пристрасті до повій.

— Навіщо вам потрібен Гофман?

— Він допоможе мені кроїти поховальне вбрання для Баярда.— Адмірал зупинився і торкнувся грудей Фалько чубуком люльки.— А ти шитимеш цей саван.

Вони трохи постояли, дивлячись на бухту. Погода залишалася приємною. Біля острова Санта-Клара повільно плів риболовецький баркас із франкістським прапором на кормі. Адмірал смоктав люльку, а Фалько скинув капелюха, підставивши обличчя лагідним сонячним променям.

— Завтра ти сядеш на поїзд «Андай–Париж»,— розповідав адмірал.— Віднині ти зватимешся Ігнасіо Гасаном. Казково багатий молодик із поважної іспанської родини, що мешкає в Гавані. Прихильник

Республіки, колекціонер, поціновувач мистецтва. Деталі повідомлю згодом.

Здивований, Фалько закліпав очима.

— Поціновувач мистецтва?

— Саме так.

— Я не розуміюсь на мистецтві. Моїх знань вистачить на десятихвилинну розмову. А може, навіть менше.

— Ти маєш на увазі розмову з жінкою? Так, я в курсі. Ми вирішимо проблему. Світ повний мільйонерів, які обожнюють мистецтво, але не мають жодного уявлення про Кандинського.

— А хто такий Кандинський?

Тепер він посміхався з відвертою зухвалістю. Адмірал метнув на нього вбивчий погляд.

— Будь-яке невігластво можна заховати під товстою чековою книжкою. А ми добре тебе забезпечимо.

Посмішка Фалько стала ширшою.

— Ваші слова лунають у моїх вухах солодкою музикою. Передчуваю, що мені сподобається це завдання.

— Не радій завчасно. Тобі доведеться відпрацювати все до останнього франка.

Фалько зсунув капелюха набакир у своїй улюбленій манері.

— А чому колекціонер? Як це пов'язано з Баярдом?

— У Парижі на тебе чекає подвійна робота. По-перше, ти увійдеш до його найближчого оточення.— Адмірал знову зміряв його критичним поглядом знизу догори.— Це буде напрочуд легко, зважаючи на твій

піжонський вигляд, безсоромну поведінку та купу грошей, яку ти можеш запропонувати.

— Скільки часу я маю на виконання?

— Тижнів зо два.

Фалько спокійно обмірковував ситуацію. Із професійною холоднокрівністю.

— Мені треба вбити його?

— Не зовсім.

Якусь мить адмірал мовчав, роздивляючись корабель удалині. Потім постукав люлькою об поруччя, струсив тютюн і заховав її в кишеню.

— Твоя мета — провести підготовчу роботу.

— Ви хочете сказати, що його ліквідують інші?

— Так.

— Як же я це зроблю?

— Елегантно й красиво. Талантів у тебе більш ніж достатньо.

Вони неквапливо рушили вперед. Біля санаторію «Ля Перла», де висіла афіша фільму «Життя бенгальського улана»¹⁷, їм зустрілися кілька фалангістських офіцерів у шкіряних куртках, блакитних сорочках і червоних беретах. Чоловіки йшли під руку з дівчатами, одягненими в сині плащі Військово-медичного управління. Один з офіцерів спирався на палицю, а в іншого рука була на перев'язі. Активні бойові дії на півночі країни вимагали значних жертв від військ генерала Франко.

— Було непросто вмовити їх одягти берет,— зауважив адмірал.— Спершу вони відмовлялися. З одного боку карлісти, а з іншого — фалангісти. Що це в біса таке? Вони досі не оговталися від болючого

удару — декрету, який об'єднав їх усіх в Іспанську традиціоналістську фалангу і Хунти націонал-синдикалістського наступу.

— Річ у тім, що фалангісти не поєднуються з рекете. Якась дурня.

— Точно.— Адмірал стишив голос, хоча поряд із ними нікого не було.

— Монархисти не мають нічого спільного з тими, хто полюбляє ярмо та стріли. Все одно що змішати воду з олією. До того ж минулого місяця вийшов указ про те, що підняття правої руки є обов'язковим вітанням, і це не подобається нікому, крім фалангістів. Але каудильйо ні на що не зважає — плював він на всіх. Особливо тепер, коли Хосе Антоніо поховали в Аліканте... Республіканці, які називають його «фашистом», нічого не тямлять. Хоч би що натягнув на себе каудильйо — блакитну сорочку чи туніку Ісуса Назарянина, він залишається звичайним вояком, позбавленим уяви. Його основна мета — виграти війну, зміцнити владу і змусити всіх танцювати під його дудку. Він чітко дав зрозуміти, чого хоче. Вороття немає. Усіх, хто відмовиться, поставлять до стінки. Второпав?

— Відповідь ствердна, сеньйоре.

— Не забувай про те, що я тобі сказав. Це в твоїх інтересах. Точніше, в наших інтересах. І завжди піднімай руку, коли вітаєшся.

— Зроблю все в міру своїх сил, сеньйоре.

— Сподіваюсь. Усі тутешні активісти суперничають одне з одним, стріляючи направо і наліво. Майже щодня арештантів ведуть на «ранкову прогулянку» на залізний міст Амара або пустки біля газової фабрики.

— Може, їм варто збавити оберти? На цьому етапі було б доречно зупинитися.

— Навпаки. До Фаланги масово вступають різні опортуністи, які прагнуть стерти своє минуле або розбагатіти. Не відстають і жандарми нашого любого Керальта... Влаштовують щось на кшталт змагань між злочинцями — хто переб'є більше народу. Вони називають це модним

словом «очищення». До речі, родичам убитих забороняється носити жалобу, аби приховати справжню кількість жертв.

Він войовничо розмахував парасолькою в ритмі власних кроків. Потім озирнувся і глянув услід офіцерам, що віддалялися.

— Саме це намагаються зробити наші противники — об'єднатися. Хоча виходить у них погано. Вони або полюють на реальних чи уявних фашистів, або залюбки вбивають одне одного. Поглянь на комуністів із РПМЄ. За наказом Сталіна їх давлять, мов щурів. Ось чому, якщо червоні не змінять тактику, переможемо ми — франкісти діють повільно, але впевнено.

Одна з чайок, що ширяли над пляжем, пролетіла повз них, майже торкнувшись крилами. Адмірал простежив за нею поглядом.

— Гнів ідіотів затоплює світ,— похмуро додав він.— А те, що відбувається в Іспанії, нагадує генеральну репетицію. Прелюдію до майбутньої різанини.

Фалько з відразою спостерігав за чайками. Ці птахи не подобалися йому відтоді, як він подорожував до Нью-Йорка на пароплаві «Беренгарія» і одного разу побачив, як чайка мало не відірвала руку кухарю, який чистив рибу на палубі. Надто жадібні, як на нього. Надто подібні до людей.

— Сеньйоре, ви сказали, що в Парижі я маю виконати подвійну роботу.

— Саме так. Подвійну.

— І що ж це за «друга частина»? Утім, я добре знаю вас, тож сформулюю запитання інакше: у чому полягає найменш привабливий аспект мого завдання?

— Усі аспекти є доволі привабливими. Гадаю, ти отримаєш задоволення. Ця справа добре поєднується з твоєю шахрайською вдачею.

— Я слухаю вас дуже уважно.

Адмірал вийняв годинник із кишені жилета.

— Розповім докладніше після вечері. Точніше, це зроблять інші люди.

— Де?

— В Морському клубі.— Він указав парасолькою в кінець бульвару, звідки вони прийшли.— Нагорі, в окремому кабінеті. Рівно об одинадцятій.

Адмірал знову зупинився і сховав годинник. Обидва ока — скляне й здорове — пронизували співрозмовника насмішкуватим поглядом. Він здійняв парасольку і кілька разів тицьнув наконечником у руку Фалько.

— До речі, будь обережнішим із барменом, який працює в готелі «Марія Христина».

— З тим рудим типом?

— Так.

— Його звать Блас, і він непогано готує коктейль «Хупа-хупа». Чому я маю остерігатися?

Здорове око адмірала іронічно підморгнуло.

— Він зливає інформацію поліціантам. Доніс їм, що ти не підводишся, коли каудильйо виступає на радіо. І це трапляється не вперше.

— Усі бармени мають чудову пам'ять.

— Цей бармен вочевидь не скаржиться на пам'ять. Сьогодні вранці мені передали його слова.

— І що ви їм сказали?

— Сказав, щоб котилися до біса.

Фалько дістав портсигар, витягнув сигарету «Players» і легенько стукнув нею об черепахову кришку. Загрозливо примружився, наче яструб, що помітив здобич.

— Адмірале, цей світ — рідкісне лайно.

— Хіба я не знаю?

Фалько схилив голову і запалив сигарету, прикривши вогник долонею.

— Нікому не можна довіряти,— мовив він, випустивши дим крізь ніздрі.— Навіть барменам.

3. ПРО ВОВКІВ ТА ЯГНЯТ

Укриті мрякою вулиці затемненого міста блищали мов лаковані. Фалько, який стояв під пам'ятником адміралу Окендо, біля готелю «Марія-Христина», підняв комір плаща, насунув капелюха на очі й спостерігав за тим, як із п'їтьми виринула світла пляма, що іскрилася і гриміла, аж доки не зупинилася на площі.

— Привіт, красунчику.

З трамвая зістрибнув Пакіто Павук і попрямував до Фалько. Задзеленчавши, трамвай відійшов, а миршава некваплива фігурка Пакіто ставала дедалі чіткішою. У вологому повітрі повіяло знайомими пахощами брильянтину і трояндової води.

— Дякую, що відповів на дзвінок,— сказав Павук.

Огорнені тінями, чоловіки стояли поряд. Фалько мимохідь подумав, що це чудово описує їхні дивні стосунки: іноді вони допомагали один одному і пережили чимало пригод (хоча Павук посідав значно нижчу сходинку в ієрархії Групи брудних справ), і ці таємні зустрічі зазвичай відбувалися в якихось нетрях і небезпечних чорних закутках. Спільники проводили більше часу в темряві, ніж при світлі дня.

— Слухаю тебе.

— Так, тепер твоя черга слухати мене.— Пакіто витримав коротку напружену паузу.— Може, підемо до якогось кафе? Посидимо в тихому місці.

Фалько глянув на будівлю готелю, дістав із кишені запальничку і посвітив на наручний годинник. Червоний вогник осяянув вирякуваті очі Павука під вузькими крисами елегантного англійського капелюха, ретельно вищипані брови й маленький рожевий ротик, що кривився у жорстокій гримасі. За давньою звичкою кілер занурив руки

в кишені пальта (ніхто ніколи не міг передбачити, який небезпечний предмет він вихопить звідти).

— Мало часу. Маю піти у справах.— Фалько загасив запальничку.—
Краще поговоримо тут.

— Як бажаєш. Прогуляємося до річки?

— Можна.

Вони перетнули площу, діставшись бульвару біля річки Урумея. На протилежному березі не горів жоден ліхтар. Ліворуч, неподалік від гирла, виднілися неясні, окутані сутінками обриси моста й курзалу на тлі темного неба.

— Мені подобаються міста, де йде війна,— зауважив Павук.— А тобі?

Фалько запалив сигарету.

— Більш-менш.

— А я обожнюю їх, мій милий. Ніч сприяє злочинам і гріхам.

Якусь хвильку вони мовчали, дивлячись на чорну смугу річки. Знизу долинав плескіт прибою.

— Наскільки я зрозумів, операція в Біарріці закінчилася добре.

— Для когось так, а для когось не дуже.

Почувся дивний звук — щось середнє між свистом і шипінням. Кілер сміявся крізь зуби.

— Ми замели всі сліди й вивели з ладу машини,— сказав він.— Коли ми пішли, жінка того типа майже прокинулася... Дорога додому була довгою.

— Молодці.

— Мабуть, вони вже витягли з нього інформацію.

— Гадаю, так.

— Як справи тієї дівчини?

— Якої дівчини?

— Вона їхала з тобою. Гарненька пишечка.

— Добре. З нею все гаразд. Працює.

Пакіто видав ще один тихий смішок.

— Сподіваюсь, Кабан задоволений. Я ніколи не отримую вітання.

— Він задоволений.

— Чудово.

Вони трохи помовчали, вдивляючись у нічну темряву. Повз них проїхав автомобіль. Сяйво фар окреслило їхні тіні на землі. Тінь Павука ледве сягала плечей Фалько. Наступної миті знову запанували морок і тиша.

— Любчику, я хочу попросити тебе про послугу.

— Якого типу?

— Один мій друг має проблеми.

— Політичні?

— Так.

— Це близький друг?

— Дуже близький.

Сигарета, яку Фалько стискав між пальцями, просякла вологою. Він зробив останню затяжку і кинув недопалок у річку. Тим часом Павук розповідав історію свого друга: симпатичний юнак, складач у друкарні, повівся легковажно у важкі часи — отримав членський квиток Загальної спілки робітників і взяв участь у двох маніфестаціях як простий оратор. От і все. Коли стався державний переворот, він перебував у франкістській зоні й поспішив вступити до Фаланги, щоб уникнути розстрілу під мурами кладовища. Навіть встиг повоювати на фронті під Сомосьєррою і постріляти з окопу. Але хтось його впізнав, і далі події розвивалися передбачувано. Поза всяким сумнівом, на нього чекала одна з тих «прогулянок», звідки поверталися лише солдати з маузерами.

— Де його тримають?

— У міській в'язниці Бургоса... Чи можна щось зробити?

— Спробуємо.

— На моєму рівні нічого не вийшло. Я потрібен їм, щоб підрізати людей. Тим паче, що це не проста справа, а більш... особиста. Ти ж розумієш.

— Авжеж.

— Чарівний хлопчик.

— Не сумніваюсь.

— Кажу ж тобі, мене ніхто не слухає. Важко бути геєм. Нова Іспанія така нудотна з її мужніми, правильними чоловіками... З тобою все інакше. Ти — іншого поля ягода. Зірка вітчизняного шпіонажу, улюбленець Кабана. Одна твоя посмішка, і навіть лайно починає пахнути парфумами. Усі в захваті від тебе.

Фалько трохи поміркував. Потім знову чиркнув запальничкою і посвітив на циферблат.

— Побачимо, що можна вдіяти.

— Дякую, мій любий... Мені наказали виїхати до Саламанки. Ось тут я записав ім'я і деталі.

Павук простягнув йому згорнений навіл аркуш, і Фалько сховав його в кишені. Вони відійшли від річки й повернулися на площу.

— Мені час іти,— сказав Фалько.

Не попрощавшись, він залишив Пакіто в темряві й попрямував до похмурої будівлі готелю.

Чекати довго не довелося. Він добре вивчив «Марію-Христину», тож швидко знайшов заклеєну будку вахтера в коридорі, біля службового входу.

Вахтер — відставний штурмгвардієць — зрадив товариству Фалько. Двох англійських сигарет вистачило, аби розпочати душевну бесіду про війну, скрутні часи, постояльців, які зупинялися тут колись, у благополучні щасливі періоди. Хвилин десять вони розмовляли під гасницею, сміючись над анекдотом про червоного диво-ополченця Реміхіо — єдиного, хто носив парашут за плечима на підводному човні. Елегантний балакучий сеньйор, сказав би вахтер, якби його розпитали про Фалько. Хитруватий і дуже приязний. Небідний. І більше йому було б нічого додати, за винятком однієї деталі: коли один із барменів, рудоволосий Блас, закінчив вечірню зміну, одягнув пальто й берет і пройшов коридором у напрямку вулиці, симпатичний незнайомиць попрощався, усміхнувся, поплескав його по плечу і рушив до виходу. Але ж це випадковість. Звичайний збіг.

Фалько крокував слідом за темною постаттю на розумній відстані, що дозволяла бути непоміченим і не втратити об'єкт із поля зору. Бармен явно поспішав додому після виснажливих десяти годин, упродовж яких він змішував коктейлі, варив каву і розливав коньяк. Отак вони йшли, один за одним, доки не перетнули міст Санта Каталіна. Між проріхами чорних хмар, що заволокли небо, з'явився місяць

і замерехтів на поверхні води, внаслідок чого чіткіше вималювалися вологе поруччя і чоловічий силует попереду.

Залишивши позаду площу Басконії, бармен звернув праворуч. Вулиця була вузькою, щільна темрява поглинала кожен закуток. Фалько розстебнув плащ, пришвидшив ходу і наздогнав його, намагаючись рухатися якомога тихіше, ступаючи не на носок, а на п'ятку.

— Добрий вечір,— сказав Фалько.

Блас відсахнувся, адже не чув його кроків. У неясному місячному сяйві, що проникало між звисами дахів, було видно широко роззявлений рот, зблідле від страху обличчя. Фалько лівою рукою витягнув із кишені запальничку, натиснув на коліщатко, і червоний вогник освітив його посмішку. Так посміхаються деякі акули.

— Це я. Той, хто не підводиться, коли каудильйо виступає по радіо.

— Не знаю, про що ви говорите.

Фалько сховав запальничку.

— Хто б сумнівався,— мовив він і стукнув його правою рукою без особливої злості.

Сухий точний удар скидався на ляпас. Основна мета полягала не в тому, щоб завдати болю, а в тому, щоб спровокувати противника, викликати гнів. На поясі Фалько висів пістолет у кобурі, але йому навіть на думку не спало скористатися ним. Немає потреби вбивати налякану беззахисну людину під покровом ночі. Зрештою, йшлося не про роботу, а про особисті розваги.

— Ви збожеволіли,— белькотів бармен.— Я нічого не знаю...

Він знову стукнув Бласа, і це вже більше нагадувало удар, ніж ляпас. Бармен був нижчим за нього, але мав широкі плечі й сильні руки. Фалько неодноразово звертав увагу на ці руки, коли той енергійно

трусив шейкером. Треба було розсердити його, вивести з рівноваги. І тоді стане гаряче — почнеться справжня бійка.

— Чого ви хочете від мене?

Голос тремтів, але лють проривалася. Потішений, Фалько знову вдарив кулаком — не надто сильно й не надто легко. Доволі боляче. Озвірілий Блас засопів і кинувся на кривдника.

— Ах ти ж засранець!

Корисно битися час від часу, подумав Фалько. Очищує кров. Потім він відкинув усі думки, зосередившись на автоматичних діях і рефлексах, набутих завдяки тренуванням і практиці. Захопившись жорстокою хореографією сутички. Виконуючи таємний первісний ритуал, де чергувалися удари, паузи, інстинктивний пошук вразливих місць і вперте прагнення влучити в них. Бум-бум-бум! Він не чув, а радше відчував власне дихання, від якого заклало вуха, а також стогони й хрипи противника — такі близькі й по-звірячому несамовиті. Бармен, не здатний поєднати напад і захист, лупив навмання, а отримував точно в ціль. Насправді все було дуже просто: Блас вагався між бажанням заподіяти йому шкоди, прийняти агресію як природний закон і неспроможністю — притаманній більшості людей — визнати насильство важливою частиною життя. Широкі плечі й сильні руки нічого не варті, якщо на ділі ти виявляєшся не вовком, а ягням.

Фалько відступив на два кроки, зробив глибокий вдих і завершив свій виступ ударом у пах — настільки потужним, що бармен, скорчившись від болю, відлетів до муру і впав додолу. Фалько присів навпочіпки біля переможеного противника. Із цікавістю науковця слухав, як той крехтить і хапає ротом повітря, силкуючись віддихатися. Трохи згодом поплескав його по щоках і відчув на долонях теплу липку кров. Блас розбив собі носа.

— Я маю дружину... дітей... — бурмотів бармен. — Будь ласка...
У мене троє дітей...

Фалько з розумінням кивнув. Кожна людина має тил, подумалося йому. Те, що робить нас слабкими або ганьбить. Раптом його тіло обм'якло. Боліли кулаки, лікті, груди. Він відчував глибоку втому.

— Так,— мовив Фалько.

Він усівся поряд із розпростертим на землі чоловіком і притулився спиною до муру. Чекаючи, поки вирівняється пульс і стихне неприємна пульсація у правій скроні, він із насолодою вдихав свіже й вологе нічне повітря. Потім закинув голову назад і поглянув на блідий місяць, що визирав між дахами. Не дивлячись на годинник, визначив час.

— Так,— тихо повторив він.

Розстебнувши плащ і піджак, Фалько дістав портсигар і взяв дві сигарети. Одну сунув бармену до рота. Витягнув запальничку.

— А знаєш, що найгірше, товаришу? Твої коктейлі — справжнісінька гидота.

«Якщо ти іспанець, розмовляй іспанською»,— сповіщав червоножовтий плакат у вестибюлі.

Єдиний вияв несмаку, зазначив Фалько. У решті Морський клуб Сан-Себастьяна з честю носив своє прославлене ім'я. Опоряджений за останньою модою: чисті поверхні, квадратні столи, плетені стільці на сталевій трубчастій опорі. За баром розташовувався таємний салон, відділений від основної зали розсувною панеллю з матового скла. Коли Фалько увійшов, офіціанти саме прибирали зі столу. На скатертині не залишилося нічого, крім кавових філіжанок, склянок, сифону, відерця з льодом, пляшки віскі «White Label» і двох попільничок з емблемою клубу. Також Фалько помітив потертий шкіряний портфельчик адмірала, який навіював йому страх. Кабан, неначе зловісний фокусник, завжди витягав звідти якусь мерзоту.

— Мій агент,— відрекомендував його адмірал.— А цього сеньйора звуть Хуберт Кюссен.

Він не представив другого чоловіка. Керівник НЮС запросив двох гостей: один був брүнетом, а другий — сивоволосим. Перший підвівся, легенько клацнув підборами й потиснув Фалько руку. Він був одягнений у гарний сірий костюм. Доволі огрядний, схожий на уродженця якоїсь балканської країни. Тоненькі вуса, підстрижені в англійському стилі. Один із тих добродіїв, подумав Фалько, які звикли грати в гольф у Лозанні, полювати на сарн у Тіролі з рушницею «Перде» на плечі й водночас прокручувати брудні афери різними мовами. Його обличчя нічим би не вирізнялося, якби не спотворена ліва нижня частина: шкіра на підборідді та шиї була сухою, вкритою глибокими зморшками, як у старезного діда.

— Можете звати мене Хупсі,— сказав той прийнятною іспанською мовою.— Усі знайомі зуть мене так. Хупсі Кюссен до ваших послуг.

Фалько звернув увагу на акцент.

— Німець?

— Дякувати богу, ні.— Він адресував йому масну, відрепетирувану посмішку.— Австріяк.

Фалько глянув на другого гостя, який мовчки спостерігав за ними з найбільш віддаленого кутка. Хоча чоловік сидів, здавалося, що він мав низький зріст. На ньому був темний двобортний костюм і смугаста краватка. Незнайомець розглядав Фалько зі спокійною цікавістю.

— Хочеш віскі? — спитав адмірал, коли всі усілися.

Фалько хитнув головою і вийняв із кишені слоїк з аспірином (напруга, спричинена інцидентом із барменом, досі не ослабла). Потім налив води із сифона, трохи пожував пігулку і проковтнув її. Шлунок краще сприймав аспірин у такому вигляді.

— Обійдемося без прелюдій,— заявив адмірал.— Ці пани знають, хто ти.

Фалько кілька разів позирнув на сивого чоловіка, який сидів нерухомо й мовчки спостерігав за ним. Він мав світлі очі й приємні, навіть ніжні риси. Це обличчя видалося йому знайомим, але Фалько не міг згадати, де саме бачив його.

— Ми чули багато хорошого про вас,— сказав брюнет.

Він улесливо посміхався. Майже звабливо. Так посміхаються торговці на східних базарах, коли хочуть продати килим.

— Ви не схожі на австріяка,— зазначив Фалько.

Посмішка стала ширшою.

— Раніше Австрія була дуже великою країною.

— Розумію.

Фалько відкинувся на спинку стільця, підтягнув вузол краватки й схрестив ноги, намагаючись не зачепити стрілки на штанах. Сивий чоловік, який сидів на іншому боці столу, не відривав від нього очей, зберігаючи люб'язний і зацікавлений вираз обличчя. Фалько розвернувся до брюнета, відверто роздивляючись потворний шрам на щоці. Йому доводилося бачити подібні рани. Кюссен вочевидь звик до таких поглядів — він злегка кивнув головою і мовив нейтральним тоном, підтвердивши його здогадки:

— Серпень вісімнадцятого року, битва біля Арраса.

— Граната?

— Вогнемет.

— Нічого собі! Вам пощастило.

— Так... Я був єдиним щасливчиком з-поміж усіх людей, хто сиділи в моєму бункері.

Якусь мить вони вивчали один одного. Фалько подумав, що, попри спокійний сумирний вигляд, цей товстенький австріяк має жорсткі хитрі очі. Очі розумного чоловіка.

— Ми внесли певні корективи в справу Баярда, про яку я розповідав тобі сьогодні вранці,— сказав адмірал.— І зібралися тут, щоб обговорити ці зміни.

Він витягнув із кишені пакетик тютюну й обережно набив люльку, притримуючи великим пальцем. Зосередившись на цьому занятті, адмірал трохи помовчав, а коли заговорив, не звів на нього очей.

— Сеньйор Кюссен — торговець картинами. Він має хороші зв'язки й входить до оточення Лео Баярда в Парижі. До того ж продає роботи однієї британської фотографіні на ім'я Едіт Майо. Ти чув про неї?

Фалько напружив пам'ять.

— Це вона оприлюднила репортаж про оборону Мадрида в журналі «Лайф»?

— Саме так.

— Знайомі звать її Едді,— сказав Кюссен.— Свого часу вона була манекенницею у Шанель, а потім — коханкою фотографа Мена Рея.

— Нині вона — дівчина Лео Баярда,— додав адмірал.— Затята комуністка, активно підтримує лівих...

— Дуже вродлива,— відзначив Кюссен.

— Вони познайомилися в Іспанії пів року тому.

— Ми троє — близькі друзі,— уточнив австріяк.

Фалько глянув на нього з гострою цікавістю.

— Наскільки близькі?

— Ми часто бачимося в Парижі.

— Цей пан відрекомендує тебе їм,— утрутився адмірал.— Полегшить завдання.

Фалько ніяк не міг втямити, чого вони хочуть від нього.

— Полегшить завдання?

— Такий наш задум.

Він покосився на сивого чоловіка, який досі мовчав.

— Яку роль відіграє пан Кюссен?

— Будь ласка, звіть мене Хупсі,— приязно усміхнувся брюнет.

— Яку роль відіграє Хупсі?

Адмірал дістав дерев'яну коробку сірників, запалив один сірник і підніс до чашечки.

— Сеньйор Кюссен — знаний у всій Європі антифашист,— мовив він, випускаючи кільця диму.— Демократ із бездоганною репутацією... Він покинув Австрію, коли стався аншлюс. Також відомий як багатий філантроп, який допомагає людям, що втекли з Німеччини через переслідування з боку нацистського режиму. Підозрюють, що в його жилах тече єврейська кров і за ним стежить гестапо.

Хтозна, чи докучав Фалько головний біль, але він спохмурнів, почувши слово «гестапо». Неможливо забути торішній досвід, коли адмірал відрядив його до Берліну на стажування. За три тижні, проведені в столиці рейху, він отримав чимало знань, познайомився з потрібними людьми, дізнався багато цікавого про допити та страти ув'язнених (підвали були переповнені арештантами). Порівняно з різниками Принц Альбрехт-Штрассе, інструктори, з якими він спілкувався в румунському тренувальному таборі Тиргу-Муреш, здавалися милими звірятками.

— Дивний портрет,— збентежено сказав він.— Що тут забув антифашист і філантроп?

Кюссен залишався незворушним. Адмірал і сивий чоловік обмінялися виразними поглядами. Нарешті адмірал перемкнув увагу на Фалько, скорчивши гримасу, що могла би бути сприйнятою як вияв люб'язності, якби йшлося про іншу людину.

— Прикриття,— пояснив він.— До речі, дуже ефективно... Насправді цей сеньйор давно пов'язаний з німецькими спецслужбами.

Фалько вигнув брови, підозріло зіщуливши холодні сірі очі.

— СД?

— О боже, ні.— Кюссен позирнув на сивого чоловіка й зареготав так весело, що це здалося неприродним.— Служба інформації СС використовує інші радіохвилі.

— Він співпрацює з абвером,— уточнив адмірал.

— Співпрацює з абвером чи працює там? Це різні речі.

Адмірал і сивий незнайомиць знову переглянулися.

— Часто співпрацює.

Фалько збагнув, що Кюссена вважали надійною людиною. Причетність до роботи німецьких спецслужб, які відігравали ключову роль у зміцненні франкізму в Іспанії, виступала переконливим доказом цього.

Аж раптом він згадав, де зустрічав сивоволосого типа. Усі сумніви відпали. Під час його останнього візиту до Берліну вони перетнулися на десять секунд, коли той проходив коридором штаб-квартири абверу, що на вулиці Тирпіц-Уфер. Усі, хто бачив його, негайно виструнчувалися. Чоловік був одягнений у військову форму, і перед ним бігли дві такси.

Адмірал Канаріс, начальник абверу. Звісно, то був він. Але Фалько навіть і взнаки не дав, що впізнав його.

— Я скуповую картини,— тим часом розповідав Кюссен.— Зокрема, у євреїв і політичних вигнанців рейху. Крім того, надаю щедрю допомогу організаціям, які підтримують втікачів із Німеччини та Австрії. Це дозволяє мені розширити коло знайомств, мати великий вплив... І роздобувати цінну інформацію, само собою. Гроші я передаю до Швейцарії, а інформацію — до Берліну.

— Вигідна справа,— похвалив Фалько.— Подвійний прибуток.

Австріяк посміхався так, ніби почув вдалий жарт. Він крадькома позирнув на сивоволосого, перш ніж кілька разів постукати долонею по лівій стороні жилета, на рівні серця.

— Звичайно. Гріх скаржитися.

Сивий чоловік, який виявився Канарісом, мовчки слухав їхній діалог. Фалько вже встиг відтворити в пам'яті подробиці його біографії. Шанований Гітлером німецький моряк став легендою в шпигунському світі. Під час Першої світової війни він займався розвідкою в Іспанії, де потоваришував із багатьма поважними особами, серед яких були адмірал і брати Франко — Франциско й Ніколас. Наскільки Фалько було відомо, ця дружба стала в пригоді повстанцям, що влаштували державний переворот 18 липня і досі підтримували тісний контакт із рейхом. Усі знали, що Канаріс часто навідувався до франкістської зони.

— Друзі сеньйора Кюссена дуже допомагають нам у підготовці до операції «Баярд»,— зазначив адмірал.— А незабаром він особисто допоможе тобі на останньому найскладнішому етапі.

— Як?

— Завдяки його зв'язкам ти наблизитися до мішені. Не забувай, що Ігнасіо Гасан — персонаж, якого ти гратимеш у Парижі,— є можливим

іспанцем, що мешкає на Кубі. Ти вкладаєш гроші в мистецтво, а сеньйор Кюссен дає тобі поради.

— Як?

— Скажімо, він відведе тебе на виставку цієї Едді Майо, яка виставляє свої роботи в якійсь галереї. Ти зацікавишся ними й придбаєш одну чи дві.

— Вона називає їх «сюрреалістично-транссексуальними»,— додав Кюссен.

Розвеселившись, Фалько почесав за вухом.

— Багатообіцяюче.

— От тільки не треба жартів,— пробуркотів адмірал.— Уже пізно, і я не в гуморі.

— Сеньйоре, мене насмішило визначення «сюрреалістичний».

— Стули пельку.

— Слухаюсь.

Усі четверо помовчали. Було чути лише тихе посмоктування люльки. Нарешті адмірал кивнув у бік Фалько й звернувся до Канаріса.

— Що ви думаєте про нього? — спитав він, немовби шукаючи його схвалення.

Світлі очі німця дивилися на Фалько із симпатією.

— Гадаю, у нього вийде,— відповів він іспанською з ледь помітним акцентом.— Має впоратися.

Голос був приємний і дуже ввічливий. Натомість адмірал впивався скляним оком у Фалько, вивчаючи його з професійною байдужістю.

— Я відчуваю якусь збочену слабкість до нього. Можливо, тому, що цей тип навіть не прикидається чесним. Головна перевага — він подобається як чоловікам, так і жінкам. Як бачите, у ньому є щось жорстоке. Такий собі милий бешкетник.

Канаріс посміхнувся на знак згоди. Погляд виражав оманливу наївність. Зручна маска, подумав Фалько. Врешті-решт, цей чоловік був одним із трьох чи чотирьох найвпливовіших лідерів у нацистській Німеччині. Його шпигунська мережа розкинула свої щупальця по всьому світі.

— Скидається на те,— мовив Канаріс.

Адмірал випустив ще трохи диму, зиркнув на люльку, перевіряючи, чи достатньо тютюну, і вказав чубуком на Фалько.

— Коли жертви починають щось підозрювати й розкривають брехню, він встигає спаскудити їм життя або наблизити катастрофу.

— Спаскудити? — Канаріс зацікавлено кліпав очима.

— Капут.

— Ясно.

— Він — професіонал. Знає свою справу не гірше за власницю борделю.

Фалько переводив погляд з одного на іншого, ніби спостерігаючи за тенісним матчем.

— Чи можу я сказати вам дещо?

— Ні, чорт забирай! Не можеш!

Зависла пауза. Канаріс, Кюссен та адмірал не відривали очей від Фалько. Останній заходився рахувати кільця на завісі — давній трюк, що допомагав зберігати спокій. Коли він дійшов до чотирнадцятого номера, адмірал витягнув люльку з рота.

— Коли ви познайомитесь із Баярдом,— сказав він,— ти будеш зачарований ним. Виявиш готовність підписати кілька чеків і зробити пожертву на користь шляхетного іспанського народу. Жоден борець за свободу не відмовиться від такої пропозиції. Парочка прийме тебе з розпростертими обіймами.

— А потім?

— Потім настане час завершити гру і ліквідувати персонажа,— відповів адмірал.— Красива складна схема, де задіяні різні учасники з метою дискредитації героя. За можливості ми маємо добитися, аби з ним розправилися його союзники.

Керівник НІОС розгорнув теку і дістав великий товстезний конверт із манільського паперу.

— Деталі знайдеш у звіті, який треба знищити відразу після прочитання.— Він підсунув конверт ближче до Фалько.— Тут є все необхідне: документи, чекові книжки та інші корисні дрібниці. У Парижі ти маєш сховати все в надійному місці — згодом вони тобі знадобляться. Ці папери — цвяхи, що їх ми заб'ємо в труну Баярда.

— Який код я використовуватиму?

— Сорія 8. Це новий код. Червоні поки що не знають його. Шифрувальна книга — «Закохана більшовичка» Чавеса Ногалеса¹⁸. Я приніс тобі примірник... Невеличкий роман тридцятого року. Ти читав його?

— Ні.

— От і чудово. Розважишся.

Фалько позирнув на книгу — м'яка палітурка, дешеве видання на кшталт тих, що продаються у вокзальних кіосках. Він запитав себе, чи обрав адмірал таку назву випадково або навмисно з огляду на події, пов'язані з Євою Неретвою та операцією в Танжері. Здорове й скляне

око виразно дивилися на нього, і йому здалося, що він помітив зловтішній блиск.

— Крім того, ми купили тобі квиток на поїзд до Парижу. Виїжджаєш завтра, першим класом.

Фалько глянув на Канаріса, після чого поклав книгу в конверт і розвернувся до Кюссена.

— Ми поїдемо разом?

Австріяк заперечно хитнув головою.

— Я полечу рейсом компанії «Люфтганза». Зустрінемося у Парижі.

— Чи маю я зупинитися в конкретному готелі?

— Вам забронювали найкращий номер у «Медісоні» на бульварі Сен-Жермен,— сказав Канаріс.— Готель маленький, але зручний і дуже елегантний.

— Саме такий готель обрав би гаванський мільйонер із гарним смаком,
— зазначив Кюссен.

— І зовсім не дешевий,— пробурчав адмірал.— Вісімдесят клятих франків на день.

Кюссен посміхався Фалько. Його обличчя зберігало приязний вираз, що дивно контрастував із жахливим шрамом на щоці.

— Вас влаштовують такі умови?

— Усе бездоганно. Але якщо я відвідуватиму громадські місця в Парижі, існує ймовірність, що якийсь республіканський агент упізнає мене.

Канаріс насупив брови. Він раптом стривожився.

— Ви десь світилися останнім часом?

— Ні, майже не світився.

— Можете сказати, де саме?

— Ні.

— Ясно.

— Я веду тихе життя, намагаюсь бути непомітним, але ніколи не знаєш, коли тебе спіткає невдача.

Німець замислився.

— Якщо це трапиться, дійте на власний розсуд,— мовив він, дивлячись на адмірала так, ніби перекладав на нього відповідальність.

— Ризик — його стихія,— уїдливо зауважив той.— Якщо хтось жбурне наше курча в море, у нього виростуть зябра й плавники.

Канаріс із розумінням кивнув. Судячи з усього, він не мав жодних сумнівів щодо здібностей Фалько.

— Кюссен розробив план,— сказав він.

— Так,— підтвердив Кюссен.— За два дні ми нібито випадково зустрінемося в ресторані «Мішо», дуже близько від вашого готелю. Я обідатиму з Баярдом та Едді Майо. О першій годині цей заклад ущент забитий людьми і треба чекати, коли звільниться столик. Ми привітаємось як давні знайомі, і я запрошу вас приєднатися до нашого товариства. Тоді ви маєте вступити в гру, хоча я буду поряд і в разі необхідності допоможу.

— Усе зрозуміло? — спитав адмірал.

— Поки що так.

Під сивими вусами промайнула чергова сардонічна посмішка. Керівник НІОС підсунув сифон ближче до Фалько.

— Раджу проковтнути ще одну пігулку... Вона тобі знадобиться, коли ми розповімо другу частину цієї захопливої історії.

Було жарко. Вимкнувши світло, вони відчинили одне з вікон і якийсь час нерухомо постояли, насолоджуючись нічним бризом. За піщаним півколом пляжу простиралася бухта, що нагадувала темну пустку, ледь посріблену місячним сяйвом.

— Вишукане місто,— сказав Канаріс.

Вони з Кюссеном потішили себе запашними сигарами. Адмірал не звертав уваги на панораму — його погляд був прикутий до Фалько.

— Ти знаєш, що в Парижі відбудеться міжнародна виставка? — раптом спитав він.

— Щось чув.

— Вона відкриється на початку червня. Республіканці хочуть, щоб їхній уряд був гідно представлений. Вони доручили побудувати павільйон двом своїм архітекторам. Їм потрібне велике полотно, присвячене боротьбі шляхетного іспанського народу проти фашизму та інших «ворогів».

Вони запнули завіси, увімкнули світло й повернулися до столу.

— Картину замовили у Пікассо,— ефектно завершив промову адмірал.

Фалько здивовано глипнув на нього. Потім розвернувся до Канаріса, очікуючи на підтвердження, і той спокійно кивнув. Кюссен посміхався, наче кіт, що готувався зжерти мишу. Роздратований адмірал покусував чубук люльки.

— Не знаю, що вони розгледіли в роботах Пікассо,— пробурчав він,— але цей тип — світова знаменитість.

Канаріс не відводив очей від Фалько.

— Він цілком заслужив свою славу... Вам подобається Пікассо?

— Я нейтрально ставлюсь до нього,— байдужо відказав він, скрививши рота.— Мистецтво не моя стихія.

— Ви бачили його картини?

— Декілька. Він оригінальний.

Адмірал підскочив.

— Оригінальний? Комуністичний покидьок?

— Сеньйоре, кожен має свої вподобання.

— Ваша правда,— погодився Канаріс.

— Я не в захваті від його творчості. Але це не має значення.

Фалько відкинувся на спинку стільця. Аспірин справив благотворний ефект, і тепер він відчував спокій, умиротворення, легку ейфорію. Життя знову стукало у двері. Він жадав нових пригод і був готовий вступити в гру.

— Наскільки тобі відомо,— провадив далі адмірал,— а якщо невідомо, вважай, що я тобі розповів, халтурник Пікассо перебуває в Парижі. Там розташована одна з його майстерень. Ні для кого не таємниця, кому він симпатизує і з ким дружить, тож я не зупинятимусь на цьому. Найважливіше, що він прийняв замовлення республіканців і вже кілька днів працює над ним.

— Яка тема?

— Доречне питання, чорт забирай! Тема.

Адмірал замислено дивився на згаслу люльку. Потім дістав коробку сірників, запалив ще один сірник і підніс вогник до чашечки.

— Судячи з усього, бомбардування Герніки. Ось така тема.

Вимовивши ці слова, він пронизливо глянув на нього крізь клуби диму. З іншого боку столу Канаріс спокійно кивав головою. Фалько намагався осмислити інформацію. Все здавалося заплутаним.

— Нічого собі!

— Так, — відзначив адмірал. — І ти не знаєш найцікавіше. Жалюгідний клоун Далі теж запропонував свої послуги й захотів намалювати полотно під приводом того, що минулого року вже допомагав республіканцям. Як бачиш, кожен прагне щось урвати. Сталін заграбастав не все золото Республіки.

— *М'яка конструкція з вареними бобами,* — раптом сказав Кюссен.

Фалько розгублено закліпав очима.

— Перепрошую?

— Так зветься картина Далі, що має підзаголовок «Передчуття громадянської війни»... Але посольство надає перевагу Пікассо. — Австріяк випустив тремтливе колечко диму. — Він популярніший.

Адмірал клацнув язиком.

— Червоні намагаються роздмухати цю історію, а далі буде тільки гірше. Основоположник кубізму власною персоною виражає підтримку республіканській справі... Уявляєш?

Фалько кивнув. Він міг це уявити.

— Журнали, газети й півтори тисячі загиблих будуть використані з метою пропаганди. — Керівник НІОС неспокійно совався на стільці.
— Виллються тонни чорнил. Нас цькуватимуть.

— Сеньйоре, але ж сьогодні вранці ви сказали, що Герніка знищена республіканськими динамітниками. Так само, як Ірун. — Він позирнув на Канаріса. — Хіба ні?

Німець багатозначно посміхнувся. Світлі очі здавалися прозорими.

— Можливо, існує інша версія подій,— м'яко сказав він, ніби щойно це збагнув.

Фалько згадав пілотів, яких зустрів у кав'ярні, літаки «Джанкер» і «Савойя» зі знаком хреста на хвості — емблемою франкістських військово-повітряних сил. Неважко зрозуміти, що нинішній конфлікт в Іспанії — генеральна репетиція значно масштабнішої і страшнішої війни. Багато кому доведеться танцювати під цю зловісну музику.

— Яка ваша думка? — поцікавився Канаріс.

— Стосовно чого?

— Стосовно Герніки.

Фалько замислився.

— Залежить від того, хто винен.

— Припустімо, що винна франкістська авіація.

— Німецькі та італійські пілоти, якщо точніше.

Здорове око адмірала спопелило його.

— Хлопче, не перегибай палицю.

Фалько ще трохи поміркував.

— Гадаю, бомби є носіями цивілізації,— нарешті мовив він, звертаючись до Канаріса.— Наведу доказ: вас ніхто не бомбардує, бо Німеччина — цивілізована країна.

Німець добродушно зареготав. Він виявляв симпатію і з ентузіазмом підтримував розмову. Принаймні, так здавалося.

— Мені подобається іспанське почуття гумору. Коли ви жартуєте, це справді дотепно... Народ із такою трагічною долею, як ваш, не сміятиметься з будь-якої дурниці.

Канаріс зацікавлено роздивлявся Фалько.

— Ви хочете сказати, що ми цивілізуємо інші країни? — спитав він.

— Останнім часом — так.

— Ви теж непогано виявили себе в Ер-Рифі. Навіть застосували іприт.

— Тоді ми вже були цивілізованими. А нещодавно до цивілізації долучилися італійці в Абіссинії.

Кюссен, який слухав їхню розмову, затиснувши сигару в зубах, осудливо хитав головою.

— Ніхто ніколи не бомбардуватиме рейх.

Фалько знизав плечима.

— Ловлю вас на слові. Поб'ємося об заклад. Той, хто програє, запрошує на вечерю в берлінському ресторані «Хорхер».

Кюссен задоволено й дещо лукаво посміхнувся, приймаючи правила гри.

— Качка по-руанськи й «Мутон Ротшильд» тридцять другого року?

— Тридцять п'ятого.

— Домовились.

Фалько глянув на Канаріса, який відверто розважався.

— З іншого боку, не виключено, що одного дня вони скинуть бомби на «Хорхер».

Німець раптом посерйознішав, але наступної миті пирснув зі сміху.

— Мені подобається ваш агент, мій любий адмірале. Міцний горішок.

— Багато хто це каже... Мене тішить, що ви високо оцінили його, адже він працюватиме з вашим помічником.— Він розвернувся до Кюссена.
— Все буде добре, якщо ви пильнуватимете за вашою дружиною чи нареченою.

Австріяк теж засміявся.

— Я — вільний птах, холостяк. Проте візьму вашу пораду до уваги.

— Що ж стосується Герніки,— додав адмірал,— плювати ми хотіли на версії подій. Нас хвилює один конкретний факт: Пікассо малює цю гидоту для Виставки.— Він указав на Фалько чубуком люльки.— І це твоя турбота.

— Моя?

— Так. Цей сеньйор пояснить тобі, що до чого.

І сеньйор — тобто Кюссен — пояснив. Він був другом Пікассо й бачив перші ескізи. Художник працював над картиною з травня. Велике полотно призначалося для іспанського павільйону. Згідно з достовірними джерелами, культурний аташе посольства Іспанії — якийсь там Ауб — уже заплатив Пікассо 150 тисяч франків. Крім того, вони платили одній з його коханок, Дорі Маркович, відомій як Дора Маар, за те, що вона фотографуватиме різні етапи роботи над картиною. Замовлення має бути виконане на початку червня.

— Як бачиш, справа серйозна,— підсумував адмірал.

Фалько кивнув, розмірковуючи над почутим.

— Так... Але я досі не розумію, у чому полягає моє завдання.

— Пікассо та Лео Баярд — близькі друзі,— пояснив Кюссен.— Вони часто зустрічаються. Едді Майо навіть позувала для однієї з його картин.

Фалько чекав подальших уточнень.

— І що з того?

— Коли я допоможу вам влитися в оточення Баярда, ви швидше познайомитесь із Пікассо. Як вам ідея?

— Чудово. Обожаю вливатися в незнайоме оточення.

— Ви вдаватимете колекціонера і вмовите його продати вам будь-яку дрібницю за захмарну ціну. Ваше гіпотетичне багатство відчинить перед вами всі двері. Завдяки грошам ви підтримуватимете тісний контакт із цими людьми й завоюєте їхню довіру.

Фалько дуже повільно дістав портсигар із кишені жилета, осмислюючи інформацію.

— Ні, я все ж таки не розумію, що треба робити з тією картиною.

Адмірал нетерпляче стукнув кулаком об стіл.

— Ти що, бовдур? Це ж елементарно! Тобі доручають подвійну місію в Парижі. По-перше, ти маєш представити Баярда фашистським агентом і зробити так, щоб його ліквідували власні союзники. По-друге, необхідно саботувати плани Пікассо щодо цієї картини.

Фалько, який відкрив портсигар і обрав сигарету, застиг на місці, не встигнувши прикурити. Він обвів поглядом усіх присутніх і зрештою затримався на обличчі Канаріса, який безтурботно усміхався.

— Перепрошую? Що ви сказали?

— Те, що ти чув, біс би тебе взяв,— пробуркотів адмірал.— Треба позбутися картини. Роздерти, спалити, порізати ножем... Тобі вирішувати. Найважливіше — дати урок червоним. Знищити це лайно, перш ніж його відвезуть на Виставку.

4. КОМУНІСТ І ТОРЕРО

Поїзди, де вештається різношерста публіка, думав Фалько, є чудовим місцем для полювання, хоча існує ризик самому стати здобиччю. Якщо представник його небезпечного ремесла хоче зберегти здоров'я під час таких поїздок, він мусить беззастережно дотримуватися правил — бути насторожі, не розслаблятися, пильнувати недремним оком. Чимало прикростей можуть спіткати тебе, коли ти опиняєшся в темряві тунелів або в нічному безлюдді вагонного коридора. Утім, аналогічні халепи могли статися з противниками. Хай там як, а в поїздах не варто імпровізувати — потрібні певні навички й бездоганна техніка. Необхідно пам'ятати розклад руху, довжину маршруту, послідовність станцій і відстань між ними, тривалість зупинок, кількість вагонів, психологічні особливості провідників, звички та схильності пасажирів. Зважити всі «за» і «проти».

Він розмірковував про це, поки стояв перед дзеркалом у вбиральні свого одиночного купе й зав'язував шовкову краватку з етикеткою «Шарве–Париж». Потім обсмикнув комір кремової сорочки, застебнув жилет на всі гудзики, крім нижнього, одягнув піджак твідового костюма «Донегаль», де в переплетенні ниток переважали охристі відтінки. Провів долонями по напوماдженому волоссю, зачесаному вгору і розділеному на високий проділ зліва; поставив валізу в багажну сітку; переконався, що пістолет і документи надійно сховані під умивальником, після чого вийшов у коридор, коли дзвінок провідника сповістив про наступну зміну в ресторані.

Поїзд мчав повз безкрайню зелену рівнину, розліновану телеграфними стовпами, що стрімко пролітали за вікном. Фалько затримався біля тамбуру, що вів до міжвагонного переходу, побоюючись, що гуркіт і торохтіння коліс можуть заглушити крик чи навіть постріл. Озирнувшись, він окинув настороженим поглядом зачинені двері, порожнє службове купе й коридор, що залишився позаду. Довкола було тихо. Жодних ознак небезпеки чи присутності противника. Тоді,

притлумивши професійні інстинкти й надавши обличчю спокійного, люб'язного виразу, він увійшов до ресторану.

Тридцять п'ять хвилин по тому офіціант прибрав останню тарілку, а Фалько запалив сигарету і розсіяно глянув у вікно, туди, де простирався благословенний французький краєвид — мости, річки, ліси,— перш ніж зосередитися на читанні газети «Ля Прес», що лежала на скатертині. Трохи згодом він звів очі й зацікавлено позирнув на двох жінок, які шуміли за сусіднім столиком.

Розмовляли англійською, із сильним американським акцентом. Фалько помітив, що подружки майже не торкнулися курчати по-бearnськи, але відкоркували другу пляшку бордо. Неважко здогадатися, хто вони — типові заокеанські туристки, що мандрують Європою. Одна з жінок — доволі огрядна круглолиця білявка — не була ні вродливою, ні потворною. Хороші зуби. Живі світло-блакитні очі. Коротко стрижене, завите за модою волосся з проділом посередині. Одягнена зі смаком — у зручний діловий костюм майже чоловічого фасону. Намисто з перлів, яке вона носила поверх коміру блузи з глибоким декольте, здавалося недешевим. Її худа незграбна супутниця радше була кістлявою, ніж стрункою. Остання сиділа спиною до Фалько. Він бачив лише її косу.

— Цілковитий абсурд, моя люба... Абсурдна ситуація.

Білявка явно домінувала в цій парі. Інтонація вказувала на багатство й високий соціальний статус. Одна з тих жінок, подумав Фалько, які створюють купу проблем працівникам розкішних готелів, капітанам трансатлантичних пароплавів і секретаркам своїх чоловіків (якщо вони заміжні). Подруга мовчки слухала її, киваючи головою. Йшлося про неможливість забронювати номер у паризькому «Ріці» — вони мали вдовольнитися готелем «Георг V».

Тієї миті світлі очі білявки випадково зупинилися на Фалько, який пильно дивився на неї. Чоловік інстинктивно усміхнувся, адже мав найцінніший талант мандрівника й авантюриста — вміння розпочати розмову з незнайомою людиною, особливо якщо ця людина належала до прекрасної статі.

— «Георг V» — непоганий варіант,— невимушено сказав він англійською, позирнувши на келихи з вином, що стояли перед жінками.— Сучасне місце, у стилі джаз. Шеф-кухар Монфокон — чарівна людина. У ресторані подають чудову кулеб'яку по-російськи. А ще вони мають велику колекцію найкращих вин — «Шато О-Бріон» і «Шамбертен».

— Ви розмовляєте так, ніби цитуєте туристичний путівник,— мовила білявка.

— Вгадали.— Фалько злегка нахилив голову і представився: — Луїс Коломер, редактор червоного путівника «Мішлен». До ваших послуг.

— Оце так збіг!

— Згоден... Щасливий збіг.

Вони раптом зацікавилися ним — ця розмова розвеселила й заінтригувала їх. Худорлява жінка знову зиркнула на Фалько. Круглі окуляри в залізній оправі надавали їй простуватому обличчю подібності з провінційною гувернанткою. Кашеміровий светр і сіра спідниця. Кинувши на обох короткий погляд експерта, Фалько помітив, що брюнетка дивиться на його руки, а білявка — на губи. Відтак він усміхнувся останній.

— Мене звать Неллі,— сказала та.— А це Меггі.

Фалько вдруге нахилив голову на знак ввічливості.

— Ви вперше подорожуєте Європою?

— О ні, не вперше.— Неллі впевнено грала першу скрипку, демонструючи, хто тут лідер.— Ми об'їхали все узбережжя — від Бреста до Бордо. А зараз повертаємось до Парижу.

— Гадаю, ви захоплюєтесь туризмом.

— Ви не помиляєтесь.— Жінка оцінювально роздивлялась його, і побачене вочевидь їй подобалось. Вона відкрила сумочку,

підфарбувала губи й вказала на вільне місце поряд.— Чи не хочете випити з нами кави?

— Залюбки.

Він усівся біля Неллі, навпроти її суворої подруги з дещо зів'ялим, утомленим обличчям. Понад сорок років, імовірно, старша за свою супутницю. Колись — до того, як час чи життєві негаразди зістарили її,— вона, певно, була гарною. Білявка була значно свіжішою — балакуча, жвава, розкута, самовпевнена, із розв'язними манерами подорожуючої американки із заможної родини. Від неї відчутніше пахло доларами, ніж парфумами «Макс Фактор». Запах елітних розваг — літо в Новій Англії, зима на Лазурному узбережжі, а між ними — кабіна першого класу на «Квін Мері». Меггі — зразкова бідна компаньйонка — пахла невдачами; перед нею на скатертині лежала книжка. Жодна з жінок не носила обручку.

— А ви справді працюєте редактором путівника «Мішлен»?

Посмішка Фалько стала ще більш гарячою, підскачивши до тридцяти восьми градусів за Фаренгейтом.

— Ні. Я безсоромно збрехав вам. Я — іспанський ідальго. А на дозвіллі — тореро.

— Тореро?

Він спокійно кивнув.

— Авжеж.

— І комуніст?

— Само собою. Комуніст і тореро... Всі іспанці так розважаються, якщо не воюють.

— Ви божевільний! — засміялась Неллі.

Брюнетка Меггі позирнула на нього — очі за круглими скельцями були серйозними. Під ними виднілися темні кола, що надавали їй меланхолійного вигляду. Фалько б не здивувався, якби дізнався, що вона потайки пише вірші. Скидається на те. Боковим зором він помітив назву книжки — «Гранд Готель».

— В Іспанії відбувається щось жахливе,— із сумом мовила вона.

Фалько покликав офіціанта, дістав портсигар, відкрив його й простягнув жінкам.

— Це точно,— сказав він.

Годину по тому Фалько повернувся до свого купе після милої бесіди й легкого флірту з Неллі, яка допомогла йому приємно провести час (таке спілкування — один із засобів професійного тренування, не гірший за інші). Він повісив піджак на вішак, відстебнув запонки, засукав рукави сорочки й ополоснув лице холодною водою, попередньо переконавшись, що пістолет лежить у схованці і все гаразд. Опустив відкидний столик, поклав сигарети та запальничку і заходився читати досьє Лео Баярда.

Француз, сорок два роки, під час Першої світової війни служив офіцером. Успішний журналіст і письменник, чії твори «*Нічого розповідати*» і відзначений Гонкурівською премією «Забутий окоп» зміцнили його репутацію інтелектуала лівих поглядів. Прихильник Радянського Союзу, який присвятив Росії палку промову на з'їзді письменників. На думку анонімного автора досьє, Баярд не був комуністом у теорії, а виявляв свої симпатії на практиці: цей енергійний, пристрасний, завзятий чоловік щиро захоплювався сталінським режимом, у якому не помічав жодних недоліків, а бачив суцільні переваги. Перші бої в Іспанії подали йому ідею створити республіканську авіачастину. За пів року до складу Народної армії увійшли дванадцять літаків його ескадрильї, що налічувала п'ятнадцять пілотів і вісім механіків різних національностей. Баярд особисто брав участь у бойових вильотах, що сприяло поширенню легенди про нього. Нині, повернувшись до Парижу, він спочивав на лаврах, писав резонансні статті на підтримку Республіки

й претендував на посаду міністра культури в уряді Леона Блюма — представника Народного фронту.

Досє містило кілька світлин, і Фалько уважно проглянув їх. На першій Баярд стояв на трибуні, виголошуючи промову перед московськими письменниками. Друга знята в паризькій кав'ярні «Два маготи» — він сидів за столом, у товаристві радянського режисера Сергія Айзенштайна. Третя зроблена на іспанській авіабазі — високий худорлявий Баярд знятий на повен зріст. Скуйовджене вітром волосся, руки в кишенях, сигарета в зубах, пілотська куртка на плечах. Дивиться в об'єктив і на весь світ з аристократичною зверхністю. Розглядаючи цей портрет, Фалько посміхнувся, згадавши слова адмірала про повітряного паладина Республіки — «самозакоханий писака».

Він ретельно вивчив інші важливі документи, що додавалися до звіту. Потім спалив частину в унітазі й змив попіл, а частину — сховав. Сутеніло, і за вікном гуркітливого вагона пролітали тіні, а на широкій темній смузі Луари миготіли далекі вогні. Пройшов офіціант із дзвоником, запрошуючи першу зміну до вечері, але Фалько не хотів їсти. Одягнувши піджак, він вийшов розім'яти ноги в коридорі, поки провідник піднімав канапу і стелив ліжко.

Фалько курил, обпершись плечем об раму опущеного скла, підставивши обличчя солонуватому вітру, просякнутому вугільним пилом. Аж раптом у коридорі з'явився якийсь чоловік — середнього зросту, із непокритою головою. У тьмяному світлі ламп було видно підстрижені вуса й чорне кучеряве волосся, помітно поріділе. Фалько інстинктивно зайняв захисну позицію: напружив тіло, прикрив живіт від можливого удару ножем, звільнив праву руку, аби було зручніше битися (колись давно, в експресі «Париж–Бухарест» він мав неприємний досвід такого штибу). Але незнайомець лише попросив французькою прикурити і, щойно Фалько підніс запальничку до його сигарети, рушив далі не озираючись.

Він збирався вертатися до купе, коли зіткнувся з двома американками. Безтурботно базікаючи, вони виходили з вагона-ресторану. Здавалося, їм було приємно бачити Фалько. Особливо зраділа білявка Неллі.

— Нам бракувало вашого товариства за вечерю.

— Вибачте... Мені не хотілося їсти.

Він вийняв сигарети, і всі троє закурили. Від жінок пахло дорогим вином. Захмеліла Неллі була налаштована дуже грайливо. Її очі іскрилися.

— У ресторані ви сказали нам, що маєте пляшку справжнього кентуккського бурбону у своєму купе,— мовила Неллі.

Почувши ці слова, Фалько холоднокровно посміхнувся.

— Я збрехав. То була пастка.

— Ми обожнюємо, коли нам розставляють пастки. Так, Меггі?

Вони обмінялися поглядами. Фалько дивився весело, Неллі — вижидально, а подруга — серйозно.

— Ще не пізно все виправити,— ризикнув він.

— Чудово. Ми в захваті від бурбону.

— На жаль, це Європа... Чи влаштує вас шотландське віскі?

— Улаштує.

Фалько жестом попросив їх зачекати, відчинив двері свого купе й натиснув на кнопку виклику персоналу. Офіціант миттєво з'явився, прийняв замовлення і за десять хвилин повернувся з пляшкою віскі «Олд Ангус», сифоном і трьома келихами. Коли він розставив усе на відкидному столику, Фалько сунув йому в кишеню двадцять франків і запросив обох подруг увійти.

— Але вам постелили ліжко,— м'яко запротестувала Неллі.

— Не переймайтесь.— Він зачинив двері на засув.— Яюсь помістимось.

— Боюсь зім'яти простирадла.

Примруживши металеві-сірі очі, Фалько адресував їм звабливу вовчу посмішку. Він відкоркував пляшку, розлив віскі по келихах і додав трохи води із сифона.

— Мені подобаються зім'яті простирадла,— сказав він, коли жінки почали цілуватися.

Фалько не належав до чоловіків, які вдовольняються роллю пасивного спостерігача. Така поведінка суперечила його вдачі, світобаченню і способу життя. Присутність двох напівголих жінок, які пестили одна одну в темному купе, мала сенс для нього лише в тому разі, якщо він міг утручатися в хід подій і контролювати ситуацію.

З іншого боку, було очевидно, що вони — принаймні Неллі — чекали від нього активних дій. Ось чому, окинувши швидким спокійним поглядом поле битви, щоб точно визначити нахили, домінування, підкорення й інші корисні подробиці, він неквапливо відсьорбнув ковток віскі з водою, поставив келих на столик, зняв годинник із лівого зап'ястка і став навколішки перед канапою в зручній для поцілунку позі. Неллі, яка вже оголила груди й задерла спідницю до стегон, доволі жадібно тягнулася до нього губами, поки подруга вміло збуджувала її.

— Свиня,— сказала американка.

Якщо точніше, англійською це пролунало «*брудна свиня*» («*dirty pig*»). Із цією жіночкою все ясно, подумав Фалько. Ось які в неї вподобання. Відтак він виявив покірність поступливого чоловіка й старанність справжнього тореро-комуніста. Негайно перейшов до того, що, судячи з короткої прелюдії, вони хотіли отримати. На близькій відстані Неллі продемонструвала чудове тіло, що раніше приховував одяг,— теплу, пишну, чутливу плоть, що напружилась і тремтіла від задоволення. Красномовна підказка — «*брудна свиня*» — передбачала відповідне ставлення.

— Zorra. Сучка,— прошепотів Фалько їй на вухо, перейшовши на чисту, красиву іспанську.

Він не знав, чи зрозуміла вона значення слова, але інтонація не залишала жодних сумнівів. Жінка часто закліпала очима, дихання стало уривчастим, а тіло затряслося настільки сильно, що Меггі відірвалася від розсунутих стегон, підняла голову і здивовано глипнула на обох, немовби запитуючи себе, чи її старання підвели Неллі до бурхливої кульмінації.

— Сучки,— повторив Фалько. Цього разу він люб'язно вжив множину.

Меггі не відривала від нього зацікавленого погляду. Окуляри зникли, а коса потроху розпліталася. Затуманені очі, набухлі вологі губи несподівано змінили її зів'яле обличчя, зробили більш привабливим, ніжним і жіночним. До того ж розстебнута блуза відкривала надзвичайно апетитні принади. Хто б міг подумати, сказав собі Фалько, згадуючи, якою незграбною, суворою і холодною вона постала перед ним у ресторані. Хто б міг подумати. Раптом він відчув наплив сил і радість буття, тішачись, що ніхто його не вбив. Попереду ще багато кілометрів. Чоловік повільно зняв одяг, зберігаючи цілковитий спокій і готуючись до бою. Потім, лагідно торкнувшись гарячого тіла Неллі, рушив до її подруги. Меггі подалася назад, притулилася спиною до стінки, що здригалася від торохтіння поїзда й ритмічного перестукування коліс, розвела затягнуті в чорні панчохи ноги, відкривши йому доступ до бездонних потаємних глибин.

— Красуня,— мовив Фалько іспанською.

Ніч буде довгою, весело констатував він. А канапа — тісною.

У Парижі цвіли каштани. Приємна прохолода, дощу немає, задоволено зазначив Фалько, коли вийшов із готелю, перетнув бульвар, проминув середньовічний фасад Сен-Жермен-де-Пре, звернув на вулицю Жакоб і опинився на перехресті Сен-Пер.

Рівно о першій він опинився в ресторані «Мішо». Там зібралася черга — дехто стояв у вестибюлі, а дехто чекав біля дверей, де висіло

меню. Фалько спритно протиснувся крізь групу людей, зняв капелюха й зазирнув усередину. Хупсі Кюссен сидів поблизу вікна, у глибині зали. З ним обідали двоє — темноволосий чоловік і білява жінка. Австріяк побачив його й здійняв руку, удаючи подив і радість. Супутники озирнулися. Ігноруючи осудливий погляд метрдотеля, Фалько перетнув залу і рішуче попрямував до них. Кюссен відклав серветку і встав із-за столу, аби привітатися з ним.

— Начо Гасан! Оце так сюрприз! Що ти робиш у Парижі? Дозволь відрекомендувати... Лео Баярд, Едді Майо... Ти шукаєш столик? Прийшов сам? Чому б тобі не приєднатися до нас?

Кюссен поведився розкуто й емоційно. Як і передбачалося, він відрекомендував його як давнього друга — іспанця, що мешкав у Гавані. Фалько потиснув руку Баярду, який ввічливо підвівся, після чого привітався з жінкою кивком голови. Офіціанти принесли стілець.

— Оце так сюрприз! — повторював Кюссен, який чудово вжився в роль.— Приємна несподіванка!

Фалько мав професійну звичку уважно роздивлятися людей, тож одразу зазначив, що Лео Баярд був високим, дуже худорлявим, із вишуканими манерами. Елегантно одягнений. Кутасті, привабливі, дещо асиметричні риси — різко окреслений орлиний ніс, широке чоло. Ретельно підібрана зачіска — одне пасмо волосся спадало на брову — робила його молодшим. Імпозантний чоловік аристократичного роду. Едді Майо виявилася білявою вродливою англійкою з холодними блакитними очима й ніжним обличчям. На ній був чоловічий вовняний светр і широка синя спідниця. Волосся укладене в стилі Луїзи Брукс. Старомодна зачіска в формі шлема була популярною років десять чи п'ятнадцять тому, але Едді носила її так, що це було сучасно й авангардно.

— Вас звать Ігнасіо? — сухо й формально спитав Баярд.

— Не треба, прошу вас.— Він обдарував його усмішкою хорошого хлопчика.— Для друзів я — Начо.

— Так,— підтвердив Кюссен. Він розмовляв весело, але не перегинав палицю.— Ми всі зємо його Начо.

Основну страву ще не подали, тож Фалько вирішив розігріти апетит, покликав метрдотеля і замовив антрекот під беарнським соусом. Йому щойно принесли келих вина й відкорковану пляшку. «Шато Латур» врожаю 1924 року.

— Ви приїхали з Іспанії?

— Дякувати богу, ні.— Фалько байдужо посміхнувся, притиснувшись губами до обідка келиха.— Це не моя війна. Перш ніж вирушити до Парижу, я був у Лісабоні й Біарріці.

Баярд задумливо покосився на нього. Знервований погляд полохливого птаха часом перескакував з одного предмета на інший, а часом склянів, зосереджуючись на чомусь, що привертало його увагу.

— Не ваша війна, кажете? — нарешті мовив він.

— Не зовсім.— Фалько був задоволений тим, що вони порушили цю тему так швидко. Торкнувшись накрохмаленими манжетами скатертини, він нахилився до нього й сказав майже конфіденційним тоном: — Я вже вісім років живу в Гавані.

— Бізнес?

— Так, сімейна справа. Ми займаємось виробництвом сигар «Вуельта Абахо».

— Найкращі сигари на Кубі,— відзначив Кюссен, уважно слухаючи їхній діалог.— Начо та його родичі обожнюють мистецтво. Вони купують багато картин. Іноді я виступав посередником.

Баярд зацікавлено позирнув на Фалько.

— Можете навести приклад?

— Я допоміг їм придбати чудові еротичні світлини. До речі, ми часто обговорювали творчість Мена Рея.— Погладжуючи вуса, Кюссен розвернувся до Едді Майо. Він явно був налаштований на експромти.
— Чому б Начо не відвідати твою виставку? Було б доречно.

Фалько вперше відчув на собі пильний погляд жінки. Гарна й спокійна, зазначив він. З близької відстані йому вдалося краще розгледіти її. Багато років тому він бачив це обличчя на обкладинках модних журналів. У молодості вона була відомою манекенницею. Вигляд мала інакший — більш невинний і вразливий. Нині їй було тридцять із чимось років, і її краса стала зрілою. Вишуканою і досконалою.

— Ви влаштовуєте виставку? — люб'язно спитав він.

— Так... У галереї «Генаф».

— За два кроки звідси,— уточнив Кюссен.

— Художниця?

— Фотографія,— нейтральним тоном відказала вона.

Кюссен майстерно прикидався здивованим. Від цієї гримаси шкіра на щоці натягнулася і шрам виглядав ще потворнішим.

— Ти бачив роботи Едді?

— Не мав такого задоволення,— усміхнувся Фалько.— На жаль.

— Ти будеш у захваті від них.

— Я в цьому певен.

— Якщо хочеш, можемо піти сьогодні ввечері,— невимушено запропонував австріяк.— Едді зачаровує своєю сміливістю... Порівняно з тим, що вона пропонує, еротичні світлини — розвага для черниць.

— Мені б також хотілося придбати якусь роботу Пікассо,— закинув вудочку Фалько.

Кмітливий Кюссен відреагував миттєво:

— Точно! Ти казав мені про це під час останньої зустрічі.

— Вам буде непросто,— засміявся Баярд.— Роботи Пікассо коштують значно дорожче.

Принесли основну страву. Вправно маніпулюючи ножом та виделкою, Баярд не відривав очей від Фалько. Потім нахилився до нього й доброзичливо мовив:

— Сеньйоре Гасан, ви дозволите поставити вам особисте запитання?

— Начо, будь ласка.

— Так, Начо, дякую... Ви дозволите?

— Звісно.

Той трохи повагався. Подив затьмарював аристократичне чоло, куди спадало непокірне пасмо волосся.

— Як можна бути іспанцем і казати: «Це не моя війна»? Бути байдужим до подій, що відбуваються там?

Кюссен, який тримався насторожі, поспішив втрутитися.

— Лео був в Іспанії,— сказав він.— Якийсь час...

— Я добре знаю, чим займався цей пан,— перебив його Фалько.— Як і всі люди, я купую газети. І я в захваті від його діяльності.— Він звернувся до Баярда: — Чи правда, що ви служили в авіації і виконували бойові завдання?

Той відповів суто французьким жестом — відмахнувся, немовби заперечуючи значущість своїх заслуг.

— Іноді.

— Ви ризикували, поза сумнівом.— Фалько вигнув брови.— Це дуже небезпечно.

Баярд поблажливо дивився на нього з недсяжної висоти.

— Життя небезпечно,— лаконічно відказав він.

— Само собою... І я захоплююсь вами через те, що ви обрали складніший шлях. Дозвольте зізнатися: я завжди заздрив людям дії.

Баярд незворушно вислухав черговий комплімент, хоча легкий рум'янець на його щоках дещо пом'якшував зверхній погляд.

— У певні історичні періоди пасивність є злочином.

— Я згоден і ціную ваші зусилля. Проте кожна людина має свої підстави, аби сприймати ситуацію саме так, а не інакше.

— Які підстави маєте ви?

Фалько поклав ніж і виделку на край тарілки й відкинувся на спинку стільця. Скидалося на те, що він напрочуд обережно добирає слова.

— Серцем я підтримую республіканців,— нарешті мовив він.— Проте не маю ілюзій щодо моїх співвітчизників. Вони повалили першу Республіку і монархію. Повалять і нинішню Республіку... Відверто кажучи, звірства маврів та іноземних легіонерів, що воюють за Франко, лякають мене так само, як анархісти й комуністи з республіканського ополчення. Як ті, так і інші вбили багатьох моїх родичів та друзів.

— Ви були в Іспанії після повстання фашистів? — поцікавився Баярд.

— Ні.

— Республіканці виправили чимало помилок.

— Я зміню свою думку, коли вони виправлять усі помилки... А поки що спостерігатиму здалеку.

— Начо не все розповів.— Кюссен натхненно імпровізував.— Він допомагає активніше, ніж здається.

Фалько переконливо зобразив осуд.

— Це недоречно, Хупсі.

— Більш ніж доречно. Він мовчить через скромність, але кілька тижнів тому щедро посприяв нашій справі.

— Облиш.

— Машини,— тріумфально заявив Кюссен, ніби це все пояснювало.— Він виділив великі кошти на придбання машин швидкої допомоги.

Баярд кинув на Фалько схвальний погляд. Здавалося, він приємно здивований.

— Чудово! Це робить вам честь.— Він розвернувся до Едді Майо, яка задумливо спостерігала за Фалько.— Люба, ти згодна?

— Звичайно.

Фалько здійняв свій келих і виразно кивнув Баярду.

— Як я вже казав, я багато читав про ваші подвиги. Знаменита ескадрилья, героїчний внесок у боротьбу іспанського народу... Від усього серця дякую вам. Маю надію, що одного дня ми поговоримо про це докладніше.

— Гарна ідея.

— Якщо я можу стати вам у пригоді, звертайтеся. Залюбки допоможу.

Фалько відсorbнув вина, відчуваючи на собі задоволений погляд Кюссена. Інші наслідували його приклад.

— Чудово,— сказав австріяк, постукуючи долонями по жилету.— Сьогодні ми побачимо роботи Едді... Прекрасні, скандальні, неймовірні.

Фалько позирнув на жінку. Вона мовчала. Холодні блакитні очі впивалися в його обличчя. Він помітив дивну настороженість.

— Анітрохи не сумніваюсь.

Фалько подобалася Сена, осяяна весняним сонцем. Подобались вештанці на набережній. Жінки, які нарешті вбралися у світлі сукні й неквапливо крокували тінистими платановими алеями. Розпрощавшись з усією групою (вони домовились зустрітися о шостій вечора в галереї «Генаф»), він трохи прогулявся по лівому берегу, де вирувало життя. Оминув букіністичні крамниці зі старими журналами, книгами й гравюрами, глянув на годинник, увійшов до кальяного бару, купив у касирки телефонну картку за один франк і набрав якийсь номер:

— Чи можу я поговорити з мес'є Жибером?

— Ви помилилися номером.

— Ми мали здзвонитися о пів на п'яту,— наполягав Фалько.

— Повторюю: ви помилилися номером.

— Вибачте.

Повісивши слухавку, він удруге позирнув на годинник, вийшов надвір і повільно рушив до кав'ярні на розі вулиці Юшет, поблизу книгарні Жибер Жон. Дорогою він двічі перейшов на інший бік, спустився до станції метро Сен-Мішель, знову піднявся і повернувся тим самим маршрутом, аби пересвідчитися, що за ним ніхто не стежить. Нарешті Фалько дістався напівзаповненої кав'ярні й влаштувався за віддаленим столиком на терасі, під навісом, притулившись спиною до стіни. Зручне місце, звідки можна було бачити вулицю і всіх перехожих.

Франкістський агент з'явився вчасно: о четвертій годині десять хвилин (Фалько завжди призначав зустріч на двадцять хвилин раніше домовленого часу). То був утомлений чоловік середнього віку з тонкими вусами, зачесаним назад волоссям і великими залісинами. Почервонілі набряклі очі яскраво блищали. Гарні манери надавали йому елегантності, що суперечила дивному одягу. Він був вбраний у зім'ятий двобортний костюм коричневого кольору і носив на шиї хустку замість краватки. Капелюх був відсутній. Незнайомець нагадував дрібного конторського службовця. Він усівся на плетене крісло біля Фалько, замовив каву і витягнув ноги. Їхні плечі майже торкалися одне одного. Близькість столиків у паризьких кав'ярнях сприяла швидшому встановленню контакту.

— Ви курите «Галуаз»? — спитав Фалько.

— Ні. «Житан».

— Як до вас звертатися?

— Звіть мене Санчесом.

— Гарзд.

Гіпотетичний Санчес поклав на стіл блакитну пачку сигарет і коробку сірників. Пальці його лівої руки були жовтими від нікотину. Фалько взяв сигарету, запалив її, сунув сірники в кишеню і заходився розглядати перехожих. Трохи згодом чоловік прошепотів:

— У коробці ви знайдете необхідні телефонні номери та адреси. Мені наказали тримати напоготові кількох сильних хлопців. І вони мають бути французами.

— Усе правильно,— лаконічно підтвердив Фалько.

— Дозвольте спитати: чим вас не влаштовують іспанці? Ми можемо покликати наших парубків — хороших і надійних.

— Ми не хочемо, щоб франкістів вважали причетними до цієї історії.

— Чому? Я гадки не маю, що ви тут робите. Ні, я не скаржусь. Виконую накази, та й годі. Проблема в тому, що я не є провидцем.

— Розумію. Але я не маю права нічого розповідати. За кілька днів ви дізнаєтесь подробиці.

Той трохи подумав.

— Гадаю, я знаю одну потрібну людину... Ветеран Першої світової війни. Називає себе майором Вердье. Керує паризькою групою кагулярів.

Фалько кивнув.

— Я чув про нього.

— Тоді ви в курсі.

Фалько справді знав дещо цікаве. Йшлося про «Секретний комітет революційної дії» — таємну праворадикальну антисемітську організацію. Члени цієї організації мали прізвисько «кагуляри». Жорстокі люди, які без вагань вчиняли різні злочини. Вони всім серцем ненавиділи французький Народний фронт та іспанську Республіку.

— Вердье може підтримати нас у разі необхідності,— додав Санчес.— Ми співпрацювали з ним раніше. Вони візьмуть відповідальність на себе. Так би мовити, прикриють нас. Кагуляри висувають єдину умову — компрометувати їх у межах розумного.

— Чим ми розплатимось за допомогу?

— Італійською зброєю, яку перевозимо через Марсель... Або запропонуємо їм щось рівноцінне. Вони знають, що ми завжди дотримуємо слова.

Вони помовчали, чекаючи, коли офіціант принесе їм замовлення: каву з молоком і склянку води для так званого Санчеса й пляшечку мінеральної води для Фалько.

— Як справи із ситуацією в Парижі? — поцікавився останній, щойно офіціант відійшов.

Санчес збирався відповісти, але йому завадив напад кашлю. Він підніс носовичок до рота й відразу сховав його. Надто швидко, зазначив Фалько.

— Усе йде добре, — нарешті сказав Санчес. — Після зміни уряду у Валенсії республіканський посол та його довірені особи були змушені піти у відставку. Систему республіканської розвідки в Парижі цілком знищено.

На думку Фалько, французька сигарета мала дуже кислий смак. Він розчавив її у металевій попільничці з логотипом аперитиву «Дюбонне».

— Чи багато часу їм знадобиться на відновлення системи?

— Гадаю, багато. Утім, вона й без того була просто жахливою.

— Знаю.

Невдовзі їхні справи погіршаться, уточнив Санчес. Колишній посол залишив величезний борг у сто тисяч франків і нічого не заплатив французьким та іспанським агентам. Спецслужби повелися в найкращих традиціях Республіки — бездарно розтринькали гроші на інформацію, доступну в будь-якій газетці за п'ятнадцять сантимів. Усі європейські шахраї зібралися біля посольства, пропонуючи фальшиві звіти та зброю у сподіванні урвати бодай якийсь шматок.

— Ви не повірите... Нещодавно посольство заплатило неймовірну суму за досьє фахівця з чехословацької політики. — Він насмішкувато покосився на нього. — Якого біса республіканці зацікавилися Чехословаччиною?

— Дивовижно, — слабо посміхнувся Фалько.

— Лишень уявіть собі!

Крім того, додав Санчес, деякі авантюристи — а їх тут вистачає — не приховують своїх махінацій. Приміром, кілька каталонських поліціантів, пов'язаних із Женералітатом, щойно відкрили ювелірну крамницю навпроти вокзалу д'Орсе. Вони вивезли купу грошей з республіканської зони й вкрали чимало цінних речей у жертв, замучених у різних ЧК.

— Іспанці дуже винахідливі,— підсумував він, відсьорбнувши кави.— Навіть син Негріна¹⁹ тиняється Парижем і щось мутить завдяки своєму татові, який вкрав частину золота з Банку Іспанії і відкрив у Лондоні рахунок на його ім'я. Франція переповнена «вигнанцями», котрі живуть на субсидію, захищаючи Республіку в кав'ярнях.

Фалько роззирнувся довкола: буржуа з газетами в руках, старенькі жінки з песиками, американські туристи, що привертали увагу жовтими черевиками й різнобарвними шкарпетками. Будь-які війни точилися за тисячу кілометрів звідси. Принаймні їм так здається — він подумки зловісно посміхнувся.

— А що чути про франкістів?

Санчес зробив невизначений жест.

— Ми повільно консолідуємось. Співпрацюємо з Другим бюро²⁰ й правими політичними силами. Наш офіс у готелі «Моріс» видає паспорти, розвідка працює на півдні Франції... Ми маємо менше грошей, ніж червоні, і щодня витрачаємо на війну шість мільйонів песет, тож вкладаємо кошти розумніше. Перешкоджаємо контрабанді зброєю й успішно боремося з добровольцями, які служать Республіці...

Новий напад кашлю змусив його замовкнути. Цього разу, коли він ховав носовичок, Фалько помітив рожеві плями. Тепер він зрозумів, чому франкістський агент не курить, хоча носить із собою пачку сигарет для підтримання спілкування.

— Минулого тижня,— провадив далі Санчес,— ми перехопили кур'єра, який виїхав із Марселя до Парижу з новою шифрувальною

системою. Посольство загубило її, і довелося просити копію в консульстві. Уявляєте?

— Вдалося?

— Звісно. Виявилось, що ми вже її мали... Відомі італійські шифри, розроблені пів року тому. Популярніші за романи Хоакіна Бельди²¹.

— Отже, надійного зв'язку немає.

— Це стосується як нас, так і противника. Але франкісти виправляють ситуацію. Ми маємо шифрувальну машину «Північний ключ» і кілька захищених телефонних ліній... Попри кращі фінансові можливості, червоні відстають від нас.

Вимовивши ці слова, Санчес припав до склянки, випив усю воду й клацнув язиком, ніби шкодуючи, що ворог виявляє таку непрофесійність. Він похмуро посміхався, скрививши гримасу сумного спостерігача. Здавалося, його пригнічує якась неприємна сцена.

— Часом здається, що республіканці — розумово відсталі, — раптом мовив він. — Чи вірите ви, що вони шпигують один за одним і передають нам інформацію, щоб дошкулити власним союзникам? Ви навіть не уявляєте, на що здатні інтелектуали, які хизуються своїми «подвигами» подалі від Іспанії та реальних боїв. Усі ці опортуністи — багатії та магнати — божеволіють від взаємної ненависті й вигадують різні способи помститися. Ви ж знаєте, що сталося з анархістами в Барселоні кілька днів тому?

— Так. Я бачив.

Той здивовано витріщився на нього.

— Невже ви справді це бачили?

На якусь секунду Фалько згадав хаос і стрілянину на вулицях. Італійців, яких він мав убити. Вираз їхніх облич, коли вони зрозуміли,

що в потилицю їм ціляться не поліціянти.

— На власні очі — ні. У метафоричному сенсі.

— Якби не допомога росіян і не завзятість тих, хто вміє воювати, — простих людей у комбінезонах та альпаргатах²², республіканцям давно би прийшов кінець.

Дві молоді гризетки вмостилися за сусіднім столиком і замовили лимонаду. Дівчата охоче демонстрували гарні ніжки попри дешеві панчохи та туфлі за п'ятдесят франків. Час від часу вони відкривали сумочки, поправляли макіяж і дивилися на чоловіків зухвало й водночас замріяно, не припиняючи жвавої балаканини. Їм хотілося зустріти художника, який попросив би їх позувати оголеними. Спіймати за хвіст удачу, втекти з крамниці, де вони мушили працювати. Фалько розсіяно спостерігав за ними. На відміну від інших міст, у Парижі пропозиція завжди перевищувала попит.

— Мені потрібні кілька світлин, — сказав він.

— Яких саме?

— Кілька днів я зустрічатимусь з однією людиною. Хочу, щоб нас сфотографували разом непомітно для нього.

— Таке завдання неважко виконати. Хто ця людина?

— Лео Баярд.

Санчес присвиснув.

— Оце так новина!

— Якись проблеми?

Той замислився.

— Жодних проблем. Вам допоможуть.

Санчес ще трохи подумав, ніби сумніваючись, чи варто додати щось важливе. Зрештою насмілився.

— Ви кажете, що маєте намір бачитися з Баярдом.

— Так.

— Якщо пам'ятаєте, я розповідав вам про кагуляра Вердье.

— До чого тут він?

— Мені спало на думку, що ваша поведінка може призвести до непорозуміння. Люди Вердье стежать за Баярдом відтоді, як він приїхав з Іспанії. Якщо ви зустрічатиметесь із ним, вони стежитимуть і за вами.

— Можливо.

— Як я вже казав, ці люди вкрай небезпечні. Краще попередити їх.

Фалько неквапливо обмірковував пропозицію.

— Відповідь негативна,— заявив він.— Можливий витік інформації. Надто ризиковано.

— Як бажаєте. Вирішувати вам.

— Це триватиме лише кілька днів.

— Гарзд, але будьте обережні. Якщо виникнуть проблеми, негайно звертайтеся до мене. У сірниковій коробці ви знайдете інструкції та номер телефону у разі надзвичайних ситуацій.

Фалько трохи помовчав, роздивляючись людей, що проходили повз кав'ярню.

— Маю до вас друге запитання,— нарешті мовив він.— Що ви можете розповісти мені про міжнародну виставку?

Санчес здивовано глянув на нього.

— Вас цікавить виставка?

— Як бачите.

— Червоні розгорнули бурхливу діяльність. Вони хочуть перетворити іспанський павільйон на рекламу своїх досягнень. За допомогою картин змусити людей забути про масові вбивства священників. Покажуть церковне майно й портрети ополченців, що захищають собори й історичні пам'ятки. Все буде надзвичайно зворушливо. От побачите.

— А як щодо Пікассо?

Санчес не відривав від нього допитливого погляду. Потім потер ніс двома пожовтілими від тютюну пальцями.

— Якщо ви питаєте, вам, певно, відомо, що йому замовили гігантське полотно.

— Так, відомо.

— Це полотно має возвеличити Республіку. Він працює в розкішній студії, яку йому придбали на вулиці Гранд Огюстен, 7. До речі, заплатили мільйон франків.

— Непогано.

— Наскільки ви розумієте, республіканці не зважають на витрати.

— Звичне для них хизування.

— Точно. Очевидно, що грошей багато, і можна тринькати їх направо й наліво. Ви дозволите?

Він указував на пляшку мінеральної води, до якої Фалько навіть не торкнувся. Поряд стояла порожня склянка зі скибочкою лимону на дні.

— Звісно.

Санчес наповнив склянку і випив воду одним духом. Потім відкинувся на спинку стільця, покрутив між пальцями пачку сигарет «Житан» і заховав її в кишеню піджака.

— Передбачалося, що іспанський павільйон відкриється до кінця цього місяця, але план зірвався. Підготовка до проведення Виставки затягується.

— Надовго?

— Аж занадто. Французький уряд, що потерпає від критики правих, виділяє кошти на культуру, аби здобути громадську підтримку. Вони сподівалися, що відкриття відбудеться першого травня, проте нічого не вийшло. Із сорока чотирьох павільйонів їм вдалося оформити лише російський, німецький, італійський та ще якийсь. Вони не встигли провести освітлення й укласти асфальт... Суцільний безлад. Гадаю, Пікассо матиме достатньо часу.

— Якщо йому не завадять.

— Само собою.— Санчес знову кинув на нього зацікавлений погляд.— Якщо йому не завадять.

5. РОМАНИ І ШПИГУНИ

Галерея «Генаф» містилася на вулиці Фюрстенберг у маленькому кокетливому будиночку. Велика вітрина дозволяла бачити майже все, що було всередині. На стінах висіло близько двадцяти робіт Едді Майо у скляних рамках. Світлини вирізнялися бруталною красою, крупними планами, різкими контрастами, грою світлотіні й незвичними ракурсами. Ідею виставки найкраще передавали два слова: секс і плоть.

— Чудово,— підсумував Фалько.

Він мав поверхове уявлення про мистецтво фотографії — так само, як і про інші види мистецтва, адже здебільшого отримував інформацію з ілюстрованих журналів. Однак, роздивляючись ці зображення, він неначе блукав захопливим лабіринтом людського тіла, що вабив недослідженими закутками й нерозкритими таємницями. Фалько не знав, як схарактеризувати талант Едді, але наявність таланту не підлягала сумніву. Озирнувшись, він осунувся у холодну спокійну блакить її очей. Здавалося, вона весь цей час спостерігала за його реакцією.

— Сюрреалістичний транссексуалізм,— оголосив Кюссен задоволеним тоном торговця, що рекламує свій товар.

Фалько кивнув, не відриваючи погляду від Едді. Ці очі саме так бачать світ, подумав він. Виступають посередниками між відчутною фізичною реальністю й образами, замороженими в солях срібла. Утім, вона чи її очі надавали абстрактним образам тілесності й чуттєвості. В уяві поставали збуджувальні картини.

— Мені дуже подобається,— сказав він.

Жінка пильно дивилася на нього. Судячи з усього, вона нормально відреагувала на комплімент. Фалько подумав, що арктичний холод її

манер дивно контрастує з відверто теплими, пристрасними світлинами. Нарешті вона злегка нахилила голову, виражаючи щось середнє між вдячністю та іронією. Найбільш задоволеним здавався Лео Баярд. Він явно хизувався.

— Надзвичайна жінка... Її роботи — найкращий доказ цього.

У вустах Баярда похвала лунала якось поблажливо, по-вчительськи. Він обійняв її і пригорнув до себе, а вона поклала свою світловолосу голову йому на плече. Едді здавалася радше байдужою, ніж покірною. Спостерігаючи за ними, Фалько дійшов висновку, що це демонстративне кохання, ймовірно, підживлювалося марнославством. Вони самостверджувалися, сприймаючи одне одного як світський трофей.

— Ніхто не здатен так дивитися,— заявив Баярд таким категоричним тоном, ніби це він знімав усі портрети.

— Ви маєте на увазі, що жоден чоловік не здатен так дивитися,— уточнив Фалько.

Той зверхньо і водночас зацікавлено позирнув на нього, після чого двома пальцями відкинув пасмо волосся з чола. Він не звик, аби з ним сперечалися.

— Перепрошую?

— Такий погляд властивий усім жінкам... От тільки не всі можуть показати це.— Він указав на Едді.— Їй вдалося.

— На чому ґрунтується ваше твердження?

Фалько знизав плечима. Приязна, тисячі разів відрепетирувана усмішка немовби позбавляла його слова значущості.

— На століттях мовчання. Жінки наділені унікальним умінням мовчати... Гадаю, це закріплено на біологічному рівні. Ось чому їхній погляд приховує стільки мудрості.

— Цікава теорія,— визнав Баярд.

Крижані блакитні очі знову зосередилися на Фалько. Едді Майо відійшла від коханця.

— Здається, ви багато знаєте про таємниці жіночого мовчання.

— Ні, майже не знаю.

— Але розповідаєте непогано.

— Звичайна логіка.— Фалько удав, ніби розмірковує.— Я просто стою перед жінкою і дивлюсь на неї.

— Стоїте перед жінкою?

— Так.

— І дивитесь на неї.

— Точно.

Блакитна крига почала танути.

— Ви завжди обмежуєтесь поглядами?

— Ні, не завжди. Часом я посміхаюсь.

— Дивитесь і посміхаєтесь.

— Так.

Вона вказала на одну зі світлин.

— А що ви бачите тут?

Фалько глянув на світлину. На передньому плані жіночий рот впивався у скибочку помаранчі. М'якоть розчинялася між зубами, а сік стікав на підборіддя.

— Наскільки я зрозумів, ви працювали з Меном Реєм?

— Так,— щиро мовила вона.— Я була його натурницею і коханкою.

— Ясно.

— Він навчив мене фотографувати.

— Я зрозумів.

— Але цей факт не має жодного стосунку до мого запитання.— Едді вдруге вказала на зображення.— Що ви бачите на світлині?

— Секс.

— Це найпростіше тлумачення. А ще?

— Виклик. Упевненість. Небезпеку.

— Яку саме небезпеку?

— Якщо хтось підійде надто близько, наслідки будуть непередбачуваними... Можна забути — бодай на мить,— що світ повний ворогів.

— Такі думки теж викликають у вас посмішку?

— Іноді.

Її губи скривилися у ледь помітній схидній гримасі.

— Може, тому ви накопичили грошей й осіли на Кубі, серед тютюнових плантацій? Подалі від ворогів?

— Можливо.

— І ви справді так вважаєте?

— Перепрошую?

— На вашу думку, світ — небезпечне місце, де повно ворогів. Ви щойно це сказали, хіба ні?

Баярд і Кюссен зацікавлено слухали їхній діалог, не перебиваючи. Фалько мовчки дивився на Едді. Він усвідомив, що перетнув межу. Жінка заманювала його в пастку, а він мало не проковтнув наживку. З якоїсь причини вона не довіряла йому. Проте в її поведінці не було агресії. Вона лише трималася насторожено й повсякчас спостерігала за ним. Фалько не мав уявлення, звідки виникли ці підозри. Навіть Кюссен занепокоївся. Австріяк кидав на нього виразні погляди й робив попереджувальні знаки.

— А я розумію, що він має на увазі,— раптом заявив Баярд.

Він надто довго не втручався, і Фалько зрадив, почувши його слова. Кюссен скористався нагодою.

— Друже, ти маєш придбати якусь світлину. Немає приводів відмовлятися.

Фалько кивнув, визнаючи його правоту.

— Згоден.

Він обвів поглядом залу і знову зупинився на жіночих губах, що кусали помаранчу.

— Мабуть, я куплю ось цю.— Він позирнув на Едді.— Якщо її ще не продали.

Вона тицьнула пальцем у червону відмітину на рамі.

— Продали, але це не має значення. Я домовлюсь. Ви її заслужили,— мовила беземоційним тоном, без усмішки, наче її не обходило, чи придбає Ігнасіо Гасан — іспанець, який мешкає на Кубі,— одну з її робіт.

— Чудово,— сказав Кюссен.— Але тобі доведеться заплатити дві тисячі франків.

— От дідько!

— Майже задарма. Запевняю тебе.

Фалько не сперечався — дістав із внутрішньої кишені піджака зелену нефритову авторучку «Шафер Баланс» і чекову книжку банка «Ліонський кредит», що її дав йому адмірал у Сан-Себастьяні. Потім, обпершись об стіл, розписався на одному з чеків і віддав його з демонстративною байдужістю.

— Блискуче! — задоволений Кюссен помахав аркушем у повітрі, чекаючи, коли висохне чорнило.— Ходімо вип'ємо чогось. Треба відсвяткувати цю подію.

На вулиці Фалько помітив, що хтось іде за ними на невеликій відстані й не приховує свого стеження. Низький кремезний тип із носом боксера, одягнений у костюм із в'язаною краваткою і вовняний капелюх. Побачивши, що він озирається, Баярд заспокійливо усміхнувся:

— Не хвилюйтесь. Це Петіт П'єр. Мій водій.

— І його особистий охоронець,— уточнила Едді.

— Він був зі мною в Іспанії. Працював механіком у нашій ескадрильї. А раніше служив в Африці, в одному з батальйонів. Надійний чоловік. Відданий мені, мов пес.

— Аж надто відданий,— сказала жінка.

Вони рушили до кав'ярні «Ле Дом» на бульварі Монпарнас. Умостилися за шинквасом, оскільки тераса була вщент забита відвідувачами й нагадувала розпечену пательню зі смаженою картоплею. Замовили коктейлі «Бостон-фліп» і почали пити, покурюючи й підтримуючи жваву бесіду. Петіт П'єр залишився чекати біля дверей. Скрізь чувся багатомовний гомін, і Фалько подумав, що це вавилонське стовпотворіння — звичне явище для буремних часів — неначе організоване якоюсь американською піар-агенцією,

позбавленою будь-яких расових чи політичних упереджень.
З натовпом туристів перемішалися біженці та втікачі з усієї Європи,
які неслися до Парижу,

мов камінці, підхоплені бурхливим потоком, що дозволив їм тимчасово
перепочити й опинитися подалі від дротових огорож, невизначених
кордонів і жандармських гвинтівок. Фалько подобалася строката
публіка в паризьких кав'ярнях, де можна було тихенько зачітисся,
а наступної миті знайти величезну кількість знайомих. Також він
захоплювався елегантною суворістю і стриманими манерами

французьких гарсонів у бездоганних довгих фартухах.

— Я майже нічого не знаю про кубинські сигари,— зауважив Баярд.—
Хоча інколи курю... Ваша родина має велику плантацію?

— Доволі велику,— гордовито заявив Фалько.— Під Сан-Луїсом, на
південному заході від Гавани. Ми вирощуємо тютюн, що
використовується для найкращих сортів — «вега фіна».

— Вид ґрунту має значення, чи не так?

— Безперечно. Листя не менш важливе для сигар, ніж виноград для
вина.

Баярд здавався заінтригованим.

— А ви виробляєте якусь відому марку?

— Ми не маємо власної «вітоли», тобто марки.— Фалько спокійно
посміхався, відчуваючи на собі схвильований погляд Кюссена.—
Співпрацюємо з нашими родичами — сім'єю Менендес. Разом
постачаємо тютюн для сигар марки «Монте-Крісто».

Австріяк розгублено кліпав очима, намагаючись подати сигнал
тривоги. Занепокоєний тим, що Фалько ступив на хиткі піски, він
зробив декілька спроб змінити тему. Але Баярда цікавили сигари. Або
Начо Гасан.

— А що б ви порадили мені?

— Якщо вас цікавлять сигари нашого виробництва, тоді, поза сумнівом, я б порадив «Козаки Б» або «Піраміда № 2». — На подив Кюссена, приємно враженого такою винахідливістю, Фалько без вагань занурив руку у внутрішню кишеню піджака, дістав товсту сигару і простягнув її Баярду. — Щось на кшталт цієї. Непогане «сепо».

— Сепо?

— Так фахівці називають товщину. «Піраміда» має загострений кінчик.

Баярд подякував, обережно взяв сигару і поклав її до нагрудної кишені куртки, навіть не понюхавши й не обмацавши. Фалько розвернувся до Едді Майо.

— А ви курите сигари?

— Іноді.

— Як вам відомо, затягуватися не треба. Краще насолоджуватися смаком та ароматом.

— Безумовно.

Фалько вийняв другу сигару — «Козаки Б», проштрикнув кінчик зубочисткою і передав Едді.

— Гадаю, вам сподобається ось ця, — мовив він. — М'який смак, нормальна величина.

Едді, не подякувавши, сунула сигару до рота й нахилилася до вогника запальнички.

— Чи правда, що сигари скручують жінки і їм читають вголос, поки вони це роблять? — спитала вона, випустивши перші хмарки диму.

Усміхнувшись, Фалько сховав запальничку. Кюссен дивився на нього з німим захопленням.

— Правда. І те й інше.

— І вони скручують їх на голих стегнах, як Кармен, героїня новели Меріме?

— Боюсь, що це легенда.

— Шкода.

— До того ж не всі стегна заслуговують на увагу.

— Не всі?

— Звісно, ні. Серед наших робітниць багато зрілих жінок. Від п'ятдесяти років і старших.

Едді затримала на ньому погляд на кілька секунд довше за потрібне.

— Яке розчарування.

— Так.

Вона перевела очі на паруючу сигару, затиснуту між пальцями.

— Після ваших слів куріння сигар здається менш романтичним.

— Боюсь, що ви маєте рацію,— погодився Фалько.— Утім, ми завжди можемо уявити жінку, яка нам до вподоби.

— Яких жінок уявляєте ви?

— Моя уява слабко розвинена,— відказав він, усім своїм виглядом виражаючи благопристойність.— Надто часто я бачив процес виробництва сигар.

Фалько відсморбнув коктейлю і розвернувся до Баярда. Настав час атакувати з іншого боку фронту. Наблизитися до жертви.

— Я в захваті від ваших подвигів в Іспанії.

— Дякую.

— Що спонукало вас поїхати туди?

Баярд відреагував на запитання з удаваною байдужістю. Він обпирався об шинквас, тримаючи чарку в руці. Гордовитий і величний. Трохи згодом він розповів, що дізнався про допомогу італійських та німецьких найманців франкістській авіації. Баярд вирішив вчинити так само, щоб підтримати законний уряд. Він мав добрі відносини з міністром повітряних сил з уряду Блюма. Вони нічого не могли вдіяти на офіційному рівні, але йому вдалося знайти вихід. Скориставшись своїми зв'язками, він роздобув гроші й залучив до справи добровольців: французів, англійців, кількох німців та росіян.

— Одні були переконаними фашистами, а інших привабили гроші... Так склалося, що всі ми добре поладнали.

Фалько сидів нерухомо й слухав його, трохи розімкнувши губи. Дуже уважно. Обличчя виражало майже благоговійне захоплення.

— Чи правда, що ваш літак був збитий?

— Так. Якось нас обстріляв фашистський винищувач. Наші гармати «Вікерс» вийшли з ладу, і нам довелося піти на вимушену посадку в Гредосі. Приземлення було жорстким.

— Великий Боже!

— Лео був поранений,— сказала Едді.

Баярд відмахнувся зі стоїчною елегантністю. Його коронний жест.

— Дрібниці. Я відбувся забитим коліном. На жаль, загинув наш кулеметник. Італієць на ім'я Джакопіні.

— Співчуваю,— з сумом мовив Фалько.

— Професійні ризики, нічого не вдієш... Нам допомогли чудові люди. Прості селяни, які не мали геть нічого, віддали нам усе.— Він глянув на Едді.— Іспанці — дивовижний народ, чи не так?

— Дивовижний,— відказала вона, посмоктуючи сигару.

— Якби ж ви бачили, як вони поводитися, коли ми ховали Джакопіні. Жінки плакали, а чоловіки здіймали кулаки... Зворушливо.

— Не сумніваюсь,— мовив Кюссен, належним чином схвильований.

— Де ви познайомилися з Едді? В Іспанії? — поцікавився Фалько.

— Вона готувала фоторепортаж для журналу «Лайф». Ми познайомилися в Альбасете. Вперше зустрілися на вечері в готелі «Рехіна», де була розташована наша база. Едді щойно повернулася з фронту під Гвадаррамою.

— Серйозно? — Фалько позирнув на жінку.— Як там було?

— Холодно й похмуро,— щиро сказала вона.

— Едді зробила свій репортаж і відтоді далеко не відходила,— пояснив Баярд.— Часто навідувалася до нас і зрештою залишилася... Ми багато говорили про війну, політику і нове суспільство, яке кожен уявляє по-різному.

Фалько невідривно дивився на Едді.

— Ви літали з ними?

Вона хитнула головою.

— Ні. Я фотографувала пілотів. Потім виїжджала на передову... Ми бачилися в Мадридї, Валенсії або на авіабазі його ескадрильї.

— Вона жила своїм життям,— пояснив Баярд.— І досі залишається вільною.

Едді відкрила вишукану сумочку з м'якої коричневої шкіри, витягла альбом і поклала одну світлину на шинквас, біля чарки Фалько. На моментальному знімку із зубчастими краями були зображені семеро чоловіків, що стояли перед літаком, а також Едді — в штанах, куртці та кепці. Дехто одягнений у цивільне, а дехто носив пілотське обмундирування. Найвищим із групи був Баярд, який безтурботно й іронічно дивився в об'єктив. Руки він занурив у кишені пальта, а в роті тримав сигарету. На його пілотці була вишита емблема республіканської авіації з двома зірочками підполковника.

— Крайній зліва — Джакопіні,— мовила Едді, вказуючи на кучерявого усміхненого юнака.— Ще двоє із цих чоловіків убиті.

— Так.— Баярд тицьнув пальцем у зображення.— Ось цей — Уборевич, його збили над Теруелем. А ось цей — Мустиньяк, загинув під час боїв за Мадрид.

Примружившись від диму, Едді затиснула сигару між зубами й сховала світлину.

— Сміливі чоловіки,— лаконічно зауважила вона.

— Чи плануєте ви повернутися до Іспанії? — спитав Фалько.— Зробити новий репортаж?

— Можливо.— Жінка відповіла невизначеним жестом.— Наразі я співпрацюю з Лео в різних проєктах... Як ви могли переконатися на моїй виставці, я не припиняю займатися фотографією. Живу своїм життям.

— Ви симпатизували лівим до знайомства з ним?

Вона затягнулася сигарою і повільно випустила дим.

— Відверто кажучи, я не замислювалася над деякими явищами й життєвими цінностями. Завдяки Лео я почала розуміти те, на що раніше не звертала уваги.

— Саме так,— усміхаючись, підтвердив Баярд.— Ми багато розмовляли про Достоевського, Фолкнера...

— І про Сервантеса. Він умовив мене прочитати «Дон Кіхота».

— До речі, вона була в захваті. Винахідливий ідальго став її улюбленим літературним героєм.

— Не лише літературним. Лео чимось схожий на Дон Кіхота. Саме це привабило мене. Але, на відміну від інших, він ніколи не був лицарем сумного образу, адже вмів сміятися, жартувати, заряджати союзників юнацьким, майже підлітковим ентузіазмом. Мені сподобалась ця згуртованість, дух братерства.

Баярд задоволено кивав. Він нагадував учителя музики, який слухає улюблену ученицю й оцінює її виконання.

— Едді була необробленим діамантом. Надзвичайно вродлива, розпещена дівчина з консервативної родини, бунтівниця, манекенниця, муза художників... Її душа прагнула чогось шляхетного. Вона шукала гідну справу, за яку варто боротися, і знайшла це в Іспанії.

— Ви ж не вступили до компартії... Чи я помиляюсь?

— Ні.— Блакитні очі знову набули холодного виразу.— Я просто симпатизую їм. І Лео теж.

— Це правда,— засміявся Баярд.— Я не маю партійного квитка. Надто люблю свободу. Проте я визнаю, що Сталін — єдиний, хто справді допомагає Республіці. І лише залізний скальпель комуністів може врятувати її.

— Отже, ви підтримуєте добрі відносини з радянською владою,— сказав Фалько.

— Ще б пак! Не добрі, а чудові! — Він на мить замислився, ніби пошкодувавши про свій ентузіазм.— Само собою, наші відносини ґрунтуються на взаємоповазі.

Вони приклалися до келихів. Едді Майо невимушено курила сигару, а запопадливий Кюссен щосили намагався створити приємну атмосферу. Певної миті австріяк порушив тему мистецтва й ніби мимохідь згадав про Пікассо. Фалько знову виявив бажання відвідати майстерню художника.

— Жодних проблем,— сказала Едді.— Він наш близький друг.

— Особливо твій. Цей сатир давно задивляється на тебе,— зареготав Баярд.

— Не будь ідіотом.

— Це чистісінька правда.— Він підморгнув Фалько.— Пабло обоожнює жінок, а Едді — розкішний екземпляр.

— Безсоромник.

— Він завжди фліртує з нею. І не втрачає надії. Його не бентежить, що ми добре знаємо його нинішню дружину Марі Терез.

— І його нинішню коханку Дору,— додала Едді.

Кюссен скористався нагодою. Він обперся ліктем об шинквас і прикрив долонею шрам на щоці, удаючи, ніби розмірковує над чимось.

— Ми могли би навідатися до його студії разом,— мовив він, наче це щойно спало йому на думку.— Я зателефоную Пабло і дізнаюся, чи має він вільну хвилю.

— Гарна ідея,— підтримав Фалько.

— Завтра після обіду,— запропонувала Едді.

Баярд хитнув головою.

— Я не зможу. У мене важлива зустріч із Жидом та Моріаком.

— Байдуже. Тоді ми з Хупсі складемо йому компанію.— Вона розвернулася до Фалько й люб'язно поцікавилася: — Як вам такий план?

— Ідеально.

— Ми могли би повечеряти в якомусь ресторані. Лео, ти приєднаєшся до нас згодом.

Баярд іронічно зиркнув на Фалько й вперся носом у свій келих.

— Будьте обережні з Пікассо та Хупсі. Ці двоє — смертельно небезпечна комбінація. Вони висотають із вас усі соки.

— Я не допущу цього,— сказала Едді.

Вони замовили ще трохи алкоголю. Приязна, демонстративно сором'язлива усмішка, з якою Фалько слухав Баярда, приховувала гостру професійну цікавість. Він прибув сюди, щоб знищити цього чоловіка. Що більше вдасться дізнатися про нього, то краще. Зрештою, Пікассо та його майбутня картина — лише половина справи. Він ні на мить не забував, що йому доручили подвійне завдання. На все свій час.

— Чому ви поїхали звідти?

Баярд здивовано глипнув на нього.

— Звідки?

— З Іспанії, звичайно.

Той зазирнув у келих і зробив ще один ковток. Потім глянув на Едді й махнув рукою, виражаючи покірність долі.

— Ваші співвітчизники — недовірливі люди,— мовив він.— Офіцери авіації з презирством дивилися на наш підрозділ — їм здавалося, що нам забагато платять. Я втомився від постійних конфліктів і вирішив піти. Як я вже казав, мені невластиво виконувати чийсь накази. Але я веду свою боротьбу.

— Він збирається зняти фільм,— утрутився Кюссен, завжди готовий спрямувати розмову в потрібне русло.

— Так. Наш фільм зватиметься «Небо над Іспанією». Зайве казати, що в центрі сюжету — мій особистий досвід. Я хочу висловити осуд європейським демократичним країнам, які кидають Республіку напризволяще через те, що бояться зіткнутися з Гітлером та Муссоліні.

— Політика невтручання — найгірший злочин,— сказала Едді, струшуючи попіл.

— Цілком аморально,— з готовністю підхопив Кюссен.

— Поза сумнівом,— категорично відрізав Баярд.— Вони не здатні зрозуміти, що створюють передумови для іншої війни — більш масштабної і страшної.

— Хай там як,— мовила Едді,— а ти ніколи не знімав кіно. Тобі бракує режисерського досвіду.

— І що з того? Я ніколи не керував літаком, але це не завадило мені очолити ескадрилью. Невже ти думаєш, що знімати фільми важче, ніж воювати в повітрі?

— *«Небо над Іспанією»* може провалитися в прокаті.

— Сумніваюсь. У будь-якому разі це була би блискуча поразка. Одна з тих, що варті зусиль.

Баярд поблажливо — і навіть доброзичливо — глянув на Фалько.

— Можливо, вам було б цікаво приєднатися до роботи над фільмом,— повільно сказав він.

Фалько обережно кивнув, не виявляючи особливого ентузіазму. Усе має відбуватися поступово. Тактика непомітного наближення. Тихенько розкинути тенета й чекати, коли жертва зробить перший крок.

— Можливо.

— Ви говорите серйозно?

— Авжеж.

— Чудово!

Баярд стукнув кулаком об шинквас, ніби вважаючи, що слова тут зайві. Обличчя виражало явне задоволення.

— Коли я думаю про події в Іспанії,— дещо театральні повів далі він,
— у пам'яті часто спливає одна цитата: «Дивовижно, що люди, попри своє коротке життя, відчайдушно намагаються завдати одне одному якнайбільшої шкоди». Ці слова належать Сомерсету Моєму. Ви читали його твори?

— Щось читав. Якось я навіть познайомився з ним, коли подорожував кораблем. Ми грали в карти, і він подарував мені свою книжку з автографом.

— Справді? Ви не жартуєте?

— Але я її загубив.

— Як прикро.

— Шпигунський роман. Сюжет не вразив мене.

Ти полюбляєш ризик, прочитав він у наляканому погляді Кюссена. Клятий піжон. Адмірал попереджав мене. Натомість Баярд зацікавлено кліпав очима.

— Вам подобаються шпигунські романи?

— Аж ніяк.— Фалько відхлебнув зі свого келиха.— Надто складні.

Тієї миті Едді Майо позирнула у бік дверей, виглядаючи когось у натовпі.

— Якщо вже йдеться про Іспанію та романи, спробуйте вгадати, хто щойно увійшов.

Баярд покосився туди й насупив брови. Непокірне пасмо волосся спадало на чоло.

— О боже, ні... Цей зануда Гейтвуд.

Це ім'я видалося Фалько знайомим. Американець, журналіст, письменник. Побачивши Едді та Баярда, новоприбулець рушив до них, безцеремонно розштовхуючи людей. То був недбало одягнений здоровань — високий, кремезний, із густим чорним волоссям та вусами.

— Привіт, друзі,— невимушено мовив він, обпершись ліктями об шинквас.

— Привіт, Гате,— відповіла Едді.

Баярд обмежився тим, що пробурмотів щось не дуже ввічливе. Американець зігнував Кюссена й підозріло зиркнув на Фалько. Впадали в око широка посмішка, сильні руки, плечі боксера, що вгадувалися під сірим твідовим піджаком. Окуляри в сталевій оправі. Зім'яті фланелеві штани. Заляпана вином сорочка. Краватки не було.

— Я випив би коньяку,— сказав він.

— Замовляй усе, що тобі заманеться,— відгукнувся Баярд.

Американець звернувся до офіціанта так, ніби знав його все життя. Потім глянув на Фалько, крадькома покосився на Едді, яка спокійно курила свою сигару, і знову впився очима у Фалько, демонстративно роздивляючись його краватку.

— Фірма «Лайф Гвардс»? Велика Британія?

— «Маріnellа». Неаполь.

Скривившись, той мовив до Едді та Баярда:

— Я не знайомий з вашим другом.

Інтонація не була приязною, і від нього тхнуло алкоголем. Баярд неохоче відрекомендував їх.

— Хупсі Кюссен. Ігнасіо Гасан.

Гейтвуд із надмірною силою потиснув руку Фалько. Підкреслено емоційно. І доволі боляче.

— Іспанець? Я щойно повернувся з Іспанії. Вирушаю до США працювати над новим романом. Я вже купив квиток на пароплав «Нормандія», але кілька днів проведу в Парижі. Інтерв'ю, всілякі клопоти... Ви ж розумієте.

— І що скажеш про Іспанію? Які новини? — спитав Баярд.

— Відтоді як ти поїхав, ситуація трохи покращилася. Я чув про твою ескадрилью... Ти був не в захваті від того, що тебе звільнили, чи не так?

— Ніхто мене не звільняв. Звичайна реструктуризація. От і все.

— Авжеж.— Американець злорадо посміхнувся.— Хай там що, а дисципліна їм не завадить. Пам'ятаєш, що сталося з троцькістами й анархістами в Барселоні? Їм добряче перепало.

Баярд хитнув головою на знак згоди.

— Вони самі напросилися,— відзначив він.— Перш ніж улаштувати революцію, треба виграти війну.

— Твоя правда. Плануєш повернутися до Іспанії?

— Так. Ми зніматимемо фільм. А ти бачив там щось цікаве?

— Нічого особливого. Мадрид добре тримається, і нарешті ми захопили Санта Марія де ла Кабеса.

— Ми?

— Так, трясця його матері! Ми!

Баярд метнув на нього насмішкуватий погляд.

— Невже ти причетний до цього?

— Ти знаєш, що я маю на увазі.

— Еге ж.

Гейтвуд випив свій коньяк двома великими ковтками й попросив принести другу чарку.

— Ті жандарми добре билися. Не очікував такого від фашистів,— сказав він.— Вони не здалися. Гинули один за одним, поки їхні родини тремтіли в підвалі. Гідно поваги.

Тепер чоловік звертався до Фалько, оглядаючи його згори донизу. Судячи з усього, побачене йому не сподобалось. Потім він мовив до Едді Майо:

— Біля готелю «Флорида» вибухнула бомба й мало не вбила Джона Дос Пассоса²³ та ще кількох людей... Ми з тобою бачилися там востаннє. Пам'ятаєш?

— Звісно. Таке важко забути. Ти спробував вдертися до моєї кімнати.

— Логічно,— засміявся американець, підносячи чарку до губ.— Ти була найгарнішою дівчиною на тій вечірці.

— А твоя тодішня пасія, симпатична білявка? Як її звали?

— Її там не було.

Едді насупила брови. Блакитні очі немовби вкрилися кригою.

— Ти завжди був паскудником, Гате.— Вона затигнулася сигарою і пихнула димом йому в обличчя.— Нікчемним хвальком.

Журналіст перевів погляд на Баярда, просячи допомоги.

— Лео, твоя дівчина мене ображає.

— Мабуть, є причини,— схидно захихотів француз.— Я не наглядаю за Едді. Вона вільна ображати всіх, кого заманеться.

— Вона назвала мене нікчемним хвальком.

— Я чув.

Гейтвуд позирнув на Фалько. Проковтнувши другу порцію коньяку, він зняв окуляри й протер їх брудною хусточкою.

— Друже, ви теж вважаєте, що я хвалько?

Вони розмовляли французькою, але слово «друг» він вимовив іспанською — «аміго». Фалько спокійно дивився на нього. Йому стало весело.

— Замало інформації.

— Дідько! Я воював сорок п'ять днів. Хіба це не подвиг?

— Гадаю, ви брали участь у багатьох боях.

Той одягнув окуляри й замовив третю чарку.

— У кількох — так. Не сумнівайтесь.

— Він обожнює бої,— уїдливо відзначила Едді.— Не пропускає жодного. Повсякчас шукає привід битися.

Американець сердито покосився на неї.

— Навіщо ти йому це розповідаєш?

— Він тебе не знає. Як не дивно, Гате, у світі залишилися люди, які тебе не знають.

Ґейтвуд витріщився на Фалько так, ніби бачив його вперше.

— Педро, ви ж іспанець, чи не так?

— Начо.

— Ясно. А мені почулося «Педро». Багато хто з ваших співвітчизників носить це ім'я.

— За походженням я іспанець, хоча живу в іншій країні.

— Іспанці — дивовижні люди.— Американець клацнув язиком.— Ніколи не бачив таких сміливців. Щоправда, багато хто не вміє користуватися зброєю. Мені довелося вчити їх.

— Не уявляю, що б сталося з Республікою без твоєї допомоги,— підпустила шпильку Едді.

Вона знову пишнула димом йому в обличчя, але цього разу Ґейтвуд ухилився.

— Послухай, Лео, що трапилося з твоєю дівчиною? Критичні дні, чи що?

— Іди до біса, Гате,— мовила вона.

Баярд зареготав.

— Ти щойно почув відповідь. Критичні дні тут ні до чого. Просто ти їй не подобаєшся.

— Не розумію, чим ти її підкорив, товаришу... Ти ж навіть не вступив до компартії.

— Я вищий за тебе.

— Більш привабливий та елегантний,— додала Едді.

— А ще я краще пишу.

— Маячня,— запротестував Гейтвуд.

— Він пише краще,— погодилась Едді.

Американець знову вийняв носовичок і гучно висякався. Глянув на Фалько.

— А ви що скажете, друже? Хто з нас двох пише краще?

— Гадки не маю. Я надаю перевагу кіно.

— У будь-якому разі я відоміший за нього.

— Можливо, в інших місцях. У Франції він популярніший,— сказала Едді.

Гейтвуд загрозово нахилився до Баярда. Фалько подумав, що здатність цього типа поглинати алкоголь неабияк вражає. Лише поблискування очей за скельцями окулярів вказувало на сп'яніння.

— Твої розваги з літаками нікуди не годяться, Лео. Справжні чоловіки б'ються на землі. Віч-на-віч із противником.

— Я візьму це до уваги під час наступного бою.— Баярд розвернувся до Едді й іронічно попросив її: — Люба, нагадай мені, будь ласка.

— Обов'язково.

— Річ у тім, що жінки божеволіють від пілотів,— пробурмотів Гейтвуд.

— Я добре знаю цих хвояд.

— Іди в дупу,— рывкнула Едді.

— Заспокойтесь,— утрутився Баярд.

— Я дуже спокійний,— відповів американець.

Глибоко зітхнувши, він обвів поглядом усіх присутніх. Обличчя Кюссена привернуло його увагу.

— Послухайте, а ви звідки? Схожі на турка. Мені не подобаються турки.

Той легенько клацнув підборами.

— Я австріяк.

— Австріяк? Серйозно?

— Так, сеньйоре. До ваших послуг.

— А ви знаєте, скільки австрійської шрапнелі витягли з мого тіла в Італії?

— Двісті шматків,— роздратовано сказала Едді.— Гате, ти розповідав цю історію тисячу разів.

— Двісті двадцять сім.

Американець щосили вдарив себе по нозі, наче досі відчував біль.

— Битва під Гвадалахарою стала вирішальною для Іспанії,— додав він із певною ностальгією.— Я був там. Бачив трупи бідолашних італійців, розкиданих по снігу... Колись про це напишуть у військових підручниках. Італійці вважають ту битву національною трагедією і порівнюють її з подіями в Капоретто²⁴.— Він люто позирнув на Фалько.— Я там був.

— Ти побував скрізь,— презирливо відзначила Едді, загасивши недопалок сигари в попільничці.

— Мене дивує, коли іспанець покидає свою Батьківщину замість того, щоб боротися.

Фалько примирливо посміхнувся.

— Не всі люди є героями. Розумієте?

— Чудово розумію.

— Дай йому спокій,— сказала Едді.

— Усі іспанці мали би бути героями. У переломні миті історії це обов'язок кожної людини. Якби я був іспанцем, мені було б соромно пити за шинквасом паризького бару.

Журналіст незадоволено роззирався довкола. Він начебто шкодував, що перебуває тут,— мабуть, йому б хотілося опинитися під Мадридом, у повному бліх окопі, де причаїлися бородаті ополченці.

— Завтра я виступатиму з лекцією у книгарні «Сільвія». Ви прийдете?

— Ми маємо інші справи.

Гейтвуд замовив ще одну чарку коньяку. Потім розвернувся до Фалько.

— Вам варто відвідати мою лекцію, Педро. Дізнаєтесь дещо цікаве про Іспанію.

6. АНТИКВАР ІЗ ВУЛИЦІ МОНДЕТУР

«Переслідування, еміграція, голод, лотерея життя та смерті на барикадах, жорстокі партизанські війни, безжальне знищення її жіночності і нарешті виснажлива фанатична робота зі зміцнення радянської політичної системи й повільного створення нового світу...»

Засукавши рукави й послабивши вузол краватки, Лоренсо Фалько зотягнувся сигаретою і вп'яте перечитав останній абзац, перевіряючи підкреслені олівцем слова. Потім ретельно записав результат — низку літер і цифр — на аркуш із грифом готелю, проглянув текст і, цілком задоволений, стер гумкою всі відмітини олівця. Швейцарським бритвеним лезом відрізав штамп із назвою готелю у верхній частині аркуша й перечитав остаточне послання:

N3A11B4W-Y5TR709-R4E-94TS9M3-2OAS-D3P8SI1OE

Здається, все правильно. Належним чином оформлене й готове до передачі штаб-квартирі НІОС у Саламанці, де адмірал чекав на новини. Фалько загасив сигарету в попільничці, де вже лежало п'ять недопалків, підвівся і потер ниючий поперек. Його дратувала неприємна пульсація у правій скроні, тож він підійшов до комода,

взяв слоїк з аспірином, що стояв поряд із пістолетом і гаманцем, пожував одну гірку пігулку, запив її водою і нерухомо завмер, зануривши руки в кишені й роздивляючись книжку, яку залишив на столі біля шифровки. Саме ця книжка містила ключ до шифру, використаного для нинішньої спецоперації. Він скорчив гримасу, що виражала іронію і покірність долі.

Клятий адмірал, подумав він. Хай йому грець із цими уїдливими натяками й чорним галісійським гумором, таким типовим для нього.

Безсердечний козел.

«Закохана більшовичка (*Любов у радянській Росії*)» — так називався дешевий бульварний роман обсягом у неповну сотню сторінок, і Фалько був певен, що шеф обрав його невипадково. Кабан нічого просто так не робив. На обкладинці була зображена пара закоханих росіян, що обіймалися на тлі сільського краєвиду, а також красувався великий портрет коротко стриженої білявки з великими очима, дивовижно схожої на реальну більшовичку з плоті та крові, яку він добре знав,— Єву Неретву. Якби цей роман не був виданий сім років тому, можна було б подумати, що саме Єва позувала для художника.

Він поклав книжку та шифровку до шухляди комода, завів будильник і глянув у вікно, чекаючи, коли знеболювальне подіє, перш ніж почистити зуби й піти спати. Під залізним поруччям виднілася невиразна, прикрита листям пляма — бронзова статуя якогось там Дідро, французького філософа чи письменника, чії твори Фалько ніколи не читав. Трохи далі, на іншому боці бульвару, неясне світло ліхтаря падало на дзвіницю Сен-Жермен, чий високий зубець губився в темряві.

Фалько думав про Єву Неретву, відому як Луїза Гомес та Єва Ренхель. Бог його знає, як її звать. Ті часи відрізняються від нинішніх, сказав він собі. Тоді виживали більш суворі, розумні та вперті жінки, здатні долати важкі випробування. На сучасному етапі історії усе відбувається в прискореному ритмі, але тоді постала гостра необхідність у природному відборі, і жінки, поза сумнівом, стали новими героїнями сторіччя. Їм довелося робити незвичні речі, і вони виконували свої обов'язки більш дисципліновано, завзято й жорстоко, ніж чоловіки. Мабуть, тому, що не встигли забезпечити собі міцний тил і усвідомлювали це. Над ними нависала небезпека, і поразка була рівноцінна смерті. Вони не могли дозволити собі такі розкоші, як слабкість і жалість. Не виключено, що саме уцілілі героїні побачать світанок після темної ночі, що огортає Європу та весь старий світ, і зрештою утворять справжню «вищу расу». Вони уособлюють надію на майбутнє.

Він уявив, що сказав би адмірал, якби почув від нього такі міркування, і не втримався від тихого смішку. Сірі очі набули цинічного, жорстокого виразу. Під час зустрічі у Сан-Себастьяні шеф сказав, що для Фалько існує лише дві категорії жінок: ті, кого він затагнув у ліжко, і ті, кого планував затагнути туди. Але Кабан помилився. Вирізнялася ще одна, третя категорія, і віднедавна він часто думав про її представниць.

Стоячи перед вікном, Фалько незадоволено визнав, що не знає відповідей на чимало запитань: чи жива Єва Неретва після провалу операції в Танжері і втрати «Маунт-Касла»; чи відповіла вона на дзвінок із Москви й підкорилася долі; чи потрапила під чистки, що, за наказом Сталіна, охоплювали радянські спецслужби включно з агентами, що працювали в Іспанії; чи прикрився її начальник Павло Коваленко своєю підлеглою, аби врятувати власну шкуру; чи виявило НКВД розуміння до агентки або відправило її до трудового табору в Сибір чи до підвалів Луб'янки. Варіантів безліч.

Забагато роздумів для однієї ночі, печально подумав він. Головний біль відступив, тож Фалько поклав піжаму на ліжко й заходився розв'язувати краватку. Аж тут задзвонив телефон.

— Слухаю.

На тому боці дроту мовчали. Почулося клацання, і зв'язок обірвався. Фалько зателефонував на центральну станцію, і телефоністка повідомила йому, що дзвонили з міста. Якийсь чоловік хотів поговорити з Ігнасіо Гасаном. Він не назвав свого імені.

— Дякую.

Замислившись, він повільно поклав слухавку і глянув у бік вулиці. Потім, довірившись професійному інстинкту, вимкнув світло, підійшов до вікна й визирнув надвір. Нічого підозрілого. Між кронами дерев виднілися дві припарковані машини, а бульваром проїхало кілька автомобілів з увімкненими фарами. Здавалося, усе спокійно, але шосте чуття, відшліфоване шпигунськими буднями, підказувало, що розслаблятися не варто. Він щойно ступив на невизначену територію,

що рано чи пізно стане ворожою. Якийсь час Фалько холонокровно аналізував усі «за» і «проти», імовірні ризики, розумні гіпотези й небезпечні випадковості.

Починається справжня гра, подумалося йому. Судячи з усього, він уже не був єдиним гравцем.

Пересвідчившись, що двері зачинені, Фалько підійшов до комода, взяв пістолет і дослав патрон у набійник. Потім відкрив шухляду, дістав кодову книжку із зашифрованим посланням і сховав їх за фальшивим дном валізи, де лежали інші важливі речі: коробка сірників, що її дав йому Санчес, конверт із грошима й глушник «Хайсфельдт». Запалив сигарету, усівся на ліжку й трохи покурив у темряві, думаючи про сигнал тривоги, що лунав у мозку. Чоловік уважно прислухався до шерехів у коридорі, але нічого не було чути, крім цокання будильника на туалетному столику. Зрештою він підвівся, пішов до ванної кімнати, почистив зуби, прополоскав горло «Лістерином», після чого повернувся до ліжка й улігся одягненим, у чоботах, поклавши пістолет під подушку.

Фалько почув шум кроків до того, як постукали у двері. Він уже був на ногах, напружений і готовий до бою. Кватирки були відчинені, світло — вимкнене, але його звиклі до темряви очі добре розрізняли предмети. Знявши браунінг із запобіжника, він тихенько підкрався до дверей і зупинився у належному місці й під належним кутом, очікуючи на будь-який сценарій розвитку подій.

— Хто там?

— Поліція.

— Одну хвилинку.

Фалько швидко розмірковував. Якщо вони сказали правду, це змінувало все. Хоча могли й збрехати. Всякий нічний візит передбачав неприємні сюрпризи. У першому випадку пістолет був зайвим, оскільки призвів би до незручних ситуацій. У другому випадку можна вдатися до різних прийомів самозахисту. Поставивши пістолет на

запобіжник, він заховав його під матрацом і відкрутив ковпачок авторучки, що лежала на комоді. В його руках гостре золоте перо перетворювалося на смертельну зброю — він умів проштрикувати ним вухо, око чи шию, наче ножем. І те саме стосувалося величезної кількості інших, на перший погляд невинних, предметів — за бажанням їх неважко використати для заподіяння шкоди. Навіть звичайний ключ міг стати в пригоді. Ось чому, щойно Фалько відчинив двері, він витягнув ключ із замка й міцно затиснув його між пальцями правої руки, перевернувши зубчиками догори.

— Що вам потрібно від мене?

Двоє чоловіків у капелюхах. Один був у довгому чорному непромокальному плащі, а другий без верхнього одягу. Останній стояв ближче до дверей, а його напарник відступив у глиб коридору й обперся спиною об стіну. Обидва здавалися спокійними. Жодних ознак агресії.

— Чи не могли би ви піти з нами? — спитав той, що стояв ближче до нього.

— Навіщо?

Незнайомець — низенький бородатий брюнет — глянув на ключ, затиснутий у долоні Фалько, після чого зазирнув поверх його плеча до напівтемної кімнати.

— Проста поліцейська формальність, — мовив він. — Нічого особливого.

— Уже доволі пізно.

— Ваша правда.

Тон був люб'язним. Чоловік сунув руку у кишеню і дістав посвідчення — виявилось, що він не поліціант, а співробітник Другого бюро. Фалько добре знав, який вигляд мають посвідчувальні документи працівників французьких спецслужб — триколірна смуга

й спеціальний штамп у кутку. Якось він теж користувався таким (щоправда, фальшивим). Цей документ скидався на справжній, хоча стверджувати напевно він би не ризикнув.

— Ми маємо привести вас до одного місця.

— Куди?

— До нашої контори в Ле-Аль.

Він сказав «контора», а не «відділок». Фалько не відривав від нього допитливого погляду.

— Навіщо?

— Звичайна розмова... Ми всі зацікавлені в ній.

Люб'язний тон не змінився. Фалько швидко зиркнув у бік коридору, де, обпершись об стіну, стояв тип у плащі. Він тримав руки в кишенях і здавався спокійним, як його напарник. У позі не відчувалося нічого загрозливого, хоча не виключено, що десь поблизу був пістолет.

— Машина чекає внизу,— додав маленький бородатий тип.— Ми залюбки привеземо вас назад. Наша розмова триватиме не більше години. Може, півтори.

Фалько подумки зітхнув. Вибору не було. Розвернувшись, він увімкнув світло, одягнув жилет і куртку, підтягнув краватку, закрутив ковпачок авторучки й поклав її у кишеню разом з іншими особистими речами. Двоє агентів спостерігали за ним із коридору.

— До ваших послуг,— сказав Фалько.

Перш ніж зачинити двері, він підхопив капелюха й обмацав стрічку, перевіряючи, чи на місці лезо бритви. Не забув і про слоїк з аспірином. Цілком можливо, що цієї ночі пігулки стануть йому в пригоді.

Над набережною стелився легкий туман. Від річки віяло сирістю, внаслідок чого асфальт блищав, а жовте світло ліхтарів ставало дедалі

більше тьмяним, коли «ситроен 7», яким керував тип у плащі, переїжджав міст Пон-Неф. Другий агент сидів поряд, а Фалько вмонтився на задньому сидінні. Той факт, що йому дозволили вільно пересуватися, неабияк заспокоїв його, хоча він зберігав пильність.

— Бажаєте сигарету? — Чоловік, який сидів біля водія, розвернувся до нього.

— Ні, дякую.

— Це «Капораль».

— Зайва причина не погоджуватися. Тютюн для брутальних мужиків.

Той весело зареготав, чиркнув сірником і закурив.

— Ти чув, Марселю? Цей пан має почуття гумору.

— Так.

Салоном розповзся різкий запах дешевих сигарет. Фалько дивився у вікно. О цій порі машин майже не було, хоча їх стало трохи більше, коли вони наблизилися до району Ле-Аль. З околиць міста стікалися запряжені кіньми вози й вантажівки з м'ясом, фруктами, зеленню та іншими харчами, що зранку потраплять у величезне черево Парижу.

— Приїхали,— оголосив той, що курив.

Автомобіль зупинився. Елітний район залишився позаду, змінившись непоказною вулицею. Старовинні залізні ліхтарі, що колись були газовими, висіли на фасадах будівель, освітлюючи вивіски з ледь помітними у напівтемряві назвами: «Готель “Бо Нуар”», «Овочі оптом», «Маленьке бістро». На землі були розкидані гнілі овочі, обгортки, розібрані ятки, дошки, мішки та ящики. Скрізь панував відповідний сморід. Перед складом стояла вантажівка, і десяток робітників у заплямованих кров'ю комбінезонах тягали почетвертовані бичачі туші. Біля дверей бару вусатий жандарм, накинувши плащ

на плечі й сунувши руки за пояс, розмовляв із рудою пишногорудою повією.

Вони перетнули вулицю. Супутники йшли попереду і начебто не звертали уваги на Фалько. Діставшись будівлі на розі, він машинально пошукав очима назву вулиці на табличці: «Мондетур». Агенти зупинилися перед крамницею з вивіскою «Антикваріат» на одвірку. Металевий засув був піднятий, і його запросили увійти.

Це місце аж ніяк не нагадувало контору. Принаймні ту «контору», на яку натякали вони. Відтак Фалько — стоїк за вдачею і через професію — зняв капелюха, глибоко вдихнув повітря, торкнувся лева за стрічкою і переступив поріг, напружившись так, ніби готувався відбити удар ножа.

Перше, що він побачив,— це величезну колекцію скляних прес-пап'є різноманітних форм і кольорів. Десятки чи навіть сотня. Оскільки предмети були розставлені на столі, що стояв упритул до дзеркала, виникала ілюзія, ніби вони множаться до нескінченності. Неподалік горів торшер у стилі арт-деко, і світло красиво переливалося і мерехтіло над ними — здавалося, хтось відкрив скриню з казковими скарбами.

— Добрий вечір,— мовив якийсь чоловік, що сидів у кріслі під торшером.

Фалько мовчки дивився на нього, затиснувши капелюха в руках. Незнайомець мав дуже худорляве обличчя, коротке сиве волосся — популярна у Франції стрижка «їжачок» — надавало йому подібності з військовим. На вигляд — років п'ятдесят із гаком. Розстебнутий вовняний піджак дозволяв розгледіти сорочку з накрохмаленим коміром, пов'язану широким вузлом краватку і дещо поношені вельветові чорні штани. Біля його ніг, взутих у плюшеві капці, дрімав золотавий кіт.

— Прошу сідати.

Кістлява рука вказала на крісло-гойдалку. Фалько роззирнувся довкола. Двоє чоловіків, які привезли його сюди, кудись зникли. У напівтемряві, ледь прорізаних сьйвом лампи, можна було розрізнити старовинні картини, мармурові й кам'яні статуетки, глечики, порцеляновий посуд, бронзові вироби й всілякі дрібниці на поличках. Радіо «Філіпс» здавалось надто сучасним для такого консервативного інтер'єра. Лунала класична музика — якась повільна урочиста мелодія. Мабуть, Бетховен, подумав Фалько. Або Вагнер. Безумовно, німець. Один із цієї братії.

— Можете палити, якщо бажаєте.

Фалько дістав портсигар, але завмер, почувши свистяче дихання. Сухі хрипи старої людини. Проте співрозмовник почувався комфортно. Помітивши його нерішучість, він підбадьорливо махнув рукою.

— Не переймайтесь. Дим мені не заважає.

Фалько зацікавлено позирнув на нього. Він умів відрізнити дихання астматика чи туберкульозника від дихання людей, чиї легені уражені іпритом. І неодноразово чув подібний уривчастий кашель. Поширена хвороба бійців, які довго перебували в окопах під час Першої світової війни. Звісно, йдеться про тих, хто вижив. Ті, кому пощастило менше, вже давно залишили цей світ.

— Мсьє, я буду відвертим,— заявив чоловік.

— Ви навіть не уявляєте, наскільки я вам вдячний за це.

— Ми знаємо ваше ім'я і знаємо, що ви робите у Парижі. Але ми не знаємо, навіщо ви приїхали сюди й за чий рахунок.

Фалько вмоствився на стільці й повільно запалив сигарету, аби виграти час. Він зберігав пильність. Намагався звикнути до такого несподіваного товариства й контролювати ситуацію.

— Ви знаєте? Про кого ви говорите, вживаючи множину?

— Байдуже.— Чоловік буравив його колючим пильним поглядом.— За національністю ви іспанець, але, судячи з усього, прибули з Гавани. Принаймні ви це стверджуєте.

Вимовивши ці слова, він мовчки роздивлявся його обличчя, ніби чекаючи підтвердження. Однак Фалько залишався незворушним і нічого не казав. Ліворуч від нього був стіл, де стояли алебастрова попільничка, чарка й пляшка коньяку «Курвуазьє». Чоловік указав на пляшку, але Фалько заперечно хитнув головою.

— Крім того, ми знаємо, що ви спілкуєтеся з небажаними людьми.

Завіса над таємницею піднялася, і Фалько дозволив собі першу посмішку.

— Небажаними для кого?

— Для гідності Франції.

— Не верзійте дурниць.

— Ви комуніст?

Було би безглуздо відповідати на таке питання. Скорчивши скептичну гримасу, Фалько підніс сигарету до губ і завмер в очікуванні. Співрозмовник скривив рота.

— Від вас віє пролетарським смородом.

Фалько не був здивований. Тихий смішок змінився реготом.

— Ви привели мене сюди, щоб обговорити погану гігієну пролетаріату?

Той задихнувся від чергового присвисту. Кіт сприйняв це як своєрідний сигнал — відійшов від його капців і почав тертися спиною об край штанів Фалько.

— Лео Баярд — аморальний, небезпечний більшовик. Він убивав іспанців — ваших співвітчизників, коли керував бандою найманців... А ви часто з ним бачитесь. Побігли до нього, щойно приїхали до Парижу.

Фалько байдужо кивнув.

— Я зустрічався не тільки з ним.

— Ми в курсі. Ви приятелюєте з австрійським комерсантом на прізвище Кюссен. Рано чи пізно з ним розберуться. Ще один біженець, який паразитує завдяки підтримці нинішнього злочинного уряду Франції.

— Я колекціоную картини.

— Вам до вподоби збочене мистецтво.— У мерехтінні лампи його худорляве обличчя набуло загрозливого виразу.— Огидна єврейська розпуста.

Фалько дозволив собі знову зареготати — цього разу злорадо. Так сміються ті, кому уривається терпець.

— Наречена Баярда зовсім не схожа на єврейку.

Той поривався щось сказати, але його зупинив черговий присвист. Кіт дивився на нього майже як людина — із розумінням і співчуттям. Чоловік перевів подих і зробив другу спробу.

— Я наказав привести вас сюди не для того, щоб розмовляти про цю англійську комуністку,— похмуро мовив він.— Нас цікавить Баярд. І ваша підозріла діяльність. Ми не розуміємо ваших намірів.

Небезпечно, подумав Фалько. Тому він вирішив зобразити обурення. Буде доречно виявити трохи гніву.

— Послухайте... як там вас звуть...

— Якщо бажаєте, можете називати мене командиром.

— Я не хочу ніяк вас називати.— Він сердито відштовхнув кота.— І я не повинен нічого пояснювати. Щоправда, я змінив би думку, якби ви справді працювали в Другому бюро. Хтось із ваших людей показав мені посвідчення. Вигляд солідний.

— Ми працюємо в багатьох місцях,— перебив його співрозмовник.

— Ви досі вживаєте множину.

— Звичайний мовний зворот.

— Ясно.— Він із відразою глянув на кота, який знову терся об його ноги.— Судячи з усього, ваша організація не є офіційною. Якась приватна ініціатива... Нам краще попрощатися. Добраніч!

Він різко підскочив, налякавши кота. Насправді йому хотілося побачити реакцію незнайомця на його спробу піти. Але той навіть не ворухнувся.

— Ми підтримуємо контакт із представниками Франко в Парижі,— сказав він.— З іспанськими патріотами. І ми звернулися до них, аби розпитати про вас.

Фалько стояв, стискаючи в одній руці капелюха, а в другій — сигарету. В його погляді читався не зовсім удаваний подив. Аж раптом у мозку неначе спалахнула лампочка, і його осінила блискавична здогадка. Він усе зрозумів і прокляв себе за дурість. Так званий Санчес, іспанський агент франкістів, попередив його, коли вони розмовляли в кав'ярні на бульварі Сен-Мішель. Звичайно, його затримали кагуляри. Члени таємної фашистської організації. Він ладен був побитися об заклад на що завгодно, що перед ним сидить майор Вердье, лідер паризької групи, ветеран Першої світової війни.

— Ви питали про мене?

— Так. І відповідь нас здивувала.

— Серйозно? — Фалько повільно усівся на стілець.— Здивуйте мене. Горю з нетерпіння.

— Вони сказали, щоб ми не чіпали вас. Забули та й годі.

— Невже?

— Цитую дослівно: «Дайте йому спокій». Ось такою була відповідь.

— Гадаю, ви розмовляли з впливовими людьми.

— Звичайно.

Фалько вдав, що розгублений, хоча його збентеження почасти було щирим.

— Навіщо ж мене привели сюди?

— Я запитую себе, чому ми маємо дати вам спокій. Точніше, хочу запитати у вас.

— Хіба вони вам не сказали?

— Ні.— Чоловік знову присвиснув.— Вони лише попросили триматися від вас подалі.

— Мабуть, вони знають, що я не становлю загрози.

— Або навпаки.

Зберігаючи спокій, Фалько розкинув думками. Він забув про сигарету, аж доки не відчув, що вона обпекла йому пальці. Загасив недопалок у попільничці.

— І що тепер? — спитав він.

— Сподіваюсь, ви мені поясните.

— На жаль, нічим не можу допомогти.— Він глянув на кота, який знову взявся за своє.— Гадки не маю, чому ваші друзі-франкісти кажуть такі речі. Я навіть не знав, що їм відомо про моє існування... Чому б вам не звернутися до їхніх противників-республіканців?

— З республіканцями ми маємо інші відносини через розбіжності у поглядах.

— За походженням я іспанець, але живу на Кубі. Маю відповідний паспорт.

— Так, ми перевірили документи. Здається, все гаразд.

— Я заможна шанована людина.— Фалько підвищив голос, прикидаючись ображеним.— Маю право зустрічатися з ким завгодно. Я приїхав сюди з особистих причин і планую вирішити свої проблеми попри всі ваші посвідчення працівників спецслужб, вашу колекцію прес-пап'є і вашого клятого кота, який залишив купу шерсті на моїх штанах.

Вердьє (якщо це був він) позирнув на кота й клацнув двома тонкими пальцями, що нагадували пазурі.

— Ходи до мене, *Пуалю*.

Сердито покосившись на гостя, кіт знову вмовився біля капців господаря.

— А як щодо подій в Іспанії? — спитав той.— Вони якось впливають на ваше життя?

Фалько знизав плечима.

— Те, що відбувається в Іспанії, не має жодного стосунку до мого перебування в Парижі. Я вже казав, що виробляю гаванські сигари і колекціоную картини.

— Але Баярд...

— Баярд — відома людина. Цікавий співрозмовник. Його дівчина — знана фотографиня. Симпатична пара. Мені приємно зустрічатися з ними в ресторанах. А ще я познайомився з якимось там Гейтвудом.

— Американський журналіст?

— Так.

— Ще один клятий комуняка.

— Можу підтвердити, що він любить французький коньяк.

Чоловік із недовірою дивився на нього. Вкрай обурений.

— Вам справді подобається ця марксистська наволоч?

— Деякі — так, деякі — ні. Ці люди — розумні й веселі. Едді Майо дуже вродлива.

Той з огидою хитнув головою. Його очі палали патріотичним вогнем. Небезпечний фанатизм.

— Франція опинилася на краю прірви, розумієте? Наш лівацький уряд не пропонує нічого, крім дурості й демагогії, а боязке апатичне суспільство не здатне реагувати. Лише нові потужні ідеї відродять Європу. Демократія згнила. Рецепт один — видалити хворі органи. Залізна дисципліна й тверда рука. Саме такі методи вже застосовуються в Німеччині, Італії та Іспанії.

— Мене це не обходить.

— Ви читали Шпенглера?

— Навіть не торкався обкладинки.

— У вирішальні миті історії завжди з'являються кілька солдатів, що рятують західну цивілізацію.

— Чудово. Радий за вас. От тільки не вплутуйте мене у ваші справи. Я поза політикою.— Фалько вирішив додати експресії.— Плював я на вашого Спенсера.

— Шпенглера.

— Мені байдуже.

Почулося свистіння. Розгніваний чоловік витримав паузу і знову присвиснув.

— Гроші гарантують вам безпеку, чи не так? Ви щось казали про мистецтво й гаванські сигари.

— Ви хворі на голову.— Він підвівся з нудьгуючим виглядом.— Ідіть під три чорти.

— Не дуріть нас. Ми розвідаємо, хто ви і чого добиваєтесь. Обіцяю.

Погроза здавалася серйозною. Удаючи байдужість, Фалько хвацько зсунув капелюха набік. На праву брову.

— Якщо розвідаєте щось, чого я не знаю, розкажіть мені. А зараз мені б хотілося повернутися до готелю, бо я втомився. Завтра на мене чекають більшовики та інші вороги Заходу. Ваші головорізи обіцяли відвезти мене назад. Може, покличете їх?

— Не хвилюйтесь. Вас відвезуть.

— Я не хвилююсь. Навпаки, я щиро вдячний вам. Важко знайти таксі о цій порі.

7. КЛІЄНТ САЛОНУ «ШАРВЕ»

Першу половину ранку Лоренсо Фалько присвятив банкам. Одягнувся формально — сірий діловий костюм і капелюх «Трільбі» такого ж кольору. Спершу він відвідав банк «Ліонський кредит» на Італійському бульварі, потім — «Комерційний кредит» на Єлисейських полях і зрештою — «Паризький банк» на вулиці д'Антен. У кожному з банків Фалько, скориставшись рахунком на ім'я Ігнасіо Гасана, зробив переказ великих коштів до американського банку «Морган» на площі Вандом, а звідти переслав загальну суму 100 000 франків до цюрихського відділення цього банку. Номерний рахунок відкрив Поль Гофман — колишній спільник у контрабанді зброї — за чималі комісійні. Трохи згодом Фалько кудись зателефонував із бару готелю «Ріц», випив склянку теплого молока й увійшов до салону «Шарве». Перш ніж відчинити двері, роздивлявся виставлені на вітрині краватки, коміри й манжети — скло відображало перехожих, що дозволило йому пересвідчитися, що стеження немає.

— Добрий день, Крістофе.

— Сеньйоре Монте, який приємний сюрприз! Ласкаво просимо.

Тут його знали як Себастьяна Монте — підприємця з Валенсії. Цей псевдонім Фалько використовував десять років тому. Консультант — високий ставний чоловік із мушкетерською борідкою — уклонився так низько, що майже торкнувся чолом прилавка. На ньому був бездоганний костюм і краватка з перлиною. Вони потиснули один одному руки.

— Мені потрібні шість сорочок. Терміново.

— Дозвольте спитати: наскільки терміново?

— За тиждень. Не пізніше.

Чоловік насупив брови, швидко підраховуючи дні (Фалько знав, що зазвичай вони просять місяць на пошив одягу). Зрештою він розслабився і посміхнувся.

— Це можливо, адже ви — особливий клієнт. Хоча ви розумієте, що доведеться заплатити комісійні...

— Так, я розумію.

Консультант відіслав іншого торговця — молодика в не менш елегантному костюмі — і заходився гортати книжку запису клієнтів. Нарешті він знайшов потрібну сторінку і задоволено глянув на Фалько.

— Чи змінилися ваші мірки?

— Наскільки мені відомо, ні.

— А ваші вподобання?

— Те саме стосується моїх уподобань.

— Чудово.— Він щось записав і згорнув книжку.— Американська біла бавовна, класичний англійський комір із перламутровими гудзиками, подвійні манжети...

— Усе правильно.

— Жодних ініціалів?

— Жодних!

— Ми виконаємо замовлення наступного понеділка.

— Дякую, Крістофе.

Чоловік роздивлявся одяг Фалько. Обличчя виражало люб'язний докір.

— Ця краватка виготовлена у нас, а сорочка — ні.

— Вгадали,— усміхнувся Фалько.— Сорочка пошита в Бургосі.
А купив я її в Мадриді, біля Пуерта дель Соль.

— Ясно. Ми їх знаємо. Справжні професіонали... В Іспанії
відбуваються трагічні події, чи не так?

— Дуже трагічні.

— А що сталося з нашими друзями? Крамниця не закрилася?

— Не знаю. Я давно там не був.

Консультант кивнув із серйозним виглядом.

— Розумію.

— Гадаю, майже всі клієнти розстріляні,— сказав Фалько.— Мабуть,
їм доводиться шити блакитні комбінезони.

— Боже мій! Невже все настільки жахливо?

— Навіть гірше, ніж ви уявляєте.

Фалько дивився на яскраві краватки, виставлені на стендах.

— Вас щось цікавить? — спитав консультант.

Фалько вказав на блакитну шовкову краватку в червону цятку, що мала
дуже ефектний вигляд.

— Ось ця мені подобається.

— Звісно.— Він напрочуд обережно зняв краватку зі стенду
і продемонстрував її виворіт.— Ідеальна семишарова модель, викроєна
під кутом сорок п'ять градусів. Не більше і не менше.

Фалько торкнувся ніжного шовку. Надзвичайно приємно на дотик.

— Надішліть її мені разом із сорочками.— Він тицьнув в іншу краватку бузкового кольору.— І цю теж.

— Обов'язково. В якому готелі ви зупинилися?

— «Медісон».

— Зрозуміло. Елегантний заклад. У понеділок ви все отримаєте.

Поки консультант робив підрахунки, Фалько розгорнув чекову книжку і заніс авторучку.

— Я заплачу за все.

— Як бажаєте.

Пересвідчившись, що молодий асистент чимось заклопотаний на іншому кінці крамниці, Фалько вийняв ще й гаманець.

— Крістофе...

— Слухаю вас.

— Віднедавна мене звуть Гасан.— Він крадькома сунув йому в руку чек і стофранкову купюру.— Ігнасіо Гасан.

Гроші зникли миттєво. Чоловік сховав купюру з блискавичною швидкістю. Така поведінка була більш притаманною професійному шулеру, ніж паризькому торговцю сорочками.

— Гаразд, сеньйоре. Клієнти салону «Шарве» самі вирішують, які імена та прізвища їм краще носити.

Вийшовши надвір, Фалько глянув на годинник і рушив вулицею Пе, неквапливо прогулюючись перед вітринами ательє, ювелірних і парфумерних крамниць. Він перебував у доброму гуморі й мугикав під ніс «Усе чудово, прекрасна маркізо», імітуючи манеру Тіно Россі. Біля будинку моди «Паквін» він зміряв схвальним поглядом двох вродливих манекенниць, яких фотографували на подвір'ї, а на розі

бульвару Капуцинів зупинився перед розкішним автосалоном, де була виставлена остання американська модель — лискучий «Крайслер Імперіал» із відкидним верхом, що коштував 21 120 франків (27 000 песет у франкістських зонах Іспанії і втричі більше — в республіканських). Потім, єхидно посміхнувшись, Фалько пішов далі, запитуючи себе, що сказав би Лео Баярд, якби дізнався про існування рахунку в швейцарському банку, бенефіціаром якого він значився в номерному кодї. Останнє надходження дозволило б йому придбати чотири такі автомобілі. Або один із тих літаків, за допомогою яких він прагнув підняти з колін «голодний пригноблений люд».

Посмішка ще не зійшла з його обличчя, коли Фалько, усівшись за столик у кав'ярні «Ля Пе» навпроти будівлі Опери, купив газети «Фігаро», «Юманіте», «Депеш» і заходився гортати сторінки. Замовив коктейль «Том Коллінз» і повільно випив його, покурюючи сигарету. Позирнув на годинник і якийсь час спостерігав за тим, як течуть два паралельні щільні потоки — автомобілів і людей, вкотре відзначивши, що в жодному куточку світу немає таких вродливих жінок, як у Парижі. Потім він знову глянув на годинник, поклав газети на столик, звівся на ноги, перетнув площу і попрямував до входу в метро під шум двигунів і гудіння клаксонів.

Життя таємного агента — як і всяке підпільне життя — вимагає таланту, холонокровності, здатності до виживання. А також уміння імпровізувати, пристосовуватися до оточення і складати цілісну картину завдяки окремим деталям. Фалько часто вдавався до таких трюків, тож зупинився біля основи сходів, удаючи, ніби чекає на когось, хоча насправді перевіряв, чи ніхто за ним не стежить. Вирішуєш ти, подумав він, а не ворог, який, мабуть, крадеться слідом. Таким був ще один базовий принцип професійного самовдосконалення. Аби визначити ймовірного переслідувача, треба змусити його зробити вибір. Виявити свою присутність.

Роззирнувшись довкола, він підійшов до каси, заплатив сімдесят сантимів за квиток на поїзд другого класу, пройшов крізь турнікет і змішався з натовпом, крокуючи під натягнутими вздовж стелі дротами й електричними лампочками, що заливали скупим похмурим

світлом підземні переходи, облицьовані білими кахлями й обклеєні великими плакатами. Повітря було просякнуте різким запахом людських тіл. Звідусіль долинав гуркіт вагонів.

Спустившись на платформу, звідки вирушали поїзди по гілці «Порт-де-ля-Віллет — Порт-д'Іврі», Фалько здалеку вгледів Санчеса, який сидів на лавці під рекламою «Овомальтїну» і робив вигляд, ніби читає газету. Він був одягнений у знайомий зім'ятий костюм. Капелюха не було, але з'явилася краватка. Фалько пройшов повз Санчеса, навіть не дивлячись у його бік, і зупинився там, де очікувалася посадка. Франкістський агент не рушив з місця.

Прибув поїзд. Відчинилися двері, одні пасажири вийшли, а інші зайшли. Фалько стрибнув у вагон, але за три секунди до того, як почулося шипіння пневматичних дверей, знову скочив на платформу. Поїзд рушив, а Фалько став чекати наступного. Краєчком ока він помітив, що Санчес підвівся і нібито випадково наблизився до нього, згорнувши газету і поклавши її у праву кишеню куртки. Це означало, що все гаразд. Вони шмигнули в поїзд — кожен крізь різні двері, — а потім зустрілися в кінці вагона.

— Учора ввечері мене відвезли до району Ле-Аль, — прошепотів Фалько. — Я розмовляв з одним антикваром. Років п'ятдесят, стрижка «їжачком», окопний кашель.

Той стривожено зиркнув на нього. Елегантні манери суперечили одягу, і Фалько зметував, що це робилося навмисно. Він запитав себе, що робив Санчес до повстання 18 липня. Сьогодні чоловік здавався не менш утомленим, ніж напередодні.

— То був Вердє, — мовив Санчес, крутячи вус. — Лідер кагулярів.

— Я здогадався.

Засмучений, Санчес мотнув головою. Він учепився в поперечину, аби втримати рівновагу. Комір сорочки був потертим і брудним. Очі залишалися червоними, і Фалько припустив, що він ще не зовсім одужав.

— Покидьки.

— Вони показали посвідчення Другого бюро.

— Я не здивований. Їхні представники працюють у багатьох місцях.

— Той тип сказав, що ви просили його дати мені спокій.

— Саме так.

— Не треба було цього робити.

— Вони могли зашкодити вам.

— Я вмю дбати про себе.

Вони досі переговорювалися пошепки. Поїзд зупинився на станції «Піраміди».

— У будь-якому разі,— додав Фалько,— цей Вердє навряд чи прислухається до вас. Його мучить цікавість.

— Ви розповіли щось компрометуюче?

Фалько мовчки зиркнув на нього, і Санчес зробив вибачливий жест.

— Ми підтримуємо хороші стосунки з ними, але не можемо контролювати їх,— мовив він.— Навпаки. Це їхня територія. Хочете, щоб я виправив ситуацію?

Двері зачинилися, і поїзд рушив із місця. Серед пасажирів були жінки з торбами та кошиками й чоловіки, які читали книжки чи газети. Два туристи з фотоапаратами «Кодак» на шиї розмовляли англійською. Ніхто не став поряд із ними.

— Краще не втручатися,— зауважив Фалько.— Я волів би нічого не змінювати. Один хибний крок може все зіпсувати.

— Гадаєте, вони створюватимуть вам проблеми?

— Не знаю. Сумнівно. Я впораюсь.

— Ясно одне, вони пильно стежать за Баярдом та людьми з його оточення.

— Так. Але це можна обернути на користь.

Той збентежено глянув на нього.

— Я не розумію.

— Зрозумієте згодом. Поки що йдеться про ідею. Додаток до основного плану. Ви вже зробили якісь світлини?

— Так. Я приніс вам кілька копій.

— А негативи?

— Негативи теж.

Скориставшись тим, що вагон тряхнуло на повороті, Санчес сунув йому в руку конверт.

— Сьогодні я зробив кілька переказів до банку Цюриха,— сказав Фалько, ховаючи конверт у кишені.— Загальна сума — сто тисяч франків.

— Ми вчинили так само. Сорок тисяч.

Вони обмінялися змовницькими посмішками.

— Непогано для одного дня.

— Невже це справді необхідно? — спитав Санчес.— Ми могли би ліквідувати Баярда без зайвих клопотів і витрат. Навіть кагуляри залюбки покінчили би з ним чотирма пострілами.

— Необхідно. Одна річ — образ мученика, і зовсім інша — образ зрадника.

Той задумливо погладжував вуса. Здавалося, аргумент його не переконав.

— Коли планується останній етап операції?

— Десь за тиждень. Потім ми покладемо сир до мишоловки й спокійно чекатимемо подальшого розвитку подій.

— Як гадаєте, хто вб'є його першим?

— Є кілька варіантів. Я працюю над ними.

Санчес знову замислився.

— Було б кумедно, якби це зробила Республіка,— нарешті мовив він.

Наступної миті його перебив напад кашлю. Довелося лізти за носовичком. Коли все минулося, зняковілий Санчес позирнув на Фалько.

— Новий посол привіз із собою помічника з Валенсії. Він працював у Головному управлінні Служби безпеки. Збирається навести тут лад,
— додав він.— Його звать Еміліо Навакас.

— Що відомо про нього?

— Суворий комуніст. Раніше був шахтарем. Вступив до компартії одним із перших. Від серпня до грудня контролював ЧК у Картахені. Відвідав Росію щонайменше двічі.

— Знаєте якісь цікаві деталі? Його можна підкупити?

— Навряд. Він належить до категорії особливо затятих комуняк, що вбивають без розбору. Такі типи не бачать різниці між фашизмом, анархією та демократією. Для них це одне й те саме.

— Він міг би покінчити з Баярдом,— припустив Фалько.

Санчес із надією дивився на нього.

— Гадаєте, це можливо? Мені здавалося, ви більше розраховуєте на французьких чи російських комуністів.

— Я й розраховую на них. Було б чудово, якби завдання виконали росіяни.

Санчес явно був у захваті від такого варіанта.

— Так, було б ідеально. Безпосередній наказ Сталіна. Шедевр.

Поїзд зупинився на станції Пале Рояль, і Фалько рушив до виходу.

— Певен, що ви стежите за цим Навахасом,— сказав він.

— Звісно. А він стежить за нами.

— Тримайте мене в курсі.

— Авжеж.

Двері відчинилися перед афішею, що сповіщала про прем'єру фільму «Пепе ле Моко»²⁵. На афіші була зображена мавританка зі звабливими очима й схожий на жорстокого гангстера Жан Габен, який замислено дивився вдалину, немовби розмірковуючи про життя і кохання. Фалько подобався Жан Габен: актор мав вигляд чоловіка, який вміє пити та битися. Він дуже нагадував йому Пако Гваша — сутенера з китайського кварталу Барселони «Креолка». Дев'ять років тому, у 1928, Пако навчив його застосовувати брудні боксерські прийоми й правильно встромляти ніж.

— Що ж до кагулярів,— мовив Санчес,— якщо виникнуть проблеми, обов'язково повідомте нам.

— Я пам'ятатиму.

— Вони небезпечні.

Ступивши на платформу, Фалько озирнувся. На його обличчі застиг зухвалий вираз. Кровожерливий.

— Ми всі буваємо небезпечними.

Вулиця Гранд Огюстен робить невеличкий вигин, а потім прокреслює пряму лінію до лівого берега Сени. Як було домовлено, Едді Майо, Фалько та Хупсі Кюссен зустрілися післяобідньої пори біля будинку № 7. Австріяк штовхнув залізні двері під аркою й урочисто оголосив:

— Ласкаво просимо до храму мистецтва... Верховний жрець чекає на вас.

Фалько зняв капелюха, пропустив уперед Едді Майо й перетнув мощений патіо. Кюссен ішов останнім. Фалько вкотре подумав, що фотографиня — дуже приваблива жінка: висока, білява, граційна, із красивою поставою колишньої манекенниці й моделі. Сьогодні вона обрала костюм у стилі Скіапареллі: широкі чорні брюки чоловічого фасону, короткий жакет-болеро в шотландську клітинку. Жодних коштовностей. Навіть сережок не було.

У глибині патіо виявилися ще одні арочні двері, короткий тьмяно освітлений коридор, вузькі напівкруглі сходи. На четвертому поверсі вони наткнулися на масивні дубові двері, що були відчинені.

— Маестро? — покликав Кюссен, натиснувши на кнопку дзвінка.

Чоловічий голос, що пролунав десь усередині помешкання, запросив їх увійти. Проминувши передпокій, у чий вікна лилося попелясте світло, вони опинилися в кімнаті, захаращеній різним мотлохом, загорненими у тканину картинами й нерозкритими пакунками. Потім піднялися гвинтовими сходами до просторої світлої студії. Голі, облицьовані кахлями стіни, дерев'яні балки під стелею, величезні вікна, що виходили на дахи й димарі. У майстерні стояли кілька калориферів, вузька піч із дуже довгою трубою, канапа, обшарпані стільці, якісь меблі, завалені всілякими предметами: картонними ляльками, фігурками з дерева, дроту та глини, гравірувальними дошками, ескізами, газетами, попільничками, повними недопалків. Також вистачало мольбертів, різнокольорових флаконів, тюбиків з олійними фарбами, пензликів, чистих і наполовину розписаних полотен. Повітря було просякнуте різким запахом фарби, скипидару, тютюнового диму.

Назустріч вийшов низенький широкоплечий чоловік із сивим поріділим волоссям, зачесаним так, аби приховати помітну лисину. На ньому були мішкуваті штани, старий, заляпаний олією светр і брудні сандалії. Особливо вирізнялися великі, чорні, пронизливі очі. Дуже пильні й живі. Вони зберігали серйозний вираз навіть тоді, коли художник поцілував руку Едді Майо й привітно усміхнувся.

— Прекрасна. Як завжди,— сказав він.— Як справи у твого Лео?

— Добре. Як завжди. Досі захоплюється Іспанією.

— Чудовий хлопець.— Пікассо звертався до Едді, але дещо підозріло косився на Фалько.— Чи скоро ми побачимось?

— Скоро. Він передає тобі вітання.

— Він, часом, не планує повернутися?

— Поки що ні.

— Я казав тобі, що ти неймовірно вродлива?

— Облиш, дурнику!

Пікассо задоволено усміхався, ніби це слово лунало як комплімент у вустах такої розкішної жінки. Він розмовляв із сильним іспанським акцентом, рокітливо вимовляючи «р». Фалько бачив світлини Пабло Пікассо, але жодна з них не передавала його сутності: надмірне хизування, поблажлива зверхність, що відчувалася у всьому — гіпнотичному погляді, рухах і жестах. Самовпевненість людини, яка вже майже тридцять років (Фалько ретельно вивчив його досє) була об'єктом захоплення і поклоніння. Хупсі Кюссен вельми влучно назвав його «верховним жерцем».

— Любий маестро,— мовив австріяк,— дозвольте відрекомендувати: Начо Гасан. Колекціонер і мій хороший друг.

— Іспанець?

— Із Гавани.

— Приємно познайомитись.

Пальці з поцяткованими фарбою нігтями були чіпкими, а рукостискання — міцним.

— Для мене це неабияка честь, сеньйоре Пікассо.

— Звіть мене Пабло... Або маестро, якщо ви любляете церемонії, як Хупсі.

Пікассо не викликає особливої симпатії, подумав Фалько, повісивши капелюх на спинку стільця. Його доброзичливість — вияв зарозумілості. Звівши очі, він глянув у бік вікна і в глибині студії побачив величезне полотно на всю стіну. Переважала чорно-сіра гама, деякі лінії прокреслені вугіллям. Можна було розгледіти коня, бичачу голову, людські фігури, що завмерли в напружених позах,— усе спліталось в якийсь дивний клубок.

— Я волів би називати вас «маестро»,— сказав Фалько, скориставшись найчарівнішою усмішкою зі свого арсеналу. Краєчком ока він помітив, що Едді Майо дивилася на його губи, і Пікассо звернув на це увагу.

— Як бажаєте,— відповів художник.

Фалько озирнувся в пошуках роботи, призначеної для Виставки, але не побачив жодного твору на військову тематику. Можливо, це одне з кількох великих полотен, складених біля стіни. Або значного розміру картина на мольберті, прикрита брудним простирадлом.

— Вражаюче,— сказав він, намагаючись здаватися враженим до глибини душі.

Вони трохи поговорили на нейтральні теми: живопис, фотовиставка Едді, захоплення колекціонуванням Начо Гасана. Кюссен, як завжди, скористався нагодою і розповів про бажання останнього придбати

будь-який твір Пікассо. Він не міг покинути Париж, додав австріяк, не потішивши себе новим екземпляром колекції.

— Жодна з моїх картин наразі не продається.

— Запропонуйте нам бодай щось, маестро.

Художник байдужо відмахнувся, вказавши на куток майстерні, де стояло кілька полотен, а потім — на стіл, завалений малюнками й ескізами.

— Он там щось залишилося,— мовив він до Фалько.— Обирайте самі.

— Ні, будь ласка,— запротестував той.— На ваш розсуд.

Темні очі допитливо впивалися в нього.

— Скільки ви готові витратити? — напрямцем спитав Пікассо.

Фалько майже не вагався.

— Гроші не є проблемою.

— Як вам відомо, Хупсі візьме десять відсотків за послуги.

— Звісно. Він — моя особиста п'явка.

Усі засміялися (причому Кюссен реготав найгучніше) і підійшли до столу. Там лежали колажі з газет, виконані олівцем або чорнилом ескізи на папері та картоні, а також інші роботи олією: натюрморти з фруктами, людські голови, птахи, абстрактні фігури. Різкі лінії, гострі кути, надзвичайні контрасти. Презирливо скривившись, Пікассо торкнувся кількох малюнків.

— Едді, що ми йому порадимо? Мабуть, ти краще знаєш цього сеньйора.

— О ні, я майже його не знаю.

— Він купив чудову світлину на її виставці в галереї «Генаф»,— відзначив Кюссен.— Жіночий рот, що кусає помаранчу.

Художник дивився не на Фалько, а на Едді. З певним докором.

— Я пам'ятаю цю світлину. І навіть збирався обміняти її на одну з моїх робіт. Хороших робіт, якщо точніше.

— Ти запізнився. Тебе випередили.

— Шкода... Я завжди запізнююсь до тебе.

— Скидається на те. Розкажи про це Дорі, коли вона прийде.

— А хто така Дора? — поцікавився Фалько, удаючи, ніби нічого не розуміє.

— Його остання коханка,— відверто сказала вона.— Маестро став двоєженцем. Щоправда, він давно ним був. Навіть троєженцем, якщо так можна висловитися.

— Заради тебе я ладен покинути їх усіх, і ти це знаєш.

— Так. На кілька годин.

Пікассо гучно зареготав. Нарешті він перевів погляд на Фалько.

— Лео — щасливчик. Ви бачили портрети Едді, які знімав Мен Рей?

— Один чи два.

— Пабло, облиш цю тему,— роздратовано мовила вона.

Художник вказав на стіну. Над столом висіли естампи з класичних і сучасних картин (Фалько впізнав «Меніни» Веласкеса) і вирізки з журналів.

— Я ніколи не бачив таких прекрасних фото в стилі ню, як ті, на яких Едді позувала для Мена,— сказав Пікассо.— Певен, що ця світлина

вам незнайома. Погляньте уважніше. Моя улюблена.

Фалько підійшов ближче. То була світлина, надрукована в журналі «Vogue»: три бездоганно одягнені манекенниці в капелюшках «клош», що увійшли в моду десять років тому. Жінки стояли боком біля огорожі іподрому. Однією з них — найгарнішою, з ніжними рисами — виявилася Едді Майо.

— Я була зовсім юною,— почувся її голос.— Щойно приїхала з Англії.

Якусь хвилику Фалько роздивлявся зображення. Наступної миті його увагу привернули ескізи на картоні. Він обрав жіночий портрет середнього розміру — два ока на чолі, прямий грецький ніс, обличчя вкрите ледь помітними червоними, блакитними й сірими плямами.

— Едді, вам подобається?

Вона зробила схвальний жест.

— Чудовий інфантилізм.

— У молодості я вмів малювати, як Рафаель,— зауважив Пікассо.— Але я витратив усе життя, аби навчитися малювати, як діти.

Розвеселившись, Фалько подумав, що скаже адмірал, коли він привезе цей «шедевр». Уявив налякане обличчя шефа, коли той побачить каракулі на картоні. Також він спробував уявити, як би відреагував художник, якби довідався, що йому платять грошима франкістів.

— П'ятнадцять тисяч франків,— сказав Пікассо.

— Ні за що у світі,— запротестувала Едді.— Начо — наш друг.

— Гаразд. Дванадцять тисяч.

— Забудь про це, Пабло. Сім тисяч, або ми відмовляємось.

— Ми?

Вона взяла Фалько під руку, усім своїм виглядом демонструючи підтримку.

— Йдеться про спільний проєкт. І я хочу, щоб у нього склалося добре враження про тебе. Інакше ти запам'ятаєшся йому таким, яким ти є насправді,— жадібним буркотуном. Урешті-решт, він твій співвітчизник.

Пікассо знову засміявся. Він підхопив картон і червоним олівцем поставив свій підпис у кутку. Потім передав його Кюссену і зміряв Фалько пильним поглядом. Його очі вже не були такими суворими. Імовірно, подіяла згадка про Іспанію.

— Ви були там? — спитав художник.

— Ні, після перевороту не був.

— Яка трагедія!

— Безперечно. А ви плануєте поїхати?

— Не знаю. Навряд.— Пікассо невизначено махнув рукою.— Вони наполягають, аби я навідався туди. Мабуть, їм треба сфотографуватися зі мною... Безперечно, мені близькі ліві погляди. Але гадаю, що я принесу Республіці більшу користь, якщо залишусь тут.

— Розумію.

Художник трохи повагався. Потім підняв заляпаний фарбою палець.

— Я покажу вам дещо цікаве. Ходіть сюди.

Фалько підійшов до другого, не менш захаращеного столу. Склянки з пензликами, флакони з розчинником, тубики фарби й купа ескізів чорним чорнилом, олівцем і вугіллям. Пікассо показав йому кілька: людські фігури, конячі й бичачі голови, намальована короткими скупими лініями лампа, завмерла біля основи сходів мати з мертвою дитиною на руках. Переважали розмашисті різкі штрихи — часом настільки люті, що енергія художника проривала папір. Фалько

помітив, що ці зображення співвідносяться з величезним полотном у глибині студії. І Пікассо підтвердив його здогадки.

— Кольору не буде. Не хочу відвертати увагу глядачів... Усе в чорно-сірій гамі. Я споруджу монумент зневірі, відчаю, руйнуванню. Таким буде мій заклик до совісті людства.

Фалько мимоволі здригнувся. Тьмяне світло, переломлюючись у віконному склі, вкривало гігантське полотно червонуватою плівкою — незавершена картина неначе почала повільно кровоточити. Аж раптом усе набуло сенсу.

— Вона зватиметься «Герніка»,— сказав Пікассо.

Лео Баярд приєднався до Едді Майо, Кюссена та Фалько в кав'ярні «Два маготи». Він прийшов надвечір. Мав утомлений вигляд — орлиний ніс немовби загострився, а під очима виднілися мішки. Баярд тримав у руці сигарету, а незастебнутий піджак накинув на плечі, поверх жилета та сорочки.

— Жид і Моріак — цілковиті бовдури,— сказав він, повісивши капелюх на вішак і усівшись на стілець.— Вони одержимі ідеєю зробити публічну заяву про суди в Москві й репресії в Іспанії. Звісно, я відмовився. Увесь вечір переконував їх, що наразі це недоречно. Найважливіше — підтримати Сталіна в боротьбі проти Гітлера й Муссоліні. Усе інше може зачекати.

— Почасті вони мають рацію,— зауважила Едді.— Підступні вчинки комуністів надто часто замовчуються.

— Мовчання — прийнятна плата за щасливе майбутнє Іспанії,— сердито перебив її Баярд.

Він позирнув на Кюссена й Фалько, ніби просячи їх бути свідками, після чого поспішив пояснити, що не готовий завдати комуністам удару в спину. Ось чому Баярд ніколи не засуджуватиме процеси в Москві та Барселоні. Він воював в Іспанії не для того, щоб зраджувати самого себе.

Едді незадоволено хитала головою. Світле гладеньке волосся красиво колихалося.

— Лео, ти знаєш, що я не згодна з тобою. Ти вважаєш правдою все, що приносить користь партії, а брехнею — усе, що їй шкодить.

— Я ж не вступив до партії.

— Байдуже. Ти виправдовуєш будь-які дії комуністів. Даєш карт-бланш Сталіну.

Обпершись ліктями об край столу, вона нахилилася до нього. Ця тема розхвилювала її, хоча крижані блакитні очі зберігали спокійний вираз. Фалько подивився на її руки, що дійсно були гарними, — тонкі гнучкі пальці, нігті нафарбовані яскраво-червоним лаком. Едді вкотре знехтувала перснями, коштовними прикрасами й навіть годинником.

— На твою думку, — додала вона, — будь-які насильницькі методи Сталіна є необхідними.

Роздратований Баярд відкинув пасмо волосся з чола.

— Що ж тут поганого? — спитав він. — Настали важкі часи, а Сталін — визначний лідер, зразковий демократ. Лише символ має значення.

Едді не здавалася.

— Ці процеси в Москві та Барселоні... Затриманих звинувачують у тому, що вони — фашисти й нацистські агенти.

— Дехто справді може бути фашистом.

— Не верзи дурниць. Будь ласка.

Баярд зробив останню затяжку і різким жестом загасив недопалок у попільничці.

— Прошу тебе, облиш цю тему... Інквізиція не вплинула на заслуги християнства. Аналогічним чином нинішні судові процеси не впливають на досягнення комунізму.

Жінка відкинулася на спинку стільця, немовби відмовляючись від суперечки.

— Подейкуватимуть, що ти працюєш на Комінтерн. Такі чутки вже ширяться.

— Хай ширяться. Ми обоє знаємо, хто я такий. Річ не в тім, щоб допомогти Іспанії виключно заради Іспанії. Це перша велика битва тривалої війни, яка щойно розпочалася.

— Ти нічим не відрізняєшся від більшості іспанців незалежно від політичних поглядів. Вони вірять у всі звірства ворога, але заперечують злочини союзників.

— Ти перебільшуєш, моя люба. Це не властиво британцям.

— Звісно. Вбивства в Іспанії цікавлять моїх співвітчизників значно менше, ніж учорашній футбольний матч.

— Ось чому я люблю тебе, а не їх.

— Не будь дурнем. Поблажливим дурнем.

Едді перевела погляд на Фалько. Блакитні очі трохи пом'якшали.

— Мабуть, вам нудно слухати подібні розмови,— сказала вона.

Інтонація змінилася. Стала ніжнішою. Фалько зробив примирливий жест.

— Ви помиляєтесь. Мені цікаво.

— Справді? — глузливо мовив Баярд.— Гавана надто далеко.

— Не так уже й далеко, як вам здається.

До них підійшов офіціант, і Баярд замовив мінеральну воду зі скибочкою лимона. Потім розвернувся до Кюссена.

— Як пройшли перемовини з Пікассо? — спитав він.

— Чудово, — відповів австріяк. — Він сказав Начо приходити до майстерні, коли йому заманеться. Йому, певно, сподобалось, що Начо купив гарний кольоровий ескіз. Жіночий портрет.

— І що ж це за жінка?

— Гадки не маю... До речі, Едді добила того, щоб він збив ціну наполовину.

— Серйозно?

— Авжеж. Вона вперто стояла на своєму.

Баярд зловтішно підморгнув йому.

— Це погано позначиться на твоїй винагороді, Хупсі.

— *Jawohl*...²⁶ Іноді доводиться програвати.

— Скільки він просив?

— П'ятнадцять тисяч, — сказала Едді.

— Безсоромник. Він став таким жадібним, що думає тільки про гроші... Як просувається робота над картиною для Виставки?

— Повільно. Аж надто.

— Я вважаю це помилкою. — Баярд клацнув язиком, виражаючи осуд.

— Публіка не готова до такого. Люди не зрозуміють. Картина на воєнну тематику має бути оформлена відповідним чином. Натомість його твір можна тлумачити по-різному.

— Він досі ламає голову над композицією?

— Ламає голову? Люба, ти висловлюєшся дуже тактовно. Він навмисно додає театральщини до своїх робіт — для нього це все одно що кинути в суп дрібку солі. Шахрайські витівки. Пікассо винайшов рецепт успіху й активно використовує його.

— Пабло — талановитий митець,— запротестувала жінка.

— Само собою. Хіба хтось сперечається? Я знаю кількох художників, і він — найталановитіший з них. Проте обдарованість не заважає йому бути авантюристом. І циніком. Половина мотивів цієї картини запозичена з інших творів. Він хоче назвати її «Герніка», але будь-яка назва була б доречною. Приміром, «Землетрус у Лісабоні».

— Ти мав би сказати це йому.

— Уже сказав. Пабло розсміявся мені у вічі й заявив, що я добре розуміюсь на історичному матеріалізмі, але нічого не тямлю в мистецтві.

— Він має рацію.— Едді позирнула на Фалько.— Ви згодні, Начо?

— Справжній витвір мистецтва — це ти,— сказав Баярд.

Вона ледь втримала позіхання.

— Витвір мистецтва помирає з голоду.— Раптом її обличчя засяяло.— Чому б нам не піти до клубу «Погані дівчата»? — Вона знову розвернулася до Фалько.— Ви знаєте це місце?

— Ні.

Вони розповіли докладніше. Модний заклад на площі Пігаль, де пропонують різні розваги. Щось на кшталт берлінського кабаре, що є надзвичайно цінним відтоді, як Берлін змінився до невпізнання. Там можна зустріти американців, але цей клуб не входить до обов'язкової туристичної програми й саме тому зберігає свій шарм. Особливо тішить назва, підкреслив Баярд.

Фалько із сумом указав на свій сірий шевйотовий костюм і коричневі спортивні черевики.

— Цей одяг не годиться. Я маю повернутися до готелю і перевдягнутися.

— Не варто. Ми теж не одягали вечірнє вбрання. Тим паче, що надворі не холодно.— Едді торкнулася свого жилета й широких штанів.— У клубі неформальна атмосфера.

— Я запрошую,— запропонував Кюссен.

— Авжеж,— сказав Баярд.— Ти отримав такі величезні комісійні за продаж ескізу Пікассо, що можеш собі це дозволити.

Вони збиралися йти, коли Фалько побачив на порозі двох американок з андайського поїзда — Неллі та Меггі. Перша вгледіла його здалеку й енергійно замахала рукою.

— Вибачте. Я відійду на хвилинку.

Він попрямував до них, на ходу підтягуючи вузол краватки.

— Поглянь, Меггі! Оце так сюрприз! Наш тореро-комуніст.

Білявка Неллі усміхалася, радіючи несподіваній зустрічі. Як і тоді, від неї пахло дорогими парфумами. Вона була вбрана в гарний рожевий костюм у блакитну цятку. На голові красувався елегантний солом'яний капелюшок — надто легкий для цієї пори року. Поряд із нею подруга здавалася сірою мишею — серйозною, стриманою, нудною. Хто б міг уявити, на що вона здатна, подумав Фалько, роздивляючись її. Він згадав, якою вона була гола, без окулярів, із розпущеною косою. Висока, худа, безсоромна, ледь осяяна придорожніми ліхтарями. Світло то спалахувало, то згасало — поїзд мчав повз станції, не зупиняючись.

— Як тебе прийняв Париж, любчику? — поцікавилася Неллі.

— Не скаржуся.

— Бачу, що не скаржишся.— Вона позирнула на його супутників.— Це твої друзі? Мені здається, я десь бачила тих двох.

— Можливо.

— У кав'ярнях ти здаєшся ще гарнішим, ніж у поїздах.— Вона по-змовницьки нахилилася до Фалько й стиснула його лікоть.— Що плануєш робити в Парижі?

— Я вже казав вам. Справи іспанського ідальго.

— Як довго ти тут будеш?

— Кілька днів.

— А ми — два тижні. Нам таки вдалося забронювати номер у готелі «Ріц».

Фалько скористався усмішкою номер п'ять, яка означала: «Звісно, моя люба. Ми побачимось, щойно з'явиться можливість. Неодмінно».

— Приємно це чути,— сказав він.

— А я рада, що тобі приємно. Правда, Меггі? Було б весело продовжити нашу розмову. У просторішому місці, само собою. З кращою видимістю.

Фалько знову усміхнувся. Цього разу він обрав усмішку номер сім — значно інтимнішу за попередні.

— Без торохтіння на поворотах?

— Саме так, дорогенький.— Неллі сміялася з фальшивим обуренням, але було очевидно, що це гра.— Хоча я не розумію, що ти маєш проти торохтіння.

— Нічого. Я хотів би повторити. Понад усе на світі.

— Жодних проблем.— Задзеленчавши браслетами, вона простягла йому руку, затягнену в розкішну бежеву рукавичку.— Телефон «Ріца» можна знайти в довіднику.

Вони стояли на хіднику, під ліхтарем, чекаючи, коли Петіт П'єр піджене машину. Баярд зсунув капелюха на потилицю і занурив руки в кишені. Нахилившись до Едді, він щось прошепотів їй на вухо. Обоє залилися сміхом і глянули на Фалько.

— Ви справді знаєте цю біляву американку? — поцікавилася жінка.

Фалько дещо розгубився.

— Звичайно. Її звать Неллі. Ми познайомилися в поїзді «Андай–Париж».

— Вона не сказала своє прізвище?

Він напружив пам'ять.

— Ні, не сказала. Хоча я й не питав.

— Дивно... Що ж це за знайомство таке?

— Поверхове.

Машина зупинилася на узбіччі. Фалько й Баярд влаштувалися позаду, на зручному шкіряному сидінні. Едді встигла вміститися між ними. Кюссен сів біля водія. Фалько зазначив, що це бордова хромована машина марки «Vauxhall Touring» з чотириступінчастою коробкою передач. Дуже гарна. Зовсім не відповідає сталінському стилю. Хоча... біс його знає.

— Неллі Мендельхайм,— сказала Едді.

Подив Фалько був щирим. Усі, хто читали світську хроніку, знали це ім'я.

— Мендельхайм із Нью-Йорка?

— Так, спадкоємиця,— відповів Баярд.— До речі, вона дуже захоплюється мистецтвом. Якщо не помиляюсь, кілька місяців тому Пікассо витягнув із неї чималу суму. Чи не так, Хупсі?

— Точно.

— Він змусив її заплатити купу грошей за картину із зображенням скрипки й кількох яблук. А може, то були помідори.

— Яблука,— уточнив Кюссен.

— До того ж вона захоплюється красивими юнаками,— сказала Едді.
— Колекціонує чоловіків і картини. І не лише чоловіків, наскільки мені відомо.

— Німфоманка-бісексуалка,— усміхаючись, відзначив Баярд.

Петіт П'єр незворушно вів машину, не звертаючи уваги ні на що, крім дорожнього руху, не забуваючи пропускати трамваї на перехрестях. Вони їхали тим самим маршрутом, яким везли Фалько агенти антиквара Вердєс,— у напрямку крамниці на вулиці Мондетур. Однак, діставшись кварталу Ле-Аль, автомобіль звернув в інший бік — туди, де переливалася вогнями й рекламними плакатами вулиця Монмартр.

— Ми з Едді якось перетиналися з нею в будинку наших друзів... Вона обожнює Європу і готова витратити тут усі статки своєї родини. Дівчина має великі плани — хоче відкрити мистецьку галерею на авеню Монтень.

Едді торкнулася плеча Кюссена.

— Подейкують, що їй довелося продати свій маєток у Венеції. Чи це правда?

— Так,— підтвердив австріяк.— На одній з вечірок у палаццо Ґрассі вона хильнула зайвого й сказала графу Чіано, зятю Муссоліні, що його тесть вочевидь має проблеми з ерекцією. Уявляєте? Тієї ж ночі місцеві

фашисти прийшли співати серенаду під її вікнами. Вона була змушена щодуху тікати.

— Я не знаю її супутницю,— сказала Едді.— Ту жінку з блідим обличчям.

— Подруга,— відповів Фалько.— Судячи з усього, вона супроводжує її у подорожах і розв'язує питання логістики.

— Логістики,— насмішкувато повторила Едді.

Її обличчя ледве виднілося у сяйві ліхтарів та фар інших автомобілів — гра світлотіней підкреслювала прозору блакить очей. Завдяки чудовій ресорній підвісці машина м'яко ковзала асфальтом. У міру того, як вони наближалися до площі Пігаль, людей ставало дедалі більше — одні простували вулицею, а інші сиділи на терасах кав'ярень.

— Вам треба частіше навідуватися до цієї американки,— жартівливо порадив Баярд.— У вас є майбутнє.

Фалько засміявся.

— Дякую, але я вже визначився зі своїм майбутнім.

— Вона єврейка,— ніби мимохідь відзначила Едді, замислено дивлячись на нього й не приховуючи цікавості.

Лише жінка, сказав він собі, здатна вимовити два прості слова з таким презирливим підтекстом. Ця думка змусила Фалько усміхнутися, і він звернув увагу на те, що Едді помітила його усмішку. Мабуть, тому, що свідомо провокувала його.

— *Pecunia non olet*. Гроші не пахнуть,— заявив Кюссен із філософським виглядом.

8. ХОРОШІ ЧОЛОВІКИ РІДКО ЗУСТРІЧАЮТЬСЯ

Клуб «Погані дівчата» майже заповнився, і було очевидно, що за кілька хвилин не залишиться жодного вільного місця. Заклад — щось середнє між американським баром, французькою таверною і німецьким кабаре — був розділений на дві половини. Ближче до входу розташований шинквас — табурети, високі столи, підвішені до стелі пляшки, неоштукатурені цегляні стіни. У глибині розташована основна зала: близько тридцяти столиків довкола напівкруглого танцювального майданчика, приглушене освітлення, естрада, де маленький джаз-бенд грав популярні композиції.

— Подобається? — мовив Баярд до Фалько, сідаючи за стіл.

— Дуже мило.

Вони замовили коктейлі й легку вечерю — черепаховий суп, фуа-гра, шампанське (Фалько з першого погляду визначив, що ціни були захмарними), після чого закурили й оглянули приміщення. Дзеленчали келихи, стелилися хмаринки диму, лунали жваві розмови. Атмосфера була неформальною, тож смокінги й вечірні сукні легко поєднувалися з піджаками, джемперами, сорочками без краватки. Скрізь шепотілися про гроші, політику, туризм і богемні розваги. Усе сприяло повільному зародженню пристрастей і швидким подружнім зрадам.

— Обожаю цей клуб,— сказала Едді Майо.

— В інтер'єрі переважає мінімалізм,— зазначив Фалько.

— Найважливіше — це публіка. Кінозірки, художники, бізнесмени.

— Чи не суперечить це пролетарській совісті? — пожартував Фалько, глянувши на Баярда.

— Аж ніяк,— серйозно відповів той.— Цезарю — цезареве.

— Треба відділяти овець від різників,— мовив Кюссен із незворушним виглядом.

Едді залилася сміхом.

— Заради бога, Хупсі! Сьогодні ти якийсь вульгарний.

— Австрійське прислів'я. Поширене на моїй Батьківщині.

— Не сумніваюсь. Але це дорого коштуватиме тобі. Замовляй другу пляшку шампанського «Помері».

— Jawohl.

Тієї миті добре натренований мозок Фалько подав сигнал тривоги. Це сталося, перш ніж він визначив причину. Легке здригання у потиличній та паховій зонах. Ознака небезпеки. Йому було відомо, що в місцях на кшталт Парижу значно важче контролювати ситуацію, і був готовий до цього. Під маскою спокою він приховував постійну напругу. Ось чому обличчя, що промайнуло в натовпі, змусило його увімкнути механізм захисту до того, як Фалько згадав, хто перед ним. Наступної миті, коли чоловік розвернувся і здивовано звів брови, він упізнав його.

— Перепрошую.

Поклавши серветку на скатертину, Фалько встав із-за столу і спокійно попрямував до одягненого у смокінг брюнета, завадивши йому першим підійти до нього. То був надзвичайно худий тип із тоненькими вусами й рівно підстриженими бакенбардами. Чорна краватка-метелик і жорсткий комір здавлювали великий кадик. Лице було кістлявим і меланхолійним. Впадало в око височенне чоло й смоляне волосся — настільки щільно змащене лискучим брильянтином, що здавалося налакованим.

— Оце так сюрприз, сеньйоре...

Фалько зупинив його владним поглядом, не дозволивши вимовити ім'я (яке, до речі, теж було фальшивим). Той розгублено закліпав очима. Смокінг із двобортним жилетом, вочевидь пошитий хорошим кравцем, чудово сидів на ньому. Він нагадував типового негідника з фільмів. Одного з тих, хто викрадає сирітку і зваблює її.

— Тоні, мене звать сеньйор Гасан,— прошепотів Фалько.— Ігнасіо Гасан.

Якусь секунду чоловік вагався. Потім його обличчя осяяла широка привітна усмішка, яку майже не псував золотий зуб. Цю щирішу усмішку уродженця Півдня Фалько пам'ятав задовго до того, як його приятель почав зватися Тоні Акажу. Колись він був звичайним жиголо турецько-вірменського походження на ім'я Аріф Кажулян, який перебрався до Берліну в 1931 році. Неабиякі здібності дозволили йому отримати доступ до дружин впливових німецьких буржуа та політиків і відкрити кабаре «Блаунахт», що з першого ж дня набуло шаленої популярності. Щоразу, як Фалько приїжджав до німецької столиці, він навідувався до цього закладу (у приємному товаристві або в пошуках компанії), залишаючи персоналу чайові та гарні спогади про свою щедрість — йому було вигідно подобатися офіціантам, музикам, квіткаркам, швейцарам та гардеробницям. Кілька разів він потайки робив Акажу важливі послуги, і той, судячи з усього, не забув про це.

— Звісно, сеньйоре Гасан... Давно не бачилися.

— Не так уже й давно.— Вони радісно потиснули руки один одному.— Лише кілька місяців.

— За цей час багато чого сталося.

— Що ти робиш у Парижі?

Тоні зробив круговий рух правою рукою, де виблискували величезний рубін і срібний браслет, після чого обвів поглядом залу. Джаз-бенд загравав перші акорди пісні «Top Hat»²⁷.

— Як тобі це місце?

— Чудово,— визнав Фалько.

— Я власник.

— Нічого собі! А що сталося з твоїм клубом у Берліні?

— Довелося закрити.— Смугляве обличчя Акажу ще більше спохмурніло.— Той клуб шкодив моєму здоров'ю. Точніше, майже зашкодив.

— Як поживає твій колега Ганс?

— Як тобі відомо, у Німеччині арештовують євреїв, комуністів, соціал-демократів і гомосексуалістів.

— І що з того?

Золоте мерехтіння між губами. Іронічна посмішка сумного собаки.

— Ганс не був ані євреєм, ані комуністом, ані соціал-демократом.

— Я знаю, хто він.

— Вони теж знали. І саме тому відвезли його до концтабору в Ліхтенбурзі, Саксонія.

— Ясно. Бідолашний Ганс... Мені дуже прикро.

— Там відбувається щось жахливе, сеньйоре...

Акажу осікся, намагаючись згадати ім'я, назване Фалько.

— Гасан,— підказав той.

— Точно... Сеньйоре Гасан.— Він напружив пам'ять.— у Берліні тебе звали Ортісом, чи не так? Хуан Ортіс.

— Це було в Берліні.

— Як я вже казав, ситуація в Німеччині ускладнилася. А я не з тих людей, які відкривають парасольку лише тоді, коли добряче намокнуть під дощем. Після історії з Гансом моя наречена Брітта — довгоязика дівчина (і не тільки в ліжку) — почала навідуватися до одного обергрупенфюрера СС — білявого типа, істинного арійця, затятого націонал-соціаліста і справжнього покидька... Розумієш, до чого я веду?

— Атож.

— Щойно я збагнув, що наближається буря, я продав «Блаунахт», забрав усі заощадження і переїхав до Парижу. Я знав потрібних людей, тож мені було неважко відкрити клуб «Погані дівчата». Як бачиш, він мало відрізняється від попереднього.

— Мені здається, у Берліні було веселіше.

— На жаль, мої можливості обмежені. Тут забороняється найцікавіше — голі тіла, повії, наркотики, трансвестити... Ніщо не зрівняється з «Блаунахт», чи не так? Золоті часи... Ми насолоджувалися, поки не прийшли ці тварюки в коричневих сорочках і не знищили все.

Фалько з ностальгією кивнув, згадуючи клуб Акажу на Єгерштрассе: танцюючі лесбійки; трансвестити, яких доводилося розбороняти, аби вони не повиривали волосся одне одному під час сварки; вбиральні зі спиртівками для нагрівання шприців; кокетливі пакетики з презервативами. На сцені танцювали напівголі хористки, лунала гучна музика, відкорковувалися пляшки шампанського. Панувала атмосфера розкошів і розпусти: вечірні костюми, шовкові сукні, перли, єгипетські сигарети, розстебнуті норкові шуби, під якими виднілися чорні панчохи та підв'язки. Жінки ніколи не відмовляли Фалько (себто Хуану Ортісу). Майже ніколи.

Охоплений тими ж спогадами, Акажу меланхолійно зітхнув і зиркнув у бік столика, де сиділи Баярд, Едді та Кюссен.

— Бачу, ти обрав хороше товариство. Піду привітаюся з ними, якщо дозволиш... Зв'язки з громадськістю. Сам розумієш.

— Звісно, Тоні.— Він по-дружньому плеснув його по плечу.— Але не забувай: я — Ігнасіо Гасан.

Той глянув на Фалько так, ніби сприйняв його слова як особисту образу.

— Хіба хтось заперечує? — Золотий зуб заспокійливо блиснув.— Дон Ігнасіо, мій давній друг... Я попереджу Марію та Мелвіна.

Фалько був приємно здивований.

— Вони теж працюють тут?

— Аякже! Ти що, не бачив афішу на вході?

— Не звернув уваги.

— Вони — душа клубу «Погані дівчата».— Акажу позирнув на наручний годинник.— Марія виступатиме за пів години.

Фалько запросив на танець Едді Майо. Оркестр грав повільну мелодію, і чоловік вирішив, що настала слушна мить підібратися до противника із цього флангу. Він запропонував це якимось несерйозно, майже жартома, але Едді зреагувала миттєво: відкрила сумочку, поправила макіяж і звелася на ноги. Баярд курил сигарету, а Кюссен, як завжди, чудово грав свою роль, переповідаючи паризькі плітки.

— Лео не танцює? — мовив Фалько до жінки, щойно вони вийшли на танцювальний майданчик.

— Він ніколи не танцює.

— Цікаво. А чому?

— Лео погано сприймає танцюючих людей відтоді, як побував на війні в Іспанії. Він вважає це неприпустимою легковажністю.

— Він таке казав? Серйозно?

— Так.

— Але ви теж були на війні.

Едді зробила ухильний жест.

— Я можу бути легковажною, коли мені хочеться.

На майданчику було затісно. Фалько невимушено рухався — він умів танцювати, а жінка красиво й граційно дозволяла вести себе. Від неї пахло легкими ненав'язливими парфумами (він не міг визначити марку). Вона байдужо дивилася на інші пари поперек його плеча. Час від часу блакитні очі зупинялися на Фалько — беземоційні, але насторожені. Відстань між ними була мінімальною.

— Що вам потрібно насправді? — раптом спитала вона.

Фалько не зупинився. Він зробив ще два кроки, а коли заговорив, прикинувся збентеженим.

— Що ви маєте на увазі?

— Ви вже отримали роботу Пікассо. Що тепер?

— Я отримав ще й вашу світлину. Сюрреалістично-транссексуальну.

— Ваша правда. Чому ж тоді ви залишаєтесь тут?

Фалько роззирнувся довкола.

— Тут? Де саме?

— Ви знаєте, на що я натякаю.

— Ні. Гадки не маю.

Зависла пауза. Вдалині лунала музика. Вони рухалися повільніше, пильно спостерігаючи одне за одним. Едді зняла жакет, відкривши шовкову блузку, що зав'язувалася на спині й ідеально підкреслювала видовжений стрункий силует. Фалько, який ніжно підтримував партнерку за талію правою рукою, відчував тепло її тіла.

— Лео симпатизує вам,— прошепотіла Едді.

— А я симпатизую йому.

— Так... Скидається на те.

Фалько спокійно усміхався. Звична маска хорошого хлопчика.

— А як ставитесь до мене ви?

Едді трохи поміркувала.

— Я часто думала над цим,— нарешті сказала вона.— Ви маєте гроші на розкішне життя в Парижі. Знаєте багатьох людей і поводитесь дуже впевнено.— Жінка з підозрою дивилася на нього.— Чому ви обрали нас?

— Ви допомогли мені познайомитися з Пікассо.

— Ви могли познайомитися з ним без нашої допомоги.— Вона рішуче похитала головою, і біляве коротке волосся заколихалося.— Хупсі привів би вас до майстерні.

На цьому етапі Фалько зберігав цілковиту пильність. Він мав достатньо часу, аби викопати окоп, зачaitися там і періодично визирати назовні.

— Послухайте, Едді,— стримано мовив він,— я захоплююсь Лео. Його подвиги в Іспанії здаються неймовірними.

— Сумніваюсь, що ви переймаєтесь іспанськими проблемами.

— Помиляєтесь. Згадайте, що розповів Хупсі, коли ми вперше...

— Так. Машини швидкої допомоги,— перебила вона.— Я добре пам'ятаю. Лео був вражений. Він каже, що ви хороша людина.

— Я хочу підтримати його,— рішуче заявив Фалько, відчувши себе в безпеці.— Я знаю, що він займається різними проєктами. Хоче написати книжку і зняти фільм. Я ніколи не мав стосунку до кінематографу. Гадаю, настав час змінити це.

Почуте явно зацікавило її.

— Ви готові допомогти? Вкласти кошти?

— Можливо.

— Лео буде радий це чути. Про яку суму йдеться?

— Не знаю. Залежить від обставин. Для початку — двісті чи триста тисяч франків. Я не обговорював із ним свої наміри, бо не знаю, як розпочати. Боюсь образити його.

Вона засміялася — вперше відтоді, як вони вийшли на майданчик.

— Запевняю вас: якщо ви запропонуєте йому гроші на зйомки фільму, він не образиться. Навпаки.

— Ви зняли з моєї душі важкий тягар.

Оркестр замовк, і на сцені з'явилася якась жінка. Танцівники завмерли, очікуючи виступу. Жінка була дуже високою, а її тіло, затягнене в довгу атласну сукню перлинно-сірого кольору з глибоким V-подібним декольте,— сильним, диким, приголомшливо гарним. У вухах мерехтіли два величезних срібних кільця. Шкіра була темною, шовковистою, без єдиної краплі крові білої людини. Коротке кучеряве волосся, підстрижене майже наголо, дозволяло бачити довгу струнку шию. Під тоненькими, вищипаними у формі дуги бровами блищали чорні-пречорні очі.

— Лео не єдина проблема,— трохи згодом сказала Едді.

Фалько забув про її присутність, і вона глянула на сцену, здогадавшись, що він відволікся на співачку. Поряд із нею стояв чорношкірий музикант із трубою в руках. Одягнений в оксамитовий фіолетовий смокінг, він увесь іскрився, вражаючи публіку величезними очима, пухкими губами й білосніжними зубами. Змащене фіксатуаром волосся зачесане на прямий проділ. Тонкі, дуже спритні руки. Припавши губами до мундштука, він обмінявся професійною усмішкою зі співачкою.

— Лео — не єдина проблема, — повторила Едді.

— Серйозно? — Фалько знову зосередився. — Ви мене заінтригували.

— Нічого загадкового, — зауважила вона. — Я приїхала до Парижу зовсім юною. Швидко увірвалася у світ моди. Познайомилася з Меном і потрапила у вир подій. Я бачила життя і багато подорожувала. От і все.

Негритянка почала виконувати «Saint Louis Blues» під акомпанемент джаз-бенду і трубача. Чудово впоралася без мікрофона. Ненавиджу захід сонця, співала вона. Ненавиджу спостерігати за тим, як сонце хилиться до обрію.

I hate to see the evening' sun go down

Hate to see the evening' sun go down...

— Чому ви захоплюєтесь еротичною фотографією? — спитав Фалько.

Вона байдужо стелула плечима.

— Я далека від пуританства.

Фалько розкрив обійми, і Едді рушила до нього. Вони приєдналися до інших пар, плавно ковзаючи паркетом.

— Ви ніколи не спатимете зі мною, Начо.

Фалько холоднокровно дивився на неї. Їх відділяло лише кілька сантиметрів.

— Я не мав на меті спати з вами.

— Знаю. На відміну від інших чоловіків, ви ні на що не натякали.

Негритянка співала далі — чуттєво й спокійно. «*I love dat man lak a schoolboy loves his pie*»²⁸. Вона мала прекрасний глибокий голос, немовби просякнутий теплим піском.

— Ви справжній кабальєро,— з неприхованою іронією сказала Едді.

Фалько залишався незворушним.

— А ви надзвичайно приваблива жінка, і вам це добре відомо,— відзначив він нейтральним тоном.— Важко бути байдужим до вашої краси... Мені приємно танцювати з вами. Бути поряд.

Едді задумливо позирнула на нього, але нічого не відповіла. Фалько зробив невизначений жест.

— Я розумію, що ви зберігаєте вірність Лео. Такий чоловік, як він, заслуговує на повагу.

Її спина напружилася. Пальці, переплетені з його пальцями, трохи заціпеніли.

— Я не зберігаю йому *вірність*, як ви стверджуєте,— вельми жваво запротестувала вона.— Принаймні не завжди. Іноді я зустрічаюсь з іншими чоловіками, і Лео це знає. Він теж зустрічається з іншими жінками... Йдеться не про вірність.

— А про що йдеться?

— Лео хороша людина. Може, він дещо самовпевнений, але доволі чесний та принциповий.

— Я в цьому переконаний.

— А ще він сміливий.

— Навіть не сумніваюсь. До того ж він елегантно одягається. Наскільки я зрозумів, Лео щодня носив краватку, коли служив в іспанській військовій авіації. Це правда?

Жінка пронизувала його колючим пильним поглядом.

— У вас відчувається щось дивне,— сказала вона.— Щось зловісне.

— Не лякайте мене, будь ласка.

— Ви знаєте, що я не жартую. І знаєте, що я маю на увазі.

— Помиляєтесь. Я нічого не знаю.

Негритянка закінчила першу пісню. Декілька пар покинули майданчик, і їхнє місце зайняли інші. Едді та Фалько стояли нерухомо, очікуючи продовження. Баярд, вочевидь захоплений бесідою з Кюссеном, спостерігав за ними. Аж раптом він виразно усміхнувся їм.

— Як я вже казала, я багато подорожувала й бачила життя,— провадила далі жінка.— Я зустрічала різних людей, а нині я їх фотографую.

— До чого тут я?

— Ви симпатичний.— Вона трохи повагалася.— І дуже привабливий. Ваша усмішка обеззброює, і ви вмієте користуватися нею. Але я бачила подібні очі. У різних куточках світу.

— І що не так із моїми очима?

— Вираз. Жорстоке глузування.

Музиканти заграли перші акорди пісні «*A Good Man is Hard to Find*»²⁹. Потім приєднався трубач, а за кілька секунд почала співати негритянка. Вона робила це майстерно. Низький хрипливатий голос

вимовляв англійські слова з ледь помітним французьким і німецьким акцентом:

My heart is sad and I am all alone

*My man's treating me mean.*³⁰

Фалько добре знав цей голос і пам'ятав пісню, що повільно лилася під пронизливий плач труби. Восстаннє він чув спів Марії Оніши майже рік тому, у берлінському «Блаунахті». Тоді їй теж акомпанував Мелвін Гемптон. Від цих спогадів йому стало тепло й затишно, і він доклав певних зусиль, аби зосередити увагу на Едді Майо.

— Коли я слухаю ваші розмови з Лео, я сумніваюсь, що він сильніший за вас,— вела далі жінка.— І це мені не подобається. Часом я навіть боюся...

Вона не уточнила, чого саме боїться. Фалько звів брови з демонстративною театральністю. Однак він був стривожений. Несподівано для самого себе відчув гостру потребу бути обережним. Вони ступили на небезпечну територію.

— Сподіваюсь, ви жартуєте.

— Жодним чином.

Повільно пересуваючись залом, вони опинилися біля сцени. Погляд співачки упав на Фалько. Попервах вона була здивована, але наступної миті ледь помітно усміхнулася. Утім, цей епізод ніяк не вплинув на її виконання і не порушив ритму пісні. «*So if your man is nice, take my advice*»³¹,— з чарівною серйозністю оголосила вона. Фалько підморгнув їй, звернувшись ліворуч і повів Едді далі, протискаючись крізь натовп. Озирнувшись, він побачив, що очі співачки досі прикуті до нього. Вона, певно, попередила трубача, адже той з усмішкою спостерігав за ним. Зустрівшись поглядом з Едді, Фалько зрозумів, що вона все бачила, хоча нічого не казала.

— Я не можу уявити когось серйознішого за Лео Баярда,— мовив до неї він.— Понад усе на світі він упевнений у собі та своїй справі.

Жінка мотнула головою і вкотре покосилася на сцену.

— Я відповідаю за свої слова.

— Гадаю, ви обговорювали це з Лео,— провокаційно заявив Фалько.— Було б цікаво дізнатися його думку.

— Обговорювала.

— І що?

— Він довго сміявся.

Вони зробили ще кілька кроків. Едді танцювала так само невимушено, як раніше, але її тіло немовби заціпеніло і вона трималася на більшій відстані.

— Ви, чоловіки, надто самонадійні.— Вона невесело захихотіла крізь зуби.— Ваші дивні кодекси честі перетворюють вас на дурнів.

Фалько промовчав, мужньо терплячи випробування, якому його піддавали безжальні блакитні очі.

— Ви маєте зникнути. Не зустрічатися з нами,— раптом сказала Едді.

— Здається, я ладна благати вас про це.

— Спробуйте.

— Не варто. Я знаю, що ви не погодитесь. Поки що ні.

— Моя згода означала би, що я більше не побачу вас.

Жінка різко зупинилася, відштовхнула його й відскочила вбік.

— Ідіть до біса!

Фалько відмовився їхати з ними. Я викличу таксі, сказав він. І залишився на узбіччі, зануривши руки в кишені й спостерігаючи за тим, як машина Баярда віддаляється. Чоловік доволі довго стояв нерухомо, із насолодою вдихаючи свіже нічне повітря. Він уважно роздивлявся безлюдну вулицю, вервечку порожніх таксі, ліхтарі довкола площі Пігаль, яскраві вивіски, що миготіли вдалині.

Аж тут його професійний інстинкт подав сигнал тривоги. На протилежному боці вулиці причаївся автомобіль. Повз нього проїхала якась машина, блимнула фарами, і Фалько здалося, що він розгледів два силуети в салоні.

Звичне явище для Парижу, сказав він собі. У цьому місті сила-силенна автомобілів із водіями, таксистами, коханцями, друзями, поліціантами, шпигунами й бозна-ким. Поза всяким сумнівом, деякі клієнти клубу «Погані дівчата» могли бути об'єктом стеження чи захисту. Залежно від обставин карта лягала по-різному, і цей автомобіль — частина будь-якої комбінації. Але Фалько давно навчився не вірити у збіги, вважаючи їх ознакою небезпеки. Випадковості надто часто приводили людину до ешафота або ставали причиною смерті від удару ножем в темному під'їзді. У шпигунському ремеслі, де власне й чуже життя вирішує монетка, міський пейзаж може стати як корисним союзником, так і безжальним ворогом. Секрет успіху — дотримуватися правил. Не втратити вміння оборонятися і нападати, що дозволяє виявити загрозу і діяти відповідним чином.

Фалько насторожено вдивлявся у темряву. Врахуй усі гіпотетичні способи, за допомогою яких противник може знищити тебе, спокійно казав він собі, згадуючи давні поради своїх інструкторів. А потім відкинь їх і подумай про єдиний, який ти не взяв до уваги, адже саме цим вони спробують скористатися. Будь-якої миті життя обірветься, і ніхто не знає, коли прийде цей день. Чи ніч.

Напружившись, наче зацькований вовк, Фалько повагався секунд десять і зрештою вирішив не підходити до автомобіля. До того ж він залишив браунінг у готельному номері, а капелюх із бритвеним лезом за стрічкою висів у гардеробі клубу. Краще зберігати пильність і нікого не спугнути. Змусивши себе нерухомо стояти на хіднику, він

холоднокрівно аналізував новий фактор — малоімовірний, але можливий,— який ця машина й два силуети в салоні додадуть до замисленої ним гри. Саме тому, огорнений оманливою нічною тишею, Фалько намагався привести думки до ладу і розробити остаточну тактику.

Ситуація ускладнюється, підсумував він. Аж надто.

Фалько розмірковував про поведінку Едді Майо. Її недовіра — ризикований елемент, що може несподівано вплинути на операцію «Баярд». Флірт із нею був би недоречним і не розвіяв її підозри. Він усвідомлював, що його становище стрімко погіршуватиметься. Легенда про Ігнасіо Гасана протримається щонайбільше кілька днів. Крім того, він мав виконати друге завдання, пов'язане з картиною Пікассо. Коли адмірал давав йому інструкції, він не уточнив пріоритети. У Сан-Себастьяні сказали, що обидві операції однаково важливі і бажано здійснювати їх паралельно.

Він знову почав крадькома спостерігати за автомобілем. Важко битися на стількох фронтах: кагуляри майора Вердье, комуніст Навакас, інші республіканські агенти в Парижі, Лео Баярд, Едді Майо, Пікассо. Забагато. Тим паче, що часу обмаль. Але найбільше дратувала не можлива активність противника, а її відсутність. Ось чому він із певним полегшенням сприйняв появу цього підозрілого автомобіля. Немає нічого гіршого за повільний рух годинникової стрілки. Натомість балансування на краю прірви сповнювало його відчуттям світлого щастя — подібний ефект справляли дві пігулки аспірину, запиті коньяком. Він почувався стародавнім воїном, який крокує під небесами, де немає богів, готовий до бою, не потребує нічийої допомоги. Його доводило до сказу очікування, необхідність довго тасувати карти й ховати їх від інших гравців. Загрозливо посміхнувшись, Фалько подумав, що невдовзі секрет розкриється і тоді він одним порухом руки змете зі столу всю колоду. Дехто — не він — дорого заплатить за нестерпну нудьгу і напругу останніх днів.

— Викликати вам таксі, мсьє?

До нього шанобливо звертався швейцар — кремезний вусатий тип у кашкеті й адміральському мундирі.

— Ні, дякую. Я трохи затримаюсь.

— До ваших послуг.

Фалько відкрив портсигар і пригостив швейцара однією з двох останніх сигарет. Вони закурили й завели розмову про цей квартал, клуб і клієнтів. Чоловік стверджував, що він — російський емігрант і колишній офіцер царської армії (усі росіяни, яких Фалько зустрічав у Парижі, називали себе офіцерами, а всі росіянки виявлялися збіднілими графинями). Утім, бесіда йому сподобалась попри те, що швейцар час від часу відходив, аби підігнати таксі відвідувачам клубу.

— Як вас звать? — спитав Фалько й сунув йому в кишеню купюру в п'ятдесят франків.

«Офіцер» підніс руку до козирка й по-військовому клацнув підборами на знак подяки.

— Юрій. До ваших послуг, мсьє. Юрій Скоблін.

— Приємно познайомитися, Юрію. О котрій годині зачиняють клуб?

— За двадцять хвилин.

— Дякую.— Він глянув на автомобіль, припаркований удалині.— Чи не могли б ви допомогти мені?

— Звичайно, мсьє.

— Постежте за тією машиною. Але обережно. Якщо вона рушить з місця або звідти хтось вийде, попередьте мене. Я буду в барі.

— Можете на мене розраховувати.

— Не хотілося б стикатися з ревливими чоловіками о цій порі.

Під пишними вусами швейцара промайнула усмішка. Він удруге підніс руку до козирка.

— Свята правда.

Фалько повернувся до клубу. Трохи пофліртувавши з молодою гардеробницею, він купив пачку сигарет «Крейвен» (його улюбленої марки не було) й усівся перед шинквасом. Із великої зали долинала музика, але Марія Оніша закінчила свій виступ, а новому трубачу бракувало майстерності Мелвіна Гемптона. Фалько замовив коктейль «хупа-хупа», приготований за правильним рецептом: замість орухо³², який наливали в Саламанці, використовувалася чудова горілка «Амбасадор Корчагін» (бармен плеснув щедрю порцію в шейкер). Потім він зручно влаштувався на високому табуреті, попиваючи коктейль із холодної чарки й спостерігаючи за клієнтами, які поступово розходилися.

Фалько розірвав пачку, готуючись заповнити портсигар. Аж раптом якась тінь ковзнула шинквасом і наблизилась до нього. Він упізнав запах до того, як звів очі й розвернувся до неї. Жодна біла жінка не пахла так. І причина полягала не лише у доречному виборі парфумів. Він добре знав, що той самий аромат розкривається на людях по-різному. Цими пахощами віяло від сильного стрункого тіла. Від чорної шкіри, просякнутої слабким запахом кориці, поту, тютюнового диму. То була вона — розкішна жінка, яка нещодавно співала тут. Висока (близько метр вісімдесят п'ять на зріст), вбрана в елегантну крепову бежеву сукню, із маленькою сріблястою сумочкою в руках. Пальці були доглянутими, а нігті — довгими й нафарбованими лаком.

— Скільки літ, скільки зим, Хуане! — сказала жінка, сліпуче усміхнувшись йому.

9. ЧОРНИЙ АГАТ І СІРА СТАЛЬ

Усівшись на високі табурети у віддаленому кутку, вони пили коктейлі й курили. Офіціант і бармен мили келихи на іншому кінці шинкваса. Джаз-бенд залишив сцену, й останні клієнти виходили з клубу. Гомін розмов майже стих, і в барі запанував спокій.

— Ось як усе було,— сказала Марія Оніша.

Фалько кивнув. Її історія доповнювала його спогади й новини, що надходили зі столиці Третього рейху. Марія теж була частиною того світу. Народжена тридцять чотири роки тому в Південно-Західній Африці, в одній із тодішніх німецьких колоній, вона переїхала до Берліну в 1922. Ефектна зовнішність і дивовижний голос відіграли вирішальну роль. Особливо яскраво її талант виявлявся у виконанні американського блюзу і французького шансону. Спершу Марія працювала у «Доріані Греї» та «Гогенцоллерні» — двох кафе для лесбійок на Бюловштрассе,— а згодом перейшла до вишуканого нічного клубу Тоні Акажу, де зустріла трубача-віртуоза Мелвіна Гемптона та його джазовий оркестр.

— Як тобі відомо, я стала зіркою,— мовила жінка.— У «Блаунахті» завжди були аншлаги — публіка хотіла чути мій спів. Але останнім часом нацистські покидьки ставилися до мене як до людини другого сорту. Писали на дверях клубу різну мерзоту — «Геть євреїв та негрів!», «Не слухайте музику збоченців!» і таке інше. Тоні стирив написи, а вони з'являлися знов і знов. Я запитую себе, як йому вдалося терпіти так довго...

Марія на мить замовкла. Обпершись ліктями об шинквас, вона стиснула паруючу сигарету між пальцями. Дика й водночас витончена жінка. Макіяж був легким — підводка підкреслювала чорні як ніч зіниці й круті вилиці.

— Ти знаєш, що сталося з його партнером? — спитала вона.

— Так. Він щойно розповів мені.

— Вони мали арештувати його під час облави в «Адонісі» — барі для транссексуалів. Він утік до клубу «Блаунахт», але його знайшли. Добряче побили у всіх на очах. А потім відвезли до одного з концтаборів.

Марія вдруде затнулася і злегка нахилила голову. З її вух зникли величезні срібні кільця. Красиве африканське обличчя здавалося втомленим. Вона дивилася на Фалько, хоча її чорнючі очі з поцяткованими червоними прожилками білками нічого не виражали.

— Найцікавіше, що один із поліціантів був геєм, завсідником кабаре. І саме він лупцював його найсильніше.

— Бідолашний Ганс.

— Він верещав, мов замучений песик. Наступного дня ми з Мелвіном вирішили переїхати до Парижу. «Я — чорношкірий гомосексуаліст,— сказав Мел.— Єдине, що дозволяє мені бути живим та вільним,— мій американський паспорт». Тоні погодився, бо теж був наляканий. Він розірвав із нами контракт, продав усю свою власність і дременує сюди. Невдовзі він відкрив клуб «Погані дівчата», і ми повернулись до нього.

— Тоні хороша людина.

— Безперечно.— Вона щось пригадала.— До речі, Мел передає тобі вітання. Він бачив, як ти танцював. Сьогодні йому довелося піти, але він сподівається побачити тебе іншим разом.

— Як йому живеться?

— Як завжди. Він щасливий завдяки своїй трубі, своїй музиці і своїм глядачам.

— Він досі самотній?

Вона зітхнула й розчавила недопалок у попільничці.

— Самотній і печальний. Єдиний сумний афроамериканець серед усіх моїх знайомих. Ти в курсі, що жодне його кохання не було взаємним, але я його не покину. Він дбає про Марію, а Марія дбає про Мела.

— Як вам вдалося виїхати з Німеччини? Останнім часом це непросто.

Один із пальців, де виблискував довгий нафарбований ніготь, ковзнув по келиху. Пухкі, чуттеві, екзотичні губи зневажливо кривилися, демонструючи білосніжні зуби.

— Той комісар... Твій друг. Я звернулась до нього, і він нам допоміг.

— Тепфер?

Несподівано вона метнула на нього майже лютий погляд.

— Так.

Фалько з розумінням кивнув. У 1933 році, коли нацисти прийшли до влади, Тепфер очолив важливий підрозділ рейху — *Geheime Staatspolizei*³³, що став більш відомим як гестапо. Вони потоваришували наприкінці двадцятих. Тоді Тепфер був простим заступником комісара поліції, який мав добрі зв'язки. Це сприяло здійсненню різних махінацій, як-от продаж двохсот пістолетів «Штайр-Хан» і трьохсот ручних кулеметів MP-18 воєнізованим групам німецьких праворадикальних сил. Упродовж десяти років приятелі часто бачилися в Берліні. Тепфер вів активне нічне життя. Тривала «золота доба», і місто вражало розмаїттям розваг і всіляких збочень. Вони відвідували як розкішні кабаре, так і злочні місця в найбідніших кварталах.

— Тепфер хороший хлопець.

Вона зробила жест, що виражав покірність долі.

— Він змусив нас віддати йому півкіло золота, але не намагався переспати зі мною... Хоча довелося відсмоктати йому,— уточнила вона.— У його кабінеті.

Фалько вдруґе кивнув.

— Ясно... Він непогана людина порівняно з іншими.

— Такий самий мерзотник, як і ти.— Вона затигнулася сигаретою.— Може, навіть гірший.

— Хіба що трішечки,— погодився Фалько.

— Так.

Запала мовчанка. Вони допивали коктейль. Гардеробниця підмітала підлогу у вестибюлі (дівчина не зняла накрохмалений чепчик, але перевдягнулася в просторий халат). Світло вимкнули. Горіли лише лампи в барі.

— Я часто згадувала про тебе.

Її погляд утратив суворість. Тепер вони ніжно блищали.

— А я про тебе,— відповів Фалько.

— Брехун.

— Я кажу правду.

— Ніколи в житті ти не казав правду... Не дури мене, білошкірий хитруне. Я непогано тебе знаю. І ти майже не змінився.

Фалько відверто роздивлявся її сукню, під якою вимальовувалися звабливі форми, зосередившись на глибокому декольте, де мерехтів тоненький золотий ланцюжок і колихалися великі пружні груди. Марія Оніша — найвродливіша жінка з усіх, яких я знав, подумалося йому. Агресивна, майже звіряча краса. Вона сиділа на табуреті, схрестивши бездоганні ноги, обтягнуті світлими шовковими панчохами, що підкреслювали кожен вигин її неймовірного тіла. Мільйони чоловіків і чимало жінок продали б душу за можливість бодай ненадовго заволодіти цим тілом.

— Гарна сукня,— спокійно зауважив він.— Дуже елегантна. Тобі надзвичайно пасує. «Ланвін»?

Розвеселившись, вона пильно дивилася на нього. Комплімент вочевидь їй сподобався.

— Сюзанна Тальбот.

Фалько усміхнувся. Підніс келих до губ і усміхнувся вдруге.

— Ніколи не забуду сукню, що була на тобі, коли ми познайомилися,— сказав він.— А ти пам'ятаєш? Білосніжне вбрання. Контраст із твоєю шкірою був дивовижним.

— Ці слова я вже чула від тебе... Ти був єдиним, хто говорив про мою темну шкіру з такою чарівною природністю.

— Здається, тоді ти працювала в ресторані «Доріан». Ми зустрілися до того, як тебе найняв Тоні, і ти познайомилася з Мелвіном.

— У тебе чудова пам'ять.

— А ти сумніваєшся? — Він залився сміхом, ностальгійно згадуючи щасливі часи.— Я побачив тебе одного весняного ранку. Ти роздивлялася вітрину дорогої взуттєвої крамниці на Фрідріхштрассе. Висока вродлива дівчина в легкій сукні, що облягала божественне тіло. Я був настільки вражений, що у мене пересохло в роті.

— Мабуть, не зовсім пересохло, адже ти скинув капелюха й зухвало звернувся до мене. Зачарував посмішкою симпатичного негідника, яку завжди використовуєш у разі потреби.

— Ти пам'ятаєш, що я сказав тобі?

— Звичайно. «Не знаю, звідки прийшло це чудове видіння, але я не дозволю йому зникнути. Я маю термінову справу в цьому районі. Відійду на десять хвилин. Якщо вас тут не буде, коли я повернусь, я піду до крамниці зброї на іншому боці вулиці, куплю револьвер

і застрелюся». І наостанок ти додав: «Поки ви чекаєте на мене, прошу вас обрати будь-яке взуття. Вважайте це моїм подарунком».

— Точно. Саме це я сказав. Потім я пішов, але постійно озирався і натикався на перехожих, які рухалися в протилежному напрямку. Одинадцять хвилин по тому, коли я повернувся, ти сиділа там, стискаючи руками сумочку. Солом'яний капелюх підкреслював красу твоїх очей — чорних-пречорних, мов агат. Ти усміхалася.

— Усміхалася? Я ледь не луснула від сміху!

— Я досі не збагнув, як тобі вистачило терпіння дочекатися мене.

— Усе просто. Ти найгарніший чоловік, якого я бачила за все моє життя.

Вони помовчали, дивлячись одне одному у вічі. Чорний агат і сіра сталь. Її губи склалися в широку усмішку, що повільно згасала.

— Що ти робив увесь цей час? — нарешті спитала вона.

— Багато що.— Фалько невизначено махнув рукою.— Мандрував то тут, то там.

— Як щодо Іспанії?

— А що відбувається в Іспанії?

— Наскільки мені відомо, війна триває.

— О так, звісно, війна триває. Якесь жахіття.

— Хіба ти не береш участь? Не борешся?

— Без зайвого ентузіазму. Як бачиш.

— Мені не вдалося дізнатися, що ти робив у Берліні, особливо під час твоїх останніх візитів. Не розумію, навіщо ти зустрічався з усіма тими людьми — Тепфером та іншими.

— Я мав важливі справи.

Він вимовив ці слова, відвернувшись від неї. Підніс келих до губ. Вона простягла руку — внутрішня сторона долоні була світлішою за тильну — й торкнулася його правого ліктя.

— На чиєму ти боці?

— На своєму. Ти ж знаєш, що я завжди відстоюю власні інтереси.

Марія повільно прибрала руку.

— А хто та худа білявка, з якою ти танцював? Я бачила її тут раніше. З відомими людьми.

Тепер інтонація змінилася, стала нейтральною і холодною. Фалько поставив келих на шинквас.

— Подруга. Наречена одного друга.

— Наскільки я пам'ятаю, такі дрібниці ніколи тебе не зупиняли.

— Це особливий випадок.

Вона скептично мотнула головою. Провела язиком по верхній губі, і та заблищала, немовби її намочили м'яким пензликком.

— Минуло вісім місяців відтоді, як ми бачилися востаннє. Ти провів у Берліні лише кілька днів. І дві ночі зі мною.

То був не докір, а констатація факту. Під час останньої поїздки до Берліну, коли Фалько проходив стажування в гестапо, навчаючись різних бійцівських технік, він провів дві ночі з Марією Онішею. Друга ніч видалася не дуже приємною — він був не в гуморі після чотиригодинного допиту, де знущалися над сімнадцятирічною студенткою Гейдельберзького університету, активісткою антинацистського руху.

— Я був ідіотом,— визнав він.— Але на мене навалилося забагато проблем.

Здійнявши руку, чоловік легенько торкнувся пучками пальців її шиї. Темна, ніжна, мов атлас, шкіра здригнулася. Жінка опустила густі вій.

— Останньої ночі ми багато розмовляли,— сказала вона.— Голі, у темній кімнаті... Точніше, говорив ти. І невпинно курив.

— Я не пам'ятаю,— збрехав Фалько.

— Раптом ти сказав одну річ... Я не забула ці слова: «Гадаю, що чоловіки, які любили багатьох жінок, менше бояться, коли зустрічають смерть». Ти досі так вважаєш?

— Не знаю,— вдруге збрехав Фалько.— Не пригадую, що казав таке.

Трохи помовчавши, він нахилив голову.

— Тієї ночі ти теж сказала одну важливу річ. «Тобі цікаво дізнатися, чому чорношкірі жінки такі лагідні?» — запитала ти у мене. І, на мій подив, відповіла: «Колись давно наших чоловіків продавали або вбивали. Ми не знали, скільки часу нам відведено».

Два агати в блакитній оздобі яскраво зблиснули. Білосніжні зуби осяяли темне обличчя. Вона задоволено сміялася.

— Мені подобається бути чорношкірою.

— І мені подобається, що ти саме така.

Вона простягла руку, щоб поправити вузол його краватки.

— Ти завжди залишаєш жінкам хороші спогади?

— Не знаю.— Він на мить замислився або прикинувся, ніби розмірковує.— Гадаю, не завжди.

Ще один білий спалах. Блиск агатів. Чергова усмішка.

— А я б сказала, що завжди,— заперечила вона.— І навіть здогадуюсь чому.

Жінка сповзла з табурета. Її рухи нагадували прекрасну тварину, що неквапливо потягується. Вона була такою високою, що його очі опинилися на рівні її підборіддя.

— Я втомилася,— мовила Марія.— Сьогодні не найкращий мій день. Але мені б хотілося, аби ти пересвідчився, що лагідні чорношкірі жінки не змінилися. Згоден?

Фалько зістрибнув слідом за нею. Він повільно й задумливо кивав. Деяким людям живеться важче, ніж мені, сказав він собі. Байдуже, скільки років нам відміряно. Потім, анітрохи не комплексуючи, Фалько став навшпиньки й торкнувся її губ швидким ніжним поцілунком.

— Чудова ідея.

Швейцар Юрій підігнав їм таксі. Потім зняв кашкет, відчинив перед ними дверцята й, приймаючи чайові від Фалько, кивнув у бік автомобіля, який досі стояв на узбіччі дороги, у кінці вулиці. Їх двоє, і вони не виходили, сказав він. Обережніше з ревливими чоловіками. Згодом, коли таксі їхало вниз бульваром, Фалько крадькома озирнувся і пересвідчився, що автомобіль рушив із місця і слідує за ними на певній відстані.

— Де ти живеш? — спитав він у Марії.

— У приємному готельчику на вулиці Бреге. Щоправда, є одна проблема. Власниця забороняє приводити гостей уночі.

Фалько подумки уявив план міста й майже автоматично заходився розробляти різні тактичні прийоми, рухати себе, наче шахову фігуру, за точними траєкторіями атак та контратак: хороші кути, погані кути, прямі й криві лінії, можливі пастки й таке інше. Він добре вмів це робити. Промайнула думка позбутися баласту — відвезти Марію до її готелю і повернутися до «Медісона» самому, але тоді йому б довелося давати зайві пояснення. Хоч би ким були переслідувачі — кагулярами,

червоними чи франкістами,— вони навіть не намагалися ховатися і вели звичайне стеження. Ясно одне: не варто стріляти з гармат по горобцях. До того ж близькість жінки на сусідньому сидінні викликала в його організмі цікаві реакції, якими не хотілося нехтувати. Звісно, за умови, що перешкод не виникне, обставини сприятимуть його бажанням і він залишиться цілим і здоровим. Якщо мене вб'ють, подумав Фалько із саркастичною внутрішньою посмішкою, організм уже не реагуватиме на жодні стимули.

— Їдьмо до мене,— вирішив він.

Аби знизити ймовірність неприємних сюрпризів — приміром, засідки на вузьких провулках,— він наказав таксисту їхати до Сен-Жермен через Севастопольський бульвар і міст Сен-Мішель. Такий маршрут дозволяв краще спостерігати за діями переслідувачів. Час від часу він розвертався до Марії й щоразу в півночі салону зустрічав її вологі жадібні губи, що гостинно розкривалися перед ним. Поки вони цілувалися — розкішне звабливе тіло багатообіцяюче линуло до нього, — Фалько крадькома косився у дзеркало заднього виду, де блимали фари автомобіля, що вперто мчав за ними скудно освітленими й безлюдними вулицями.

За вікном розвиднялося, коли він виплеснув сім'я у горлянку Марії. Стоячи навколішки, вчепившись руками в узголів'я ліжка, напружений, мов максимально стиснута сталева пружина, чоловік доволі агресивно встромив свого прутня і мовчки кінчив, поклавши край тривалій боротьбі із самим собою. Виснажений після двогодинного марафону поцілунків і пестошів, він нарешті здався, розслабився, переклав відповідальність і безсило розпростерся на голому жіночому тілі. Запекла битва завершилася.

Вони могли би легко вбити мене цієї миті, машинально подумав Фалько, заплющивши втомлені очі. Він завжди розмірковував про це після сексу, нерухомо лежачи поряд із жінкою, намагаючись прийти до тями й відновити енергію. Якби хтось вдерся сюди з ножем чи пістолетом, я би навіть не опирався, збагнув він. Дозволив би себе вбити в такому стані апатії та байдужості. Давня історія про якусь там Далілу, що відрізала волосся Самсону, позбавила його сили й віддала

в руки філістимлян, не має сенсу. Брехня. Сміховинна вигадка. Його схопили в ліжку — як схопили би будь-якого чоловіка,— коли він кінчив і лежав на ній, слабкий і беззахисний. Легка здобич. Попався, мов ідіот.

Марія спокійно й ніжно гладила йому спину. «Якщо жінка гладить тобі спину після того, як ти кінчив,— якимось сказав Фалько його дядько і хрещений Маноло Гонсалес-Осборн, елегантний і досвідчений ловелас,— це означає, що час забиратися, бо вона ускладнить тобі життя. Коли настає ця мить — якою би вродливою і розумною не була сеньйора (особливо в останньому випадку) і навіть якщо ти починаєш закохуватися в неї або вже закохався,— раджу тобі неквапливо одягтися, усміхнутися, поцілувати її й піти. Навіки, я маю на увазі. Відкрию тобі таємницю, Ченчіто (хрещений завжди звав його так): той, хто втрачає жінку, яка гладить йому спину, не здогадується, як багато він здобуває».

Усе своє життя Фалько старався дотримуватися поради дядька Маноло. Але тікати від Марії Оніші не було потреби, хоч вона й пестила його спину. Він добре знав її або принаймні був певен, що знає. І тепер, притиснувшись до цієї божественної плоті — округлі ебенові форми звели би з розуму живописця чи скульптора,— Фалько відчував на щоці її рівномірне дихання, а під собою — тепле туге тіло, змокле від поту і тривалих зусиль, що сплели їх у єдине ціле.

Він підняв повіки й побачив її очі — настільки близько, що в сіруватій світанковій пільмі дві чорні-пречорні райдужки на білій рогівці з червоними прожилками немовби розпливалися. Марія задумливо й уважно дивилася на нього.

— Ти єдиний чоловік, чию сперму я здатна проковтнути,— прошепотіла вона.

Глибокий голос пролунав хрипло. Потім її пухкі, визивно чуттєві африканські губи розтягнулися в широкій усмішці. Фалько легенько поцілував ці дивовижні уста. Він не знав, чи сказала вона правду, але йому було байдуже. У будь-якому разі її слова здавалися доречними.

— Дякую,— прошепотів він у відповідь.

— Ні, мій любий.— Її усмішка стала ширшою.— Це я тобі дякую.

— Роблю все, що в моїх силах.

— У тебе чудово виходить.

Сповнений меланхолійної розслабленості, Фалько насилу обперся об лікті й повільно відірвався від теплого жіночого тіла. Перекотився на край ліжка, посидів нерухомо, роззирнувся довкола й звівся на ноги. Він уже відновив контроль над своїм тілом і рефлексами. Чіткість мислення повернулася, що дозволило усвідомити ризик і можливі способи захисту, особливості цього конкретного місця, далекі й близькі загрози різного ступеня. Такі міркування змусили його згадати автомобіль, що їхав за ними до готелю через площу Пігаль. І силуети в салоні.

Цілком голий, Фалько підійшов до вікна, розсунув жалюзі й оглянув вулицю. На перший погляд усе спокійно. Безпечно. Бульвар був залитий попелястим сяйвом, що розганяло тіні й висвітлювало чорні закутки. Двоє дворників крокували мокрим асфальтом, тягнучи за собою довгий шланг. Бронзовий філософ чи письменник — Дідро чи як там його — неначе дрімав під свіжим листям каштанів. Жоден із п'яти припаркованих автомобілів, що їх удалося розгледіти згори, не був схожим на той, що переслідував його вночі.

Фалько швидко втрачав цікавість до жінок і забував про існування своїх пасій до наступної зустрічі, коли бажання спалахувало знову. Він звик ставитися до них саме так. Жодна не пробуджувала глибоких почуттів і не залишала слідів у пам'яті. Лише одна вирізнялася з-поміж усіх і становила єдиний виняток із цього правила. Але вона була надто далеко — якщо взагалі була на цьому світі, і їхні шляхи навряд чи колись перетнуться.

Поринувши в роздуми, він підійшов до бюро, відкрив портсигар, запалив сигарету й якусь хвилюшку покурив стоячи. Було приємно милуватися темною шкірою на зім'ятих білосніжних простирадлах,

тим паче що передранкове світло посилювало контраст. Потім він підступив ближче. Марія спала, і Фалько прислухався до її ритмічного, спокійного дихання. Вона лежала горілиць, трохи відкривши рота, занурившись у подушку коротко стриженою головою. Пишні груди з темними сосками — вугільно-чорними кружальцями на шоколадній шкірі — обвисали під власною вагою, коливаючись у різні боки. Нижче відкривалася прекрасна панорама — між розведеними стегнами, під кучерявим лобковим волоссям, невиразно виднілася волога щілина.

Так, це бездоганне тіло, вкотре визнав Фалько. Тіло здорової, сильної жінки. В її жилах текла кров гереро — племені з Південно-Західної Африки, що було майже знищене колоніальними німецькими військами. Той геноцид виявився навіть страшнішим за звірства турків у Вірменії. Не відводячи від неї погляду, він думав про дороги, що привели Марію Онішу до Берліну, а згодом — до Парижу. Тридцять років тому солдати генерала фон Троти вбили шістьдесят тисяч гереро за спробу повстання проти колонізаторів, які хотіли повернути їх у рабство. Чоловіків стратили, а жінок і дітей вигнали в пустелю, попередньо отруївши воду в колодязях, аби приректи їх на смерть від голоду та спраги. Осиротіла Марія вижила завдяки жалісливому гірничому інженеру, який вивіз її до Німеччини. Попервах вона була служницею його дружини, а потім стала коханкою свого рятівника.

Фалько знову згадав дядька Маноло. Уявив його слова й бурхливу реакцію, якби він побачив племінника в Парижі або деінде в товаристві такої розкішної представниці жіночої статі. Або інших коханок, подібних до неї. Брат його матері, галантний і щедрий бонвіван, мандрівник, затятий холостяк, гульвіса, завсідник казино, старомодний романтик, який свого часу бився на дуелі заради жінки й вижив, Мануель Гонсалес-Осборн помер у Хересі лише за кілька днів після того, як його хресника відрахували з Морської академії Сан Фернандо через бійку з викладачем, капітаном третього рангу, із чиею дружиною він спав. Дядько Маноло захворів на двобічну пневмонію і чудово розумів, чим усе закінчиться, проте ставився до неминучого фіналу приблизно так: прощайте, мені час піти, але я взяв від життя все, що міг, і ніхто цього не змінить. Хай вам щастить. Він устиг тепло попрощатися з щиро засмученим Фалько, який плакав біля смертного

ложа. Його останні слова доволі точно відображають їхні життєві історії: Ченчіто, мій любий племіннику, я рідко запізнювався на поїзди, але ти — один із тих, хто застрибне навіть у товарняк.

10. БРЕХНЯ ВИЩОГО ГАТУНКУ

Небо було свинцево-сірим, хмари передвіщали дощ, але день видався теплим. Фалько неквапливо рушив бульваром Сен-Жермен, перекинувши плащ через руку. Він двічі повторив свій улюблений трюк перед вітринами крамниць, аби переконатися, що ніхто за ним не стежить, проте не помітив нікого підозрілого серед перехожих. Увійшовши до кав'ярні «Де Клуні», чоловік повісив плащ і капелюх на вішак і роззирнувся довкола. Відвідувачів було дуже мало. Подалі від вікон, у глибині зали, усамітнився Хупсі Кюссен. Перед ним стояла філіжанка кави й блюдце з кренделем. Обличчя здавалося стривоженим. На столі лежала розгорнута газета «Грингуар». Коли Фалько усівся, Кюссен показав йому потрібну сторінку. «Непростиме запізнення» — проголошував заголовок.

— Ця газета відстоює інтереси правих,— зазначив австріяк,— але від того новина не стає менш значущою. Після надзвичайно жорстокого й добре спланованого нападу на уряд Блюма підготовка до Виставки відбувається повільно. Більшість павільйонів досі не оформлено. Справжня катастрофа.

Фалько кинув швидкий погляд на газету.

— Це добре чи погано для нас?

— Залежить від обставин.— Кюссен зробив невизначений жест.— З одного боку, ви маєте більше часу на проведення операції. З іншого боку, ситуація може ускладнитися. З кожним днем у Парижі ризик зростає. Ви з'являєтесь у громадських місцях, і не виключено, що хтось вас упізнає.

— Сьогодні вранці я зустрінуся з Пікассо.

Ця інформація потішила співрозмовника. Він відкусив шматочок кренделя, відпив ковток кави й ретельно витер пальці серветкою. Під вусами промайнула усмішка.

— Ви розмовляли з ним?

— З його секретарем. Він сказав, що я можу підійти після одинадцятої.

— Чудово. Супроводити вас?

— Ні, я впораюсь сам. Хочу оглянути студію та картину.

— Обережніше.— Кюссен роззирнувся довкола й стишив голос.— Пабло хитрий лис. Дуже недовірливий.

— Я клієнт, який тринькає гроші так, ніби має зайві... Не хвилюйтесь.

Підійшов офіціант, і Фалько замовив склянку теплого молока. Кюссен уважно спостерігав за ним.

— Ви розробили план дій?

— У процесі.

— Сподіваюсь, ви не замислили підпалити будинок.

— Ну... Це один із варіантів.

Той стривожено зиркнув на нього, намагаючись зрозуміти, жартує він чи ні.

— Це діло треба повернути чисто. Якщо буде можливість,— нарешті мовив австріяк.

— Авжеж,— розсміявся Фалько.— Чистіше не буває.

Кюссен вказав на газету.

— Операцію «Баярд» також не можна затягувати.

— Я працюю над цим.

— Якщо ви не проти, я хочу відійти на другий план. Розумієте? Відсторонитися. Я майже дограв свою роль. Тепер ваша черга вийти на сцену. Звісно, я буду поряд і в разі потреби допоможу.

Фалько з розумінням кивнув.

— Розумне рішення.

Він був щирим. Природно, що Кюссен відступає вбік, коли ситуація ускладнюється. Врешті-решт, він мав дбати про свій образ, свою репутацію «антифашиста», завдяки якій заробляв чималі гроші. Порівняно із цими доходами його зарплата в абвері була мізерною.

— Ви можете носити маску Ігнасіо Гасана ще кілька днів,— ледь чутно прошепотів Кюссен.— Я сказав вашому керівництву, що пізніше ми не втручатимемось. І мої люди поділяють цю думку. Точніше, я повідомляю вам позицію Берліну.

— Оце так збіг. Я маю для вас дещо цікаве. Точніше, для Берліну.

Фалько підхопив газету «Грінгуар», удав, ніби гортає її, сунув між сторінками якийсь конверт і поклав газету на стіл.

— Світлини,— пояснив він.— Ми з Баярдом мило бесідуємо, наче близькі друзі.

Офіціант приніс склянку молока, і Фалько підніс її до губ. Кюссен дивився на газету, не торкаючись її. З певним острахом.

— Нічого собі,— сказав він.

— На деяких знімках фігуруєте ви. І Едді Майо.

— Відколи ви їх маєте?

— Відучора.

Нарешті Кюссен узяв газету і сховав конверт у кишеню піджака.

— Хто фотографував? Я гадав, що працюю сам.

— Як бачите, ви помилилися.

— Чи видно ваше обличчя?

— Так само чітко, як і ваше.

Той замислився. Повільно доїв крендель і допив каву. Задумливо торкнувся потворного шраму на щоці.

— Ми можемо спалитися, коли ці світлини дійдуть до головного адресата.

Фалько відкинувся назад, посміхаючись із професійною стриманістю.

— Складається враження,— відказав він,— ніби нашим керівникам байдуже, спалимося ми чи ні.

— Я їм потрібен. Вони зітруть моє обличчя, аби захистити мене.— Австріяк глянув на Фалько без особливої впевненості.— Спробую переконати їх затерти і вас до того, як цей компромат буде відправлений.

— Було б непогано.— Усмішка Фалько стала ширшою.— Але я вже стер своє обличчя. Про всяк випадок.

Той часто закліпав очима.

— Ви не узгодили це рішення з вашими начальниками.

— Христос радив бути братами, а не кузенами.

— Вас усе одно викриють.

— Звичайно. Вони вийдуть на слід Ігнасіо Гасана чи будь-якого іншого персонажа. Передбачувані події. Мого шефа не обходить, що зі мною

станеться,— він може підставити мене в цій операції або в інших. Проте я не хочу полегшити їм роботу, демонструючи своє гарне личко. Нехай мої вороги докладуть більше зусиль.

— Ви дивна людина.— Настала черга Кюссена усміхнутися з певним захопленням.— Усі стежать за вами, а ви не переймаєтесь. Коли операція завершиться, вашу особу встановлять — із цими знімками чи без них.

— Моя «особа» постійно змінюється. Я звик.

— Але тоді почнеться більш небезпечний етап.

— Життя як таке є небезпечним, Хупсі.

Співрозмовник знову торкнувся шраму. Фалько згадав вогнемет і бункер в Аррасі, уявив, яким був Кюссен двадцять років тому — більш худорлявим, у формі кольору фельдграу³⁴ та сталевому шоломі, насунутому на смагляве середземноморське обличчя. Він завжди пам'ятав, що не варто недооцінювати його. Попри спокійний вигляд і підкреслену безтурботність, Кюссен був доволі небезпечною людиною.

— Ви теж ризикуєте,— спробував атакувати він.— Рано чи пізно ваші єврейські клієнти і друзі-антифашисти розвідають, що ви нацист. І на додачу розбагатіли завдяки їм.

Кюссен байдужо ухилився від гамбіту.

— Мене вже тут не буде.

Ти будеш у Берліні, подумав Фалько. Або в одній із розкішних вілл на березі Женевського озера. Кожен улаштовується в житті як може, а ти обрав зручний шлях — крутишся і там, і там. І Богу свічка, і чорту кочерга. Він запитав себе, чи вдасться йому влаштуватися так само комфортно, якщо його не вб'ють. Чи знайде він своє Женевське озеро. Однак уява відмовлялася малювати якісь картини. З іншого боку, це не має суттєвого значення, вирішив Фалько.

— Завтра вранці світлини доставлять до генштабу абверу,— зітхнув Кюссен.— І відразу потраплять до рук росіян.

— Чи буде нетактовно спитати, як це відбувається?

— Конфіденційна інформація.

— Може, досить таємниць? Набридло! Зараз ми всі в небезпеці.

— Берлінська штаб-квартира абверу підтримує зв'язок з одним подвійним агентом,— після коротких вагань сказав австріяк.— Його прізвисько — Бурштин. Раніше він працював на росіян, але його спіймали й запропонували вибір — померти чи взятися за розум. Наразі його послугами успішно користуються. Повідомляють йому правдиву інформацію (хоча й не дуже важливу), а він передає її до Росії. Московські начальники задоволені його роботою. Впродовж останнього місяця він надсилає їм подробиці справи Баярда. Повільний та ефективний витік інформації.

— Розумію. Він їх заінтригував.

— Дуже. Вони просять більше деталей.— Він торкнувся кишені.— Ці світлини — відповідь на це прохання.

— Якою буде наступна відповідь? Рахунки в швейцарському банку? І наостанок — вишенька на торті. Мій чек, переказ грошей на зйомки фільму.

— Точно. Ідеальний пакет документів, готовий до відправлення. У глибині душі росіяни бажають підтвердити свої підозри. Баярд не викликає особливої симпатії через свою незалежність, неслухняну поведінку в Іспанії і відмову стати членом комуністичної партії. Вони були би в захваті, якби він виявився зрадником, причетним до агентури Франко чи московських процесів. У них слина тече від перспективи кинути його до м'ясорубки.

— Гадаєте, вони проковтнуть наживку?

Кюссен позирнув на нього так, ніби відповідь була очевидною.

— Абвер — серйозна організація, вибачте за хизування. Не схожа на іспанські спецслужби... — Засумнівавшись, він відвів погляд і посміхнувся, немовби просячи пробачення. — Ви працюєте інакше.

— Дякую за евфемізм.

— Не хочу образити вас, але ви розумієте, що я маю на увазі. Операцією керують професіонали, а джерела інформації є надійними. За кілька днів НКВД отримає все досьє. І тоді можливі два варіанти: або росіяни безпосередньо займуться Баярдом, або це зробимо ми, щоб підштовхнути його до росіян.

— Або до іспанських республіканців.

— О так. Республіканці — третій варіант.

Фалько дістав портсигар і простягнув Кюссену. Той заперечно хитнув головою. Тоді він узяв сигарету і постукав нею об гладенький черепаховий панцир.

— Гадаю, ваше «ми» поширюється і на мене.

— Ви ж знаєте правила гри. Ваш шеф чітко дав зрозуміти, як бачить ситуацію. Мабуть, він хоче приписати франкістам це досягнення, якщо все закінчиться добре. Також я не виключаю, що йдеться про особисту помсту, адже Баярд воював в Іспанії. Символічна розправа. Щось на кшталт цього.

— Символічна, — задумливо повторив Фалько, примруживши очі.

Розмова тривала. Фалько чиркнув запальничкою і підніс вогник до того боку сигарети, де була написана назва марки. Він розмірковував про адмірала, помсту і майстерний хід — виставити Баярда зрадником перед його улюбленими більшовиками. Потім, сповнений неприємного відчуття, згадав, як Едді Майо дивилася на нього під час останньої зустрічі. Її дивну непоступливість і недовіру. Щось у цій жінці

бентежило його, але він не міг визначити, що саме. З іншого боку, не було часу і нагоди розбиратися. І це погано. У шпигунському ремеслі невирішені проблеми можуть вплутати в халепу.

— У будь-якому разі,— сказав Кюссен,— фізичній ліквідації Баярда передуватиме потужна кампанія, що розгорнеться проти нього в пресі. Журналісти оприлюднять чимало документів і доведуть, що весь цей час він був фашистським агентом.

Фалько зробив довгу затяжку.

— Грандіозний обман міжнародних лівих сил.

— Саме так.— Співрозмовник легенько стукнув долонями об стіл.— Руйнування і загибель міфу... Баярд і пам'ять про нього будуть стерті з лиця землі.

Цей Кюссен, думав Фалько, зовсім не схожий на торговця картинами. На того симпатичного Хупсі, який крутився біля Пікассо, Баярда та Едді Майо, послужливого чоловіка, завжди готового зробити щось приємне, отримати комісійні або сплатити рахунок, якщо хтось не поспішав витягати гаманець. Донедавна Фалько недооцінював його, але тепер розгледів у Кюссені професійну холодність, притаманну і йому самому. Вони були хижачами однієї породи, хоча забарвлення і причини агресії відрізнялися. Бодай якась втіха, весело подумав він. Приємно усвідомлювати, що у світі сила-силенна негідників, подібних до тебе. Це дозволяло розподілити злочини між ними всіма. Полегшити тягар відповідальності чи докорів сумління (якщо такий тягар існував). Попри їхні розбіжності, обидва знали правила гри, жорстокі закони, що їх воліла ігнорувати переважна більшість людей.

— Чи можу я поставити вам запитання? — мовив Фалько.

— Авжеж.

— Що ви відчуваєте, коли сидите за одним столом із Баярдом та Едді Майо й випиваєте з ними?

Ледь помітна усмішка промайнула під вусами, підстриженими на англійський манер.

— Чи почуваюсь я зрадником? Ви це мали на увазі?

— Так.

— Я думаю про рейх.

— Не знущайтесь, Хупсі.

— Я не жартую.— Він показав йому долоні, немовби доводячи, що вони чисті.— Я патріот.

— Ви австріяк. До того ж схожі на левантинця.

Кюссен вказав на обпечену частину обличчя.

— Австрія входить до складу рейху.

— Поки що ні.

— Це питання кількох місяців.

Вони замовкли, пильно дивлячись один на одного. Аж раптом слабка посмішка Хупсі змінилася гримасою, в якій відчувався певний виклик.

— А ви, сеньйоре Гасан чи як там вас звать залежно від обставин? Що відчуваєте ви, коли усміхаєтесь Пікассо — найвидатнішому у світі живому художнику, знаючи, що знищите його роботу? Що відчуваєте, коли випиваєте з Баярдом або танцюєте з Едді? Коли зазираєте у вічі чоловіку, якого вам, можливо, доведеться вбити?

Фалько незворушно позирнув на сигарету, що диміла між пальцями.

— Я теж думаю про рейх.

Той зареготав. Інший Кюссен — чоловік, якого Фалько щойно розпізнав за столиком кав'ярні «Де Клуні»,— нікуди не зник. Він

пронизував його іронічним поглядом, ніби читаючи думки. Тоді Фалько знову покосився на спотворену щоку і злегка кивнув. Цей жест виражав щось на кшталт поваги. Друг Хупсі аж ніяк не належав до простаків. Найбільш імовірно, що колись давно він був звичайним сміливцем. І досі залишався ним, хоча загалом перетворився на підступного, віроломного, продажного й небезпечного шахрая. Фалько порадив, що не є одним із тих євреїв, у кого агент абверу купляв картини, перш ніж видати їх гестапо.

Пікассо прийняв його без ентузіазму, але й без відвертої ворожості. Судячи з усього, він звик зустрічати бажаних і небажаних гостей у будь-який час. Це викликало не злість, а байдужість.

— Хочете випити чогось? — спитав він. — Учора мені принесли іспанський вермут.

— Так, дякую.

Художник вказав довгим пензликом на стіл, завалений слоїками з розчинником і тюбиками олійної фарби, між якими виднілися пляшки й келихи.

— Можете налити собі... Але не переплутайте зі скипидаром.

— Не хвилюйтесь. Я відчую запах.

Пікассо зайшовся сміхом.

— Тим краще для вас.

Фалько підійшов до столу, взяв не дуже чистий келих, наповнив його до половини й підніс до губ. То був хороший вермут, що нагадав йому мрамурові, заляпані вином шинкваси й рекламні плакати із зображенням тореадорів Хоселіто та Бельмонте. Він опинився біля вікна й, скориставшись нагодою, роздивився дахи найближчих будинків. Десять хвилин тому Фалько увійшов до студії на вулиці Гранд-Огюстен і відтоді зосередився виключно на тому, щоб вивчити територію. Оглянути поле битви.

— Мені надсилають його прямисінько з Барселони,— похвалився Пікассо.— Каталонський вермут і оливкова олія з Хаена. Хіба це не чудово? Смак Іспанії.

Стоячи спиною до Фалько, він час від часу нахилився до тюбика із сірою фарбою і щось малював на величезному полотні, що займало всю стіну, сягаючи товстої балки на стелі. У другій руці він тримав незапалену сигару «Монте-Крісто», що її подарував Фалько, який мусив залишатися в образі виробника сигар. Крім того, він приніс запечатану коробку з двадцятьма сигарами. Господар поклав її на облізлу канапу.

— Маестро, ви справді не збираєтесь їхати туди?

— Куди? До Іспанії? Я ж казав вам: не знаю. Мої друзі дуже наполягають. Урешті-решт мене призначили почесним директором Прадо. *Noblesse oblige*³⁵, як то кажуть.... Але я маю забагато роботи. Може, вдасться зробити це згодом. За кілька місяців.

— Подейкують, що в Мадриді дуже небезпечно. Постійно падають бомби.

— Так. Фашистські свині вбивають жінок та дітей.— Він указав на двадцять світлин, вирізок із журналів, прибитих цвяхами до стіни.— Ви ж бачите ці кадри. Але я захоплююсь мадридцями. Вони гідно опираються.

— Гідно,— доволі переконливо повторив Фалько.

— Йдеться про класову війну... Якщо ми переможемо, простий народ стане сильнішим у всіх країнах світу.

Фалько подумки скорчив кислу гримасу, почувши вжиту ним множину. Пікассо вже багато років не ступав на іспанську землю і не виявляв наміру повернутися туди. Легко говорити про перемогу народу, сказав він собі, коли сидиш у затишній студії на березі Сени.

— Вони не пройдуть,— заявив він, обмежуючись змовницькою посмішкою.

Художник рішуче похитав головою.

— Звісно, не пройдуть. Їх зустрінуть тисячі багнетів.

Фалько позирнув на світлини: мертві діти — жертви бомбардувань; плачучі жінки в жалобному вбранні; прості люди, що кудись тікали; зруйновані будинки. Йому подумалося, що чоловік, який вивісив такі знімки, ніколи не бачив реальну війну або насильницькі дії. Ось чому він мав надихатися образами, що закарбувалися на сітківці тих, хто пережили цей жах. Однак світлини не могли передати деталі — запах понівеченої плоті, гудіння мух, металевий присмак крові в роті. Фалько раптом збагнув, що, хай яким би великим був Пікассо, на деяких тонкощах він знався краще, ніж знаменитий живописець.

— Це дивовижно, маестро.

— Що саме?

— Картина. Ваша робота.

— Кожен робить усе, що може.

Пікассо відступив на два кроки й критично оглянув щойно намальований фрагмент. Здавалося, побачене йому не подобалося.

— Треба розчулити маси,— додав він.

Художник поклав пензлик у слоїк з розчинником, витер руки об светр, надкусив кінчик сигари «Монте-Крісто» так, ніби то була якась дешева підробка, і сунув її до рота. Перш ніж Фалько простягнув йому запальничку, він чиркнув сірником і прикурив, вертячи сигару між заляпанними фарбою пальцями.

— Спільний ворог для всього людства. Ви згодні? — мовив він, випустивши дим.— Важко виразити його сутність одним зображенням. Надто підступний та універсальний.

Фалько уважно роздивлявся гігантське полотно. Насправді він розмірковував про універсальний підступний спосіб знищити його.

— Здається, попереду багато роботи,— зазначив він, відсorbнувши ковток вермуту.— Гадаєте, ви встигнете закінчити до Виставки?

— Так буде краще для мене,— зітхнув художник.— І для Виставки теж.

— Можна поставити вам одне запитання?

— Можна, якщо мені не буде складно відповісти.

— Що означає це коло, схоже на сонце?

Він осікся, несила підібрати визначення. Зацікавившись, Пікассо насупив брови.

— Ви маєте на увазі те, що вгорі? І що ж це таке, на вашу думку?

— Кулак, що стискає моркву?

Ошелешений, художник витріщався на нього, забувши про паруючу сигару. Він зиркнув на картину і знову перевів очі на Фалько.

— Ви бачите моркву в цій частині, заштрихованій вугіллям?

Фалько густо почервонів — рум'янець розповзався аж до комірця. Який сором! Оце так вляпався, подумав він і несподівано відчув, що краватка здавлює шию.

— Я зовсім не це хотів сказати.

— Але ж сказали.

— Я невдало висловився.

— А що, у біса, ви хотіли висловити?

Насилу стримавши бажання послабити краватку, Фалько відхлебнув ще трохи вермуту.

— Ну... Гадаю, це означає...

— Байдуже, що воно означає,— різко перебив його художник.— Я приберу цей елемент.

Він замислено дивився на картину. Підступив на два кроки ближче, глянув уважніше й знову відійшов. Попіл падав на штани.

— Ваша морква приречена на смерть.

— Я не мав наміру...

— Замовкніть. Чхати я хотів на ваші наміри.

Він не відривав очей від картини. Тицьнув сигаревою в конкретну точку.

— Це гасниця, чорт забирай. Рука, що несе світло.

— Звісно.

— Світло розуму і справедливості. Осуд зла. Це ж очевидно.

— Не маю жодних сумнівів, маестро.

Пікассо розвернувся до Фалько. Обличчя було суворим. Чорнющі злі очі впивалися в нього, наче дві оніксові шпильки.

— Ви захоплюєтесь мистецтвом і витрачаєте гроші,— мовив він.— Навіщо? Що таке картина особисто для вас?

Збентежений Фалько розкинув мізками, шукаючи швидке рішення. Аж тут він згадав фразу про кохання, яку вичитав в одному з бульварних романів. Можна скористатися.

— Картина — це брехня вищого гатунку.

Художник закліпав очима, осмислюючи почуте. Тепер він дивився на Фалько із цікавістю.

— Ви хочете сказати, що це брехня, яку ми перетворюємо на правду?

Сповнений полегкості, Фалько ковтнув слину, а потім — ще трохи вермуту.

— Саме так.

— Блискуче.— Пікассо знову закліпав очима.— Треба запам'ятати... Брехня вищого ґатунку. Так. Чудова ідея. Мені подобається.

Затиснувши сигарету між зубами, він уважно вивчав картину.

— Ці слова стосуються і мистецтва загалом,— задумливо зазначив він.

— Або кохання,— підхопив Фалько у пориві сором'язливої щирості.

Той начебто і не чув. Буравив поглядом картину, неначе побачив те, чого раніше не помічав.

— Ви розумна людина, сеньйоре... Гм-м... Як там вас звать?

— Я Ігнасіо Гасан, маестро.

— Ви близькі до істини, друже Гасан. Картина — це сума руйнівних елементів. Жива істота, розумієте? Вона змінюється, помирає, оживає в процесі народження, аж доки митець не скаже: «Годі». Лише тоді все закінчується. І вона справді помирає.

— Картини помирають, коли ви закінчите роботу над ними? — захоплено спитав Фалько, аби підтримати дружню атмосферу.

Украй серйозний, Пікассо благодушно кивнув.

— Для автора — так, безперечно.— Він трохи поміркував.— Завершений твір — мертвий твір. Надалі він житиме завдяки глядачам. Очам публіки. А художник лишиться незадоволеним через те, що

картина вийшла не такою ідеальною, як він уявляв. Але відбувається цікава річ — перед смертю картини розмножуються. Народжують інші. — Він торкнувся пальцем голови.— Запліднюють мозок. Розумієте?

— Гадаю, так.

Пікассо зробив довгу затяжку, випустивши дим через ніс і рот. Потім узяв Фалько за плечі і змусив трохи відійти до вікна, аби той глянув на картину з певної відстані.

— Сонце перетвориться на лампу. З електролампочкою. Коняча голова переміститься трохи нижче... Он там, поблизу, літатиме смертельно поранена голубка миру.

Попри всі свої спроби, Фалько не бачив ніякої голубки.

— Голубка?

— Так.

— Де ж вона?

Той відповів розмашистим жестом, що міг стосуватися цього полотна, цієї кімнати, Парижу, Герніки або цілого світу.

— Там.

Потім він завмер, широко розставивши ноги й вперши руки в боки. Очі не відривалися від картини.

— Це мій пліт Медузи³⁶,— згодом додав він.— Розумієте?

Фалько обережно кивнув.

— Здається, розумію.

— Я запитую себе, що сказав би Жеріко про мій задум.

— Мені теж цікаво.

Аж раптом художник різко відсахнувся, наче згадав щось важливе. Розчавив наполовину викурену сигару в бляшанці з-під сардин, повній недопалків. І вказав на двері.

— А зараз, якщо дозволите...

Фалько вже оглянув усе, що планував: зовнішній дворик, сходи, види замків, внутрішнє опорядження будинку. Він навіть запам'ятав розташування кожної перешкоди, меблів, звалених у купу полотен, мольбертів і різноманітних предметів. Ці подробиці допоможуть йому, якщо доведеться переміщатися в темряві. Але він хотів мати можливість повернутися сюди в разі необхідності. Потрібен привід. Фалько підняв руку, наче школяр, який просить дозволу вчителя. Готуючись ефектно завершити розмову.

— Я хочу купити ще одну вашу картину, маестро.

Художник мотнув головою.

— Я вже казав вам, що нічого не можу запропонувати. Лише ескізи й малюнки, які ви бачили. Ви придбали чудову роботу. Найкращу.

— Ви намалювали би щось особливе для мене?

І знову Пікассо байдужо махнув рукою.

— Наприклад?

— Не знаю... Портрет.

— Ваш? — Художник виявив певну зацікавленість. — Хочете, щоб я намалював ваш портрет?

— Можливо.

— Таке замовлення коштуватиме вам купу грошей.

— Я маю ці гроші. Можу заплатити.

Пікассо стиснув пальці в кулак, ніби готуючись боксувати. Потім по-дружньому стукнув його в груди.

— Знаєте, ви дивний хлопець. Але симпатичний.

— Дякую.

— До того ж ви друг Едді Майо.

— Дивовижна жінка,— сказав Фалько.

— І вродлива.— Художник хитро, по-змовницьки дивився на нього.—
Ваша зовнішність має подобатися вродливим жінкам. І потворним теж...

Він узяв зі столу великий аркуш — нарис, де простими мазками була зображена рука, що тримала зламаный меч. Пікассо підніс зворотну сторону аркуша ближче до світла й знову поклав на стіл. Кинувши швидкий погляд на обличчя Фалько, схопив його за підборіддя і змусив різко повернутися праворуч.

— Не ворухіться.

Якусь хвильку він дуже уважно вдивлявся в нього, впивався гострими очима, немовби проникаючи в потаємні закарелки душі. Вихопив з облупленого глечика олівець і заходився покривати несамовитими штрихами білу частину аркуша — спершу в повільному ритмі, а потім дедалі швидше. Чути було лише його дихання і скрип грифеля. Закінчивши малюнок, він розписався внизу, поставив дату і простягнув аркуш гостю. Різкі лінії утворювали своєрідний геометричний візерунок, але Фалько подумав: «Нехай з мене здеруть шкіру живцем, якщо це не моє обличчя». Художник відобразив усі грані його особистості — як знайомі, так і невідомі йому самому.

— Ось ваш портрет, сеньйоре Гасан,— мовив Пікассо.— Безкоштовно. За рахунок закладу.

Він мав справи в банку «Морган» на Вандомській площі. Необхідно зробити останній переказ на рахунок Лео Баярда. Хмари не розступилися, але повітря досі було теплим. Часу залишалось більш ніж достатньо, тож Фалько заніс портрет до готелю і вирішив трохи прогулятися, перетнути Сену. Перекинувши плащ через руку, він попрямував до мосту Мистецтв.

На лівому березі було людно. Численні туристи й зіваки снували перед букіністичними крамницями. Біля входу на міст він удався до звичних заходів безпеки — зупинився, роблячи вигляд, ніби поправляє капелюха й струшує пилінки з фетру, а насправді озирнувся і перевіряв, чи немає стеження. Нікого підозрілого не помітив. Піднявшись сходами, Фалько рушив мостом, тримаючись правої сторони, поряд із балюстрадою, звідки люди роздивлялися Сіте й далекі шпилі Нотр-Даму. Десь на середині шляху він натрапив на бородатого довговолосого скрипаля в окулярах із товстими скельцями. Поряд лежав кашкет, куди перехожі кидали милостиню. Музика награвав якусь сумну мелодію.

На якусь мить — точніше, на п'ять секунд — Фалько відволікся, почувши вищання сирени на баржі, що плила течією вниз. І це було його єдиною помилкою.

Він не бачив нападників і не розумів, як вони зуміли тихенько підкрастися до нього. Ці професіонали, безумовно, знали всі тонкощі свого ремесла, але розкривати їхні хитрощі не було сенсу. Вони підійшли зовсім близько.

Збираються вбити мене, подумав Фалько.

Він зрозумів це, коли, усвідомивши свою необачність, відвів погляд від баржі, позирнув назад і вгледів силуети, що протискалися крізь натовп і швидко наздоганяли його. Ледве встиг роздивитися два капелюхи, темний плащ і зім'ятий коричневий костюм. І два похмурих рішучих обличчя. Збагнувши, що їх помітили, незнайомиць у плащі відірвався від супутника, стрімко рвонув убік, обійшов Фалько зліва й перегородив йому дорогу. Тим часом кроки другого чоловіка дедалі

гучніше відлунювали на дерев'яному настилі. Під плащем зблиснуло лезо ножа.

Я справжній бовдур, сказав собі Фалько. Дозволив їм заскочити мене зненацька.

Проте жалкування не допомогло би йому врятувати свою шкуру. Варіантів було обмаль. Пістолет залишився в готелі. Якщо він зніме капелюха й спробує витягти лезо з-за стрічки, тип у пальті матиме нагоду добряче штрикнути його ножем. А другий агресор — той, що в коричневому костюмі, — ускладнить ситуацію застосуванням іншої холодної чи вогнепальної зброї. Відтак Фалько інстинктивно зробив те, що підказував йому досвід: за можливості не удавай із себе героя, а біжи геть. Перекинутим через ліву руку плащем він прикрив живіт, а правою зібрав у жменю всі дріб'язкові монети з кишені й щосили жбурнув їх в обличчя противника, коли їх відділяло менше метра. Той зупинився і схопився за голову, але його напарник, який теж мав при собі ніж, кинувся до них, і Фалько відчув, як щось надзвичайно гостре розрізало тканину піджака, не дотягнувшись до нирок на кілька міліметрів. Вибору не було — він перемахнув через поруччя і стрибнув у річку.

11. РОКАМБОЛЬ У ГОТЕЛІ «МЕРІС»

— Кагуляри тут ні до чого,— сказав Санчес.— Принаймні Вердє поклявся в цьому.

— Тоді залишається один варіант,— відзначив Фалько.

— Червоні?

— Так.

Вони гуляли біля ставка в Люксембурзькому саду. Зустрілися двадцять хвилин тому поблизу кав'ярні «Клозері де Ліла» під пам'ятником маршалу Нею. Час від часу Фалько виймав носовичок і сякався. З носа текло, голова боліла. Після купання в річці він підхопив легкий нежить, з яким борюся за допомогою аспірину та коньяку.

— Могли бути нацисти, які ведуть свою власну гру,— зауважив Санчес, трохи подумавши.— Або італійці з їхніми звичними вивертами.

— Можливо,— визнав Фалько.— Але менш імовірно.

Санчес скося позирнув на нього. Цього разу франкістський агент знехтував капелюхом і краваткою, одягнувши хустку на шию і кашкет, що в поєднанні з вусами справляло дивне враження — він набував схожості з розбагатілим пролетарієм. Як і завжди, мав утомлений вигляд.

— Вам краще знати,— мовив він.— На карту поставлено ваше життя... Чи вдалося вам розгледіти обличчя?

— Так, я розгледів того, хто був переді мною. Жовтувата шкіра, середнього зросту, неголений.

— Він міг бути іспанцем?

— Міг... Хоча в Парижі неважко найняти вбивцю. Ножі не мають національності.

— Поталанило вам.

— Так.

Мені справді поталанило, подумав Фалько. Лезо, що розірвало піджак іззаду, не дотягнулося до шкіри на кілька міліметрів, поруччя мосту було близько, і під час падіння вниз не пропливала жодна баржа — інакше він переламав би собі всі кістки.

— Надзвичайно поталанило,— додав він.

Фалько стрибнув прямісінько в холодну каламутну воду Сени. Плюх! Подих перехопило, і він, долаючи слабкість, відчайдушно замахав руками, аби дістатися поверхні й триматися на плаву. Потім течія віднесла його до найближчого причалу. Тим часом люди, що зібралися на мосту і на набережній, показували на нього пальцями й кликали на допомогу. Зрештою двоє жандармів витягли його з води, дали трохи горілки й принесли ковдру. Він розповів їм, що фотографувався, перекинувся через поруччя і впав, мов останній телепень. Агенти поводитися люб'язно: пригостили сигаретою, відвели до відділку річної поліції для написання заяви й супроводили до готелю на таксі. Проблема вирішена. Принаймні ця проблема.

— Існує пояснення,— сказав Санчес.

— Я маю кілька версій.

— Ця версія є правдоподібною. Один із наших людей працює в республіканському посольстві. Цінний інформатор, що має доступ до шифрувальної машини Марконі... На його думку, вони встановили вашу особу.

— Під яким іменем?

— Згадується лише одне ім'я — Ігнасіо Гасан. Але вони підозрюють, що ви франкістський агент, а не той, за кого себе видаєте.

— Дивно. Так швидко... Я приїхав кілька днів тому.

— Хтось міг упізнати вас. Скажімо, отой Навахас, новий резидент республіканської розвідки в Парижі.

Фалько думав про це. Натягнута струна рветься. І саме він був такою струною. Санчес уважно спостерігав за ним.

— Ви відправляли листи звичайною поштою? Іспанську кореспонденцію зазвичай перехоплюють комуністичні агенти французької поштової служби.

— Ні. Жодного листа я не відправляв.

Він обмірковував ситуацію, хоча важка від нежитю голова ускладнювала процес. Ніс був закладений, всередині щось пекло. Вилаявшись подумки, Фалько знову дістав носовичок із нагрудної кишені.

— Це неможливо.— Він висякався і сховав носовичок.— Вони б не дізналися так скоро. Відбувається щось дивне.

— За наших часів усе здається дивним. Імовірно, що це випадковість.

— Я не вірю в неї. У нашому ремеслі така віра може дорого коштувати. Немає нічого більш підозрілого, ніж випадковість.

Санчес хитнув головою. Він поривався усміхнутися, але йому завадив кашель.

— Щось на кшталт удару ножем на мосту Мистецтв? — іронічно уточнив він.

— Більш-менш.

— Ясно одне — вони полюють на вас. Боюсь, ви стали постійною мішенню. Треба прискорити операцію «Баярд».

— Розв'язка близька. Сьогодні все вирішиться.

— Радий це чути.

Крадзькома роззирнувшись довкола, він підійшов ближче й передав Фалько газету, тицьнувши жовтим від нікотину вказівним пальцем у відповідні сторінки так, ніби показував якийсь заголовок.

— Ось конверт із новими світлинами. Ви, Баярд і ця англійка мило щебечете... Потрібно більше?

— Ні. Цього достатньо.

— Можливо, причиною переслідування є Баярд. Хтось поспішає розквитатися з ним, і йому байдуже, чи викриє він вас.

— Так швидко? — Фалько вчергове висякався.— Це мене дивує. Я ще можу стати їм у пригоді.

— Дивно, що червоні не попередили Баярда, якщо вони напали на вас і підозрюють, що ви наш агент.

Фалько мотнув головою. Червоні чи німецький абвер, сказав він собі. Не виключено, що це зробив адмірал, який тяжів до подібних брудних прийомів. Кабан був доволі цинічним. Він міг особисто віддати наказ і нацькувати на нього собак, знаючи, що його агент вискочить із халепи.

— Вони, певно, аналізують ситуацію.

— Цікавий аналіз — спроба зарізати.

— Це краще, ніж постріл у потилицю.

Санчес насторожено посміхнувся.

— Вибачте, якщо лізу не в своє діло, але складається враження, ніби вас це розважає. Я помиляюсь?

— Кожен сприймає події по-своєму.

— Вас намагаються вбити, ви стрибаєте в річку, за вами стежать і, можливо, встановили вашу особу. Реальність відрізняється від фільмів Гарольда Ллойда³⁷.

— Наша робота вимагає жертв.

— Так... Гадаю, це правда.

Вони трохи помовчали, спостерігаючи за дітьми, що гралися біля ставка. Санчеса знову турбував напад кашлю. Хоча він підніс носовичок до рота й миттєво сховав його, Фалько вкотре розгледів краплинки крові.

— Як ви вплуталися в цю історію? Ви ж військовий, чи не так?

Дещо засмучений, той покрутив вус.

— Невже це так помітно?

— Не дуже. Мабуть, вас видає стиль, манера носити одяг. Солдатів, священників і повій видно одразу.

Санчес скинув кашкет, провів рукою по чолю і великим залисинам. Раптом його обличчя стало ще більш утомленим.

— Вісімнадцятого липня я був у горах, в одній із наших штаб-квартир. Коли той набрід увірвався і почав убивати всіх командирів та офіцерів, я врятувався, тому що вчасно скинув мундир і змішався з натовпом солдатів, які здалися. Знайомі поважали мене. Ніхто не викрив.

— Справжнє диво.

— Саме так.— Він знову натягнув кашкет і підозріло зиркнув на Фалько.— Диво... Ви вірянин?

Не відповідаючи, Фалько прикинувся зосередженим на портсигарі, звідки виймав сигарету. Він добре просушив його, так само як запальничку та інші предмети, що були в кишенях. На жаль, наручний годинник зіпсувався і не підлягав ремонту, а плащ і капелюх забрала течія.

— Я зміг дістатися будинку мого брата на вулиці Кастельйо,— повів далі Санчес.— Він був лікарем. Я переховувався там три дні, аж доки консьєржка не донесла на нас. Поліція приїхала вночі й забрала брата. Мені вдалося втекти дахами й приєднатися до наших під Гвадаррамою. Я розмовляю французькою, англійською, німецькою, а один із моїх кузенів — секретар графа Андеса. Спершу мене відрядили до Сан-Хуан-де-Лус, а потім сюди.

З третьої спроби Фалько таки запалив сигарету.

— Що сталося з вашим братом?

— Його повезли до ЧК у Фоменто, а потім вивели на прогулянку в Каса-де-Кампо... Мою невістку згвалтували, коли вона прийшла розшукувати свого чоловіка.

Він сказав це холодним, нейтральним тоном. Повільно і без хвилювань. Потім перевів байдужий погляд на дітлахів.

— Я часто мрію знайти ту консьєржку, коли ми захопимо Мадрид,— раптом додав Санчес.— Уявляєте, скільки залишилося червоних? Сотні тисяч. І більшість — убивці. Але я хочу знайти лише одну жінку.

Він знизав плечима й схилив голову, поринувши у думки та спогади.

— Її звуть Леокадія Гаррон Еспехо. Ніколи не забуду це ім'я.

Вони зробили кілька кроків. Санчес ледве стримав черговий напад кашлю. Торкнувшись кутиків рота, франкіст скривив обличчя у похмурій посмішці.

— Сподіваюсь дожити до її арешту,— підсумував він.

Фалько не отримував задоволення від сигарети. Нежить, певно, перебивав смак. У носі та горлі відчувалося свербіння. Він досадливо відкинув недопалок.

— Що ж стосується вас і республіканського посольства,— мовив Санчес з іншою інтонацією,— навіть не знаю, що додати. Нічого не можу вдіяти. Мені відома частина гри. Я звичайний пішак.

— Ми всі пішаки.

— Ви більше схожі на слона чи коня... Я досі отримую інструкції якнайкраще дбати про вас. А ще вони просили вийти з вами на зв'язок. Поговорити.

— Саламанка?

— Так.

— Оце сюрприз!

— У готелі «Меріс» ми провели телефонну лінію для особливих випадків.

— Непогано. Надійна лінія?

— Наскільки це можливо. Утримання коштує дорого, тож ми використовуємо її за надзвичайних обставин. Нас просять установити контакт сьогодні о четвертій.

— Хто просить?

— Вам краще знати.— На його губах знову промайнула похмура усмішка.— Я лише посланець.

У пивному пабі «Ліп» подавали найкращий коктейль «джин-фіз» у Парижі, тож Фалько відразу замовив його. Лео Баярд та Едді Майо вже були там. Вони сиділи за одним із віддалених столиків під великим дзеркалом. Петіт П'єр розмістився поблизу, за шинквасом. Настав час аперитиву, і заклад був повним відвідувачів буржуазного

типу, що поводитися неформально. Дзеркало відображало офіціантів у чорних смокінгах і довгих фартухах — вони снували туди-сюди з тарілками морепродуктів і пляшками вина, обкладеними льодом. Звідусіль долинав гучний гомін розмов.

— Ми чули, що ви купалися в Сені,— весело мовив Баярд.— Розкажіть нам, як це сталося.

Фалько не заперечував. Він був чудовим, розкутим оповідачем, і завдяки його чарівній невимушеності будь-які незначні подробиці здавалися цікавими. Історія про стрибок у річку дозволяла похизуватися. Перебільшуючи свою неповороткість під час позування для фото, майстерно глузуючи із самого себе, він описав, як втратив рівновагу, впав і отямився, коли жандарми витягли його — геть змоклого — на берег.

— Мені сказали, що не минає і тижня, аби хтось не спробував утопитися. Зазвичай це модистки з розбитим серцем або касири, що вчинили розтрату. Однак вони топляться вночі, без свідків... Я відповів, що теж хотів би вкоротити собі віку, але від сорому.

Баярд реготав, а Едді усміхалась, задумливо дивлячись на Фалько.

— Не думала я, що ви такий незграбний.

Жінка була одягнена в сірий костюм (не виникало жодних сумнівів, що це «Шанель») із білою сорочкою та краваткою, що надавав їй своєрідної андрогінної привабливості. Гладке біляве волосся укладене в формі шолома. Ця зачіска дуже їй личила й підкреслювала природну красу.

— Ви б здивувалися, якби довідалися, яким незграбним я можу бути,
— відказав Фалько.

Гордовита й холодна, вона все ще усміхалася, обпираючись ліктями об стіл і високо піднявши руку із затиснутою між пальцями сигаретою, що майже торкалася її підборіддя.

— Сумніваюсь.

— Якби я вам розповів інші історії...

Фалько дістав носовичок і тихенько висякався.

— Перепрошую,— сказав він.

— Спробуйте цю устрицю,— порадив Баярд.

Устриця була дивовижною. Фалько, який вже допив свій коктейль, смакував її з келихом шаблі. Якись знайомі Баярда підійшли привітатися, і він розмовляв із ними стоячи. Тим часом Едді та Фалько обмінювалися поглядами.

— Пікассо намалював мій портрет,— мовив він.— Я дуже задоволений.

Вона не здавалась здивованою.

— Пабло — примхливий дикун.

— Зі мною він був люб'язним.

— Ви йому подобаєтесь.— Вона трохи помовчала, усмішка повільно сходила з її вуст.— Ви завжди так приземляєтесь?

— Як?

— На лапи. Наче коти.

— Стараюсь у міру сили.

— Справді... Ви стараєтесь. Умієте вести бесіду.

— А ви вмієте мовчати.

Едді метнула на нього загадковий погляд.

— Гадаю, це комплімент.

— Авжеж. От тільки я ще не визначив, як ви ставитесь до мене.

Температура опустилася на кілька градусів.

— Ви теж стараєтесь у міру вашої сили, чи не так?

— Докладаю максимум зусиль.

— Ясно.

Вона витримала паузу, опустивши підборіддя на руку, що тримала сигарету.

— Мені б теж хотілося зробити ваш портрет. Ви не проти позувати мені?

Фалько мовчав секунд п'ять. Пропозиція була несподіваною. Ні за що у світі, думав він. Його обличчя в архівах фотографіні. Такий собі кіногерой. Він злорадно уявив реакцію адмірала, якби той побачив його портрет, розгорнувши журнал «Harper's Bazaar».

— Чого б це я був проти?

— Звісно.— Вона не відривала від нього замисленого оцінювального погляду.— Чого б це ви були проти.

Баярд повернувся до столу, попрощавшись зі своїми приятелями. Він здавався стривоженим і водночас задоволеним.

— Це мої друзі-журналісти. Працюють у газетах «Се Суар» та «Юманіте». Повідомили, що броненосець «Дойчланд» був обстріляний республіканськими літаками. Вбито двадцять два моряки, поранено сімдесят три.

— Нічого собі,— сказала Едді, посмоктуючи сигарету.

Фалько чудово розумів серйозність події. Телефонні лінії та телетайпи, певно, були розпечені добіла. Поза всяким сумнівом, ішлося про найгучніший міжнародний скандал від початку війни.

— Умисна атака?

Баярд байдужо відмахнувся.

— Невідомо... Валенсійський уряд говорить про якусь помилку, але не знаю, як можна помилитися з таким величезним кораблем.

— Очевидно, що вони напали умисно,— зауважила Едді.

— Може, це на краще. Німеччина з її політикою невтручання — реальною, а не офіційною — буде змушена скинути маску... Гітлер не стерпить такої образи. Він відповість нам, і тоді французам та британцям доведеться вступити в гру... Ви згодні, Начо?

— Хтозна,— ухилився Фалько.— Я не розуміюся на політиці.

— Віднині наша війна може набути міжнародного значення.

— Сумніваюсь, що Сталін захоче відкрито протистояти Гітлеру та Муссоліні,— заперечила Едді.— Він нічого не робитиме. Принаймні поки що.

— Можливо,— визнав Баярд.— У будь-якому разі це вдалий хід Республіки. Як кажуть іспанці, коли грають у карти?

Він глянув на Едді, але вона мовчала. Тоді його погляд перескочив на Фалько, просячи допомоги в пошуках потрібного слова.

— Остання ставка? — припустив той.

— Точно.— Баярд забрав у Едді сигарету і з насолодою вдихнув дим.
— Зізнаюся, що я відчуваю заздрість. Уявляєте? Якби я досі керував ескадрильою, міг би обстріляти німецький броненосець. Оце так мішень.

— Ти віддав би життя за такий шанс,— мовила Едді.

— Навіть не сумнівайся.

— Ви говорите про війну в Іспанії, наче про захопливу пригоду,— відзначив Фалько.

— Так і було.— Тепер Баярд усміхався з явною простодушністю.— Найпрекрасніша пригода в моєму житті. Хороші товариші, реальні бойові дії, важлива справа... Кращого годі й бажати, чи не так?

— Ви шкодуєте, що пішли?

Обличчя француза спохмурніло.

— Не дуже. Почали з'являтися ненадійні люди — іноземці з нечистими помислами. Ви розумієте. Невинність була втрачена. Навіть іспанці її втратили. Така ситуація мене не влаштовувала. Я зрозумів, що треба підтримати країну інакше. Ось чому я тут. Роблю все, що можу.

Фалько вирішив, що слухна мить настала. Не поспішати. Сформулювати красиво. Він дістав слоїк з аспірином, сунув до рота дві гіркі пігулки, пожував їх і запив ковтком вина.

— Як просувається фінансування «Небес Іспанії»?

Баярд відповів жестом, що виражав відчай.

— Проблематично.

— Я все обміркував. Гадаю, я допоможу вам зняти фільм.

— Серйозно? Визначилися нарешті?

— Цілком... Звісно, якщо ви мені дозволите.

Баярд був ошелешений. Здивоване обличчя здавалось молодшим завдяки непокірному пасму волосся, що спадало на чоло.

— Чудова новина,— затинаючись, мовив він.— Не знаю, що й сказати.

З абсолютною невимушеністю Фалько витягнув із кишені й поклав на стіл чек банку «Морган», що його він виписав цього ранку на Вандомській площі. На першій сторінці була надрукована цифра — 100 000 франків.

— Кожен робить свій внесок у спільну справу.

Баярд провів рукою по щоках, читаючи документ. Ніс неначе загострився, очі задоволено блищали.

— Ви шляхетна людина, мій любий друже.— Він показав чек жінці.— Ти згодна, Едді?

— Звісно.— Вона дивилася не на документ, а на Фалько.— Дуже шляхетна.

Геть приголомшений, Баярд обхопив руками чоло.

— Ви не пошкодуєте, запевняю вас.

— Сподіваюсь.

— Слово честі. В моєму фільмі буде все — «Броненосець Потьомкін», Айнштайн, німецькі експресіоністи... Кіно — це сучасна зброя. Недаремно нацисти приділяють йому стільки уваги — вони вміють брехати. Книжку можуть прочитати кілька тисяч людей, а фільм побачать сотні тисяч глядачів...

Він помовчав, поки Фалько виймав носовичок і знову прочищав носа. Потім Баярд ніжно стиснув руку Едді.

— Кіно, мій любий Начо,— провадив далі він,— об'єднує всю цивілізацію: комедії переважають у капіталістичних країнах, військові фільми — у фашистських, епос і трагедія — у комуністичних. Наш випадок — останній.

— Франція поки що не стала комуністичною країною,— заперечила Едді.— А Іспанія бореться за це право.

Баярд не відпускав її пальці.

— На все свій час, моя мила. Мій фільм трохи допоможе.

Вона прибрала руку, підхопила свій келих і піднесла до губ, пильно дивлячись на Фалько поперек обідка.

— Коли плануєте розпочати зйомки? — поцікавився той.

— Не пізніше серпня,— відповів Баярд.— Я передам вам сценарій. Текст майже готовий. Сорок п'ять епізодів. Мій хороший друг Луїс Бунюель допомагає редагувати... Ви бачили його фільми?

— Один, якщо не помиляюсь. Щось про око й лезо бритви.

— Точно. Це його фільм.

— Зніматимете в Іспанії?

— Так, на передовій, де точаться бої. Я не хочу долучати акторів. Будуть реальні люди — ополченці, селяни, жінки-антифашистки... Я налагодив контакт із Валенсійським та Каталонським урядами, і вони готові підтримати мене.

Баярд був сповнений ентузіазму. Він жваво розмовляв, обпершись ліктями об стіл і нахилившись трохи вперед. Потім зітхнув і відкинувся на спинку стільця.

— Гроші — єдине, чого їм бракує. Я маю шукати кошти самостійно. Ось чому ваш сьогоднішній внесок є настільки важливим. Дуже зворушливо.

— Треба укласти контракт,— запропонував Фалько.

— Звичайно. Я надішлю вам копію контракту з видавництвом «Галлімар», яке теж виділяє кошти на мій фільм. Отримаєте завтра.

— Гарзд.

— Чудово. Гадаю, ми маємо це відсвяткувати.— Баярд покликав найближчого офіціанта.— Як щодо пляшки шампанського?

— Ввечері можна повернутися до клубу «Погані дівчата»,— подала ідею Едді.

За чверть до четвертої Фалько залишив позаду гомінкі бульвари, обережно пройшов під арками вулиці Ріволі, прошмигнув до готелю «Меріс» і попрямував коридорами, освітленими кришталевими люстрами, чиї відблиски мерехтіли на яскраво начищених восьмикутних кахлях. Санчес, який цього разу одягнув діловий костюм-трійку і краватку, чекав на нього, усівшись у кріслі в одному з салончиків, що прилягав до рецепції. Помітивши Фалько, він підвівся і, не зронивши жодного слова, першим почав підніматися сходами.

Вони мовчки дісталися другого поверху, де товстий килим приглушував шум кроків. Їх відділяло кілька метрів. У кінці коридору Санчес зупинився біля дверей номера-люкс, двічі постукав, трохи зачекав і стукнув ще раз, а після нової паузи — ще двічі. Коли двері відчинилися, він переступив поріг. Перше, що побачив Фалько, який увійшов слідом за ним, було спрямоване на нього дуло пістолета. Цілилася жінка середнього віку з каштановим волоссям, недбало зібраним у старомодну зачіску на потилиці, одягнена в блакитну спідницю і сірий вовняний жакет. Пістолет — чорний загрозливий 9-міліметровий «Стар» — здавався непромірно великим у її руках.

— Я свій,— мовив Фалько.

— Так, він наш,— підтвердив Санчес.

Жінка опустила зброю і відійшла вбік. Просторі апартаменти, вишукані меблі, килими й гравюри XVIII століття на стінах. Ліворуч містилася спальня, а праворуч — вітальня. Там на столі був змонтований комутатор «Еріксон» старої моделі — дроти проведені через отвір у стіні. Неясне світло, що проникало через прикриті

жалюзі вікна, дозволяло розгледіти чоловіка, який повільно підвівся з канапи їм назустріч.

— Добрий день,— привітався Фалько.

Чоловік виявився огрядним сеньйором років за шістдесят, із білявим посрібленим сивиною волоссям і не менш сивими вусами. Мав імпозантний вигляд і був бездоганно вбраний, хоча замшевий жилет додавав франтувату нотку до респектабельного образу. Від нього пахло дорогим лосьйоном після гоління. Він не простягнув долоню новоприбульцю. Права рука — делікатна й надивовижу маленька, прикрашена яскравим золотим перснем на мізинці — навіть не ворухнулася, і в цій пасивності читалася демонстративна зневага.

— Я — граф де Тахар,— сухо мовив він.

Фалько вклонився. Він упізнав цього чоловіка, бо в дитинстві та юності часто бачив його в Хересі. Бельтран Діас-Карей, граф де Тахар, президент тамошнього жокейського клубу, відомий підприємець і латифундист, усе своє життя був ревним монархістом. Союзник диктатора Прімо де Рівери, активний учасник іспанського Комітету дії, депутат парламенту, він допоміг графу де Андесу створити мережу спецслужб у Франції після повстання 18 липня.

— Я знаю, ким ви є насправді,— не надто приязно випалив аристократ.

Фалько байдужо посміхнувся.

— Світ тісний.

— Я був близьким другом вашого батька. Мир праху його.

— Я знаю.

— Здається, ви вчилися в одному класі з моїм сином.

— Так. Із Луїсом. Як він там?

— Він у Хересі. Виконує свій обов'язок.

Почувши слово «обов'язок», Фалько ледве втримався від глузливої посмішки, але вчасно опанував себе. Син графа, Луїс Діас-Карей, був сором'язливим тупуватим заїкою у школі, але після перемоги повстанців прославився жорстоким ставленням до селян Західної Андалусії. Наразі він очолював кавалерійський загін ополченців, що виконував функції місцевої поліції. З насолодою викорчовував марксистську ересь та інші бур'яни.

— Так, звичайно,— м'яко відповів Фалько.— Свій обов'язок.

Граф напрочуд уважно вдивлявся в його обличчя, намагаючись визначити, до якої категорії він належить.

— Мені відома ваша біографія... Ви не можете похвалитися високими моральними якостями, але вас вважають хорошим агентом. Керівництво Саламанки рекомендувало вас.

— Мало що можна додати.

— Розумію.

Якусь хвильку де Тахар буравив його поглядом, з'ясовуючи, наскільки цей ставний, добре одягнений молодик із сумнівною біографією та нахабною посмішкою заслуговував на ресурси, що їх він збирався йому надати. Потім перевів очі на Санчеса, ніби запитуючи, чи готовий той поручитися за нього. Нарешті він змирився з неминучим і вказав на апарат.

— Я отримав інструкції дозволити вам користуватися ним. Це захищена лінія зв'язку із Саламанкою.

— Чи задіяний готельний комутатор?

— Ні, він тут ні до чого.— Тахар кивнув у бік жінки з пістолетом.— Ця сеньйора — наша телефоністка.

Жінка, яка поклала «Стар» на столик, зосереджено кивнула. В її зовнішності було мало жіночного, вона радше нагадувала черницю.

Маленькі злі оченята. Туфлі на низьких підборах, темні панчохи.

Тахар дістав золотий годинник із жилетної кишені і глянув на циферблат.

— Розпочнемо, якщо ви не проти.— Він розвернувся до Санчеса, а потім знову позирнув на Фалько.— Залишити вас на самоті?

«Хіба не все одно?» — подумав Фалько, спостерігаючи за телефоністкою, яка влаштовувалася перед апаратом і одягала навушники з мікрофоном. Присутність сестри Пістолет означала, що розмова буде переказана дослівно. Краще перейти до справи.

— Дякую, це не обов'язково.— Він поклав капелюха на канапу, дістав носовичок і делікатно висякався.— Я не заперечую, якщо ви залишитесь.

— Алло! Ви мене чуєте? Маєток Тормес?

— З'єдную з маєтком Тормес,— відгукнувся далекий чоловічий голос.
— Зачекайте.

Лінія виявилася кращою, ніж очікував Фалько. Чиста й майже без завад. Сестра Пістолет спритно встромлювала штекери в гнізда. Після однієї з таких маніпуляцій вгорі спалахнула контрольна лампочка. Телефоністка вказала на стілець перед столиком, де стояв чорний бакелітовий телефонний апарат. Фалько усівся і притиснув слухавку до вуха, чекаючи, коли їх з'єднають. Навпроти нього, на канапі, граф де Тахар робив вигляд, ніби гортає сторінки ілюстрованого журналу «Вуаля». Санчес стояв біля вікна, притулившись плечем до стіни. Час від часу він піднімав жалюзі й оглядав вулицю.

— Алло! Ви мене чуєте? — наполегливо повторювала жінка.— Маєток Тормес? Відповідайте.

— Так, хвилинку... Дякую. Маєток Тормес на зв'язку.

Пауза, клацання, ледь чутне гудіння. Нарешті пролунав знайомий голос:

— Алло! Рокамболю?

Фалько усміхнувся. Адмірал сам обрав йому позивний. Ім'я цього крадія і мерзотника ідеально тобі підходить, сказав шеф, прощаючись із ним. Він уявив, як керівник НІОС сидить у своєму кабінеті, посмоктуючи люльку і саркастично примружуючи обидва ока — штучне й здорове. І насолоджується романтичним псевдонімом свого агента.

— Добрий вечір, сеньйоре,— сказав Фалько.

— Слухаю ваш звіт.

— Новин небагато. Підтримую контакт із Людожером. Завоював його довіру.

— Чим закінчилася історія про зламану люльку? Чи впорався ваш друг?

— Він запізнюється, тож я маю більше часу... Почну діяти найближчої доби.

— А що чути про Дрозда?

— Встигаю. Сподіваюсь, для цієї справи вже готове зовнішнє прикриття.

— Повністю готове. Чекаємо на ваш фінальний виступ.

— Гарзд. Я над цим працюю.

— Отже, все йде за планом.

— Так.— Він трохи повагався.— От тільки я бачу певну настороженість з боку подруги Дрозда. Причина невідома. Особиста антипатія чи недовіра.

— Це впливає на вашу роботу?

— Здається, ні.

— Не зважайте на неї. Зосередьтесь на об'єкті.

— Є ще одна справа. Ви, певно, в курсі. Мені довелося викупатися в річці.

Зависла пауза. Фалько уявив усмішку адмірала. Або гримасу гніву. Його реакції бували непередбачуваними.

— Так, ми отримали повідомлення. Чи вдалося встановити відповідальних?

— Відповідь негативна.— Фалько глянув на Санчеса, який стояв біля вікна.— Але це пов'язують з новим керівництвом компанії, з якою ми конкуруємо на місцевому ринку.

Цього разу пауза настільки затягнулася, що Фалько вирішив, що зв'язок обірвався.

— Якись пропозиції, маєток Тормес?

Адмірал ще трохи помовчав, перш ніж відповісти:

— Може, було б доречно «пригостити кавою» нового керівника, якщо ви вже перебуваєте поблизу? Чи є шанси здійснити цей план?

Фалько знову позирнув на Санчеса, після чого перевів погляд на графа Тахара, який з байдужим виглядом гортав журнал.

— Наскільки мені відомо, шансів мало,— відказав він.— Тутешні колеги більше цікавляться пошуком інформації, ніж конкретними діями. Утім, я спробую поговорити з ними.

— Можете це проконтролювати?

— Забагато проєктів одночасно.— Після короткої мовчанки Фалько не втримався від саркастичного зауваження: — Я ж не людина-оркестр.

На тому боці дроту почулося гучне буркотіння.

— Ви будете тим, ким я накажу... Зрозуміло?

— Цілком зрозуміло,— зітхнув Фалько.

— Вас погано чути, Рокамболю.

— Більш ніж зрозуміло, сеньйоре.

І знову запала пауза. Адмірал розмірковував.

— Я можу забезпечити підтримку. Вас улаштує такий варіант?

— Авжеж, маєток Тормес. Що більше людей, то більше задоволення.

— Гадаєте, це дотепно?

— Гадаю, ні, сеньйоре.

— Тоді не треба корчити із себе клоуна. Тим паче по телефону. А тепер передайте слухавку головному пайовику і згиньте подалі.

Фалько підвівся і передав слухавку графу.

— Слухаю,— мовив той.

Фалько відійшов до вікна, де досі стояв Санчес, притулившись спиною до стіни. Трохи відсунув жалюзі й оглянув вулицю Ріволі. На перший погляд нічого підозрілого.

— Вони хочуть, щоб я зайнявся Навахасом,— прошепотів він.— І щоб ви мені допомогли.

Санчес повільно й сумно кивнув головою. Здавалося, він анітрохи не здивований.

— Очікувано.

12. ПОМАДА КОЛЬОРУ ЧЕРЕШНІ

Музика, хмарки диму, гомін голосів. Неформально вбрані відвідувачі перемішалися з поважною публікою у вечірніх костюмах із краватками й підкладеними за американською модою підплечниками. Торговці кокаїном, фальшивомонетники, державні службовці, що нюхали вино й морщили носа, ніби народилися в старовинному замку. Усі ці дивні персонажі сиділи за одним столом із бездоганно одягненими чоловіками, які розмовляли про джаз, швидкісні автомобілі, коливання курсу валют, та дамами, які залишили свої горностаєві шуби в гардеробі. Зала була вщент забита тими, хто за одну ніч встиг змінити п'ять різних барів і компаній, перш ніж незбагненними шляхами прибитися сюди й приєднатися до іноземного легіону клубу «Погані дівчата».

На сцені красувалася Марія Оніша й під акомпанемент труби Мелвіна Гемптона виконувала перероблену в стилі блюз пісню «KommZurück» — німецьку версію французької «J'attendrai». Кілька пар танцювали на майданчику, а між столиками велично снували офіціанти. Навпроти Фалько сиділи Лео Баярд та Едді Майо. Усі троє веселилися і пили шампанське «Тетенже».

— Може, розкажете нам вашу історію? — спитала Едді.

Вона зверталася до Фалько, але задумливо спостерігала за співачкою.

— Немає про що розповідати, — відказав той.

— Завжди існує якась історія. — Едді відвела погляд від Марії і розвернулася до нього, загадково усміхаючись. — Тим паче, що йдеться про вродливу жінку.

— Дуже вродливу, — весело зауважив Баярд.

Обоє очікувально дивилися на Фалько. Він невизначено махнув рукою.

— Долити вам шампанського?

Не чекаючи відповіді, він підхопив пляшку і наповнив келихи.

— Ви спали з нею? — допитувалася Едді.— Скажіть чесно. Ви в колі друзів.

— Облиш,— сказав Баярд.— Це нетактовно.

Її очі були прикуті до Фалько.

— Спали чи ні?

— Я би переспав із нею,— зізнався Баярд.

— Навіть я відчула би спокусу. Бездоганне тіло.

— Так, розкішне чорне дерево. У цій красі відчувається щось дике. Ти уявляєш її голою, Едді?

— Звісно, уявляю. І я певна, що наш друг Начо не обмежився фантазіями.

— Серйозно? Чому ти так вирішила?

— Його обличчя — найкращий доказ.— Жінка пронизувала його поглядом.— Тому я й вирішила.

— Жіноча інтуїція?

— Можна і так сказати.

— І що ж вона тобі шепоче?

— Що він спеціалізується на чорношкірих співачках. І на білих теж.

Баярд зареготав. Він перебував у чудовому гуморі завдяки чеку, отриманому від Фалько.

— Оце так поталанило! — Він підняв келих, ніби готуючись проголосити тост.— Це правда, любий друже? Ви зайшли настільки далеко із цією дивовижною жінкою? Якщо так, прийміть мої вітання. Поважаю.

Фалько глянув на Едді. Вона була вбрана в крепову сукню кольору слонової кістки, що відкривала спину, плечі та руки. Єдина прикраса — намисто з перлів. Досвід манекенниці дозволяв їй носити одяг із недбалою елегантністю, ніби ці речі шили просто на ній.

— Вам справді цікаво?

Едді здвигнула голими плечима.

— У вас часом не залишилося гаванських сигар вашого виробництва?

Після коротких вагань він дістав із кишені сигару «Монте-Крісто» середньої товщини, обережно проштрикнув кінчик і простягнув жінці. Вона затиснула її між зубами, нахилилася до його запальнички й випустила перші колечка диму. Крижані блакитні очі уважно вивчали його.

— Можливо,— нарешті сказала вона, немовби підбиваючи підсумки своїх роздумів.— Не виключено, що мені цікаво дізнатися.

— Будь ласка, зупинись, моя люба,— сміявся Баярд.— Наш друг зашаріється.

— Він не з тих, кого можна примусити червоніти.

Фалько вийняв портсигар. Нежить менше турбував його, тож він сунув сигарету до рота й клацнув запальничкою. Глибоко затягнувшись, зиркнув у бік Марії Оніши й розвернувся до Едді, холодно посміхаючись.

— Я спав із жінками такого типу.

— За гроші чи безкоштовно?

Фалько залишався незворушним.

— Звичайно, за гроші,— спокійно відповів він.— А ще я спав із жінками, подібними до вас.

— Серйозно?

— Так. Іноді з двома одночасно.

— Боже милый! Як ви рахуєте жіночі тіла у своїй колекції? Кілограмами?

— Тоннами. Люблю пружну спітнілу шкіру.

— Судячи з усього, чорну шкіру.

— Так.

— Як вульгарно.

— Так.

— І скільки гонору.

— Згоден.

— Ця жінка — гарний екземпляр,— хихотів Баярд.

Едді зберігала спокій, хоча Фалько помітив легеньке кліпання очима.

— Цікаво. І чим ви розплачуєтесь за всю цю плоть?

— По-різному.— Він повільно вдихнув дим.— Жменя фініків, намисто з перлів, відповідна усмішка... Залежить від коливання цін на ринку.

— Мені здається, ви переоцінюєте силу своєї усмішки.

— Усмішка — моє єдине багатство.

Вона не відривала від нього неприязного погляду.

— Отже, ви стверджуєте, що здатні задовольнити двох жінок одночасно?

— Я чудово це роблю.— Він указав підборіддям на Баярда, який відверто розважався, слухаючи їхню розмову.— Якби я не поважав Лео так сильно, я запропонував би вам переконатися в моїх здібностях на практиці.

Баярд залився реготом.

— Навіть не думайте. Тоді нам довелося би вбити один одного на світанку.

Їх відволікла якась метушня біля дверей. Відвідувачі з цікавістю дивилися туди. Невдовзі до зали увійшла невеличка група з шести осіб, очолювана власником клубу Тоні Акажу, який церемонно супроводжував їх. Жінки були вбрані у вечірні сукні, а чоловіки — в темні костюми. За винятком одного високого кремезного типа в зім'ятому коричневому піджаці.

— Марлен Дітріх,— сказав Баярд.

— Поглянь, хто з нею,— мовила Едді.

— О ні! Знову цей Гейтвуд.

Акажу посадив гостей за столик поблизу сцени. У реальності Дітріх виявилася нижчою, ніж Фалько уявляв її на екрані, але вона мала приголомшливий вигляд. Актриса була одягнена в елегантне й дещо ексцентричне сріблясто-чорне вбрання. Жести й манери нічим не відрізнялися від поведінки її кіногероїнь. Вона навіть курила сигарети з довгим мундштуком. Велична й гордовита, Дітріх роззиралася довкола, сприймаючи захоплені погляди відвідувачів із штучною природністю. Вигинала тоненькі брови так, ніби розмовляла з Клайвом

Бруком у «Шанхайському експресі» або витирала сльози молодому офіцеру, який мав розстріляти її у фільмі «Обезчещена».

Гейтвуд помітив їх. Здійнявши руку, привітався здалеку, а потім звівся на ноги й підійшов. У зубах він стискав сигарету, і від нього за метр тхнуло перегаром.

— Кого я бачу! — задоволено мовив він. — Хочете приєднатися до нас?

— Може, трохи згодом, Гате, — відказала Едді.

— Ви не прийшли на мою лекцію. — Він кинув сигарету на підлогу. — Вам би не завадило. Я розповідав про Іспанію, і було багато людей.

— Ми мали бути в іншому місці.

Гейтвуд великим пальцем указав на столик, де сиділи його приятелі.

— Я з Марлен... Вона тут. Мабуть, ви вже знаєте. Марлен!

— Так, ми її бачили, — відповів Баярд. — Що вона робить у Парижі?

— Знімається в якомусь фільмі.

— Ясно.

— Я подружився з ля Бош³⁸ відтоді, як ми зустрілися на пароплаві «Нормандія».

— Ти називаєш її «ля Бош»? — поцікавилася Едді.

— Авжеж. — Він глянув на неї так, ніби йшлося про щось очевидне. — Вона ж німкеня, чи не так?

— І вона не ображається?

— Анітрохи. Чудова дівчина.

— Не сумніваємось.

— Пиячить як чоловік.

— Звісно.

— Ви підійдете до нашого столу чи ні?

— Згодом, Гате,— відповів Баярд.

— Обіцяєш?

— Обіцяю.

Американець поривався піти, але раптом передумав. Провівши пальцем по вусах, витягнув одну зі своїх великих сильних рук, підхопив келих Едді й вихилив його одним ковтком.

— Я казав вам, що ля Бош — моя близька подруга?

Огорнена блакитними спіралями диму, Едді дивилася на нього з явною нудьгою.

— Казав.

Гейтвуд зацікавлено зазирнув їй у декольте, посміхнувся Баярду і підморгнув Фалько. Потім зняв окуляри в залізній оправі й протер їх рукавом сорочки.

— Ви будете в захваті, коли я вас познайомлю, Педро. Скористайтесь цією унікальною нагодою.

— Ігнасіо,— сказав Фалько.

— Що?

— Мене звать Ігнасіо, а не Педро. Згадали? Для друзів — просто Начо.

— Гарзд. Хіба не все одно? Ви, іспанці...

— Так, ви вже казали минулого разу. Усі іспанці носять одне ім'я. Але я дивний виняток із цього правила. Волю зватися інакше.

Гейтвуд метнув на нього ворожий погляд.

— Ваш друг такий уразливий,— мовив він до Баярда.

— Ти ж знаєш іспанців,— сказав той.

— Ще б пак! Ви бачили знімок Бобі Капи, на якому я навчаю республіканських солдатів, як користуватися гвинтівкою? Я був на цій клятій війні.

— Ми знаємо, Гате,— зауважила Едді.— Знаємо, що ти там був, ризикуючи життям під кулями. І ми теж були на цій клятій війні.

— Але ви були там раніше, а я щойно повернувся. Скажи їй, Лео. Битва під Гвадалахарою...

Едді скривила обличчя в жорстокій гримасі.

— Так, ти нам розповідав. Розкидані на снігу трупи, неможливість плюнути, коли ти наляканий, і таке інше.

— Це було страшно. І доволі складно.

— Звичайно. Складний шлях долають сильні. Слабкі сходять із дистанції.

Улещений, американець посміхався, байдужий до її гримас і саркастичних коментарів.

— Гарно звучить, чи не так? Здається, це я написав.

— Можливо. Майже всі гарні тексти писав ти. За винятком якогось твору Скотта Фіцджеральда.

— Не вплутуйте бідолашного Скотта. До того ж він не був в Іспанії.

Задоволено оглянувши скельця, Гейтвуд знов надів окуляри.

— Іспанці — дивовижні люди, якщо вони хороші,— додав він.— Професія не має значення. Тореро чи республіканські ополченці... усі однакові. Жодна нація з ними не зрівняється. Якщо ж вони погані, немає нікого гіршого.— Він дивився на Фалько.— Ви згодні, друже?

— Не знаю, що відповісти.

— Мали би знати.— Гейтвуд зиркнув на Едді та Баярда, ніби вимагаючи пояснень.— Не розумію, що робить іспанець у паризькому кабаре замість того, щоб битися на Батьківщині.

— Я живу на Кубі,— сказав Фалько.

Обличчя американця осяйнула радісна посмішка.

— Обожаю Кубу. Я рибалив там, на острівцях. Ловив стокілограмову рибу-меч. Уявляєте? — Він широко розкинув руки, показуючи гігантський розмір.— Педро, ви любите рибалити?

Наступної миті, коли Гейтвуд повернувся до свого столика, Фалько підвівся, збираючись до вбиральні. Тієї ночі вони забагато випили. Забагато коктейлів і шампанського. Він вибачився перед Баярдом та Едді, підтягнув вузол краватки, застібнув середній гудзик на піджаку й повільно пройшов повз танцювальний майданчик, де залишалось кілька пар. Марія Оніша закінчила свій виступ і щезла за лаштунками. Оркестр грав пісню «Cheek to cheek». Солірував Мелвін Гемптон, який привітався з Фалько кивком голови.

Він зустрівся з Марлен Дітріх, коли та виходила з жіночої вбиральні. Завите біляве волосся, густо підведені світлі очі, губи нафарбовані помадою кольору черешні. Маленька срібляста сумочка в руці. Вони майже зіткнулися в коридорі. Чоловік різко зупинився і вибачився. Він не очікував побачити її тут, адже, розмовляючи з Гейтвудом, не бачив, як вона встала з-за столу.

— Перепрошую,— пробурмотів Фалько.

Він був настільки здивований несподіваною появою Марлен, що застиг на місці і навіть не подумав пропустити її. Скам'янівши, пильно дивився на неї — ошелешено й водночас зухвало. Саме так мав би реагувати простий смертний (хоча Фалько був не зовсім простим), якби перед ним матеріалізувалося божество. Дітріх була у вигадливому вбранні: широкі чорні штани й жакет із китайської парчі із сріблястими блискітками, що яскраво переливалися на світлі, але не могли затьмарити зелене сяйво смарагдового намиста, що збагатило би грабіжника в білих чи будь-яких інших рукавичках.

— Усе гаразд,— сказала вона.

Актриса вочевидь була в доброму гуморі. Здається, ситуація її розважала, бо вона, примруживши очі, окинула Фалько оцінювальним поглядом із голови до ніг. Одним із тих швидких, хірургічно точних поглядів, якого досвідченим жінкам вистачає, щоб віднести чоловіка до тієї чи іншої категорії. Потім Марлен хотіла рушити далі, і лише тоді він збагнув, що перегородив їй шлях.

— Перепрошую,— повторив він і трохи відступив убік.

Фалько витріщався на неї з такою зосередженістю, що заінтригована Дітріх часто закліпала очима. На таких чорних густих віях, подумалося йому, можна повісити будь-що: репутацію, злочин, пристрасть або життя. Кінематограф часто брехав, але ця жінка була винятком. Усе, що відбувалося з нею на екрані, неухильно відповідало дійсності. Ніякої фальші — одна лише істина.

— Що з вами? — весело спитала актриса.

— Я просто думав... Якби я тільки міг вас поцілувати...

Він мовив це зі спонтанною щирістю. Просто й невимушено, мов дитина. Мабуть, саме тому Дітріх нормально сприйняла його слова. Замислившись, вона стояла, впершись рукою у стегно. Тоненькі, вищипані у формі дуги брови вигнулися над світлими очима, що іронічно й гордовито дивилися на Фалько. Нарешті, коли минуло п'ять довгих секунд, вона обдарувала його чарівною сліпучою усмішкою.

— Що ж вам заважає? Вперед!

Такі слова змусили би більшість чоловіків залякнутися з подиву, але Фалько належав до меншості. Відтак він холоднокривно торкнувся губами губ Дітріх, що трохи відкрилися назустріч, і обережно поцілував її. Усміхнені уста чоловіка та жінки на мить злилися в цьому мимолітному теплому дотику. Потім він пропустив її, а вона подякувала йому незабутнім жестом — знову вигнула брови, злегка нахилила голову і тряхнула білявими локонами. Метнувши прощальний погляд на Фалько, Дітріх рушила далі — незворушна і велична, мов королева серед підданих. Тим часом публіка, що сиділа за найближчими столиками й спостерігала за цією сценою, бурхливо аплодувала актрисі й привабливому сеньйору. Останній, завмерши біля входу в коридорчик, дістав із нагрудної кишені піджака носовичок і витер сліди помади, що їх залишила на його губах Марлен Дітріх.

Фалько мив руки, коли до вбиральні увірвався Гейтвуд. Гримнув дверима, кинув на нього похмурий погляд і розмашистими кроками попрямував до пісуара. Повернувся спиною, розставив ноги так широко, ніби перебував на палубі корабля, і довго возився зі штанами, доки не вдарив довгоочікуваний струмінь.

Фалько взяв рушник із рук прибиральника й ретельно витерся. Потім підхопив із полиці годинник — «Ролекс Ойстер» 1934 року випуску — куплений на заміну «Патек Філіпа», зіпсованого після купання в Сені. Пристебнув ремінець на лівий зап'ясток, під бездоганно накрохмаленою манжетою, скріпленою срібною запонкою. Нарешті зав'язав краватку, поправив намащене брильянтином волосся і збирався піти, але побачив у дзеркалі, що Гейтвуд закінчив процедуру різким струшуванням і розвертається до нього, застібаючи штани.

— Гей, Педро! — мовив американець.

Інтонія аж ніяк не була приязною. Не відводячи очей від дзеркала, Фалько допитливо глипнув на нього. Інстинкт змусив його напружити м'язи й привести тіло в бойову готовність. Не варто стояти спиною до кремезного, майже двометрового типа з ручищами, мов лопати. Тим паче, якщо цей здоровань ледве ворухить язиком від випитого. Судячи

із запаху, зловживав коньяком. Відтак Фалько розстебнув піджак і розвернувся. Побачив затуманені очі за скельцями окулярів у сталевій оправі. Він звик тлумачити погляди, адже від цього вміння часто залежало його виживання. Погляд Гейтвуда не передвіщав нічого приємного. Навпаки, обіцяв йому суцільну халепу.

— Ігнасіо,— спокійно заперечив він.

— Срати я хотів на те, як тебе звать.

Під коричневим зім'ятим піджаком розстебнута сорочка без краватки відкривала волохатий торс. Від кислого перегару зів'яла би гарденія в петлиці Фалько, якби вона там була. Але сьогодні він не пришпилював бутоньєрку.

— Якого біса ти чіплявся до Марлен?

— Ніхто ні до кого не чіплявся.

— Я бачив тебе, красунчику. За кого ти себе маєш?

Усе було ясно. Принаймні так здавалося. Скорившись обставинам, Фалько розвернувся до старенького прибиральника в сірій формі, який припинив підмітати тирсу і насторожено прислухався до розмови. Простягнув йому згорнену купюру в п'ятдесят франків.

— Будь ласка, купіть мені сигарет. Англійських, якщо можна.

Після коротких вагань прибиральник зміряв поглядом обох чоловіків, сховав гроші й квапливо вийшов, потішений, що не побачить бійку. Гейтвуд зняв окуляри.

— Дітріх — розкішна жінка. Тобі не по зубах, Педро. Розумієш? Навіть не мрій про неї.

— Я й не думав.

— Трахай цю хвойду Едді, якщо Лео дозволить.

Анітрохи не комплексуючи, він відригнув, знову дихнувши на нього перегаром. Стиснув правий кулак і став постукувати ним по лівій долоні.

— Затям собі: ля Бош — моя подруга, і я не дозволю, щоб до неї чіплявся якийсь довбаний боягуз. Сучий син. Так кажуть іспанці?

— Так. Правильно,— благодушно кивнув Фалько.— Вимовляється як одне слово.

— Сучийсин.

— Точно.

Американець, не розтискаючи кулак, почухав вуса великим пальцем.

— Я знаю з десятків лайливих слів на твоїй собачій мові, Педро. І всі вони — про тебе.

— Чудово.

— Цілий десяток. Козел, мерзота, фашик, засранець.

Зберігаючи спокій, Фалько посміхався. Майже примирливо.

— Лише чотири.

— Додай «сучого сина».

— П'ять. Бракує половини.

Збентежений Гейтвуд заходився рахувати на пальцях.

— Присягаюсь, я знаю більше,— заявив він.— Просто не пригадую зараз.

— Усе нормально. П'ять лайливих іспанських слів — хороший результат для американця.

— Справді?

— Безумовно.

Гейтвуд замислився, насупивши брови. Раптом його обличчя засяяло.

— Педик! — скрикнув він.

— Добре,— визнав Фалько.— Вже шість.

— Слизняк.

— Сім.

— Підарас.

— Вісім.

— Трясця твоїй матері! — Погляд американця виражав щось подібне до вдячності.— Ти непоганий хлопець, Педро. Я подружився би з тобою, якби не історія з Марлен.

— Ніхто не є ідеальним, Гате.

— Не називай мене Гатом. Мені це не подобається.

— А мені не подобається, коли ти звеш мене Педро.

— Я зватиму тебе як забажаю.

— Зрозуміло.

— Тобі доведеться зрозуміти ще дещо. Я навчу тебе, як ставитися до таких жінок, як вона.

Гейтвуд стиснув щелепи, переніс вагу тіла на одну ногу, напружив праву руку і заніс кулак. Фалько збагнув, що перший удар не за горами, і, якщо він загавиться, виникнуть проблеми. На щастя, п'яні люди мають уповільнені рефлексии порівняно з більш-менш тверезими,

тож Фалько отримав зайві дві секунди — цілком достатньо, аби втілити в життя план, що його він холоднокровно розробляв упродовж останніх трьох хвилин: завдав американцю точного удару в пах.

Тумп! Саме таким був звук — сухий і приглушений. Хто рано встає, тому Бог дає, подумав Фалько. Не треба ловити гав. Краще зробити щось на годину раніше, ніж запізнитися на хвилину.

— Ф-ф-ф...

Гейтвуд видихнув повітря із протяжним стогоном так, неначе його легені перетворилися на ковальські міхи, зігнувся всім своїм масивним тілом, обхопивши руками низ живота жестом людини, що прикриває рану. Тоді Фалько зробив глибокий вдих, стиснув зуби й, налаштувавшись ефектно завершити бій, підскочив до противника й буцнув його кулаком у праве підребер'я, у печінку. Гейтвуд пополотнів, шкіра набула блакитнуватою відтінку і вкрилася холодним потом, виділеним залозами з усіх пор одночасно.

І знову почулося «Тумп»! А потім звук падіння.

Американець захитався, і величезна, понад дев'яносто кілограмів туша сповзла на розкидану підлогою тирсу. Він розпростерся на повен зріст, притулившись головою до мармурової підстави пісуара, і здавався ще більшим, ніж у положенні стоячи. Оглянувши його з професійною, майже науковою цікавістю, Фалько поправив краватку, обережно застібнув середній гудзик піджака, пригладив волосся на скронях і, перш ніж піти, ніби мимохіть нахилився до Гейтвуда, який заворушився і спробував випростатися. Наостанок вдарив його в обличчя.

— Ігнасіо,— сказав він, підводячись і потираючи фаланги пальців.— Мене звать не Педро, а Ігнасіо.

Він не мав ані таланту, ані потужних легень трубача, але компенсував це завзяттям і впертістю любителя. Десь там, у дивному, складному, багаторівневому лабіринті свого мозку Фалько зберігав власне

уявлення про музику. У певні миті засвоєні в юності звички доволі легко спливали в пам'яті.

Він підніс металевий мундштук до губ і дунув. За його спиною на естраді музиканти збирали свої інструменти. Один лише ударник — добродушний афроамериканець Сід — легенько постукував щітками об мідну тарілку, створюючи фон для партії труби. Відвідувачі пішли, і в спорожній залі пахло затхлістю й тютюновим димом. Офіціанти підмітали підлогу, перевертали стільці й ставили їх на столи. Пробило чверть на четверту ранку.

— Ти не забудь,— сказав Мел Гемптон.

Торкаючись пальцями правої руки блискучих клапанів, Фалько знову вдихнув повітря і видув тремтячу сі бемоль. Металевий плач вийшов різким і протяжним, але згодом, у міру того як змінювалися тони, перетворився на доволі приємну мелодію.

— Добре,— похвалив Мел.

То був його інструмент. Передаючи трубу Фалько, він установив чистий мундштук. І зараз, підтягнувши до естради стілець, влаштувався на сидінні, схрестив ноги й жартома удавав, ніби аплодує, розплившись в широкій усмішці. Темне обличчя лисніло, кучері розвівалися. Мелвін був без піджака, у сорочці з підтяжками. Поклавши келих віскі на коліна, він уважно слухав Фалько й притоптував у такт музиці черевиком зі зміїної шкіри. Біля нього курих Тоні Акажу, послабивши вузол краватки-метелика й зануривши руку в кишеню смокінга. Як завжди, він нагадував середземноморського сутенера.

Фалько опустив трубу.

— Шкода, що ти втратив «Блаунахт»,— сказав він.— Чудовий був клуб.

Той кивнув.

— Так.— Золотий зуб замерхтів у сумній посмішці.— Ми непогано розважалися.

Окрім коктейлів, адреналіну, вродливих жінок, Фалько подобалися бездоганно одягнені і спокійні офіціанти, метрдотелі та власники клубів. Акажу був одним із них. Вони потоваришували однієї знаменної ночі в «Блаунахті», коли якась захмеліла пані залізла на естраду і почала танцювати під акомпанемент пісні «NoStrings», повсякчас намагаючись задерти спідницю для більшої зручності. Спідниця знову і знову спадала, заважаючи їй рухатися. Тоді Акажу попросив когось із добровольців допомогти їй. Фалько піднявся і холоднокровно відстебнув спідницю під овації глядачів, після чого жінка рвонула блузу, продемонструвавши всьому кабаре свої принади, повисла на шії Фалько й поцілувала його в губи. Згодом, після закриття, Фалько й Акажу цілу ніч пили, курили й розмовляли, а на світанку пішли до ресторану «Брістоль», де поснідали грінками й шоколадом.

— Іноді я сумую за тим містом,— зітхнув Мел.— Гарна музика, приємна атмосфера.

— Але нацисти все зіпсували,— мовив Акажу.

— Це точно... Хоча в твоєму клубі ми грали джаз до останнього. Попри заборону.

Мел кивнув із філософським виглядом. Потім насмішкувато замуликав під ніс:

Die Strasse frei den braunen Bataillonen

Die Strasse frei dem Sturmabteilungsmann... [39](#)

— Париж не гірший за Берлін,— зазначив Акажу.— Принаймні нам не доводиться слухати Горста Весселя⁴⁰ по радіо, а на вулицях не чути тупотіння солдатських чобіт. Ніхто не змушує звільнити шлях брунатним батальйонам.

— Поки що не змушує,— засміявся Мел, посьорбуючи віскі.

— Париж завжди залишиться Парижем.

— Допоки не зміниться,— заперечив трубач.— Погляньте на нинішній Берлін. Навіть трамвайні кондуктори носять на краватці булавку зі свастикою. Щоб замовити сандвіч з огірком на терасі «Едему» або коктейль у «Сіро Барі», невдовзі знадобиться свідоцтво про чистоту арійської раси.

— Ти правильно вчинив, що забрався звідти,— сказав Фалько.— І взяв Марію із собою.

— Друже, я не мав вибору... Придивись до мене: чорношкірий, із підозрілою сексуальною орієнтацією, виконавець «збоченої» музики.

Він розвів ноги й знову схрестив їх театральним жестом. На його губах грала легка усмішка, хоча очі зберігали серйозний вираз. Фалько підняв трубу й обвів обриси його тіла в повітрі.

— Безперечно, тебе б ніколи не прийняли до СС.

Мел зареготав, широко розкривши рота й сяйнувши білосніжними зубами. Сміх африканця із Сен-Луїса. У стилі свінг.

— У штурмових загонах СА було багато таких.

— Чорношкірих?

— Гомосексуалістів.— Посміюючись, трубач зробив великий ковток віскі.— Починаючи з керівника Ернста Рема. Він обожнював спостерігати за тим, як берлінські трансвестити марширують гусячим кроком без підборів. Але це їм не допомогло. Коли Гітлер узявся за «чистку», їх усіх перебили. І Рема теж.

— Там ми ніхто.

— І не кажи. Навіть гірше, ніж «ніхто». У Німеччині не виживеш без військової форми.

Фалько награв ще кілька нот. Вийшло непогано. Потім він озирнувся і подякував Сіду, який підвівся, відклав щітки й накрити інструменти чохлом.

— Чому ти не пішов зі своїми друзями — Баярдом і тією білявкою? — поцікавився Акажу.

— Не було бажання.— Він зробив невизначений жест.— Хотілося залишитися і випити чогось.

Акажу вказав на келих, що стояв на краю сцени.

— Ти навіть не спробував коктейль.

Фалько присів, відклав трубу і підніс келих до губ. Акажу особисто приготував хупа-хупу. На основі справжньої російської горілки хорошої якості.

— Подобається?

Він кивнув, насолоджуючись смаком. Напій був теплим, але чудовим.

— Ідеально. Твій стиль.

— Марія зараз підійде,— сказав Мел.

Фалько підняв келих, ніби збираючись виголосити тост.

— Я тут не лише заради неї. Приємно бути у вашому товаристві.

— Звичайно,— усміхнувся трубач, дивлячись на нього з щирою симпатією.

Вони познайомилися під час перших візитів Фалько до клубу «Блаунахт», куди його відвела Марія. І відтоді бачилися щоразу, як іспанець приїжджав до Берліну. Якийсь час Фалько думав, що вони

з Марією коханці «без обов'язків», аж доки не помітив, що Мел має інші сексуальні вподобання. Жінка та американський музикант жили, мов брат із сестрою, в одному номері готелю «Ам Зоо». Між ним і Фалько, який тоді звався Хуаном Ортисом, не було непорозумінь через ревності або прикрі історії. Останній підкорив трубача своїми звичними методами — цікавою бесідою і чарівністю хорошого хлопчика. Весь вечір вони випивали втрюх у барах і кав'ярнях на бульварі Курфюрстендамм, а потім улаштували бенкет у гриль-ресторані «Щербіні». Фалько заплатив астрономічну суму за вечерю, але навіть оком не зморгнув завдяки Алка-Зельтцеру та двом пігулкам аспірину. На світанку, коли в клубі Тоні Акажу закінчився виступ Марії Оніши й Мелвіна Гемптона, музикант попрощався з ними, після чого сунув до рота сигарету, заломив капелюха назад і стиснув трубу під пахвою. Високо здійнявши руку, він благословив парочку майже біблійним жестом, а вони — розкішна темношкіра жінка й гарний білий чоловік — озирнулися і помахали йому, перш ніж узятися за руки й попрямувати до готелю Фалько нічними вулицями.

— Що сталося із цим американцем Гейтвудом? — спитав Акажу.

Невинний погляд Фалько міг би переконати середньовічного інквізитора.

— Гадки не маю. А чому ти питаєш?

— Прибиральник сказав, що ви сперечалися.

— Той старенький?

— Так.

— Не пригадую нічого подібного.

— Гейтвуда знайшли на підлозі. Обличчя було розфарбоване синцями, наче мапа. Нам довелося віднести його до таксі через задні двері.

— Гадаю, він би впав без вашої допомоги.— Фалько відсorbнуv трохи коктейлю.— Здається, хильнув зайвого.

— Так... Скидається на те.

Мел крутив келих у долонях. Розмова явно веселила його.

— Ви серйозно? Цей тип — знаменитий американський письменник.

— Йому натовкли пику в моєму клубі,— зітхнув Акажу.— Погана реклама.

Він усівся поряд із Фалько, на краєчку помосту.

— Ти досі не розповів нам, що робиш у Парижі, мсьє Ортіс.

— Гасан.

— Еге ж. Гасан. Що тебе занесло сюди?

— Справи. Як і тоді, у Берліні.

— Схожі на те, чим ти займався зі своїм другом із гестапо?

— Більш-менш.

Акажу покрутив вус. Обличчя зберігало нейтральний спокійний вираз. У його світі — так само, як і світі Фалько,— кордони завжди лишалися розмитими. Йому було неважко пристосовуватися до людей та обставин.

— Важкі часи, чи не так? — Він зацікавлено позирнув на нього.— Але займатися різними справами значно легше.

— Саме тому я тут.

— В Іспанії відбуваються жахливі події. Як ти це пояснюєш?

Фалько дивився на свій келих.

— Не треба бути розумником, аби пояснити це,— відказав він.— Комунізм, анархізм і фашизм проникають у народ, який упродовж

багатьох сторіч жадає звести рахунки із самим собою... Більшість іспанців ледве навчилися читати.

Акажу посміхнувся, блиснувши золотим зубом.

— Хороше визначення. Як гадаєш, хто переможе?

— Не маю жодного уявлення.

Усі троє мовчки переглянулися.

— Чи можна дізнатися, на чиєму ти боці? — спитав Акажу.

— Обов'язково бути на чиємусь боці?

— Зазвичай так.

Фалько відклав келих, знову взяв трубу і підніс її до губ. Потім награв кілька сумних повільних нот.

— Чи буде війна в Європі? Яка твоя думка? — поцікавився Мел.

— Можливо.— Він опустив трубу.— Очевидно, що бажання їм вистачає.

— Подейкують, що цього прагне Республіка. І Франко теж.

— Мабуть.

— А як щодо Парижу? — Трубач здавався стурбованим.— Це надійне місце?

Фалько вийняв мундштук і протер його носовичком, де виднілися сліди помади Марлен Дітріх. Він думав про дешеві пансіони та кав'ярні, куди стікалися сотні біженців, що рятувалися від в'язниці, концтаборів і смерті від пострілу в потилицю, але стикалися з недовірливими французькими поліціантами, які погрожували їм вигнанням чи депортацією. Усі вцілілі бідолахи з різних куточків Європи осідали в Парижі без грошей, без паспортів і без майбутнього.

— Не знаю. Боюсь, що невдовзі надійних місць не залишиться.

— Мені б не хотілося повертатися до Міссурі, піджавши хвоста,— сказав Мел.— Було важко вирватися звідти... Стільки років я провів у розбитих автобусах, на пильних дорогах, граючи за безцінок у жахливих барах. Тут я став поважною людиною... Принаймні мені так здається.

— Французька армія є потужною,— втрутився Акажу.— Можна підтерти дупу газетою «Фелькішер Беобахтер», і нічого не станеться.

Його слова не дуже переконали Мела.

— Поки що так,— мовив він, вихиливши свій келих і з сумнівом торкнувшись кінчика носа.

Фалько поставив мундштук на місце й повернув інструмент власнику.

— Франція згнила,— зазначив він.— І хай вас не бентежить той факт, що нині править Народний Фронт. Усі ці генерали — реакціонери й антисеміти. Якщо німці підуть у наступ, половина французів перейде на бік ворога. І вам доведеться знову тікати.

Мел із сумом похитав головою.

— Навіть англійці фліртують із Гітлером. А мої заморські співвітчизники умивають руки.

— Але ж народ...— заперечив Акажу.— Ну, ви розумієте, про що я. Пролетарії та різні ліваки.

Фалько вийняв портсигар і пустив по колу. Кожен узяв по сигареті.

— Пролетарії та ліваки так само чутливі до кулеметного вогню і кийків, як і всі ми. Згадайте Німеччину.

— Твоя правда,— мовив Мел.

Вони нахилилися до запальнички Фалько.

— Лише в тому разі,— уточнив той,— якщо кулеметами й кийками озброєні інші.

— Як це було в Росії,— погодився Акажу.

— Еге ж.

— Світ, поділений між більшовиками, нацистами й фашистами, котиться в лайно.

— Річ у тім, що світ ніколи не вилізав із лайна,— мовив Фалько.— Хоча іноді ми забуваємо про це.

Усі троє помовчали, дивлячись один одному у вічі. Їх поєднувала давня дружба, тож мовчання було красномовнішим за слова. Мел, затиснувши сигарету в зубах, постукував нігтями по трубі.

— Принаймні нам залишається музика.

— І гроші. Якщо їх вистачає,— зітхнув Акажу.

Тієї миті в залі з'явилася Марія і попрямувала до них. Пальто вона перекинула через руку, а шовкова сукня з набитою вишивкою чудово підкреслювала її принади. Побачивши Фалько, жінка вдала здивованість й усміхнулася йому. Багатозначна, задоволена усмішка.

— Вона щаслива відтоді, як ти з нами,— сказав Мел.

Фалько кивнув, спостерігаючи за нею.

— Я теж щасливий.

— Зараз у неї хороший період. Вона спокійна, розслаблена. І надзвичайно гарна, як бачиш. А голос... Ти ж чув її голос. От тільки зловживає вероналом.

— Останнім часом вона спить міцно, мов дитя.

— Ти добре впливаєш на неї. Як і тоді. І я дуже радий.

Марія наблизилась до них. Фалько підвівся, застібуючи піджак.

— Поталанило тобі,— сказав Акажу.— І в Берліні завжди таланило.

— Кожному таланить по-різному,— зауважив Мелвін із філософським виглядом.

13. ЯК ПРОФЕСІОНАЛ ПРОФЕСІОНАЛУ

Він знову готувався вбивати. Щонайменше одна людина мала померти.

Без зайвих мудрувань і драматизму Фалько налаштувався виконати низку технічних процедур, що узгоджувалися з його моральними принципами, вдачею, світоглядом і способом життя. Його не мучили сумніви та докори сумління. Він переймався лише власною безпекою. Залишитися цілим та здоровим — непросте завдання.

Фалько поринув у роздуми, аби скоротати час очікування. Протягом багатьох століть, розмірковував чоловік, люди намагалися виправити свою природу і розробити відповідні правила. Особисто він не поважав ці правила, що суперечили його натурі й професійній підготовці, сприймаючи їх як перешкоду нормальному розвитку подій. Урешті-решт, тварини — так само, як і людські істоти, — мільйони років гинули від старості, хвороб чи насильства. Відтак будь-яка смерть є цілком логічною. Звісно, це стосувалося і його смерті. Коли кулька рулетки випаде на zero, настане мить устати з-за столу і спокійно посміхнутися на прощання. Принаймні він сподівався, що все відбудеться саме так.

Улаштувавшись на задньому сидінні автомобіля, Фалько прикрив пістолет полами плаща (елегантного «Барбері», купленого замість його попередника, що потонув у Сені) й пригвинчував глушник «Хайсфельдт» до ствола. Санчес уважно спостерігав за ним.

— Ніколи не бачив такий, — мовив він. — Ефективний?

— Більш-менш. Але сильно зменшує дальність.

— Ясно.

За кермом нерухомо сидів і кутив один із людей Вердьє — керівника місцевої секції кагулярів. Той самий низенький кремезний бородач, який нещодавно забрав Фалько з готелю і відвіз до кварталу Ле-Аль після того, як показав йому посвідчення співробітника Другого бюро (фальшиве, ясна річ).

Його високий напарник, насунувши капелюха на очі й зануривши руки в кишені знайомого чорного непромокального плаща, влаштувався за столиком на терасі кав'ярні, на перехресті вулиць Вує і Л'Орн. Навіс захищав його від дрібного дощичу, що мрячив із сірого неба.

— Скільки там людей? — спитав Санчес у водія.

Той мовчки показав три пальці.

— І жінка з ними?

Кагуляр незворушно кивнув. Санчес засовався на сидінні і глянув на Фалько з певним хвилюванням.

— Мені не подобається, коли жінки замішані в таких історіях,— прошепотів він.

— Ніхто не змушував її приходити,— сказав Фалько.

Франкістський агент замислено провів по щоках жовтуватими від нікотину пальцями. Як завжди, він мав утомлений вигляд.

— Мабуть, ви маєте рацію.

— Байдуже, помиляюсь я чи ні. Такою є реальність.

Обведені темними колами очі підозріло зиркнули на нього.

— Моя робота в цьому місті не передбачає таких завдань,— після короткої мовчанки мовив він.— Принаймні я не виконував їх особисто.

— Рано чи пізно це мало статися, хіба ні?

— Гадаю, так.

Фалько сховав зброю під піджаком і прикрив її плащем.

— Ми всі в цьому замішані. Йдеться про громадянську війну, а не про розваги чоловіків та жінок.

— Авжеж. Я лише хотів сказати, що...

Він осікся, завваживши, що співрозмовник не виявляє цікавості до його слів. Руки Фалько, які досі пахли тілом Марії Оніші (дві години тому він залишив її сплячою і голою в номері готелю «Медісон»), перевірили браунінг: шість патронів в обоймі, один досланий у набійник. Переконався, що важіль основного запобіжника піднятий. Другий пістолет вимикався автоматично, коли рука стрільця обхоплювала руків'я. Пістолет FN 1910 — чудова модель, вкотре констатував він із неабияким задоволенням, ідеальний інструмент, старий і надійний убивця аристократів. Прихований курок дозволяв стріляти прямісінько з кишені, не побоюючись, що зброя зачепиться за щось. Хоча сьогоднішній випадок відрізняється, адже довжина пістолета з глушником сягає близько сорока сантиметрів.

Фалько відсунув накрохмалену манжету і глянув на годинник: дев'ята двадцять ранку. Операція мала розпочатися за кілька хвилин. Санчес помітив його жест і зробив те саме. Потім дістав масивний револьвер «Орбеа», оглянув барабан і повернув його на місце з легеньким клацанням.

— Скористайтесь ним лише в разі потреби, — порадив Фалько. — Тридцять восьмий калібр створює забагато шуму навіть всередині будинку. За можливості не втручайтеся. Я діятиму сам.

— Гарзд.

— Я увійду першим, а ви мене прикриєте.

— Добре.

Санчес закашлявся, підніс до рота носовичок і негайно сховав, соромлячись слідів крові. Фалько ввічливо відвернувся і глянув на вулицю. Автомобіль стояв під масивними арками залізничного мосту, а за тунелем, між деревами, що вишикувалися вздовж хідників, поблискував у свинцево-сірому вранішньому світлі мокрий асфальт. Високий кагуляр залишався на терасі кав'ярні, контролюючи вулицю Л'Орн. Понад пів години він навіть не ворухився. Аж раптом чоловік підвівся і позирнув у бік машини.

— Ходімо,— мовив Фалько, відчинивши дверцята.

Існують різні способи вбивства — шумні та беззвучні. Перші є зручнішими, бо потребують менше тактичних хитрощів, але другі видаються надійнішими за умови, що виконавець володіє цим мистецтвом. Фалько, на відміну від багатьох людей, володів ним.

Сповнений крижаної впевненості у власних силах, відчуваючи, як просякнуте вологою повітря немовби забризкує йому очі під крисами капелюха, він рушив до виходу з тунелю, притиснувшись до цегляного муру, а потім звернув праворуч на потрібну вулицю. За спиною лунали кроки Санчеса та водія. Другий кагуляр покинув свій спостережний пост і теж попрямував до шестиповерхового будинку № 34.

Вони зустрілися біля зачиненого під'їзду і трохи постояли там, поки чоловік у чорному плащі діставав відмичку і відчиняв двері. Потім шмигнули в темний вестибюль, що вів до внутрішнього дворика. Консьєржа не було. Високий кагуляр залишився чатувати внизу, а вони піднялися сходами, намагаючись крокувати якомога тихіше. Фалько розкрив плащ, витягнув з-під піджака пістолет і зняв його із запобіжника.

У прольоті між другим і третім поверхами Фалько та Санчес зупинилися перед дверима, а бородач зайняв позицію на четвертому поверсі. Від тьмяного світла, що проникало крізь скляний купол, тіні здавалися більш зловісними, химерно переплітаючись на обличчях двох чоловіків, які пильно дивилися один на одного. Трохи згодом Фалько кинув капелюха на підлогу, розстебнув плащ і кілька разів глибоко вдихнув повітря, чекаючи, коли стихне стукіт крові у вухах,

спричинений високим тиском. Нарешті він зробив ствердний жест. Санчес торкнувся дзвінка й відійшов убік.

З коридору долинули кроки, і хтось підняв бронзове вічко.

— Добрий день,— офіційним тоном мовив Фалько французькою і показав документ.— Інспекція водопостачання п'ятнадцятого округу.

Брязнув засув, і двері відчинилися. У маленькому передпокої, за яким простирався коридор, стояв чоловік. Середнього віку, доволі товстий, із поріділим волоссям. Короткозоро шурячись, він кілька секунд удивлявся у Фалько, аж доки не опустив очі і не помітив пістолет, затиснутий у його долоні. Тоді його обличчя набуло розгубленого виразу, що змінився відвертою панікою. Він видав якийсь незрозумілий звук — щось середнє між наляканим криком і сигналом тривоги, розвернувся і помчав коридором. Фалько здійняв руку, затамував подих на дві секунди й вистрелив йому в спину, коли той майже добіг кінця. Браунінг підскочив один-єдиний раз, почувся ляскіт, подібний до удару долонею, і чоловік упав навznak, глухо стукнувшись головою об кахлі.

Фалько та Санчес щодуху бігли коридором. Перший переступив через нерухоме тіло (на мить замислився, чи не добити жертву, але передумав, бо не знав, скільки патронів йому знадобиться), звернув ліворуч, пройшов повз кімнату, де якась жінка підскочила й, геть нажахана, звалила стілець біля столика з друкарською машинкою. Поки Санчес наводив на неї револьвер, Фалько рушив далі, до кімнати в глибині квартири, звідки доносився голос Люсьєн Буає⁴¹, яка співала «Parlez-moi d'amour» на радіо «Парі». Обхопивши пістолет обома руками, він увірвався туди, прицілився у чоловіка в підтяжках, який здивовано встав із-за столу, і звелів:

— Спокійно! Інакше помреш.

Але чоловік не хотів поводитися спокійно, бо миттєво потягнувся до шухляди. Фалько знову натиснув на спусковий гачок. Він не мав наміру вбивати або не вбивати, а діяв спонтанно, інстинктивно, хоча й доволі свідомо, стараючись не поцілити в груди чи в голову. Куля

чиркнула по столу, утворила купу дрібних трісок і рикошетом влучила в руку, що нишпорила в шухляді.

Фалько обійшов стіл, тримаючи на мушці незнайомця, який захитався і відступив до стіни, вчепившись у скривавлену подряпану руку і скривившись від болю. Він був худим і смаглявим, із буйним кучерявим волоссям і густими бровами. Щоки й підборіддя вкриті жорсткою щетиною, що не піддавалася бритві. Обличчя суворого неприязного селянина, якому більше личить берет, аніж фетровий капелюх, мимохіть подумав Фалько. Колишній шахтар, раптом згадав він. Перед ним був Еміліо Навахас власною персоною. Комуніст і ветеран ЧК Мурсії. Новий резидент республіканської розвідки в Парижі.

— Якщо зморгнеш оком, вистрелю в голову.

Смертельно блідий, той мовчки витріщався на нього, стискаючи поранену руку, що судомно тремтіла й рясно кровоточила. Біль, певно, був сильним, адже ноги у нього підломилися, і він, притулившись спиною до стіни, повільно сповзав, аж доки не опинився на підлозі.

Не опускаючи зброю, Фалько підхопив лівою рукою пістолет Токарева, що лежав у шухляді, і сунув у кишеню. Вимкнув радіо. Серце, що шалено калатало після стрілянини, потроху відновлювало ритм. Голова починала боліти.

— Усе гаразд? — мовив Санчес за його спиною.

Розмахуючи револьвером, франкістський агент зазирнув до кімнати. Фалько кивнув.

— Як там жінка?

— Я зв'язав її.

— Француженка?

— Іспанка.

— А другий чоловік?

— Має кепський вигляд, але смикається.

— Пригляньте за цим типом. Я зараз повернусь.

Він вийшов у коридор. Жінка лежала на підлозі, під столиком із друкарською машинкою. Тридцять із гаком років, фарбоване біляве волосся, перекошене від страху обличчя. Санчес заткнув їй рота кляпом і зв'язав з голови до ніг широкою смужкою пластиру. За кілька кроків від неї розпростерся товстий короткозорий чоловік. Судячи з червоної цівки біля його ніг, він трохи відповз і перевалився на бік, уривчасто дихаючи. Намагаючись не заляпатися кров'ю, Фалько обережно розстебнув його піджак, намацав гаманець і паспорт. Хуліан Перес Турільяс, сорок чотири роки, уродженець містечка Берха під Альмерією. З-поміж документів він також знайшов посвідчення співробітника Головного управління безпеки з грифом Республіки. Фалько підвівся і розклав усі знахідки по кишенях, після чого притиснув пістолет до чола агонізуючого чоловіка й вистрелив.

Повернувшись до вітальні, він став навпочіпки перед Еміліо Навахасом, який сидів на тому ж місці, вчепившись у пошкоджену руку. Темні, затуманені від болю очі з ненавистю дивилися на Фалько. Той зрозумів, що республіканський агент аж ніяк не був боягузом.

— Ми — франкісти,— сказав він, кивнувши у бік Санчеса, який обперся об стіл і мовчки спостерігав за сценою, що розгорталася перед ним.

— Я знаю, хто ви,— прошипів крізь зуби Навахас.— Кляті фашисти, сучі діти.

Фалько переглянувся із Санчесом, і останній відвів очі.

— Твоя війна закінчиться тут,— мовив Фалько до пораненого.— Якщо ти не відповіси на кілька запитань.

Навахасу вистачило сил скорчити гримасу, що мала би бути посмішкою.

— Іди в дупу,— відрізав він.

Фалько повільно кивнув, ніби серйозно розглядав такий варіант. Він поклав пістолет на підлогу і витягнув руку, щоб торкнутися ліктя пораненого й перевірити ступінь тяжкості ушкодження, але чоловік різко ухилився. Мабуть, йому справді було боляче, адже він стиснув зуби, стримуючи стогін.

— Можливо, ти врятуєшся, якщо...

— Повторюю,— перебив його республіканець.— Іди в дупу.

Фалько уважно дивився на нього. Оцінював як професіонал професіонала. Людей цікавлять лише переможці, подумав він. А певна категорія переможців цікавиться переможеними.

— Я знаю твою біографію,— терпляче сказав він.— Тебе звать Еміліо Навахас Конеса. Нещодавно ти наказав убити мене, але у твоїх спільників нічого не вийшло.

— Не знаю, про що ти говориш.

— Хто б сумнівався. Але я знаю, про що говорю... Перш ніж перебратися до Парижу, ти був дуже активним у республіканських зонах і обіймав важливі посади. Відвідав Росію щонайменше двічі. Ймовірно, для тренування. В Іспанії ти арештовував, катував і вбивав як правих, так і лібертаріїв із троцькістами. Дехто з твоїх жертв заслуговував на смерть, а дехто — ні. Усе залежить від точки зору, і мене це не обходить. Я не є суддею.

— Хто ж ти, у біса, такий?

— Чоловік, який виконує завдання. Нічого особистого. Я щойно покінчив з якимось незнайомцем — твоїм товаришем Хуліаном.

Гадаю, ви були товаришами. А зараз, якщо ти не погодишся на співпрацю, я вб'ю тебе.

Той презирливо скривив рота.

— Ти все одно це зробиш.

— Може, так. А може, ні. Хай там що, а поки у нас залишаються теми для обговорення, ти маєш шанс жити. Це краще, ніж нічого, еге ж?

— І що ж ти хочеш знати?

— Подробиці. Як змінилося посольство після появи нового валенсійського уряду, хто там працює, які плани вони мають, до яких операцій готуються. Ти сам розумієш. Будь-яка інформація, що принесе користь нашому хрестовому походу задля національного звільнення.

— Жартуєш.

— Так, зізнаюсь, що пожартував. Стосовно хрестового походу. Але все інше відповідає дійсності.

Поранений недовірливо покосився на Санчеса.

— А цей тип?

— Цей тип ставиться до походів серйозніше, ніж я... До речі, хто ця жінка?

В очах республіканця спалахнув вогник надії.

— Вона жива?

— Звичайно. Хороші хлопці не вбивають жінок.

— Невже? Мабуть, ви зрадили цьому правилу. Спитай у ваших маврів-злочинців та мерзотників з іноземного легіону в Марокко. Ти чув про події в Бадахосі? Або в Малазі?

— Чув.

— От і котись до біса.

Запала мовчанка. Фалько й Санчес обмінялися виразними поглядами. Навахас, стиснувши щелепи, роздивлявся своєю рукою. Розірваний рукав сорочки почервонів від крові, що невпинно лилася.

— Я нічого вам не розповім.

— Добре,— із розумінням мовив Фалько.— Тоді ми побачимо, що можна тут знайти. Певен, що ми щось роздобудемо. А ще можна спитати в неї — твоєї помічниці, секретарки чи хто там вона... Ми нікуди не поспішаємо.

Поранений опустив голову, ніби розмірковуючи. Трохи посидів. Коли він звів очі, смагляве обличчя виражало впертість і виклик.

— Хай живе Республіка,— буркнув він.

Фалько нахилився ближче до нього.

— Вибач, я не розчув. Що ти сказав?

— Хай живе Республіка. Ось що я сказав, козел.

— Гаразд, товаришу. Ти помираєш як справжній чоловік. Червоний покидьок, але сміливець. Кожному своє.— Він узяв пістолет і підвівся.

— Якись побажання щодо заповіту?

— Згинь.

Фалько кивнув із певною меланхолією.

— Я згину.— Його зіниці звузилися, обличчя посерйознішало.— Ми всі згинемо.

Потім він приклав глушник до його чола й натиснув на спусковий гачок.

Зв'язана жінка досі лежала на підлозі в сусідній кімнаті, неподалік від перевернутого стільця і столика з друкарською машинкою. Вона витріщалася на них широко розплющеними очима, зіщулившись, мов нажахана тварина.

— Як бути з нею? — ледь чутно спитав Санчес.

Біля ніг франкіста лежала брезентова торба, набита документами. Вони переглянули всі папери, відібрали все, що здалося їм цінним, а решту перемішали й розкидали скрізь. Між цими теками Фалько сховав фальшивий, але ретельно складений і правдоподібний звіт республіканської контррозвідки про ймовірні таємні зв'язки Лео Баярда з фашистськими організаціями. Він сподівався, що, коли поліція розслідуватиме вбивство на вулиці Л'Орн, документ опиниться у потрібних руках.

— Як бути з нею? — наполегливо повторив Санчес.

Фалько дістав із кишені слоїк аспірину. Не відповідаючи, кинув до рота одну гірку пігулку, пожував і рушив до кухні запити її склянкою води. Потім повернувся і задумливо позирнув на жінку. Обидва чоловіки невідривно дивилися на неї з коридору.

— Вона бачила наші обличчя, — нарешті мовив Фалько сухим тоном.
— І зможе опізнати.

Санчес зблід. Провів долонею по губах і збентежено покосився в бік кімнати.

— Але ж це жінка, — пробурмотів він.

— Жінки вбивають не гірше за чоловіків.

— Вона нікого не вбивала.

— Звідки ви знаєте?

— Ми стежимо за нею відтоді, як вона приїхала сюди в грудні. Її звуть Нурія Жизбер Портау. Я щойно перевірів її паспорт... Походить із

шанованої барселонської родини. Комуністка, дочка члена каталонського уряду, дружина племінника Негріна.

— Отакої! Поважна пані.

— Скидається на те.

— А де її чоловік?

— У Мадриді. Здається, очолює другий підрозділ генштабу.

— Велике цабе.

— Так. Він, певно, вирішив, що в Парижі їй буде безпечніше.

— Розумно... І що вона тут робить?

— Привезла архів.— Санчес указав на торбу, повну машинописних аркушів і світлин.— Зокрема, список наших агентів у Франції... А ще вона працювала шифрувальницею у Навахаса. Я знайшов у шухляді - книжку кодів. Схоже на нову російську систему одночленів і двочленів, але треба перевірити.

Фалько напружено обміркував ситуацію. Зважив усі «за» і «проти».

— В Іспанії ми би обміняли її на когось із наших,— зазначив Санчес.

— Можливо. Але ми перебуваємо на території Франції.

Стурбований, він позирнув на годинник. Минуло пів години відтоді, як вони увійшли сюди. Небажана затримка.

— Ми не можемо допитати її,— вирішив він.— І забрати із собою теж.

Санчес із сумнівом похитав головою. Обличчя спохмурніло.

— Має бути якийсь вихід. Кагуляри могли би зайнятися нею. Як гадаєте?

Фалько глипнув на нього з щирим подивом.

— Зайнятися нею?

— Я маю на увазі, тримати її під вартою.

— Виділити для неї помешкання? Не верзвіть дурниць.

Санчес кивнув у бік коридору, де лежав один труп, а потім у бік кімнати, де лежав другий.

— Може, варто зупинитися? — ще тихіше прошепотів він.

— Зупинитися?

— Двох трупів цілком достатньо.

Сталеві очі Фалько раптом набули холодного виразу.

— В Іспанії щодня помирають десятки чи сотні людей,— повільно, майже м'яко мовив він.

— Це різні речі.

— Послухайте... Коли ви та ваші друзі-солдати повстали проти Республіки, я мав інші справи. Не я почав цю історію. З різних причин я підтримую франкістів і не скаржуся. Виконую свою роботу сумлінно й ефективно. Але не лізьте до мене з докорами сумління. Якщо ваші союзники заплатили оркестру, насолоджуйтеся музикою.

— Ви теж належите до моїх союзників,— роздратовано заперечив Санчес.

— Помиляєтесь. Я танцюю сам.

Той хотів відповісти, але йому завадив напад кашлю. Він дістав носовичок і вихаркався. Тіні на його обличчі неначе згустилися, а повіки здавалися ще більш почервонілими й набряклими.

— Це ж просто жінка, чорт забирай.— Він сховав носовичок, вкритий рожевими плямами.— Погляньте на неї.

Фалько глянув на розпростерту жінку і хитнув головою.

— Я бачу одне — комуністичну агентку, чиїх двох товаришів ми вбили. Вона розповість, що сталося, щойно вийде звідси. З усіма подробицями... За кілька днів я поїду з Парижу, але ви залишитесь. Хіба можна таке дозволити?

Санчес мовчки похнюпився. Погляд був спрямований на подряпані носи черевиків.

— Мені неважко це зробити,— сказав Фалько.— Два чи три трупи... Яка різниця?

Франкіст не піднімав голови. Його роздирали непевність й муки сумління. Після довгих вагань він сунув руку в праву кишеню піджака, де лежав револьвер. Але потім передумав. Залишивши зброю на місці, звів очі на Фалько. Підборіддя легенько тремтіло.

— Дайте мені ваш пістолет.

Вони переглянулися. Фалько витягнув з-за пояса браунінг, на якому досі був пригвинчений глушник, натиснув на важіль запобіжника й передав Санчесу. Абстрагуючись від того, що відбувалося, обперся спиною об стіну в коридорі й вийняв портсигар і запальничку.

Тієї миті, коли він запалив сигарету, пролунав приглушений звук пострілу.

14. ПАРИЗЬКІ ДАХИ

Фалько — без піджака, у розстебнутому жилеті — захоплено працював. Він доволі довго збирав пристрій із деталей, які роздобув самостійно, й зараз розклав у правильному порядку на столі свого номера в готелі «Медісон».

Ішлося про вибуховий пристрій — примітивний, дієвий, середньої потужності й доволі ефективний. Саморобну бомбу. Звісно, він умів її виготовляти. Це траплялося не вперше.

Терпляче, нікуди не поспішаючи, він відокремив цоколь від скляного ковпачка ліхтарика за допомогою пилочки для нігтів і в утворений отвір насипав подрібнену сірникову головку. Лампочку сунув у металеву бляшанку з-під печива, де лежало півкіло пороху (також зробленого власноруч), накрив кришкою і вивів назовні два дроти. Кінці закріпив на щічках звичайної прищіпки, поклав між ними ізолюючу гумову прокладку і приєднав один із дротів до батарейки з напругою 2,5 вольт.

Переконавшись, що на столі немає залишків фосфору та пороху, Фалько підвівся і запалив сигарету «Players». Бомба була готова, бракувало лише годинникового механізму. Огорнений сірим вранішнім світлом, він покурив біля вікна, дивлячись на потік автомобілів, статую філософа й фасад церкви Сен-Жермен, що виднівся за деревами бульвару. Потім позирнув на циферблат, ретельно загасив сигарету в попільничці й повернувся до столу.

Годинниковий механізм був простим: середнього розміру будильник; до заводного ключа на задній кришці, що встановлював час сигналу (дзвінок був відгвинчений, аби все відбувалося в тиші), Фалько прикріпив сувору нитку, другий кінець якої простягався до гумової прокладки,— у слухну мить, коли будильник спрацює, вона висмикнеться і замкне електричне коло. Потім він узяв шнур, прикрутив годинник до бомби, поклав увесь пристрій у наплічник,

а наплічник — у валізу, куди також склав усі інструменти й моток пластиру. Додав тридцять метрів альпіністського троса, купленого напередодні в клубі «Альпен». Наостанок причепурився у ванній кімнаті, пересвідчився, що пістолет і шифрувальна книга сховані за шафою, одягнувся, підхопив валізу, плащ, капелюха і вийшов із номера.

Мокрий асфальт виблискував під дрібним дощем. На розі вулиці Рен Фалько потинявся туди-сюди, перевірів, чи немає стеження, і взяв таксі до вокзалу Монпарнас. Маршрут був коротким, і таксист незадоволено буркотів, але щедрі чайові заспокоїли його. Фалько виліз із машини, змішався з натовпом, дістався камери схову і залишив там валізу. Отримавши квитанцію, попростував бульваром до ротонди й повернувся тим самим шляхом, уважно вдивляючись в обличчя перехожих. Увійшов до кав'ярні, струсив дощові краплі з плаща й капелюха, замовив вермут із джином і якийсь час спостерігав за тим, що відбувалося біля дверей та на вулиці. Цілком задоволений, він вийшов і взяв інше таксі.

Під час поїздки Фалько розмірковував про технічні деталі: розклад, рух, шанси, заходи безпеки, допустимий ризик. Знову і знову перевіряв різні нюанси, намагаючись з'ясувати, чи не забув чогось важливого. Чи не припустився помилки в попередніх розрахунках. Але все начебто пройшло добре. Він зняв капелюха й притиснувся правою скронею до віконного скла, вкритого крапельками дощу ззовні і затуманеного від його дихання зсередини. Прохолодний дотик приніс полегшення, хоча не виключено, що йому стало краще, бо він нарешті почав діяти. Після вчорашніх подій та вбивства на вулиці Л'Орн очікування добігло кінця: із нерухомої мішені Лоренсо Фалько перетворився на ходячу загрозу, і ця трансформація багато чого змінила. Він подумав про валізу в камері схову, і посмішка безсердечного мисливця трохи розслабила його напружене обличчя. Віднині — і до самого кінця — саме він уособлював небезпеку.

Фалько вийшов біля позеленілої від часу колони на Вандомській площі й, насторожено озираючись, попрямував до готелю «Ріц». Пройшов під однією з чотирьох арок portalу, де з ним привітався швейцар

у кашкеті та лівреї з галунами, й рушив до бару устеленим килимами коридором. «Ріц» завжди здавався йому оазою спокою в серці галасливого Парижу. Посильні й офіціантки безшумно, мов привиди, ковзали залюю, і тиша порушувалася лише випадковим падінням кавової ложечки.

Хупсі Кюссен чекав на Фалько, усівшись за найбільш віддаленим від шинкваса столиком у глибині зали й попиваючи мінеральну воду. Побачивши його, він енергійно замахав рукою.

— Усе гаразд?

Фалько, який ще не обрав місце, указав на інший столик біля дверей.

— Не заперечуйте, якщо ми пересядемо туди?

Австріяк зацікавлено й допитливо глипнув на нього.

— Як бажаєте.

Вони улаштувалися там, і Фалько вмовився на одному зі шкіряних стільців, розмістившись так, аби бачити коридор. Офіціант приніс Кюссену іншу пляшку мінеральної води, а Фалько замовив вермут.

— Як просуваються ваші справи з Пікассо? — спитав Кюссен.

Світильник осяював деформовану частину щелепи, тоді як друга щока лишалася в тіні. Нижня частина обличчя здавалася маскою з мертвої шкіри.

— Усе готове. Майже.

— За кілька днів картину мають вивезти на Виставку.

— Навряд.

Кюссен мовчки спостерігав за ним. Нарешті потворна маска розтягнулася в посмішці чи гримасі.

— Ви впораєтесь самі? — прошепотів він.

До них прямував офіціант, тож Фалько не відповів. Він відсьорбнув вермуту і позирнув у бік вестибюля, не порушуючи мовчанку.

— Дозвольте поставити вам запитання? — поцікавився Кюссен.

— Спробуйте й побачимо.

— Наскільки я зрозумів, Пікассо був люб'язним із вами.

— Дуже люб'язним. Він навіть намалював мій портрет.

— І ви не відчували...

Австріяк осікся, підбираючи потрібне слово.

— Докорів сумління? — припустив Фалько.

— Чи сумнівів. Щось на кшталт цього.

— Чому я маю їх відчувати?

— Не знаю. Коли ми розмовляли про Баярда, ви питали мене про зраду. Пам'ятаєте? Зрада ніколи не минає безслідно.

Фалько насмішкувато позирнув на нього.

— Дивно чути це від вас, Хупсі. Як мені відомо, ваше життя — суцільна низка зрад. Ви дурите всіх, із ким спілкуєтесь.

— О так, безумовно,— хитро посміхнувся той.— Я назвав би себе зрадником без комплексів. І я цього не приховую. Проте є відмінність.

— Той факт, що ви збагачуєтесь завдяки брехні?

— Ні, я мав на увазі дещо інше... У моєму випадку не йдеться про справжню зраду. Минулого разу я казав вам, що належу до націонал-соціалістів. Розумієте?

— Розумію.

— Тут і зараз я служу рейху як відданий солдат.— Він машинально торкнувся обличчя.— І я вірно служив моїй країні під час Першої світової війни. На відміну від вас, я маю певну ідеологію. Почуття.

— Патріотичні?

— Звичайно. Ви не повірите, але я був одним із тих, хто плакав у кінотеатрі, спостерігаючи за тим, як горить «Гінденбург». Запевняю вас...— Він затнувся.— Чому ви посміхаєтесь?

— Не має значення.

— Будь ласка, скажіть.

— Я теж плакав на весіллі герцога Віндзорського.

— Не глузуйте з мене.— Явно ображений, Кюссен відкинувся на спинку стільця.— Я не жартую. Чому ви на мене так дивитесь?

— Нічого особливого. Подумав, що одна з важливих рис націонал-соціалістів — безперечний талант виявляти цинізм.

Його слова зачепили гідність австріяка. Він різко хитнув головою.

— Цей талант підтримали майже дванадцять мільйонів німецьких громадян. Не рахуючи тих, хто живе на іншому боці кордону, у Судетах, в Австрії.

— Так, я розумію, що будь-хто стане циніком за таких обставин.

Вони трохи помовчали, дивлячись один одному у вічі. Оце так відвертість, весело подумав Фалько. Кюссен підчепив скибочку лимону зі своєї склянки й задумливо посмоктав її.

— Чи знаєте ви, що розповів про вас адмірал мені та Канарісу в Сан-Себастьяні?

— Ні.

— Він сказав, що ви — людина, позбавлена почуттів, і ця ваша чеснота гарантує успішне проведення операції.

Фалько нічого не відповів. Кюссен невтомно посмоктував скибочку лимону.

— Гадаю, ваш шеф має рацію,— наступної миті додав австріяк.— Почуття завдають страждань і роблять нас вразливими, зазначив він. Ось чому, на його думку, ви вважаєте почуття хворобою і відкидаєте їх, замінюючи більш безпечною і раціональною відданістю справі.

— Нічого собі! Невже адмірал розказав вам стільки подробиць?

— Більш-менш. А ще він сказав таке: «Деякі люди народжені керувати, деякі — підкорятися, а цей агент не належить ні до тих, ні до інших».

Зацікавившись, Фалько взяв келих і усівся зручніше.

— Він був таким щирим, що відкрив вам своє серце?

— Мабуть, так.

— Того вечора адмірал був балакучим. Зазвичай він стриманіший.

Фалько зробив ковток. Скептична посмішка задоволеного вовка зникла. Ніхто не вміє завоювати довіру людей так, як це робить адмірал, думав він. Старий безсердечний пірат. Його фальшиві зізнання геть нічого не варті. Порівняно з ним Фалько був дилетантом.

Аж раптом він побачив, як Неллі Мендельхайм прямує до вестибюля.

— Перепрошую,— мовив він до Кюссена і звівся на ноги.

— Оце так сюрприз! — сказала американка.

Як і раніше, від неї пахло пудрою, дорогими парфумами та грошима. Під плащем, який вона носила на манер накидки, виднілося елегантне

вбрання — жакет, плісирована спідниця, замшеві рукавички,— яке приховувало недоліки її повненького тіла й надавало аристократичності обличчю, обрамленому пшеничним волоссям, що вибивалося з-під крисів капелюшка. Блакитні очі, підкреслені фіолетовою тушшю, дивилися на Фалько з відвертим задоволенням.

— Так, приємна несподіванка,— відповів він.— Як вас зустрів Париж?

— Дивовижно. Що ще можна додати? Чарівне місто.

— А де ваша подруга Меггі?

— Вона зараз спуститься. Ми підемо на закупи до крамниць на вулиці Сент-Оноре.— Раптом її очі засяяли.— Хочете супроводити нас?

— Спокусливо.— Фалько засмучено вказав у бік бару.— Я б залюбки пішов з вами, але у мене призначена зустріч, і розмова буде довгою.

Жінка здавалася розчарованою.

— Шкода. Було б весело порадитися з вами, коли ці кістляві манекенниці демонструватимуть нам сукні. Наскільки я пам'ятаю, ви знаєтесь на жіночій моді.— Вона безтурботно усміхалася.— Хоча ви краще вмiєте роздягати жінок, ніж одягати їх.

Неллі чекала на якийсь дотепний коментар як винагороду за свою сміливість. Фалько спокійно зазирнув їй у вічі й ніжно посміхнувся у відповідь. Налаштований вдовольнити її.

— Єдине призначення жіночої сукні — пробуджувати в чоловіках бажання зняти її, чи не так?

Він мовив це невимушено, констатуючи факт. Улещена, вона закліпала очима.

— Важко не погодитися.

Вони нерішуче завмерли. Обом не хотілося ставити крапку. Фалько морщив лоба, прикидаючись, ніби розмірковує над тим, що насправді

вже замислив.

— Ми могли би випити чогось,— запропонував він, ніби це щойно спало йому на думку.— Мене запросили на вечерю, але потім я вільний.

Було очевидно, що ця ідея їй сподобалася.

— У Парижі життя починається після опівночі.

— Точно.

Американка повільно, по-змовницьки кивнула головою. Знову закліпала фіолетовими віями, уявляючи приємні розваги.

— Чудово,— мовила Неллі.— Само собою, до нас приєднається Меггі.

Здавалося, вона згадала про неї останньої миті. Її голос лунав хрипло, і Фалько звернув на це увагу. Звичайний тактичний прийом несподівано перетворився на цікаву перспективу. Неллі та Меггі. У пам'яті постав епізод у поїзді Андай–Париж, вузька нижня полиця, три голих переплетених тіла. Його пронизало збудження.

— Звісно, Меггі буде з нами,— сказав він.

На його губах грала спокійна посмішка симпатичної акули.

— Про цю проблему йдеться? — допитувався Кюссен.— І тому ви покликали мене сюди?

Фалько повернувся на своє місце. Мовчки допив коктейль і запалив сигарету.

— Якби я став молодим і гарним, мені б хотілося бути схожим на вас,
— додав австріяк.

Сховавши портсигар і запальничку, Фалько випустив колечко диму.

— Що робитимемо з Баярдом? Я все підготував.

Обличчя Кюссена набуло хитрого виразу. Єхидно посміхаючись, він покрутив вус. Покосився на бармена, який порався за шинквасом, і стишив голос.

— Ви переказали всі гроші на швейцарський рахунок?

— Усі.— Фалько дістав із кишені конверт і простягнув йому.— Ось остання квитанція. Платник — Ігнасіо Гасан.

— Гадаю, цей персонаж ось-ось зникне в невідомому напрямку.

— Точно. Залишилося владнати кілька справ.

Кюссен сховав конверт.

— Я теж зникну. Як і попереджав.

— Розумне рішення.

Задоволений, австріяк обмацав кишеню, куди поклав квитанцію.

— Наш друг Баярд навіть не уявляє, що володіє непоганим капіталом у Швейцарії.

— Коли дізнаються росіяни?

Кюссен знизав плечима. Вони, певно, вже довідалися, сказав він. Згідно з останніми повідомленнями, «*Бурштин*» — радянський «кріт» в абвері, який працював подвійним агентом,— передав до Москви вичерпний звіт про Лео Баярда: десяток бездоганно підроблених листів, записи вигаданих телефонних розмов, копії перехоплених послань, світлини й зашифровані документи.

— Вони мали розкрити мою особу,— зітхнув Фалько.

— Можливо.

— Отакої... Вирішили розпочати з мене. Постріл у союзника.

— Я не виключаю цього.

Досьє на Баярда чудово складене, провадив далі Кюссен. Серед інших документів вирізнялися два шедеври — секретне повідомлення абверу, адресоване СД, у якому йшлося про зв'язки Баярда з британською МІ-6, а також підтвердження з боку англійців. Обидва документи справжні.

— Справжні? — здивувався Фалько. — І англійський теж?

— Справжнісінькі. — Кюссен не втримався від хизування. — Нам удалося залучити до справи цих нудних джентльменів... Завдяки англійцям автентичність німецьких документів не підлягає сумніву.

Фалько обмірковував ситуацію.

— Невже в Лондоні повірили, що людина з такою біографією, як у Лео Баярда, може бути таємним фашистським агентом?

Австріяк роззирнувся довкола й нахилився ближче до Фалько.

— Не має жодного значення, вірять вони чи ні, — прошепотів він. — Найважливіше, що британські спецслужби підтвердили це відповідним документом. Коли НКВС отримає всі наші матеріали вкупі з виписками швейцарського банку, Баярду кінець. — Кюссен відкинувся на спинку стільця. — Розумієте? Росіяни самі з ним розберуться. Без нас.

Фалько не ворухився. Примруживши холодні металево-сірі очі, він аналізував почуте, але висновки його не задовольняли. Зрештою він повільно витягнув сигарету з рота.

— І все-таки я не розумію, навіщо англійці — ці стримані пацифісти — вступили в гру.

— Пацифісти ніколи не бувають хорошими психологами. Консервативні кола мають сильний вплив на їхню політику. Ось чому вони таємно підтримують Франко. І французькі комуністи непокоять їх

більше, ніж нацисти... Як висловлюються іспанці, якщо слухна мить не настала? Якесь прислів'я про пиріжки.

— Ще рано пекти пиріжки.

— Саме так. Агенти МІ-6 та їхні керівники вважають, що Німеччину можна втихомирити перемовинами й співпрацею. Натомість із комуністами краще боротися суворими методами. Вони намагаються використати Гітлера проти Сталіна. І залюбки допомогли нам провести операцію «Баярд». Усе заради миру і порядку в Європі.

Розумно, сказав собі Фалько. Британські високопосадовці не приховували своїх симпатій до франкістів. Вони знали, що поставлено на карту, і прагнули зміцнити владу.

— Я запитую себе, що станеться з Баярдом,— зітхнув Кюссен.

Фалько байдужо відмахнувся.

— Нас це не обходить.

Погляд австріяка виражав певне злорадство.

— Ви зустрінетесь із ним?

— Можливо.

Кюссен вижидально провів язиком по губах.

— Гадаєте, його вб'ють чи обмежаться дискредитацією?

— Він перетнув межу. Найбільш імовірно, що його покарають... Комінтерн жадатиме крові.

Той погодився.

— Особливо зараз. Після арешту Тухачевського.

Фалько здивовано глипнув на нього.

— Російського генерала?

— Його самого. Хіба ви не слухали радіо сьогодні вранці? Не чули про останню сталінську чистку?

— Я мав інші справи.

— Газети напишуть про це вдень.

Кюссен стисло переказав новини: росіяни щойно оголосили про затримання семи генералів Червоної Армії включно з Тухачевським. Їх звинувачують у зраді Батьківщини й співпраці із західними державами. Класика жанру.

— Щаслива випадковість,— додав він.— Генерал Тухачевський, колишній народний герой, був близьким другом Лео Баярда... Під час останньої поїздки до Росії він гостив кілька днів на його дачі, що на березі Чорного моря.

— Чудово! Шах і мат.

— Так. Ідеальна комбінація. Арешт російського генерала більш ніж доречний. Господь на нашому боці, чи не так?

Фалько прораховував, як нова інформація вплине на перебіг подій.

— А ви подумали про Едді? — поцікавився Кюссен.

Фалько збентежено глянув на нього.

— До чого тут Едді?

— Очевидно, що вона в небезпеці. Її можуть зробити жертвою. НКВС жартувати не любить.

— Можливо,— визнав він.

— І вас не хвилює її доля?

— Раніше ви говорили про емоції. Або процитували слова адмірала... Ви назвали почуття хворобою?

— Так.

— Я згоден. У шпигунському ремеслі почуття — це хвороба, що часто буває смертельною.

— Правду кажучи, вона неприємна жінка,— мовив Кюссен після коротких роздумів.

— Неприємна.

— Вродлива, але надто різка.

— Так.

— Хай котиться до біса.

— Так. До біса.

Фалько позирнув на годинник. Залишалось кілька годин. Кюссен неправильно зрозумів його жест.

— Приходьте вечеряти в «Прюньє». Обіцяю, що ми не розмовлятимемо ні про Баярда, ні про Едді.— Він трохи стишив голос.

— Ні навіть про Пікассо... Лише про запечені на вугіллі трюфелі, омарів та охолоджене вино. Ми обидва заслуговуємо на гідне прощання.

— Дякую, але не можу. Іншим разом.

— Іншим разом? Я ж сказав вам, що їду з Парижу.

— Може, повечеряємо в Берліні... Пам'ятаєте, як ми побилися об заклад у Сан-Себастьяні? — Його посмішка була різкою, наче удар ножа.— Ви запросите мене, коли бомбардуватимуть ресторан «Хорхер».

Обурений Кюссен мотнув головою і торкнувся обпеченого місця на щоці.

— Облиште. Що ви таке кажете?

— Справді. Що я таке кажу...

Дощ ушух, але земля була вологою, посрібленою далекими відблискама світла. Новий годинник на лівому зап'ястку Фалько показував одинадцятую сорок п'ять ночі. Чиркнувши запальничкою, чоловік глянув на циферблат і знову сховав її в кишеню.

Час діяти, подумав він.

Фалько стояв нерухомо, зачаївшись у темному кутку на Пон-де-Лоді, перпендикулярній вулиці Гранд-Огюстен, навпроти студії Пікассо. Він був одягнений у чорну шкіряну куртку, а вовняний берет насунув на брови. Кроків за тридцять від нього виднівся окутаний темрявою під'їзд будинку № 7. Не менш темно було в патію й розташованій позаду будівлі. Лише в одному вікні на другому поверсі пробивалося світло між завісами.

Чудова ніч для втілення плану, констатував він. Ідеальна ніч на безлюдній, темній, тихій вулиці. У будинку № 19 містився поліцейський відділок, але там не спостерігалось жодних ознак життя, окрім ліхтаря, що горів над дверима. Переконавшись, що все спокійно, Фалько рушив уперед.

Двостулкова хвіртка була зачинена, проте він передбачив це й добре підготувався — дістав набір відмичок і зламав замок менш ніж за хвилину. Тримаючи валізу в руках, перетнув дворик і зупинився біля під'їзду — не того будинку, де була майстерня Пікассо, а суміжного. Знову скористався відмичкою, відчинив двері, проминув порожню будку консьєржа й почав підніматися вузькими темними сходами, вчепившись у перила й не чіпаючи електричний ліхтарик, що лежав у кишені. Черевики «Данлоп» на гумовій підошві дозволяли безшумно пересуватися. Тишу порушував один-єдиний звук — рипіння дерев'яних сходинок.

На останньому поверсі Фалько завмер перед дверима на горище, навпомацки відкрив валізу і витягнув звідти наплічник і моток троса: перший одягнув на спину, а другий повісив як перев'яз, перекинувши через праве плече до лівого стегна. Потім він відсунув засув і опинився під чорним беззоряним небом. Повітря було просякнуте вологою, внаслідок чого скат даху став слизьким і ще більш небезпечним. Ось чому чоловік рухався обережно, схопившись за дріт блискавководводу, аж доки не дістався даху сусіднього будинку.

Добре, що хоч не дощить, утішив себе Фалько. Він був тут уперше, але тримав у голові докладний план, накреслений для нього два дні тому сажотрусом, який працював або прикидався, ніби працює, на довколишніх дахах (йому заплатили співробітники готелю «Меріс»). Немає нічого кращого за корисні знайомства, подумав Фалько. І грошей, аби платити за послуги.

Коли він зупинився і обперся об димар, штани намокли, а задубілі долоні боліли. Розігрівши їх під пахвами, він роззирнувся довкола. Згори панорама міста нагадувала зловісну мозаїку з геометрично правильних темних плям, густий ліс димарів, ледь осяяний поодинокими вогниками, що спалахували десь унизу. Фалько залюбки викурих би сигарету, притулившись спиною до труби, але зараз це було недоречно. Також він би охоче випив пігулку аспірину, щоб усунути пульсацію в скронях, спричинену підйомом. Але загалом він був спокійним і зберігав пильність.

На відміну від більшості чоловіків та жінок, Лоренсо Фалько не втрачав самоконтроль, коли насувалася небезпека, а навпаки, мислив чітко й холоднокровно. Він майже насолоджувався сьогоднішньою ризикованою вилазкою, абсолютною самотністю на паризькому даху із бомбою за спиною. І навіть не «майже», а повністю. Щось подібне Фалько відчував під час своїх дитячих забавок у Хересі, коли грався в родинному будинку з братами та кузенами. Якось, коли йому було сім чи вісім років, він провів цілий день на кухні, сховавшись у великому глиняному глечуку, поки вся сім'я шукала його, збожеволівши від хвилювання. Так, відчуття були схожими — напруга від контакту з чимось потаємним, упевненість у тому, що він ступив на неосвоєну

територію, куди мало хто міг чи хотів потрапити і мало хто насмілювався би сунутися.

Люди, подумав він, народжуються, ходять, воюють і повільно згасають. Але яким же чудовим стає життя, коли ти продовжуєш грати в незабутні дитячі ігри і сам установлюєш межу своїх можливостей. Звісно, за умови, що ти готовий оплатити рахунок. Рано чи пізно рахунок неодмінно принесуть. Але поки що гаряча кров струмить венами, і ці особливі душевні переживання дарують тобі щось на кшталт щастя: пригоди; жінки; сигарета; аспірин; розкішні готелі й брудні пансіони; фальшиві паспорти; перетин невизначених кордонів на світанку; костюм, куплений на «Севіл-Роу»; пролетарська кепка; черевики, виготовлені на замовлення в ательє «Scheer&Söhne»; келих вина в дешевому борделі; лезо бритви за стрічкою вісімдесятифранкового капелюха; пістолет, точнісінько такої моделі, як той, чий постріл розв'язав Першу світову війну; весела іронічна посмішка під час спостереження за світом, від якого він отримуватиме задоволення, аж доки не вип'є все до останньої краплі. І нарешті, виклик життю та смерті в очікуванні миті, коли можна буде попрощатися гучним реготом.

Він перейшов на дах сусіднього будинку без особливих зусиль, хоча рухався надзвичайно обережно, аби не зірватися. Обв'язав альпіністський трос довкола димаря і почав спускатися у вузький дворик. Відпустивши мотузку, стрибнув на землю і опинився серед горщиків із квітами та купами мотлоху перед застеленими дверима, що легко піддалися викрутці, за допомогою якої він відсунув внутрішній засув. Відчинив двері й увійшов до кухні, де було обмаль меблів, умивальник і стара газова плита, а коли запалив ліхтарик, побачив таргана на підлозі.

Завдяки двом попереднім візитам Фалько добре запам'ятав розташування: кухня містилася біля передпокою, за яким простирався коридор. Стараючись нічого не зачепити наплічником, він ішов цим коридором, аж доки промінь світла не осяйнув кімнату, захаращену різним непотребом, картинами в чохлах, книгами, газетами,

нерозкритими пакетами. Позаяк там були вікна, він вмикав ліхтарик лише в разі потреби й прикривав його долонею.

Діставшись гвинтових сходів, Фалько зупинився і прислухався. З горішнього поверху не долидало жодного звуку, і в усьому будинку панувала тиша. Він повільно піднявся до студії з голими, облицьованими кахлями стінами, дерев'яними балками під стелею і величезними вікнами, за якими чорнів нічний морок. Посвітивши ліворуч, побачив за драбиною масивне полотно на всю стіну. То була «Герніка».

Він запалив сигарету і неквапливо викурив її, стоячи перед гігантською картиною, на яку спрямував тьмянний промінь ліхтарика. Робота над «Гернікою» була майже завершена. Принаймні так здавалося. Дивна манера Пікассо не дозволяла визначити напевно. Єдине, що не підлягало сумніву, — чорно-сіра гама, позбавлена яскравих кольорів. У пільмі, ледь прорізаний неясним сьйвом, вона здавалася якимось кошмаром, розділеним на строкаті геометричні фрагменти: бик; кінь; жінка, яка несамовито кричала над мертвою дитиною; долоня, що стискала гасницю; здійснятї до небес руки.

Його не вразило нічого, крім розміру. Як і раніше, Фалько не знав, чи був твір Пікассо цінним із мистецької точки зору. Про такі тонкощі він не мав жодного уявлення і ніколи не стане фахівцем з цих питань. Але був цілком певен, що жахіття війни, смерть, мерзенні темні сторони людського буття та його наслідки, які він добре вивчив, є надто складним і загадковим явищем, що унеможливорює втілення на полотні. Ніхто на це не здатен. Навіть Пікассо.

Хай там як, підсумував Фалько, а розмірковувати про такі речі — не його справа. Він тут не для того, щоб судити й оцінювати. Він не критик і не галерист, а таємний агент, шпигун і вбивця в разі потреби. І прийшов сюди не заради уточнення художніх характеристик, встановлення відповідності реалізму, кубізму чи новим напрямкам модернізму. Плювати він хотів на мистецтво. Не його стихія. Тому чоловік кинув недопалок, розтоптав носком черевика, відвів погляд від картини й зосередився на виконанні завдання.

Тримаючи в одній руці ліхтарик, а в другій — швейцарський ніж, Фалько піднявся драбиною, підніс гостре лезо до центру «Герніки» й вирізав великий шмат — близько метра завдовжки й шістдесяті сантиметрів завширшки — у тій частині, де була зображена коняча голова. Хрясь! — пролунав гучний тріск. Потім він обережно спустився, згорнув полотно в рурку, сунув у наплічник і перейшов до основного етапу.

Треба було пошкодити одну лише картину. Намагаючись працювати якомога тихіше, він прибрав тюбики з фарбою та інші легкозаймисті матеріали. Витяг із наплічника вибуховий пристрій і приліпив його кількома смужками пластиру до центральної перекладини так, щоб бомба була щільно притиснутою до картини, посередині, під вирізаним прямокутником. Потім завів будильник, поклав усередину п'ятисантиметровий металевий стрижень із виїмкою і прив'язав шнур до ізоляційної прокладки між кінчиками дерев'яної прищіпки. І тільки тоді приєднав другий дріт до батарейки. Звірив годинник із будильником. Він мав три години в запасі. Можна забратися подалі звідси й перейти до розваг у товаристві Неллі Мендельхайм та її подруги Меггі. На все свій час.

Фалько відступив на кілька кроків і востаннє посвітив ліхтариком, оглядаючи результат, наче художник, який милується своїм витвором. Усе на своїх місцях. Бомба доволі проста, малопотужна, але ефективна. Коли замкнеться електричне коло, порох загориться і трапиться вибух — не сильний, але достатній, аби рознести картину в тріски. Може, станеться невеличка пожежа. А може, ні. Важко передбачити. У будь-якому разі Фалько сподівався, що шум вчасно переполошить сусідів. Він не мав наміру підпалювати будинок, оскільки ніхто не давав такого наказу. Хоча насправді його не обходило, чи згорить студія з усім добром. За своє життя йому доводилося робити гірші вчинки. І він продовжить у тому ж дусі, допоки крутитиметься рулетка.

Чоловік підібрав із землі розтоптаний недопалок і сунув у кишеню. Потім пішов назад — через кухню, патію, дах, рухаючись безшумно, наче кіт, не залишаючи жодних слідів. Так само, як і прийшов.

Він прокинувся в напівтемряві, серед зім'ятих перекручених простирадл, поряд із двома сплячими жінками, від яких пахло теплою плоттю і нещодавнім сексом. Через нещільно запнуті штори пробивалося світло, і Фалько не відразу збагнув, що це миготіння електричних ліхтарів на Вандомській площі, а він перебуває в номері готелю «Ріц».

Він трохи полежав із розплющеними очима, відчуваючи з одного боку голе жіноче стегно, а з іншого — пишні груди, міцно притиснуті до руки. Повернувши голову, побачив зовсім близько неясний профіль розпатланої Неллі, яка спокійно й розмірено дихала. Тоді він усе згадав і, розвернувшись у протилежний бік, розгледів нерухоме тіло Меггі.

Ніч видалася цікавою і бурхливою, подумав Фалько. Спершу вони пили коктейлі в барі й вели жваву розмову, приправлену жартами, натяками й добрими передвістями, а потім непомітно піднялися до апартаментів Неллі та Меггі, відкоркували пляшку шампанського й востаннє посміялися, перш ніж замовкнути в очікуванні подальшого розвитку подій. Фалько перейшов до справи — докуривши сигарету, рішуче наблизився до Меггі, зняв із неї окуляри, без зайвих прелюдій запустив руку їй під спідницю і почав гладити її стегна між краєм панчіх та оригінальними червоними підв'язками. Тим часом Неллі міцно пригорнулася до нього, цілувала в шию і потилицю, розстібувала гудзики піджака, зривала сорочку і смикала пояс, квапливо шукаючи осередок його тіла та його бажання, жадібно облизуючи, посмоктуючи, покусуючи. Зі свого боку Фалько усвідомлював, що битва буде тривалою, тож намагався не поспішати, зберігати спокій і приділяти однакову увагу обом партнеркам, майстерно б'ючись на двох фронтах. Розваги невгамовних коханців тривали довго і завершилися приємно, хоча й передбачувано. Чудова любовна рутинна.

Обережно простягнувши руку над головою Меггі, аби не розбудити її, Фалько підхопив наручний годинник, який залишив на нічному столику. Неясне світло, що проникало з вулиці, падало на циферблат. Чверть до п'ятої ранку. Поклавши годинник на місце, він підрахував, що пристрій, встановлений біля «Герніки», уже мав спрацювати.

Хоч би не згорів увесь будинок, подумалося йому. Хоч би пошкодження були мінімальними, у межах запланованого.

Опустивши голову на подушку, він якийсь час нерухомо лежав і розмірковував про свої наступні кроки. Про нові шпигунські ігри. Ця операція ось-ось закінчиться. Питання двох днів. Або кількох годин. Він подумав про Лео Баярда, який поки що не підозрював, що на нього чекає. Згадав Едді Майо й запитав себе, як вона виплутається з халепи. Наскільки далеко її затягне руйнівний механізм. Хай там що, а на цьому етапі проблеми Баярда та Едді його не стосувалися. Хоч би як лягли карти, долю обох було вирішено.

Неллі ворухнулася, притиснувшись грудьми до торса Фалько. Він вдихнув теплий запах жіночого тіла, і це знову збудило його власну плоть. Права рука ковзнула її животом, пальці заплуталися у кучерявому вологому волоссі. Тоді Неллі, повільно прокидаючись, коротко зітхнула й здригнулася.

— Милий... — прошепотіла напівсонна жінка.

Однією рукою вона намацала його прутень і почала ніжно гладити. Напружена плоть була готова до бою, і Фалько не барився. Поцілувавши її в губи, він піднявся на лікті, поки вона гостинно розводила ноги, відкриваючи йому доступ до своїх медових глибин. Чоловік легко прослизнув усередину.

— Свиня, — бурмотіла Неллі. — Так, дай мені все, що треба... Ходи сюди.

«Милий» та інші телячі ніжності залишилися в минулому, переконався Фалько. Зміна інтонації, непристойні словечка. Несамовите трясіння сідницями. Очевидно, що американка прокинулася і повернулася до свого звичного стилю.

— Мерзотник! Вдар мене! Сильніше.

— Спокійно, дівчинко... Не варто поспішати. Згодом я тебе поб'ю.

— Зараз!

— Ні, навіть не проси. Згодом.

— Я наказую тобі вдарити мене.

— Ні.

— Сучий син.

— Так.

Як і слід було очікувати, Меггі теж прокинулася і потерлася об нього, перш ніж переміститися до Неллі й розсунути стегна в очікуванні пестощів. Фалько — енергійний, твердий, невтомний — намагався задовольнити обох жінок, реагуючи на всі їхні примхи й бажання. Аби зберігати холонокровність, контролювати рухи цього сумбурного тріо й не кінчити завчасно, він розмірковував про «Герніку».

15. ТІНІ ВЧОРАШНЬОГО ДНЯ

Фалько випив ковток молока, відкусив шматочок круасана і заходився гортати сторінки газет, куплених у найближчому кіоску. Дощ ущух, і над мансардами та шиферними дахами в проріхах між хмарами виднілося блакитне небо. Було досить тепло, і завдяки млявому дорожньому руху довкола стояла тиша. Туристи, зівачи, опівнічники й повії ще не заповнили вулиці й тераси. За столиками кав'ярні «Два маготи» сиділи завсідники, що зазвичай приходили о цій порі,— пані в капелюшках і з собачками біля ніг, респектабельні пані, що читали «Фігаро». Спокійна, стримана, буржуазна атмосфера. Типовий паризький ранок.

Журналісти не встигли написати про вибух у майстерні Пікассо, але згадували вбивство на вулиці Л'Орн. «Зведення рахунків на станції Плезанс»,— проголошувала «Ле Матен». «Застрелено двох чоловіків і одну жінку»,— сповіщав заголовок на першій шпальті «Ле Тан». Натомість «Фігаро» ніяк не відреагувала на інцидент. Прочитавши хроніку, Фалько не знайшов там нічого нового. У статтях не вказувалася національність загиблих, проте містилися натяки на можливі кримінальні розборки. Логічно, що вони виявляють обережність, подумав Фалько. Паризька преса підтримувала правих і симпатизувала франкістам. Одна лише комуністична газета «Юманіте» повідомила більше інформації — «Троє іспанців загинули за дивних обставин»,— хоча не заглиблювалася в подробиці й не називала імен. Було очевидно, що французька поліція, яка не довіряла журналістам, вирішила зберігати таємницю попри те, що Францією керував лівий уряд. До закритого рота не залітають мухи.

Утім, «Юманіте» оприлюднила більш значущий матеріал, і Фалько повільно, із надзвичайною цікавістю прочитав його. Текст був опублікований на останніх сторінках, але не підлягало сумніву, що справа Баярда звернула в потрібне рiчище. Перше промацування ґрунту свiдчило, що механiзм запущено. «Іноземні агенти в Іспанії?» — таким був заголовок статті. Уникаючи конкретних імен,

автор стверджував, що деякі видатні особистості, які офіційно підтримують іспанську Республіку, мають підозрілі зв'язки з франкістами, нацистською Німеччиною та фашистською Італією. Найважливішим був останній абзац, де лунали знайомі для вух Фалько мотиви:

«Як нам стало відомо з достовірних джерел, добігає кінця розслідування з приводу таємної кореспонденції і рахунків у швейцарських банках. Якщо інформація підтвердиться, скандал швидко набере обертів, адже в цій історії може бути змішаний знаменитий французький діяч, якого донедавна вважали одним із найпалкіших республіканських союзників і який вимагав міжнародної солідарності з боротьбою іспанського народу проти фашизму. Ми вкотре розкриваємо злочинну змову розкольників-троцькістів із реакційними силами».

Фалько відклав газети й допив молоко. Аж тут з'явився Санчес. Франкістський агент був без капелюха, а розстебнутий плащ неначе майорів на його вузьких плечах, відкриваючи краватку і брудний потертий комірець сорочки. Він усівся за сусідній столик, уникаючи дивитися на Фалько, попросив офіціанта принести кави й мовчки оглянув вулицю. Нарешті перевів очі на газети, що лежали на столі. Указав на «Юманіте».

— Ви дозволите?

— Звичайно.

Санчес швидко погортав сторінки, аж доки не натрапив на колонку, присвячену іноземним агентам в Іспанії. Тоді він поклав газету на стіл, розкривши її на потрібному місці.

— Я бачив,— прошепотів Фалько.

— Буде весело. Поки що Баярда оголосили троцькістом.

— Так.

Санчес досі не розвернувся до нього, прикидаючись, ніби його цікавить те, що відбувається на вулиці.

— Вони хочуть поговорити з Рокамболем. Маєток Тормес буде на зв'язку в готелі «Меріс». Сьогодні рівно о шостій.

— Я буду там.

— Як усе пройшло вчора ввечері?

— Добре. На початку.

— Якісь проблеми?

— Жодних проблем. Але я поки що не знаю результат. Невдовзі прогуляюсь і спробую розвідати.

— Я щойно звідти. На вулиці нічого не видно. Якщо вам вдалося це зробити, вийшло бездоганно.

— Побачимо.

Санчес знову покосився на газету, проте не торкнувся її.

— Те, що сталося на вулиці Л'Орн, не зашкодить нам. Ми маємо гарантії французької Служби безпеки. Підтримуємо з ними чудові відносини. Кращі, ніж у червоних.

— Гадаю, ви краще оплачуєте послуги.

— Звісно. Ми витрачаємо гроші на союзників замість того, щоб марнувати їх на ікру та шампанське. На відміну від республіканців та їхніх приятелів, ми не набиваємо кишені золотом із банку Іспанії.

Санчес на мить замовк, дістав носовичок і підніс його до губ. Трохи покашляв і швидко сховав.

— Є одна важлива новина, яку необхідно знати,— повів далі він.— Маєток Тормес наказує негайно повідомити її.

— Наскільки важлива?

— Павло Коваленко може перебувати в Парижі.

Фалько, який саме відкривав портсигар, застиг на місці; пальці неначе заціпеніли.

— От дідько!

Він повільно завершив те, що розпочав. Підніс сигарету до рота й чиркнув запальничкою, після чого покосився на співрозмовника. Загасивши запальничку, легенько стукнув по газеті.

— Гадаєте, це пов'язано з останніми подіями?

— Маєток Тормес, що посилається на центральну штаб-квартиру гестапо, стверджує, що ймовірність висока... Судячи з усього, Коваленка впізнали, коли він подорожував поїздом у прикордонному тунелі Портбу-Сербер.

— Він приїхав особисто подбати про Баярда?

— Неможливо знати напевно, але подібні завдання входять до його обов'язків.

Фалько задумливо кивнув. Не виключено, що це випадковість, сказав він собі. Однак шпигунське ремесло не передбачає випадковостей. Будь-який збіг стає підозрілим.

— Біла рідина в пляшці зазвичай виявляється молоком,— підсумував він.

Санчес погодився.

— Я теж так думаю.

— Це перевершило би наші сподівання.

— Ще б пак! Вражаючий успіх.

Фалько осмислював почуте. Павло Коваленко, більш відомий як товариш Пабло, був очільником групи А (російською вона звалася «активні заходи»), що входила до складу іспанського Управління спецоперацій НКВС. Він мав великі повноваження, що дозволяли йому контролювати місцеві спецслужби, де працювали російські, німецькі та іспанські комуністи. Основними завданнями його групи були вбивства, викрадення відступників, терор і саботаж. Подейкували, що саме Коваленко минулої осені організував масові вбивства арештованих франкістів у Паракуельос та інших містах за сприяння Комітету громадського порядку під керівництвом Сантьяго Каррільйо⁴², а також був причетним до затримання, тортур і страти сотень троцькістів та анархістів під час нещодавніх чисток у Барселоні. Крім того, він був — і ймовірно залишався — безпосереднім начальником Єви Неретви.

Фалько неквапливо дійшов до перехрестя Бюссі й Сен-Андре-дез-Ар, звернув ліворуч і рушив вулицею Гранд-Огюстен у напрямку до Сени. Біля будинку № 7 усе було спокійно. Він зупинився і придивився уважніше. Вікна зачинені. Жодних ознак того, що вчора тут сталося щось надзвичайне. Фалько постояв хвилинку перед хвірткою, а потім вирішив увійти й перетнути зовнішній дворик. Під аркою, поряд зі сходами, натрапив на консьєржку — худу жінку в халаті, капцях і хустці, під якою було підібране волосся. Вона підмітала підлогу, облицьовану білими та чорними кахлями.

— Добрий день. Ви часом не знаєте, де мсьє Пікассо? Він у своїй майстерні чи ні?

Жінка похмуро зиркнула на нього маленькими недовірливими очима. Проте усмішка Фалько розтопила кригу. Її обличчя пом'якшало. Вона, певно, звикла, що до художника повсякчас навідуються гості. Різноманітні персонажі.

— Так, він удома, але боюсь, що нікого не приймає.

Фалько удав, ніби сумнівається.

— Як прикро... Мсьє Пікассо добре почувається? — Він миттєво прикинувся схвильованим.— Сподіваюсь, він не захворів.

— О ні. Але вчора він мав проблеми.

— Великий боже! Серйозні?

— Судячи з усього, вибух газу.

— Який жах! Мсьє не поранений?

— Коли це сталося, його тут не було. На щастя, жертв немає.— Вона вказала на двері свого помешкання.— Ми з чоловіком спали й добряче перелякалися.

— Чи завдав вибух значних пошкоджень?

У стривожених очах консьєржки знову промайнула недовіра. Вона глянула на Фалько уважніше, здвигнула плечима й сказала:

— Я нічого не знаю.

— А хто знає? Я друг мсьє Пікассо.

— Мсьє Пабло має забагато друзів.

— Нещодавно я приходив купляти його картину. Із мсьє Баярдом і мадемуазель Майо.

Консьєржка вдруге здвигнула плечима, ніби ці імена нічого їй не казали. Фалько легенько торкнувся піджака в тому місці, де лежав гаманець, і побачив, що жінка зацікавлено стежить за його рухами. Тоді він невимушено вийняв дві п'ятифранкові купюри й сунув їй у руку.

— Дякую, ви дуже люб'язні.— Він рушив до дверей, але раптом зупинився, неначе його осяйнула ідея.— А ви часом не знаєте, хто міг би розповісти докладніше?

Консьєржка сховала десять франків у кишеню халата. Обпершись об мітлу, вона трохи подумала.

— Мій чоловік був нагорі разом із мсьє Пабло та поліцією.

— Поліцією? — Обличчя Фалько виражало відчай.— Невже все так серйозно?

Хитрі очі зіщулилися.

— Не знаю. Кажу ж вам, мій чоловік піднявся нагору. Поліціанти розпитували його. Вони досі там.

— Я був би радий почути, що трапилося. Так спокійніше.

— Тоді піднімайтесь до них.

Вона сказала це з певним викликом. Підозріло. Фалько демонстративно повагався й обдарував її однією зі своїх найбільш невинних усмішок.

— Не хотів би турбувати.

Консьєржка сумнівалася, тож він знову торкнувся двома пальцями гаманця, що вимальовувався під тканиною. Жінка нерішуче кусала нижню губу.

— Він у барі «Лоді». Тут неподалік,— нарешті наважилась вона.— Його звать Марсель... Білявий, сильний. З вусами.

— Дякую.

«Лоді» виявився невеличким закладом, чимось середнім між кав'ярнею та кальянным баром, із двома столиками на вулиці й чотирма всередині. Масивне дзеркало з рекламною вивіскою абсенту «Перно», низка пляшок, цинковий шинквас, за яким стояла власниця. З нею розмовляв один із клієнтів — здоровань із жовтуватим волоссям і вусами, підстриженими у військовому стилі. Сірий плащ, сигарета в зубах. Перед ним стояв келих вина.

— Марселю?

Чоловік озирнувся.

— Я друг сеньйора Пікассо... Прийшов до нього в гості, але мені сказали, що він зайнятий.

— Це правда.

Сльозисті сірі очі, червоні жилки на носі, запах дешевого вина. Фалько припустив, що він замовив уже не один келих.

— Можна поговорити з вами?

— Про що?

Фалько позирнув на власницю бару.

— Дві чарки найкращого коньяку, будь ласка.

Марсель нічого не сказав, але вельми зацікавлено спостерігав за тим, як жінка наливає коньяк. Потім Фалько підхопив чарки й попрямував до найбільш віддаленого столика. Затримався біля нього, очікуючи білявого типа. Той обмінявся виразним поглядом із власницею і підійшов. Вони сіли.

— Я друг сеньйора Пікассо.

— Так, ви вже казали. Але я ніколи не бачив вас.

— Ваша дружина бачила. Саме вона сказала мені, що ви тут.

Консьєрж провів пальцем по вусах, зиркнув на коньяк, але промовчав. Фалько зробив маленький ковток.

— Я купив кілька картин сеньйора Пікассо,— провадив далі він,— і планую придбати інші. Мене турбує те, що сталося вчора ввечері.

Марсель насторожено звів на нього очі.

— Що ви знаєте про це?

— Майже нічого. Тому я й прийшов до вас. Ваша дружина розповіла про вибух газу.

— Моя дружина багато плескає язиком.

— Вона також сказала, що приїхала поліція й агенти досі там. Сподіваюсь, нічого страшного не трапилося.

Фалько підняв чарку, ніби проголошуючи тост. Здоровань учинив так само й видудлив свій коньяк трьома ковтками. Фалько жестом попросив власницю повторити.

— Ви журналіст чи щось таке?

— Аж ніяк.

Жінка принесла другу порцію. Фалько витягнув гаманець, заплатив їй і нібито ненароком залишив його на столі, аби співрозмовник побачив, що там чимало купюр.

— Мене попросили тримати це в таємниці. Зрозумійте,— сказав Марсель, дивлячись на гаманець.— Вони не хочуть пліток.

«Зрозумійте» прозвучало багатонадійно, подумав Фалько. Непоганий початок.

— Кажу ж вам, я друг і клієнт вашого постояльця,— приязним тоном повторив він.— І моє хвилювання пояснюється особистими інтересами. Боюсь, що вибух зіпсував одну з картин, яку я збирався купити.

Чоловік наполовину вихилив чарку і торкнувся язиком кутиків рота. Повні сліз очі були прикуті до гаманця.

— Пошкоджена лише одна картина.

Фалько слухав його з байдужим виглядом.

— Яка саме?

— Велика, на всю стіну.

— О так, я бачив її. Здається, там намальовані бик, кінь і жінки.

— Це вона.

— Сильно зіпсована?

— Достатньо. Більше половини згоріло.

— Як же так? Вибух газу?

— Вибух був. І такий гучний, що ми з дружиною прокинулися і побігли нагору. Сталася невеличка пожежа. Ми легко загасили вогонь. Але газ тут ні до чого.

— Що ж це було?

— Саботаж.

Щирий подив Фалько міг би переконати середньовічного інквізитора.

— Перепрошую?

— Саботаж,— повторив консьєрж.— Картину пошкодили навмисно. Так вважає поліція. Вони все оглядають.

Фалько дістав портсигар, відкрив і простягнув йому. Той прочитав марку і заперечно хитнув головою, після чого вийняв зім'яту пачку «Галуаз» і підніс свою сигарету до запальнички Фалько.

— Ви розмовляли з поліцією та сеньйором Пікассо?

— Звичайно. Мене допитали, і я розповів усе, що знав: як ми почули шум, піднялися і загасили пожежу.

— Сильний був вогонь?

— Ні, у кімнаті майже не було вогню, але диму вистачало. Спалена частина картини іскрилася... Я зателефонував пані Маар, нинішній подрузі.

— Чийй подрузі?

— Мсьє Пабло. Він часто спить із нею.

В його голосі вчувалося щось схоже на осуд. Можливо, подумав Фалько, консьєрж Марсель та його законна дружина дотримувалися традиційних поглядів і не схвалювали розгульне життя богеми. А може, скупий Пікассо не балував їх чайовими.

— Ви ошелешили мене новиною про саботаж.— Фалько витягнув із гаманця стофранкову купюру, обережно згорнув її вчетверо й поклав на стіл між двома чарками.— Що сказав Пікассо? Якою була його реакція?

— Можете уявити його досаду.— Тепер Марсель дивився на купюру.— Звісно, він розлючений. Не сумнівається, що підпал улаштували фашистські агенти. Він прихильник іспанської Республіки. Підтримує ліваків, війну і таке інше. Здається, ця картина призначалася для Виставки.

— А ви часом не знаєте, що він збирається робити?

Мокрі очі консьєржа іронічно зблиснули. Він знову провів пальцем по вусах, узяв купюру і сунув її в кишеню.

— Якщо ви його друг, можете спитати особисто.

— Само собою. Спитаю, щойно ми побачимось.

Марсель лукаво й задумливо дивився на нього.

— Авжеж. Щойно ви побачитесь.

Посильний приніс сорочки із салону «Шарве». Кожна загорнена в окремий пакунок із шовкового паперу. Фалько розкладав їх по

шухлядах, коли задзвонив телефон. Едді Майо.

— Можна поговорити з вами? Особисто, я маю на увазі.

— Звичайно. Де вам зручніше зустрітись?

— Я не можу вийти зараз. Будь ласка, прийдіть до моєї студії. Набережна Монтебелло, двадцять один.

Двадцять хвилин по тому Фалько наближався до Сени. Дорогою він мав достатньо часу, аби проаналізувати всі можливі ситуації і роль Едді в них. Найближчі години вимагатимуть швидких рішень, тож видавалося розумним прийняти їх заздальгідь. Мозок Фалько оцінював їх тверезо, із професійним автоматизмом, класифікуючи за рівнем значущості, ризику, ймовірності. Висував різні гіпотези — вірогідні або небезпечні як для нього, так і для інших людей. Звичайна тактика нападу, захисту і виживання. У будь-якому разі, сказав він собі, натискаючи на кнопку електричного дзвінка, уже немає потреби ретельно приховувати якісь речі. Крапки над «і» майже розставлено.

— Проходьте, будь ласка.

Студія була просторою та світлою. З великого вікна відкривалася панорама на вежі Нотр-Даму. Скандинавський дизайн, великі світлини на стінах. Одна з них виявилася збільшеною ілюстрацією з обкладинки журналу «Vogue», де була зображена Едді в період роботи манекенницею — вишукана, елегантна, вбрана у вечірню сукню. На другій жінка була знята оголеною, зі спини, проти світла. Трохи повернувши голову, вона дивилася в об'єктив. У правому нижньому кутку цього чудового портрета стояв підпис «Мен Рей».

— Чи причетні ви до останніх подій?

Відверте питання не надто здивувало Фалько. Едді випалила ці слова, щойно зачинивши двері. Він не встиг сісти на білу шкіряну канапу. Зняв капелюха й завмер, дивлячись на неї в очікуванні уточнень. Однак вона мовчала. Сувора й похмура, стояла перед ним, схрестивши руки на грудях. На ній були чорні просторі штани, сандалії, сірий вовняний

светр, шарф від «Ермес», накинутий на плечі з недбалою елегантністю. Гладке біляве волосся, укладене в формі шлема, підкреслювало блакить очей, що здавалися ще більш холодними, ніж зазвичай.

— Що трапилося? — обережно поцікавився Фалько.

Вона вказала на купу газет, розкиданих на скляному столику. Нагорі лежала «Юманіте».

— Ви читали сьогоднішній випуск?

Він мовчки кивнув, напустивши на себе стривожений вигляд. Неначе очікуючи пояснень.

— Чого ви добиваєтесь? — наполягала вона.

— Хто?

— Ви знаєте хто.

— Ні, ви помиляєтесь.— Він пильно дивився на неї, не кліпаючи очима.— Я нічого не знаю. Буду вдячний, якщо ви поясните мені, що сталося.

Він помітив, що жінка вагається і міцно притискає схрещені руки до грудей, ніби захищаючись від холоду. Потім вона жестом запросила його сісти, і Фалько вмовився на краю канапи, поклавши капелюха неподалік. Едді влаштувалася на іншому кінці.

— Проблема не тільки в цій газеті,— мовила вона.— Відбувається щось дивне. Вранці Лео телефонували кілька впливових людей. Один — відомий активіст французької комуністичної партії, його давній друг. Усі вони питали про його зв'язки з членами РПМЄ. Дехто говорив про грошові перекази на його ім'я. Якийсь рахунок у швейцарському банку.

Фалько вигнув брови.

— І що?

— Лео ніколи не відкривав рахунок у Швейцарії. А чутки стосовно його симпатії до троцькістів — цілковита нісенітниця.

— Не знаю.— Фалько прикинувся розгубленим.— Звучить абсурдно, хіба ні?

Проникливі блакитні очі буравили його з неприхованою ворожістю.

— Я розмовляла з ним сьогодні вранці. Він дуже схвилюваний. Побоюється, що хтось організував кампанію з його дискредитації, але не розуміє причин переслідування. Чому обрали саме його й саме зараз.

Фалько залишався майже незворушним, поступово переходячи від легкого збентеження до демонстративного подиву.

— Він питав про вас,— повела далі Едді.— Спершу хотів поговорити з Хупсі Кюссеном, який нас познайомив, але той кудись зник. Подорожує.

Твоя черга щось сказати, подумав Фалько.

— А до чого тут я? — спитав він.

— Мені б хотілося дізнатися, до чого тут ви. І Лео теж.

— Чому він сам не запитає у мене?

— Гадаю, незабаром запитає. Ця розмова — моя власна ініціатива.

Фалько трохи скривив губи, ніби почувуючись ображеним.

— Нічого не розумію,— сказав він.

— Усе збігається з вашою появою в Парижі.— Її інтонація виражала щось середнє між зневагою і злістю.— Щойно ви приїхали, почали

відбуватися дивні речі... І одним із доказів провини Лео служить виписаний вами банківський чек на фінансування зйомок його фільму.

— З моїм чеком усе гаразд. Що в ньому знайшли поганого?

— З одного й того ж рахунку в банку «Морган» було здійснено кілька переказів до Цюріха — на іменний рахунок, який нібито належить Лео, хоча він і гадки не мав про його існування.

— Чи багато грошей на тому рахунку?

— Аж надто.

— Ви серйозно?

— Авжеж. Там достатньо коштів, аби всі повірили, що Лео працює на когось і йому добре платять.

— Але якщо ви кажете, що це іменний рахунок...

Едді жестом змусила його замовкнути.

— Якись люди поширили швейцарський конфіденційний звіт, де Лео Баярд фігурує як таємний власник.

— О боже! Хто ж це зробив?

— Гадаємо, нацистські спецслужби. Посередником між ними й іспанськими фашистами могли бути ви.

— Я?!

— Так. Ігнасіо Гасан чи як там вас звать.

Упродовж п'яти секунд Фалько зберігав збентежений вираз обличчя і немовби обмірковував почуте. Насправді ж він запитував себе, чи є сенс прикидатися і надалі. Гра починала йому набридати. Точніше, він був певен, що його робота добігає кінця і віднині операцію

проводитимуть інші. Фалько уже не був повноцінним учасником, і відчуття порожнечі майже загасило його інтерес до цієї інтриги.

— Це смішно.

Едді впевнено похитала головою.

— Лео провів розслідування,— заявила вона.— Відправив кілька телеграм. Він підозрює, що вас ніхто не знає в Гавані. Однак ви маєте великі статки. Крім того, хтось розпускає плітки, нібито нас із Лео сфотографували в товаристві франкістського агента.

Обхопивши руками коліна, Фалько нахилився вперед із фальшивим обуренням актора, який втомився грати свою роль і автоматично виконує необхідні дії.

— Ви стверджуєте, що цей агент — я?

— Я кажу те, що знаю, і те, у чому підозрюю вас. Ні я, ні Лео не бачили ті світлини. Нам лише розповідали про них.

— Якась маячня.

Вона не відповіла. Відкрила скриньку, що стояла на столі, дістала звідти сигарету й коробку сірників. Двічі спробувала прикурити, але нічого не вийшло. Її пальці тремтіли.

— Якщо Комінтерн повірить цим пліткам, Лео матиме серйозні проблеми. І я маю на увазі не тільки його репутацію. Вони могли би...

Едді не завершила фразу, немовби побоюючись сформулювати думку.

— Могли би...— замислено повторила вона.

Фалько підніс запальничку до її сигарети. Потім жінка підвелася і підійшла до вікна.

— А знаєте, що найгірше в цій історії? — Едді глянула на шпилі Нотр-Даму.— Проблема не в тому, повірять вони наклепам чи ні. Чимало

представників лівих сил — як французьких, так і європейських — були б у захваті, якби це виявилось правдою. Уявіть лишень: Лео Баярд, шанований комуністами письменник, герой іспанської війни, фашистський агент. Підрахуйте, скільки тонн чорнил вони б пролили у своїх брудних статейках. І скільки слини витратили би, плюючись у його бік.

Фалько теж звівся на ноги.

— Чи знає Лео, про що ми з вами розмовляємо?

— Ні. Я сказала йому, що ця розмова — приватна справа.

— Чого ж ви хочете від мене?

— Нічого особливого.— Вона розвернулася до нього. Яскраве світло заливало її силует.— Я лише хотіла поговорити з вами й поглянути вам у вічі.

— Якого висновку ви дійшли?

— Мені не подобається те, що я бачу. І від самого початку не подобалося. Я помітила щось фальшиве. І тепер я знаю, що не помилилася.— Вона вказала на двері.— Ви вільні.

Він якусь хвилю дивився на неї, удаючи подив, аби посіяти сумніви в її душі, хоча усвідомлював, що його зусилля марні. В Едді Майо відчувалася таємниця, яку він не міг розкрити. Щось непідвладне його контролю. У створеній ним мелодії вона стала дисонансним акордом, що зазвучав із першої ж зустрічі в ресторані «Мішо». Але йому доведеться піти, так і не дізнавшись, у чому полягає її секрет.

Несподівано ним оволоділа глибока втома. За інших обставин він виявив би звичне для нього нахабство, схопив цю жінку, поніс до спальні й кохався з нею, доки обоє не забули би геть про все. До біса Лео Баярда. До біса інших. Проте Фалько знав, що ніколи не зробить цього.

— Кожен виконує свою роботу,— лаконічно відказав він.

Ці слова були близькі до істини. Жодній людині в Парижі Фалько не робив подібних зізнань. Її голос був таким крижаним, що нагадав йому колір її очей.

— Певна робота викликає огиду.

Він узяв капелюха й попрямував до дверей.

— Лео чесна людина,— мовила Едді.— Хороша й порядна. Борець із фашизмом. Те, що він зробив для Іспанії, викликає захоплення. Він не заслуговував на таку підступність.

Фалько на мить зупинився у передпокої, наполовину розвернувшись до неї.

— А як щодо вас, Едді? На що ви заслуговуєте?

Жінка стояла далеко, в іншому кінці кімнати. Невизначна постать біля вікна. Аж раптом вона сказала дещо дивне:

— Повірте, я страждаю від своїх власних привидів. Від своїх докорів сумління.

16. ПРО ПЕРА ДЛЯ ПИСЬМА ТА ПІСТОЛЕТИ

Санчес чекав на Фалько, причаївшись в одному з крихітних салонів готелю «Меріс». Довкола було безлюдно. Побачивши його, він підвівся і потиснув йому руку.

— Треба обговорити кілька питань, перш ніж ми піднінемося,— мовив франкістський агент.— Маємо трохи часу.

Вони вмостилися в кріслах, розташованих біля одного з великих дзеркал, звідки можна було бачити весь хол. Сьогодні Санчес був одягнений краще, ніж під час їхньої останньої зустрічі в цьому ж готелі: чистий комірць, краватка, смугастий блакитний костюм, до блиску начищені чоботи. Обличчя, як завжди, було втомленим.

— Я не склепив очей від учорашнього вечора,— сказав він.— Проводив розслідування і відправляв телеграми. Відпрацьовував зарплату.

— Мені прикро. Я зробив усе, що в моїх силах.

Санчес глянув на Фалько із подивом і захопленням.

— Усе, що у ваших силах? Ви дивовижна людина!

— Так казала моя бабця.

— Ваша бабця не помилилась.

Санчес швидко перелічив тих, із ким він був на зв'язку впродовж останніх годин: французька поліція, кагуляри, генштаб Саламанки, довірені особи з республіканських кіл, що мали доступ на авеню Георга V. Довелося спілкуватися з усіма одночасно й звертатися до них

кілька разів на день. Відтворити цілісну картину подій було непросто, але зрештою йому вдалося.

— Усе вийшло пречудово.— Він задоволено покрутив вус.— Ви знищили кляту картину.

— Я в курсі.

— Сумнівів немає. Це підтвердив один мій знайомий комісар. Хтось проникнув до студії через дах, підклав бомбу і зіпсував полотно.

— Вони щось з'ясували про винуватця?

Санчес ледь помітно усміхнувся і сказав, що ні. Жодної зачіпки. Очевидно, що чоловік був у хорошій фізичній формі, якщо провернув таку операцію. Безперечно, він виявив холонокровність. Комісаріат розташований на тій самій вулиці. Один сигнал тривоги, і сила-силенна жандармів увірвалась би туди. Що ж до саботажу, вони описали його словами «*professionnelle ment exquis*»⁴³. Вибуховий пристрій добре підібраний, спрацював вчасно й пошкодив лише те, що треба, без зайвого руйнування.

— Я погоджуюсь із таким визначенням. Вишукана професійність,— підсумував він.— Мої вітання.

Фалько з цікавістю слухав його промову.

— Чи щось відомо про реакцію художника й республіканського посольства?

— Дещо відомо. Пікассо сам не свій від люті. Він улаштував би гучний скандал, але їм не вигідно розголошувати інформацію. Що ж стосується посольства, культурний аташе цілий день бігав у пошуках полотна зі схожими параметрами.

— Бідолаха.

— Так. Ось що мені розповіли.

Розчарований, Фалько відкинувся на спинку крісла з похмурым виглядом.

— От халепа! Він знову це малюватиме?

— Очікуване рішення. Судячи з усього, він має багато світлин, знятих у процесі роботи. Так, ви зірвали фінальний етап. Проте його попросили повторити, взявши за основу ті зображення. Зробити копію. Погані новини полягають в тому, що, згідно з моїми джерелами (і ви це знаєте краще за всіх), картина не вимагає особливої техніки, тож її буде неважко відновити. Інший художник витратив би багато місяців на таке завдання, але цей шарлатан здатен виконати його за два тижні. Як гадаєте?

— Можливо.

Той нерішуче зиркнув на нього.

— Яюсь непереконаливо.

— Не відповім нічого конкретного. Я не розуміюсь на мистецтві.

— Хай там що, а хороші новини теж є — ми створили їм купу проблем. Ви прекрасно впоралися. Вони відклали відкриття Виставки.

— Боюсь, ненадовго.

— Два чи три тижні — непоганий результат. Річ у тім, що...

Його перебив напад кашлю. Санчес витер губи носовичком і поглянув на Фалько почервонілими хворими очима.

— Вам подобається Пікассо? — спитав він, коли все минулося.

— Ну... як вам сказати...

— А мені зовсім не подобається. Я вважаю його аферистом і зухвальцем.— Санчес затнувся і з цікавістю покосився на нього.— Ви знайомі з ним особисто. Які враження?

— Не знаю... Приємна людина.

Санчес вочевидь не чекав такої відповіді.

— Серйозно?

— Так. Він був люб'язним зі мною.

Франкістський агент хитнув головою, ніби відкидаючи цей прикметник.

— Він може собі дозволити бути люб'язним. Хто б сумнівався. Пройдисвіт, який став мільйонером завдяки дурості цілого світу. Аналогічна історія з цим манірним андалузським поетом — Гарсія Лоркою. Ви читали його вірші?

— Навряд.

Заінтригований, той зміряв його оцінювальним поглядом.

— Поезія вас теж не цікавить?

— Я надаю перевагу бульварним романам. Однак, наскільки я зрозумів, Гарсія Лорка не встиг стати мільйонером. Ми йому не дозволили.

Санчес пропустив повз вуха іронічний коментар.

— Слід визнати, що червоні краще організовують пропаганду, ніж ми.

— Можливо.

— Якби наші не розстріляли Лорку, ніхто б не говорив про нього.

— Мабуть... Виявляється, ми зробили йому послугу.

Сарказм не діяв. Санчес зневажливо примружив очі, зосередившись на власній злості.

— Не кажучи вже про комуністичного поета Альберті,— кисло додав він.— Цей нездара гуляє Валенсією з кобурою за поясом. Ходить під ручку з дружиною, зводить наклепи на чесних людей і хвалиться своїми подвигами у кав'ярнях, хоча не був на передовій — двічі виїжджав на фронт і читав свої вірші, закликаючи товаришів до бою... *«Якби моє перо було вартє твого пістоleta»*,— написав цей безсоромник. Утім, таку заяву міг зробити будь-хто інший.

Санчес позирнув на Фалько з демонстративною наполегливістю, ніби провокуючи його на суперечку, після чого втомлено махнув рукою.

— Жодне перо не вартє того, чого вартий пістолет,— похмуро додав він.

— Можливо.

Утупившись поглядом у якусь далеку точку, франкіст покусував жовтий ніготь.

— Та жінка з вулиці де Л'Орн...

Він замислився про щось своє. Фалько дивився на нього зі спокійною цікавістю. Санчес витріщався кудись вниз, втягуючи голову в плечі так, наче вона раптом стала надто важкою. Коли він звів очі, його обличчя виражало бажання отримати відпущення гріхів.

— Та жінка й двоє чоловіків, яких ми вбили там, заслуговували на смерть більше, ніж уся смердюча республіканська «інтелігенція». Як гадаєте?

Фалько не відповів. Обмежився мовчазним спогляданням. Кожен має нести свій тягар, думав він. Такі правила.

Нарешті Санчес покосився на годинник і повільно підвівся.

— Ми маємо обговорити ще дещо,— сказав він,— але продовжимо нагорі. На нас чекають.

— Я розмовляв із моїм сином Луїсом,— мовив граф де Тахар.— Він переказує вам вітання.

— Дякую. Перекажіть йому мої вітання... Як його справи?

Аристократ кивнув із батьківською гордістю. Як і минулого разу, він був одягнений в англійський костюм і від нього пахло лос'яюном для гоління. Звична пиха й гордовитість нікуди не ділися.

— Його призначили керівником місцевої секції Фаланги.

Фалько уявив свого колишнього однокласника Луїса Діаса-Карейя — незграбного й закомплексованого хлопчика — в ролі поважного начальника в блакитній сорочці, якому виділили власний кабінет. Він мав неабиякі повноваження і міг розстрілювати людей біля цвинтарних мурів або знущатися над тими, кому вдалося втекти від ополчення, що складалося з місцевих коноводів. Зважаючи на особливості цього типу та його оточення, було очевидно, що антимарксистський хрестовий похід у тилу Хереса відбуватиметься доволі цікаво.

— Чудово,— зазначив Фалько.— Там потрібні такі чоловіки, як він.

Не помітивши сарказму, граф де Тахар сприйняв його слова цілком серйозно.

— І не кажіть.— Він задоволено роздивлявся золоту печатку на мізинці.— Здорова молодь має вирвати зайвий бур'ян.

— З язика зняли.— Фалько не втримався від спокуси піти трохи далі.
— В Іспанії починається новий світанок.

Аристократ із підозрою зиркнув на нього, суворо вивчаючи усмінене обличчя. Він насупив брови, збираючись сказати щось неприємне. Аж раптом сестра Пістолет, що сиділа перед комутатором (цього разу жінка не мала при собі дев'ятиміліметровий «Стар», принаймні зброї не було видно), сказала, що їх з'єднали із Саламанкою. Фалько

спокійно підійшов до телефону і зняв слухавку. Голос адмірала лунав далеко, але чітко.

— Алло... Алло... Рокамболю?

— Так, маєток Тормес. Слухаю вас.

— Мене повідомили, що казка про зламану люльку закінчилася добре.

— Відповідь ствердна, але гадаю, що Людожер спробує купити іншу люльку. Його друзі прагнуть курити той самий сорт тютюну.

— Я зрозумів, проте їм доведеться зачекати і нинішній план зірвано. Непогана робота.

Фалько усміхнувся в слухавку. Непогана робота. Найкращий комплімент, який можна очікувати від адмірала, коли той відчуває наплив ніжності. Прізвисько «Кабан» з'явилося не випадково.

— Друге завдання теж вийшло більш-менш добре,— додав керівник НІОС.— Ви правильно зробили, пригостивши кавою нову очільницю конкуруючої фірми.

— То було найкраще рішення в ситуації, що склалася.— Він глянув на Санчеса.— Місцеві союзники неабияк допомогли.

— Дві проблеми вирішено, тож забудьте про них... Що відомо про Чорного Дрозда?

— За останні години я його не бачив, але гадаю, що у нього трохи болять крила. Події прискорюються... Якими будуть нові інструкції?

— Ваша місія добігла кінця. Немає необхідності підтримувати з ним контакт.

— Що ж ви тоді наказуєте?

— Змінити готель та ім'я. Чекати.

— Зрозуміло... Хочете щось додати, маєток Тормес?

Зависла пауза. Потім голос адмірала пролунав інакше. Інтонація стала більш стриманою.

— Так, Рокамболю. Я хочу додати дещо. Ми підтвердили наше припущення. Пабло перебуває в Парижі.

Пабло — прізвисько Павла Коваленка. Фалько обмінявся змовницьким поглядом із Санчесом, який уважно прислуховувався, обпершись об стіну і зануривши руки в кишені. Франкістський агент не чув, що говорить адмірал, але міг уявити. Вони з Фалько обговорювали таку можливість і зійшлися на думці, що поява Коваленка була найкращим сюрпризом в операції «Баярд». Вишенька на торті.

— Він подорожує з дипломатичним іспанським паспортом,— провадив далі адмірал.— Виданий у Валенсії на ім'я Пабло Руїса Морено. З французькою візою на три тижні.

Фалько швидко обмірковував ситуацію. Особисте втручання очільника Управління спецоперацій НКВС в Іспанії доводило, що росіяни надавали неабиякого значення зраді Лео Баярда. Якщо вони справді проковтнули наживку, його долю вирішуватиме група «Активні засоби». Рівноцінно смертному вироку.

— Приїхав вирішити проблему Чорного Дрозда?

— Можливо... Подібні справи він не довіряє підлеглим.

— Що я маю робити?

— Поки що нічого.

Фалько перевів погляд на графа де Тахар. Удаючи, ніби зовсім не цікавиться розмовою, аристократ дивився у вікно з демонстративною байдужістю. Готуючись повідомити, якщо зв'язок обірветься, сестра Пістолет — така ж неприємна, як і її начальник,— сиділа перед

комутатором і відверто підслуховувала. Лише обличчя Санчеса виражало певну симпатію.

— У цьому разі мені потрібно більше грошей, маєток Тормес,— мовив Фалько.— Справа Чорного Дрозда висотала з мене всі соки. Підозрюю, що наші тутешні союзники не захочуть виявити щедрість.

На тому боці дроту запала чергова пауза. Ігноруючи розгніваний погляд графа, Фалько уявив, як під вусами адмірала зміїться одна з його типових посмішок — єхидна й майже люта.

— Ви не отримаєте жодного дуро, Рокамболю. Бенкет закінчився. Я витратив купу грошей. Банк Іспанії збагатився завдяки мені. Викручуйтесь як знаєте.

— Річ у тім, що в мене нічого не лишилося, сеньйоре. Кишені порожні. Усе витрясли.

— Мене це не обходить. Рушайте до пансіону на вулиці Сен-Дені, знайдіть пару шльондр і станьте для них сутенером... Ідеальна для вас професія. Ви маєте справжній талант.

Фалько покірно зітхнув. Марні спроби.

— Ви мені мов рідний батько, маєток Тормес.

— Не треба скаржитись. Було б значно гірше, якби ви сиділи в окопі на північному фронті... Запевняю: часом я відчуваю бажання відрядити вас туди.

Ввечері, коли почало сутеніти, Фалько зібрав речі. План був таким — повечеряти в найближчому бістро, виїхати з готелю, пройти три квартали й заселитися в скромніший і дешевший готельчик «Рекам'є», розташований біля церкви Сен-Сюльпіс, а потім спокійно чекати нових наказів і нових подій. Можливо, завтра він зателефонує Марії Оніші й запросить її до себе в гості, але поки що не повертатиметься до клубу «Погані дівчата». Інструкції були чіткими — зачітисся в тіні й не висуватися. Відійти вбік.

Фалько закрив ущент забиту валізу і сунув предмети гігієни в маленьку шкіряну сумочку, де лежали мапа Парижу, путівник, документи, гроші, пістолет, два слоїки аспірину, шість пачок сигарет «Плеєрс», швейцарський ніж, коробка дев'ятиміліметрових патронів і глушник. Він розклав усі предмети спритними, майже інстинктивними рухами. Навіть якби йому довелося позбутися валізи, цієї сумочки було б достатньо, аби виплутатися з будь-якої халепи. У більш-менш ворожому середовищі.

Чоловік холоднокровно розмірковував про Лео Баярда та Едді Майо. Кілька годин тому він купив сьогоднішні газети й переконався, що у вечірньому випуску «Парі Суар» теж написали про скандал у статті: «*Французькі інтелігенти на службі у фашистів?*». Конкретні імена не називалися, але все вказувало на одну людину, і Фалько знав, що не мине й кількох годин, як хтось захоче розібратися з героєм іспанських небес. Скорчивши саркастичну гримасу, він запитав себе, чи дасть йому Комінтерн час на публічний захист або якнайшвидше розв'яже проблему, перш ніж справа набуде розголосу. Зрештою, другий варіант улаштовував усіх (окрім Баярда, звісно). Затягування конфлікту — плетіння павутини звинувачень, викриттів і виправдань — лише ускладнить ситуацію. Фалько добре знав радянські методи, тож був певен, що Москва піде найкоротшим шляхом.

У цьому контексті було логічно згадати Коваленка. Фалько ніколи не бачив очільника відділу спецоперації, відомого як «група А», але знав основні факти його біографії. Єврей, народжений у Києві, під час Жовтневої революції був саботажником, партизаном і вбивцею, згодом працював агентом ДПУ та НКВС, керував силовими структурами, проводив операції контррозвідки. Сталін доручив йому координувати діяльність комуністичних агентів в Іспанії. У республіканській зоні його вважали авторитетним представником Москви, який керував іспанською політичною поліцією, стежив за постачанням зброї, а також був відповідальним за перевезення золота Банку Іспанії до Росії включно з вантажем, втраченим у Танжері. Однак найважливіша функція Коваленка полягала в організації масових ідеологічних чисток «зрадників», яких офіційно судили як «фашистських агентів».

Упродовж останніх місяців він ліквідував підозрілих членів міжнародних бригад та іспанських троцькістів.

Враховуючи вищезазначені фактори й присутність Коваленка в Парижі, було неважко передбачити майбутнє Лео Баярда без ворожіння на кришталевій кулі. За буремних часів, коли звичайна підозра могла призвести до смертного вироку, приїзд радянського агента означав найгірше. Все одно що замкнути в тісній кімнатці шакала та ягня.

Уявивши цю картину, Фалько задумливо посміхнувся. З відвертою іронією. Злети і падіння, сказав він собі. Лотерея долі. Смерть забирає всіх, але до когось вона навідується раніше.

Зібравши речі, він востаннє оглянув приміщення і ванну кімнату. Інструктори називали це «поглядом цигана». Вони радили нічого не залишати, зокрема тих речей, що могли викрити агента. Будь-які дрібниці — забутий клаптик паперу, лист, рахунок чи недопалок — іноді призводили до непередбачуваних або небезпечних наслідків. Шпигунське ремесло передбачає вміння безслідно щезати, наче привид. Вийти з порожнечі й легко повернутися туди.

Він поклав плащ і капелюх на ліжко поряд із валізами. Потім запалив сигарету і визирнув у вікно. На бульвар опустилися сутінки. Звуків дорожнього руху не було чути, місто немовби сховалося під ковпаком тиші. Між деревами спалахували ліхтарі, блимали автомобільні фари, криваво-червоне небо стрімко темніло, і морок майже окутав дзвіницю Сен-Жермен.

Роздуми про Коваленка змусили його згадати Єву. Неминучі асоціації. Фалько намагався забути її, але йому не завжди вдавалося стримати потік спогадів і фантазій, позбутися невиразної меланхолії, що охоплювала його щоразу, як він думав про неї, печалі, подібної до спокійного дощу над безкрайньою пусткою.

Віконне скло відображало його худорляве обличчя й вогник сигарети. Він відкинув недопалок і безшумно, одними губами видихнув її ім'я.

Єва Неретва.

Ні, її неможливо забути. Марні спроби. Для цього знадобилося б інше життя, і навіть тоді він не був певен, що її образ стерся би з його пам'яті.

Єва Неретва, також відома як Єва Ренхель або Луїза Гомес. Членкиня групи А, спецпідрозділу НКВС.

«Будь ніжним зі мною»,— попросила вона тієї дивної ночі в номері 108 танжерського готелю «Континенталь». Вони кохалися, поки її товариші піддавали тортурам його радиста.

Фалько запитав себе, чи жива вона.

Останнє, що він дізнався про неї завдяки адміралу, було таке: після втрати республіканського золота Єва сіла на корабель «Маршал Ліоте» й вирушила до Марселю, де її слід загубився. Вона могла повернутися до Іспанії або поїхати до Радянського Союзу. Другий варіант видавався не надто оптимістичним, зважаючи на сталінський терор, ідеологічні «чистки», судові процеси й масові страти в підвалах Луб'янки. Кожен радянський високопосадовець, який впадав у немилість, тягнув за собою родину, друзів і підлеглих. Люди писали доноси, аби вижити, але навіть це їх не рятувало. Комуністичні агенти, що працювали у всіх європейських країнах включно з Іспанією, були змушені повертатися до Москви, де на них чекали тортури, в'язниця, виселення до Сибіру або постріл у потилицю.

«Сумніваюсь, що ми справді кохаємо одне одного»,— сказала вона в Танжері одного похмурого світанку за мить до того, як під завісою туману замиготіли вогняні спалахи, пролунали гарматні постріли й зав'язався бій між франкістським міноносцем і республіканським торговельним судном. «Я теж сумніваюсь»,— відповів він. Обоє брехали. Додати було нічого, тож вони — противники, які мало не повбивали одне одного за кілька годин до цієї розмови,— обмінялися довгими поглядами. Її обведені темними колами очі, що тьмяно поблискували на вкритому синцями обличчі, востаннє зустрілися з його суворими сталєво-сірими очима. Утомлені, змучені, геть

розбиті, вони зазнали поразки й опинилися в майже однаковому становищі. Тим часом кілька сміливих моряків гинули у відкритому морі, а «Маунт-Касл» повільно тонув. Тоді Єва прошепотіла «Останню карту розіграє Смерть» монотонним беземоційним голосом, ніби намагаючись сформулювати якусь невиразну думку.

Потім вона розчинилася в тумані, а Фалько цілий тиждень бачив кров у своїй сечі.

Ніч видалася теплою, тож він залишив плащ і капелюх у готелі, разом із валізами. Голод давався взнаки. Йому хотілося замовити легку вечерю з хорошим бургундським вином. Він вийшов надвір, проминув статую філософа й попрямував до бістро «В гостях у Бруно» на розі вулиці Бонапарта.

Фалько крокував доволі безтурботно, і це було помилкою.

Аж раптом в його голові автоматично пролунав сигнал тривоги. Дзень-дзень. Цей звук ні з чим не сплутаєш. Такі деталі рятували йому життя.

Ворожа територія, підказав інстинкт.

Біля хідника стояв автомобіль, у чиєму салоні виднілися два силуети. Припаркований у найтемнішому місці, де крони дерев затіняли освітлену ліхтарем дорогу. Хоча Фалько помітив це, він зробив ще три кроки перед тим, як перейти до аналізу та визначення ймовірних і можливих загроз. Напружившись, він зупинився.

— Не зупиняйтесь,— мовив французькою незнайомий голос за його спиною.

Його турбував не стільки наказ, скільки ствол пістолета чи револьвера, що притискався до правої нирки. Якусь мить він вагався, і тиск посилювався.

— Підійдіть до машини,— звелів голос.

Фалько озирнувся без особливої надії. Перехожих було обмаль, і ніхто з них не зважав на те, що відбувалося.

— Ідіть вперед, якщо не хочете померти.

Якби йшлося про фільм із Шарлем Буае⁴⁴ або Джорджем Рафтом⁴⁵, детективну історію з ілюстрованого журналу, Фалько мав би різко розвернутися і позбутися загрози, вгативши кулаком в обличчя агресора. Проте реальність була далекою від фільмів та романів. Судячи з розмірів, у нього цілилися з великокаліберної зброї, здатної розірвати на шмаття нирку чи печінку. Ось чому він повівся як хороший, слухняний хлопчик, не протестуючи, не вимагаючи пояснень. Виконав наказ.

Задні дверця автомобіля «Vauxhall Touring» відчинилися. Нахиливши голову, він поліз усередину.

— Покладіть руки на спинку переднього сидіння.

Він підкорився. Нападник увійшов слідом і вмовився поряд, ні на сантиметр не відводячи пістолет. Від цього типа тхнуло тютюном. Він ховав пістолет під плащем, перекинутим через праву руку. Краєчком ока Фалько розгледів кістляве обличчя під чорним беретом, ледь освітлене відблисками ліхтаря за деревами. Але його увага зосередилася на тих, хто займав передні сидіння. За кермом, поза сумнівом, улаштувався Петіт П'єр. Він легко впізнав його у напівтемряві. Супутник — високий худорлявий чоловік — розвернувся до Фалько.

— Ви в боргу переді мною, любий Начо. На нас чекає довга розмова,
— люб'язно мовив Лео Баярд.

Не найкраща ситуація, подумав Фалько й спробував утішити себе тим, що нічого катастрофічного поки що не сталося. Щоправда, усе могло змінитися. Суттєво погіршитися. Сидячи на стільці, він розмірковував про це, поки добре натреновані очі вивчали внутрішню обстановку баржі, куди його привели. Оцінювали перешкоди, недоліки й переваги.

Судно було пришвартоване на одному з причалів Сени, поблизу Отейського віадука. Час від часу долинав далекий шум поїздів.

— Можна мені покурити?

Баярд, який сидів навпроти, зацікавлено спостерігав за ним.

— Ні. Звісно не можна.

Фалько роззирнувся довкола. Повітря було просякнуте запахом сирості. Каюта добре обставлена: брезентові стільці, сучасні картини на перегородках, мереживні завіси над ілюмінаторами. Приємна, затишна атмосфера. Піч, вугільна плита, застелений клейончастою скатертиною стіл, запалена гасниця, пляшка вина й два келихи. І троє чоловіків, не рахуючи його: Лео Баярд, Петіт П'єр та худорлявий незнайомиць зі зброєю. Останній тримався на відстані, немовби контролюючи ситуацію здалеку. Не знімаючи берета, він усівся на сходах, що вели до бортового щита та палуби. Поряд із ним лежав великокаліберний револьвер.

— Розповідайте,— сказав Баярд.

Фалько глянув на нього з удаваною розгубленістю. Поки вони їхали сюди, йшли темним причалом, піднімалися на баржу, він мав час на визначення ліній захисту. Один з основних прийомів: заперечувати все, навіть якщо тебе спіймають із паруючим пістолетом у руці. Це якимсь непорозуміння, чого ви, у біса, хочете, я навіть уявити не міг... Фалько віддав належне Баярду, визнавши, що той не марнував часу на суперечки. Він просто слухав, ствердно кивав, час від часу — коли автомобіль проїжджав повз якийсь ліхтар — розвертався і дивився йому у вічі так, ніби справді приділяв увагу його словам. І тепер поводився майже так само.

— Чого ви, у біса, хочете? Що я маю розповісти?

— Розкажіть про вашу роль у цій історії. Я чітко все бачу, та не можу визначити, як саме ви причетні до змови.

— Про яку змову ви говорите?

— На кого ви працюєте?

— Заради бога. Я ні на кого не працюю.

— На нацистів? Чи франкістських покидьків?

— Ви комуністичний агент-провокатор? — Баярд допитував його з терпінням учителя.— Це влаштував Комінтерн?

— Ви збожеволіли.

Той зміряв його пильним поглядом і зітхнув.

— Послухайте, Ігнасіо Гасан чи як там вас... Ми обидва знаємо, навіщо ви приїхали до Парижу й потоваришували зі мною... Ось чому я поясню вам ситуацію.— Він указав на водія.— Ви знайомі з Петіт П'єром — колишнім механіком у моїй ескадрильї. Другого сеньйора звать Вецані. Він корсиканець. Пілот. Він був у міжнародних бригадах, перш ніж приєднатися до нас в Іспанії.

Вецані підніс указівний палець до брови, ніби вітаючись. Він дивився на Фалько з ворожою цікавістю. Поряд із ним, на сходиці, стояла гасниця, що осяювала хромовану сталь револьвера.

— Обидва — давні й вірні товариші,— провадив далі Баярд.— Ми були разом на двадцяти бойових завданнях... Розумієте? Ми не маємо жодних сумнівів стосовно один одного. Вони чудово знають, хто я такий. Тепер нам необхідно дізнатися, хто ви такий.

— Хупсі Кюссен...— почав Фалько.

Той перебив його помахом руки.

— Також я запитую себе, яку роль відіграв Хупсі. Але він зник, і мені доведеться вдовольнитися вашими поясненнями.

— Якась маячня.

Баярд заговк, упившись в нього очима так, ніби розглядав під лупою.

— Я маю визнати дещо: ваш надзвичайний професіоналізм,— нарешті сказав він.— За тиждень ви сплели бездоганну павутину. Звісно, вам допомогли. Але свою функцію ви виконали чудово. Обдурили мене на всі сто відсотків.

— Я нікого не дурил.

— Не ображайте розумних людей. Ні я, ні ці сеньйори не заслуговуємо на таке.

Баярд зробив чергову паузу. Тепер він посміхався, і відблиски гасниці малювали зловісні лінії на його обличчі. Чоловік провів рукою по чолу, відкинувши непокірне пасмо волосся.

— Одна лише Едді щось запідозрила. Цікаво, чи не так? Він надто гарний, казала вона. Надто елегантний, надто приязний, надто щедрий. Ідеальний.— Посмішка стала ширшою.— Мабуть, жіноча інтуїція. Проте я був ідіотом і не слухав її.

Фалько прикидався, ніби дивиться на Баярда, хоча насправді уважно вивчав кожну деталь довкола. Давня перевірена техніка: робити вигляд, ніби дивишся на щось конкретне, а тим часом зосереджувати увагу на чомусь іншому, десь на периферії. Цієї миті він шукав предмети, якими можна скористатися для нападу. Його влаштовувала будь-яка дрібниця — олівець, столовий прибор чи попільничка.

Але він не бачив нічого, крім пляшки та келихів.

Почувся віддалений шум поїзда, що їхав мостом. Тук-тук-тук. Усівшись навпроти Фалько, Баярд невтомно перелічував свої особисті образи. Змовники налаштували проти нього людей, здатних зашкодити йому, додав він. Вони перевели гроші на рахунок у швейцарському банку, про який він не мав жодного уявлення, а так званий Ігнасіо Гасан передав йому чек — нібито на зйомки фільму, присвяченого республіканській справі. Наразі ця сума вважалася хабарем чи платою за послуги.

— Як кажуть іспанці, ви мерзенний сучий син,— підсумував Баярд.— Агент, впроваджений моїми ворогами. Брудний щур.

— Я хотів би покурити,— наполегливо повторив Фалько, налаштований знайти спосіб вибратися звідси.

Той навіть і не подумав відповісти. Майже загрозово нахилився до нього. В очах спалахнув ледь стримуваний гнів. Губи стиснулися в тонку сувору лінію.

— Не тіштеся ілюзіями щодо моїх манер. Я не завжди був екстравагантним письменником, лауреатом Гонкурівської премії, *enfant terrible* серед французьких лівих. Я солдат, який воював в Іспанії, відстоюючи свої ідеї. І моя війна триває досі. Наша розмова — частина цієї боротьби. Так само, як і те, що я збираюсь зробити з вами... Розумієте, до чого я веду?

— Розумію.

— Я відчуваю, що ви професіонал. Такі люди не схильні до імпровізацій. Ось чому я сподіваюсь, що ви все усвідомлюєте. Ми проведемо разом довгу ніч. І для вас вона буде особливо довгою... Облишмо прелюдії. Не варто перевтомлювати один одного зайвими зусиллями.

Баярд елегантно підвівся, тримаючи одну руку в кишені. Він майже торкався головою стелі.

— Мені треба знати, хто організував полювання на мене. Вам ясно? Лише так я зможу уникнути основного удару. Визначити свої шанси на виживання.

Фалько збагнув, що ворог захопив першу лінію захисту. Час працював проти нього, тож він вирішив відступити за другу лінію.

— Шансів мало,— зауважив він.— На мій погляд.

Баярд зацікавлено вигнув брови.

— Ну-ну! Отже, ви знаєте більше, ніж стверджували.

— Не набагато більше. Просто я вмію складати головоломки.

— І ви розкажете мені про цю мозаїку?

Фалько швидко розкинув мізками. Необхідно щось запропонувати, а щось приберегти для третьої лінії. Проте йому не спало на думку нічого переконливого. Здавалося, Баярд інтуїтивно здогадався про його наміри. Він зиркнув на своїх напарників, а потім знову перевів погляд на Фалько.

— Знаєте, чому ми не зв'язали вам руки? Вецані — чудовий стрілець. Настільки професійний, що йому неважко тримати вас під контролем. А ще в глибині душі ми бажаємо, аби ви дали нам привід вистрілити вам у руку чи в ногу. Але ви обережна людина.

— Я не даватиму вам ніяких приводів. І я готовий розповісти все, що знаю про цю плутанину.

— Ви називаєте це плутаниною?

— Звичайно.

— І ви передасте мені той мінімум інформації, яким володієте?

— Саме так.

— Наприклад?

— Усе організував Хупсі Кюссен.

Баярд знову вигнув брови.

— Кажете, винен Хупсі.

— Так.

— І на кого ж він працює?

— Не знаю. Але він робить це за гроші.

Баярд повільно, задумливо кивнув, наче розглядав такий варіант. Потім глянув на Петіт П'єра, і водій, який стояв, обпершись об переділку, витягнув із кишені кліщі й великий моток мотузки.

— А зараз ми таки зв'яжемо вас,— холодно мовив Баярд.— І заклеїмо вам рота. Не тому, що вас можуть почути (цього не станеться), а задля мого власного комфорту. Не дуже приємно слухати крики в такому маленькому, ізольованому місці.

Петіт П'єр неквапливо підійшов. Байдушкий вираз очей, м'язисте тіло, брутальні манери чітко давали зрозуміти, яка доля очікує на Фалько. Час вичерпувався, і противник майже дістався другої лінії.

— Мені цікаво подивитися, як довго ви витримаєте,— зазначив Баярд.— Мій новий експеримент. Я вперше побачу, як це відбувається. Зізнаюсь, такі методи завжди суперечили моїм принципам, але цього разу моя совість спокійна, адже йдеться про надзвичайні обставини.

Петіт П'єр усівся перед Фалько й заходився розмотувати мотузку. Той помітив, що кліщі залишилися на столі, але вони лежали надто далеко. Немає жодного шансу схопити їх — Вецані відразу вистрелить.

— Натомість Петіт П'єр робитиме це не вперше,— додав Баярд.— Ви ж розумієте, чи не так?

Третя лінія захисту, вирішив Фалько. І остання. Якщо стратегія провалиться, вихід один — кинутися за кліщами чи пляшкою, ризикуючи життям. Або пан, або пропав.

— Я комуніст,— заявив він.

Баярд мовчав секунд п'ять, здивовано витріщаючись на нього.

— Не вірю.

— Управління спецоперацій,— вперто наполягав Фалько.— Якщо зі мною щось трапиться, ви всі приречені.

Зосередившись на своїй справі, Петіт П'єр не слухав його. Він збирався зв'язати йому руки за спиною, але Баярд жестом зупинив його.

— Боюсь, що я все одно приречений.— Він похмуро вдивлявся в обличчя Фалько.— Хто затіяв цю гру?

— Ви маєте ворогів тут, у Франції. Комінтерн вважає вас ненадійним і занадто впливовим. Ви поза контролем, не дотримуєтесь дисципліни, ведете вашу власну кампанію. Ось чому вони шукають приводи дискредитувати вас.

— Планують знищити мене?

— Ні. Основна мета — позбавити вас політичного впливу. Зіпсувати авторитет. Підрізати крила герою іспанської війни. На їхню думку, ви дуже хизуєтесь своїми подвигами.

Баярд трохи поміркував.

— Це абсурдно.

— Можливо. Але такою є реальність.

— Я не маю членського квитка, проте вони знають, що я відданий партії.

Фалько удав, ніби вагається і не хоче вимовляти ім'я.

— Тухачевський,— нарешті оголосив він.

— Генерал?

— Атож.

— До чого тут він?

— Його судять в Москві з іншими профашистськими змовниками.

— Я в курсі... Безпідставні звинувачення, поза всяким сумнівом.
Я добре знаю генерала.

— У тому-то й річ. Ви добре його знаєте.

Світло гасниці раптом надало маслянистого блиску похмурому
обличчю Баярда.

— Оце так дурня! Яким чином це пов'язують зі мною?

— Ви друзі. І він запрошував вас до своєї дачі на Чорноморському
узбережжі.

— І що з того?

— НКВС вважає вас союзниками. Вони здійснюють чистки через те,
що все комуністичне оточення отруєне зрадниками, які працюють на
західні країни.

— Це брехня.

— Хіба я сперечаюсь?

Стривожений Баярд пройшовся каютою. Потім зупинився біля Вецані
з револьвером, дістав пачку сигарет і сунув одну до рота.

— Навіть якби це була правда (що неможливо), я не настільки
близький друг Тухачевського... Навіщо витратити стільки часу та
грошей, аби вивести мене з гри?

— Не знаю. Я виконував конкретні накази — дискредитувати вас.

Баярд чиркнув сірником, запалив сигарету і зробив три затяжки, перш
ніж повести далі:

— Хто злив пресі фальшиві документи?

— Цього я теж не знаю. Гадаю, Московський центр. Або Комінтерн.

— Як щодо нацистів? Чи іспанських фашистів?

— Нічого про них не чув.

Затиснувши сигарету між зубами й зануривши руки в кишені, Баярд примружив очі й зміряв Фалько пильним поглядом. Потім хитнув головою.

— Непогана спроба,— сказав він.— Я майже засумнівався... Але не вийшло. Почнемо заново.

Він підкликав Петіт П'єра владним жестом. Охоронець рушив до Фалько, витягнувши руки з мотузкою. Тієї миті почулося віддалене торохтіння іншого поїзда, що перетинав міст, і майже відразу ззовні долинув якийсь тріск, схожий на кроки вздовж трапу. Троє чоловіків позирнули у бік бортового щита, і Вецані схопив револьвер.

— Там хтось є,— мовив Баярд.

Дуже часто вирішальні події відбуваються за кілька секунд. Завдяки своїй вдачі й особливостям професії Фалько вмів розпізнавати чи інтуїтивно відчувати їх. Ось чому він перейшов до дій. Жодних попередніх розрахунків чи міркувань. Майже годину він чекав слушної нагоди.

Не мало значення, чи вдерся хтось на баржу, як сказав Баярд. Його цікавила сприятлива ситуація — троє чоловіків, зокрема озброєний тип, на хвильку відволіклися. Фалько отримав кілька безцінних секунд і негайно скористався цим шансом. Машиналино виконав низку необхідних дій. Точно вивірені рухи. Рутинна виживання.

По-перше, дотягнутися до пляшки. Від самого початку він прорахував відстань до своєї правої руки, тож схопив її за горлечко, щойно підскочив зі стільця.

По-друге, відштовхнути Баярда й зосередитися на Вецані. Звісно, не тільки на Вецані, а й на його пістолеті. Міцно стиснувши пляшку, він підступив на два кроки ближче, але помітив, що не встигне, бо

корсиканець рвонувся до револьвера. Тоді Фалько швидко подолав останні метри й жбурнув пляшку йому в обличчя. І навіть не перевірів, чи влучив у ціль. Коли скло розбилося об чоло Вецані, змусивши його заревіти від болю, він метнувся до пістолета, що лежав на підлозі, й відкинув його під стіл ударом ноги.

Першим атакував Петіт П'єр. Схиливши голову, охоронець насувався на нього кремезним торсом. Однак Фалько неодноразово опинявся у подібних ситуаціях і не злякався, тим паче, що вузька каюта не дозволяла противнику розбігтися. Відтак він зупинив його, стукнувши ліктем у перенісся, а потім щосили вгатив кулаком йому в скроню. Удар вийшов таким потужним, що у Фалько затріщали фаланги, а очманілий француз вирячив очі, упав навколішки й замахав руками, шукаючи якусь опору. Фалько не заважав йому, оскільки Петіт П'єр уже не становив загрози, і його увага сфокусувалася на Баярді. Останній стояв рачки й намацував пістолет під столом. Точніше, він щойно його знайшов.

Достатньо для однієї ночі, сказав собі Фалько. Двоє з трьох — непогана цифра. Відтак він помчав сходами до бортового щита, відчинив його ударом ноги й вискочив на палубу, готуючись зійти на причал і безслідно зникнути в темряві.

Йому майже вдалося здійснити цей план, але якась тінь перегородила шлях, а другий силует миттєво підкрався ззаду.

Хтось стукнув його по потилиці. Спершу він побачив крихітні цяточки, що яскраво спалахнули перед очима. А потім нічого. Порожнеча.

Сподіваюсь, вони не кинуть мене у воду, подумав Фалько.

Він знепритомнів і полетів у бездонний чорний колодязь.

17. РОЗМОВА

Щойно Фалько розплющив очі, він побачив, що його перенесли до каюти, а поряд із ним сидить незнайомий чоловік, чиє обличчя наполовину освітлене маслянистим сяйвом гасниці. Живі чорні очі уважно вивчали його, коли він виринув із темряви й розгублено закліпав повіками. Фалько лежав горілиць на підлозі. Біль пронизував потилицю аж до плечей, м'язи шиї заніміли, а стукіт крові в правій скроні викликав жахливі відчуття, немовби відлунюючи у найбільш віддалених куточках мозку. Потягнувшись неслухняною рукою до голови, він уперше поворухнувся і застогнав. Його нудило.

— Ви довго були непритомні,— мовив незнайомиць іспанською з ледь помітним іноземним акцентом.— Сильний удар.

Він сидів на стільці і курил сигарету. Фалько придивився до нього. Вуса, гострий ніс, великі залисини на лобі, поріділе волосся. Середнього віку. Одягнений у двобортний костюм із краваткою. Маленький і міцний на вигляд.

— Як почуваетесь?

Не відповівши, Фалько торкнувся пульсуючої скроні. Потім спробував підвестися, але рухатися було надто боляче. Він знову застогнав і обперся головою об дощату підлогу.

— Мабуть, вам треба ще трохи полежати,— сказав чоловік.

Незважаючи на нього, Фалько зробив другу спробу випростатися. Цього разу незнайомиць схилився над ним, допомагаючи підвестися і влаштуватися на стільці біля столу. Його одяг був просякнутий запахом нафталіну та тютюнового диму.

— Мені потрібно щось від головного болю,— мовив Фалько, обмацуючи кишені.

Поступово він приходив до тями. Насилу рухаючись, вийняв слоїк з аспірином, узяв дві пігулки й роззирнувся довкола, шукаючи якийсь напій, але на столі не було нічого, крім двох склянок. На підлозі, поряд із сходами, що вели на палубу, він побачив залишки розбитої пляшки. Хтось прибрав уламки й склав у кутку.

— Зачекайте,— сказав чоловік.

Він рушив до шафи. Знайшов карафку, відкоркував її і принюхався. Потім повернувся до столу, наповнив одну зі склянок і передав Фалько.

— Біле вино,— сказав він.— Підійде.

Фалько зробив великий ковток, запив дві пігулки й глибоко вдихнув повітря. Чоловік знову усівся напроти.

— Де Баярд? — спитав Фалько.

— Пішов.

— А інші двоє?

— Теж.

— Куди?

Чоловік дістав кисет із скрученими сигаретами, витягнув одну і підкурив її недопалком попередньої. Кинув недопалок у другу склянку.

— Вас це не стосується.

Він поклав кисет на стіл між ними, ніби запрошуючи Фалько взяти сигарету.

— Вони зникли з вашого життя,— додав він.— І вже ніколи не з'являться.

Фалько дивився на нього, ігноруючи кисет.

— Що ви тут робите?

— Вирішую проблеми.— Незнайомець легенько здвигнув плечима.— Мені доручають подібні справи.

— Хто ви?

Відповіді не було. Спираючись ліктем на стіл, чоловік мовчки кутив, не відриваючи від нього погляду. Потім він знову знизав плечима.

— Мені хотілося б з'ясувати, яку саме роль ви зіграли в цій історії. Я можу уявити лише частину.

Фалько навіть оком не зморгнув. Залишався незворушним.

— Не знаю, що за історію ви маєте на увазі.

Випустивши хмаринку диму, незнайомець уперше усміхнувся. Приємна, ввічлива усмішка.

— Сподіваюсь, ви не переконуватимете мене, що вели дружню бесіду з Лео Баярдом,— зазначив він.— Коли ми прийшли, усе виглядало інакше.

Він не уточнював, на кого посилався, вживши множину. Вони були самі в каюті, тож Фалько припустив, що його союзники залишилися на палубі або на причалі. Удар у потилицю завдав хтось досвідчений. Цей тип, безперечно, був професіоналом, але навряд чи він спеціалізувався на бійках. Принаймні так здавалося. Було б дуже дивно, якби він діяв сам.

— Цікава історія вийшла з Баярдом,— повів далі чоловік.— Хто б міг подумати. Поважна людина, видатний письменник, герой іспанської війни. А виявилось, що він був у змові з фашистами. Найманий агент. Несподівано.

Співрозмовник задумливо дивився на вогник сигарети. Потім струсив попел у склянку.

— Життя дивує нас різними сюрпризами,— додав він.— Ви згодні?

Фалько кивнув. Головний біль почав відступати.

— Згоден.

— Зізнаюсь, що спершу я сумнівався... Але деякі мої знайомі і навіть начальники анітрохи не сумнівалися. Баярд зрадив своїх, стверджували вони. Їм надали переконливі докази, і вони повірили. Що ж до мене, я не повірив, якщо чесно.

Він трохи помовчав, буравлячи його ще більш пильним поглядом. Фалько зрозумів, що ці очі можуть бути надзвичайно жорстокими.

— І досі не вірю,— підсумував чоловік.

Фалько поступово розставляв крапки над «і». Елементи головоломки повільно склалися в одне ціле. Проблема полягала в тому, що це місце аж ніяк не було безпечним для нього.

— Однак я отримав накази,— розповідав незнайомець.— І мусив узятися до цієї справи. Як бачите, узявся.

Ще один поїзд проїхав віадуком. Почулося далеке торохтіння. Чоловік на мить відволікся і прислухався, посмоктуючи сигарету, після чого перевів очі на Фалько.

— Ваша присутність підтвердила мої здогадки. За чверть години, поки ви були непритомні, я встиг подивитися на вас і поміркувати. Ці роздуми виявилися корисними.

— Що сталося з Баярдом? — різко спитав Фалько.

— Я вже сказав вам, що він пішов.— Чоловік напрочуд повільно струсив попіл у келих.— Боюсь, що він загубився в бурхливому океані життя.

Він стукнув пальцем по кисету, запрошуючи Фалько приєднатися, але той втомлено відмахнувся. У голові не настільки прояснилося, щоб

курити. Незнайомець якусь хвилю погрався з кисетом і зрештою сховав.

— Сумніваюсь, що хтось дізнається про його долю,— провадив далі він.— Баярд зник. Принаймні фізично. Люди вважатимуть, що він міг дезертирувати до нацистської Німеччини або фашистської Іспанії, з якою був у таємній змові. А може, подався до Італії, Швейцарії чи Південної Америки, аби насолодитися своїм багатством, заробленим завдяки подвійній грі. Або його відвезли до Радянського Союзу з метою помсти. Хтозна! — Промайнула знайома ввічлива усмішка.— Було б цікаво дізнатися вашу думку.

— Стосовно чого?

— Стосовно перебування Баярда в Радянському Союзі.

— Навряд чи він заїде так далеко.

Той завмер на кілька секунд, уважно роздивляючись його. В очах знову спалахнула цікавість.

— Мене не обдурили,— нарешті мовив він.— Ви прониклива людина. — Гіпнотичний погляд був прикутий до нього.— Хай це залишиться між нами, але я теж маю сумніви, що він комусь там потрібен. Уявляєте допит у Луб'янці чи судовий процес у Москві? Якби щось зіпсувало офіційну версію, це викликало би певне збентеження. На жаль, нинішні чорно-білі часи не передбачають відтінків.

Фалько починав розуміти, про що йдеться.

— Гадаю, Баярд уже мертвий,— припустив він.

— Хіба не все одно? Ви знаєте все, що потрібно знати. Ваша місія виконана. Невдовзі всі інформаційні агенції писатимуть про Баярда. Його ім'я з'явиться на перших шпальтах газет.— Він скривив губи в саркастичній гримасі.— Ви ж цього добивалися, чи не так? Подробиці — незалежно від того, що є правдою, а що брехнею — нікого не цікавлять.

Він докурив сигарету, що мало не обпекла йому нігті. Зробив останню зтяжку і жбурнув недопалок у склянку, де лежав ще один.

— Як почуваетесь?

В інтонації не було іронії. Фалько кивнув.

— Краще,— відказав він.— І я запитую себе, чому я досі живий.

— Так.— Його відповідь навела співрозмовника на роздуми.— Логічне питання. На вашому місці я вчинив би так само.

Він підвівся. Фалько пересвідчився, що чоловік був широкоплечим, але низеньким. Двобортний піджак здавався затісним. Зброї не було видно.

— Маєте поганий вигляд. Вам треба подихати свіжим повітрям.— Він накинув шкіряне пальто й вказав на трап.— Може, прогуляємось, сеньйоре...

Затнувшись, він не завершив фразу. Фалько теж підвівся, рухаючись обережно, аби перевірити, чи тримають його ноги. Навіть у такій позі він був сантиметрів на двадцять вищим, проте незнайомець не надто цим переймався.

— Як краще звертатися до вас? Сеньйор Гасан? Сеньйор Фалько?

— Як бажаєте.

— Тоді Фалько. Саме це ім'я згадується в документах. Якщо хочете, можете звати мене...

— Пабло,— перебив його Фалько.— Гадаю, я можу звати вас Пабло.

Сена тихо текла вниз. Здавалося, під причалом зяяло чорне провалля. Булижники змокли від нічної роси. Двоє чоловіків крокували в темряві під густою тінню дерев. Єдиним джерелом світла був ліхтар, що осяював арку мосту.

— Важкі часи,— підсумував Коваленко.

Фалько досі осмислював той факт, що його супутник виявився очільником радянських спецслужб в Іспанії. Ще більше його дивувало, що сам він живий, хоча мав би бути бездиханним тілом, унесеним річкою.

— Важкі часи. Складні,— наполегливо повторив росіянин.

Він розмовляв тим самим спокійним, люб'язним тоном, як і тоді, коли вони зійшли з баржі і рушили темним причалом. Він почав із банальних коментарів про ситуацію в Іспанії, атмосферу в тилу, політичні суперечки у Валенсії, республіканський безлад, що загрожував військовим успіхам. Фалько не почув нічого нового, тож терпляче чекав, коли той порушить інші теми.

— Ви запитуєте себе, чому вас не вбили.

Фалько озирнувся на охоронців, які здалеку стежили за ними — два мовчазні безликі силуети трималися на достатній відстані, аби не чути їхню розмову. Поза всяким сумнівом, комусь із них він завдячував болем у потилиці, і це зовсім його не дивувало. Коваленка супроводжували обрані люди незалежно від того, ким вони були — росіянами чи іспанцями. Елітні червоні агенти, досвідчені й добре натреновані.

— Це одне з багатьох питань, що цікавить мене,— визнав він.

— На деякі питання можна знайти відповідь, а на деякі — ні. Розумієте?

— Так.

Вони мовчки зробили кілька кроків, майже торкаючись один одного плечима.

— Мені розповідали про вас.— Росіянин зробив коротку паузу і поспішив уточнити.— Не має значення, хто саме. Принаймні поки

що.

Вони опинилися під щільними кронами дерев, але Фалько відчував, що Коваленко дивиться на нього.

— Ваш шлях неодноразово перетинався зі шляхом моїх людей,— додав той.— Я багато знаю про вас. Про ваші вчинки, вашу вдачу, ваших начальників... Чи правда, що вашого шефа називають Кабаном?

Фалько не відповів. Вони вийшли на тьмяно освітлену ділянку і наближалися до тунелю під залізничним мостом. Він з огидою глянув на темну арку, після чого крадькома покосився на охоронців, підраховуючи відстань і шанси втекти.

— Якщо не помиляюсь, ви об'єднуєте спецслужби, і це розумне рішення,— провадив далі росіянин.— Дай боже, щоб у нас вчинили так само. Ви навіть не уявляєте, як нам важко, скільки конфліктів точиться через ненависть між різними підрозділами. Якби республіканці спрямували на війну ту енергію, яку вони витрачають на самознищення, із фашистами вже давно було би покінчено. Ви так не думаєте?

— Цілком можливо.

Вони впритул підійшли до тунелю. Фалько знову покосився назад. Два чорні силуети були доволі далеко, а Коваленко не здавався йому нездоланною перешкодою. Швидке рішення проблеми — стрибок у річку, тим паче що його новий годинник на лівому зап'ястку був водостійким. Але йому не хотілося купатися вдруге. Ще й глупої ночі.

— Гадаю, ви та ваші керівники в курсі того, що відбувається в Москві,— сказав Коваленко.— Судові процеси над зрадниками й таке інше.

— Щось чув.

Росіянин підкреслив, що Радянський Союз теж переживає непрості часи. Сталися суттєві зміни, внаслідок яких майже неможливо відрізнити друзів від ворогів. Кожен день приносив нові сюрпризи:

диверсанти, які зізнавалися у своїх злочинах, агенти під прикриттям, вороги народу та інші подібні випадки. Багатьох агентів викликали до Москви. Іноді вони не поверталися — зникали у в'язницях і трудових таборах.

— Я знаю, що особливої таємниці тут немає,— підсумував він.— Такі історії відбуваються з нашими людьми по всій Європі. Мені навіть не розповідають, що з ними зробили, хоча я можу це уявити.

Тепер Фалько слухав його з більшою цікавістю. Він припинив сушити голову над тим, уб'ють його чи ні, і приділяв більше уваги реплікам супутника. Недоречні зізнання, вирішив він. Дуже дивно, що очільник радянської розвідки в Іспанії розкриває душу ворожому агенту.

— Такі люди, як ми,— розмірковував Коваленко,— кожен на своєму відповідному рівні, постійно тримаються насторожі. Ми маємо стежити за нашими словами та жестами. Завжди знайдеться людина, яка передасть до Москви своє особисте тлумачення наших розмов. Анекдот про Сталіна може спричинити депортацію всієї родини до Сибіру.

— Я гадав, що ваша посада захищає вас від переслідувань.

— Справді? — Коваленко видав тихий смішок. Далеке блимання ліхтаря ледь-ледь осяювало його обличчя.— Приміром, ваш шеф... Хіба він може жартувати про генерала Франко?

— Він не спеціалізується на анекдотах.

— Я загартований борець. Багато знаю про зовнішні та внутрішні війни. Я проводив різні операції, вербував і тренував агентів, переслідував людей, засуджених на смерть. Мене нагородили орденом Леніна, орденом Червоного Прапора й Червоної Зірки. Я працював на ДПУ не менш сумлінно, ніж тепер працюю на НКВС. Вжив у ситуаціях, що занастали моїх союзників. Хочете дізнатися дещо цікаве?

Вони зупинилися прямісінько перед тунелем. Боковим зором Фалько помітив, що два силуети, які супроводжували їх, теж зупинилися.

— Наскільки мені відомо,— додав росіянин,— усі мої начальники, яким я служив відтоді, як приєднався до Червоної Армії в 1917, зникли після кількох чисток. Їх звинуватили в різних нісенітницях, але вони не врятувалися... Як каже товариш Сталін: там, де є людина, може бути злочин.

Єва Неретва, стривожено подумав Фалько. Цей тип кружляє довкола, натякає на неї, але чомусь не наближається. Він знову глянув у бік тунелю і чорного річища річки. Намагаючись визначити, де йому розставляють пастку.

— Військові високопосадовці, герої революції і громадянської війни, ветерани партії. Хто б міг подумати, що вони стоятимуть перед суддями й оголосять себе ворогами народу, іноземними шпигунами... Я один із небагатьох «старих» комуністів, хто залишився вільним і живим.

Фалько уважно прислухався до кожного слова, кожного натяку. Він був напруженим і дещо збентеженим. Спокійна, приязна інтонація не збивала його з пантелику, він не забував, що цей чоловік — темний силует, який невимушено крокував поряд,— керував потужною організацією політичних агентів і вбивць. І двоє із цих головорізів були зовсім близько, за десяток кроків від нього.

— Кілька днів тому я отримав два накази з Москви. Перший — фізично ліквідувати Лео Баярда. Мої начальники вважали його винним, бо мали «неспростовні докази»: троцькізм, співпраця із західними державами, рахунки в Швейцарії та інші відомі вам деталі.

— Чому ви так вирішили? Звідки мені відомі деталі?

І знову пролунав тихий смішок. Судячи з блиску очей, Коваленко пильно дивився на нього.

— Ви недооцінюєте мій розум. До того ж ми маємо обмаль часу. Повторюю: майже одночасно мені дали два накази. Перший — вирішити проблему Баярда. Другий — поїхати до Москви. Останнє викликає підозри. У контексті всього сказаного подібна вимога

насторожить радянського громадянина. Незалежно від посади й авторитету.

— Сумніваюсь, що ви...

— Залиште сумніви мені. Просто слухайте.— Хоча він говорив пошепки, інтонація стала різкою.— Ми гуляємо не для того, щоб ви поділилися своїми думками. Як кажуть іспанці, срати я хотів на них. Ви маєте слухати мене. Розумієте?

— Розумію.

— Чудово. Ось ці слова «Повертайся додому, товаришу, нам треба поговорити» (приблизно таку інструкцію мені надіслали) аж ніяк не могли зробити мене найщасливішим чоловіком у світі. Я надто досвідчений, аби клюнути на таку приманку... Можливо, вони справді хочуть поговорити, але не менш імовірно, що мене збираються занести до списку тих, хто зізнався у будь-якому злочині заради порятунку сім'ї або швидкої смерті.

Якусь мить Коваленко мовчав. Точніше, то була довга, умисно витримана пауза. Майже театральна.

— Ви маєте родину? — нарешті спитав він.

— Не пригадую.

— А я маю дочку.

— Отакої! — Заінтригований, Фалько із цікавістю глипнув на росіянина.— Я не знав.

— Відтепер знаєте. Вона моя єдина дитина. Хворіє на сухоти й лікується у швейцарському санаторії. Її мати померла. Про неї дбає моя сестра.

— Розумію.

— Після тривалих роздумів я розробив план. Вирішити проблему Баярда, але не тому, що мені хочеться виконати волю керівництва.

— Ось цього я не розумію.

— Ще секунда, і ви здогадаєтесь. Мені здається, що докази його провини — фальшивка. Ви розіграли виставу за допомогою нацистів та інших спецслужб.

— Чому ж тоді ви пішли проти Баярда? Ви ж це зробили, чи не так?

Зависла пауза. Мабуть, Коваленко намагався розвіяти останні сумніви. На якусь частку секунди, вперше за всю розмову, він здавався нерішучим.

— З одного боку,— нарешті мовив він,— я виграю час і вдовольняю бажання моїх московських начальників. З іншого боку, пропоную дещо цінне третім особам. Добровільно роблю їм подарунок.

— Кому?

— Вам... Вашим керівникам.

Гуркітливий поїзд проїхав мостом. Фалько зачекав, доки шум стихне. Він був ошелешений.

— Ви хочете переметнутися?

Далекі відблиски осяйнули обличчя росіянина, коли він озирнувся і глянув на охоронців, що трималися на певній відстані. Потім знову стишив голос.

— Мені більше по душі слово «дезертирувати»... Але ви маєте рацію, хоча й виразили ідею надто просто. Я хочу саме цього.

— Чому ви обрали нас?

— Нацистам я не довіряю — вони здатні видати мене Радянському Союзу в обмін на будь-яку послугу. Італійці мені не подобаються.

В Англії надто сиро — легені моєї дочки не витримають такого клімату. До того ж лікування у швейцарському санаторії коштує дуже дорого.

Фалько доклав неабияких зусиль, аби перетравити цю інформацію, проаналізувати, наскільки вона відповідає дійсності. Коваленко, який розкрив найважливішу таємницю, зі свого боку виявляв готовність допомогти. Полегшити йому завдання.

— Іспанія — ідеальний варіант для мене, — зазначив він. — Звісно, я маю на увазі франкістські зони. Як я вже казав, Республіка програє війну. Я певен, що вона проіснує щонайбільше рік. Може, два. Я провів там десять місяців і знаю, про що говорю.

— Дивно це чути. Я гадав, що ви більше вірите в їхню перемогу — побудову комуністичної пролетарської Іспанії.

Росіянин клацнув язиком із певним осудом.

— Ваші співвітчизники надто повільно вчаться. Насправді вони не сприймають ані фашизм, ані комунізм. Я бачив більше опортуністів, ніж людей з чіткою позицією... Їм імпонує лише анархізм, що робить їх непередбачуваними й небезпечними. Навіть найбільш дисципліновані не знають, що таке дисципліна. Це не заважає їм гідно помирати, адже вони — чудові бійці. На превеликий жаль, вони завжди залишаться іспанцями.

Після цієї промови він розвернувся до своїх людей і щось наказав їм російською. Різкий імператив людини, звиклої до того, що їй негайно підкоряються. Потім він стиснув лікоть Фалько й повів його через тунель. Нічого не було чути, крім відлуння кроків. Коваленко мовчав, аж доки не дістався іншої сторони й не переконався, що вони відірвалися від охоронців.

— Я хочу, щоб ви про все подбали, — мовив він. — Захистили мене й мою дочку. Уявіть, скільки цікавого про Республіку я можу розповісти вам в обмін на цю послугу. Повідомити всю цінну інформацію: списки агентів, структура спецслужб, різні інтриги,

іноземні добровольці, озброєння, відносини між комуністами, соціалістами й анархістами... Розумієте, що я пропоную?

Фалько анітрохи не сумнівався.

— Розумію,— визнав він.— Щире золото.

— Саме так.

— Чого ще ви бажаєте?

На цьому боці тунелю було трохи більше світла. Два ліхтарі з найближчої вулиці й жовті поблиски на мокрих буличниках. Лице росіянина проступило чіткіше — загострений ніс, майже лиса голова, темні вуса, що позбавляли його індивідуальності замість того, щоб зробити більш цікавим. Він нагадував одного з тих службовців, що сидять за віконцем банку чи будь-якої контори. Такі обличчя миттєво забуваються.

— Коли я вдовольню цікавість фашистських спецслужб, планую поїхати до Південної Америки чи США. Звісно, зі своєю дочкою.

— Не знаю, чи заплатять вам великі гроші, попри вашу готовність співпрацювати. Мої союзники доволі жадібні.

— Мені байдуже. Я завбачлива людина, тож заощадив дещо на чорний день. Насамперед мене цікавить захист і допомога попервах.

— Гадаю, гарантія безпеки теж потрібна.

— Само собою. Мені доведеться ховатися від радянських агентів, які переслідуватимуть мене. Не хочу остерігатися ще й нацистів із фашистами. Було б непогано обмежитися одним ворогом.

Коваленко трохи помовчав, задумливо дивлячись у бік тунелю.

— Потім я розберусь сам,— повільно мовив він.— Може, одного дня напишу мемуари. Хтозна.

— Рано чи пізно вас знайдуть.

— Можливо, але я подумав про запобіжні заходи. Якщо товариш Сталін дасть мені відносний спокій, я не розголошуватиму деякі секрети, пов'язані з ним та його соратниками,— грішки юності і таке інше.

Фалько байдужо махнув рукою.

— Мабуть, ви знаєте, що треба робити.

— Так, я знаю. Запевняю вас. Ось і відповідь на ваше перше запитання. Саме із цієї причини ви залишилися живим і не склали компанію Баярду. Ви маєте терміново переказати вашому шефу все, що я розповів. Тільки йому. Запам'ятайте: інформація призначена виключно для Кабана.— Інтонація знову стала різкою.— А він передасть її генералу Франко. Без посередників.

Коваленко дістав із кишені візитівку і сунув її в руку Фалько.

— Достатньо одного дзвінка на цей паризький номер. Вам повідомлять інструкції,— додав він.— Ви маєте сорок вісім годин.

— Певен, що вони погодяться.

Коваленко дістав кисет і витягнув сигарету.

— О так,— байдужо констатував він.— Звісно, погодяться.

Він запалив сірник і прикрив вогник долонями. Спалах осяйнув його виснажене обличчя, живі чорні очі, що пильно стежили за Фалько.

— Ще одне запитання,— мовив той.— Чому я? Чому ви обрали мене посередником?

Коваленко загасив сірник швидким порухом руки.

— Як ваша голова?

— Біль минувся.

— Ви легко одягнені. Вам не холодно?

— Терпіти можна.

Співрозмовник кивнув у бік дерев'яної лавки на набережній.

— Радий це чути. Ваше останнє запитання дуже доречне. Ми ще не закінчили розмову.

Вони не сіли на лавку через те, що там було мокро. Залишилися стояти перед широкою темною смугою Сени, де відображалися вогні протилежного берега й блимання фар автомобілів, що їхали Версальським шосе.

— Я багато чого знаю про вас,— сказав Коваленко.— Мабуть, ви один із фашистських агентів, якого я знаю найкраще.

Він спостерігав за Фалько, поки той відкривав портсигар і запалював сигарету.

— Гадаю, ви здогадуєтесь, хто мій інформатор,— зауважив росіянин.

Фалько не відповів. Секунд тридцять мовчки курил.

— Вона повернулася до Москви? — нарешті спитав він, відвернувшись від співрозмовника.

— Так. Вона виконала накази, що їх ми обоє отримали тоді. І поїхала звітувати про зірвану операцію в Танжері.

— Це було необхідно?

— Не знаю. Але це було неминуче.

Вони ще трохи помовчали, дивлячись на річку і вогні на протилежному березі.

— Я був у Марселі. Чекав її,— раптом сказав Коваленко.— Ми зустрілися там. Розмовляли цілу добу. Допит.

— Допит,— задумливо повторив Фалько, розмірковуючи над значенням слова.

— Не треба хибних тлумачень. Спокійна розмова. Жодних погроз. Коли ми закінчили, я дав їй інструкції. Вирушити до Москви. І вона не сперечалася.— Він витримав паузу і підніс до губ мерехтливу сигарету.
— Ви ж знаєте, якою вона була.

— Була чи залишається?

Попри темряву, Фалько помітив, що росіянин знизав плечима.

— Я сказав їй, що вона повинна звітувати особисто. Такі правила. Вона навіть оком не зморгнула. Ви знаєте її і розумієте, що я маю на увазі. Вислухала й кивнула на знак згоди. Холодна, дисциплінована людина.

— Ви попередили її про ризик?

— Не було потреби. Їй добре відомо, чим небезпечна така поїздка. Ніхто її не дурих, і вона себе не дурила. Ніколи.

— Це правда.

— Я залишив її без нагляду на цілий день. Домовлявся про її повернення до Радянського Союзу. Вона була моєю найкращою агенткою, і я вважав, що маю подбати про неї. Не сприймайте це як ознаку слабкості.

Остання фраза змусила Фалько посміхнутися. Посмішка радше нагадувала гримасу.

— Я б ніколи не подумав таке.

— Вона на це заслуговувала, розумієте?

— Чудово розумію.

— Я дав їй двадцять чотири години, і вона не скористалася цим шансом, аби втекти. Прийшла спокійна й незворушна. Жодних скарг чи протестів. Сіла на пароплав «Жданов», що повіз її до Баку. Ось так ми попрощалися.

— Ви бачили її потім?

— Ні.

— Що відомо про її долю?

— Нічого,— після короткої мовчанки мовив Коваленко.— Московський центр підтвердив її прибуття. От і все.

— Вона жива?

— Гадки не маю. Кажу правду.

— Ви не цікавилися, що з нею сталося?

— Якби щось пішло не так, це не покращило би її становище, але погіршило би моє. Розумніше триматися на відстані.

— Ясно.

— Звичайна обережність.

— Розумію.

— Так. Я певен, що ви розумієте.

Зелений вогник баржі піднімався річкою. Фиркнув двигун.

— У нашій роботі діє математичний закон,— трохи згодом сказав Коваленко.— Ті, хто мають патріотизм, віру і сміливість, завжди втрачають значно більше, ніж ті, хто позбавлений них.

Вони задивилися на чорний силует, що ковзав навпроти причалу, аж доки зелене блимання не змінилося білим світлом на кормі.

— Останнього дня вона розповіла мені про вас,— повів далі росіянин, коли баржа зникла за поворотом.— Деталі операції зі звільнення лідера Фаланги, подробиці танжерської історії... Вона завжди згадувала вас із дивною, майже надмірною холодністю. З повагою і професійною відстороненістю. Це спонукало мене спитати, чому вона вас не вбила.

— Якось спробувала.

— Так. Вона сказала.

Коваленко зробив останню затяжку і жбурнув недопалок у річку.

— Цікаво виходить із жінками, чи не так? До речі, вона не єдина героїня наших спільних історій.

Ці слова збентежили Фалько. Несподіваний поворот.

— Що ви маєте на увазі?

Вогні з протилежного берега додали блиску очам росіянина. Він глянув на нього й якусь хвилю помовчав, перш ніж відповісти.

— Вона сказала, що ви хороший агент. Але, на мою думку, трохи переоцінила ваші здібності. Ви ніколи не запитували себе, яку роль відіграла Едді Майо в операції «Баярд»?

— Не було підстав. Насправді...

— І Кабан нічого вам не казав?

— Геть нічого.— Він повагався і напружив пам'ять.— А що він мав казати?

— Ви знали, що британські спецслужби взяли участь у цій операції і підтвердили фальшиві звіти?

— Так, я знав дещо.

— Англіїці зі звичним для них цинізмом удають нейтралітет, але потайки ведуть свою власну гру. Гітлер здається їм зразковим лідером, що сприяє національному відродженню. Вони більше зацікавлені в кредитах, наданих Сіті, ніж у барабанах війни, тож симпатизують фашистам і допомагають їм, коли мають можливість або це вигідно.

— І що?

— Цього разу англійцям було вигідно.

Коваленко розвернувся і повільно попрямував до виходу з тунелю. Ошелешений Фалько відкинув свій недопалок і дивився йому вслід. Потім підхопився і рушив у тому ж напрямку. Коли він порівнявся з росіянином, той мовив:

— Едді Майо працює на МІ-6.

Фалько різко зупинився, ніби наткнувшись на невидиму перешкоду.

— Не вірю.

— Краще повірте.— Коваленко теж зупинився.— Вона вже працювала на них торік, коли поїхала до Іспанії робити репортажі про війну... Не знаю, чи були щирими її стосунки з Баярдом, але весь цей час вона передавала інформацію про нього британським спецслужбам, які, своєю чергою, ділилися нею з іспанцями та німцями.

Фалько стояв нерухомо. Останні елементи головоломки доповнили загальну картину, і він почувався цілковитим бовдуrom.

— Гадаю, вона завжди знала,— зазначив Коваленко,— або принаймні підозрювала, що ви — фашистський агент.

Фалько розмірковував над такою можливістю. Саме вона цікавила його найбільше.

— Це пояснює дещо,— дійшов висновку він.— Певну поведінку.— Чоловік відвів погляд від вологої землі й зиркнув на співрозмовника.— Ви справді вважаєте, що мої начальники все знали?

— Жодних сумнівів.

Вони увійшли до тунелю. І знову шум кроків луною прокотився у порожньому проході.

— Нам здається, що ми все знаємо про жінок, але це помилка,— сказав Коваленко.— Коли ми уважніше придивляємось до них, від побаченого холоде кров.

Нарешті Фалько насмілився спитати:

— Що буде з Едді після закінчення операції «Баярд»?

— Боюсь, що нічого. Її вже немає,— відказав він нейтральним, позбавленим емоцій тоном.

А потім мовчав, аж доки вони не вийшли з тунелю. Двоє охоронців терпляче чекали під тінню дерев, в одному з найтемніших місць. Там, де їх залишили.

— Я маю дбати про свою репутацію,— пояснив Коваленко.— Усі вважали, що дурять росіян. Розумієте? Точніше, мене. Ви, нацисти, британці... Я можу грати у свою гру, але мені не подобається, коли мене шиють у дурні. Справа честі.

Холодний тон не змінився. Жодних почуттів чи відтінків. Безлика об'єктивність. Фалько подумав, що така форма викладення робить зміст ще більш зловісним.

— Хтось мав заплатити,— спокійно провадив далі росіянин.— Або принаймні послужити доказом, що я не бив байдики. Проблема Баярда вирішена. Усі задоволені. Як я вже пояснив, ви потрібні мені живим. Я обрав вас моїм посланцем.

Він зупинився і перегородив йому шлях, ніби закликаючи його стояти на місці. Фалько повільно оглянув худий міцний силует, осяяний далекими вогнями. У напівтемряві його очі жорстоко блищали. Безжальний, смертоносний блиск.

— Повторюю: йдеться про репутацію спецслужб,— додав Коваленко.
— Питання авторитету. Я не мав вибору. Ви не підходили на роль цапа-відбувайла. Залишилася одна кандидатура — Едді Майо.

Вимовивши ці слова, він відійшов разом з охоронцями. Три тіні розчинилися в нічному мороці.

— Що сталося? — спитав Фалько у водія.

— Не знаю, мсьє. Проїзд заборонено.

Він заплатив шість франків — суму, що її показував таксиметр,— додав один на чай і виліз назовні. Фари автомобіля освітлювали низку інших машин, що стояли попереду і не рухалися. Залишивши позаду міст Сен-Мішель, Фалько пішов хідником, уздовж набережної, ліворуч від острова Сіте й темних веж Нотр-Даму. На протилежному боці двоє жандармів розвертали назад перехожих. За крихітним парком Вівіані скупчилися зіваци, а з вікон найближчих будинків висунулися люди. Знервований, він пришвидшив ходу.

— Тут не можна зупинятися,— повторював жандарм.

— А що таке?

— Проходьте... Прошу вас, проходьте вперед.

Він крокував, дивлячись праворуч. Навпроти будинку Едді Майо снували темні мундири й миготіли ліхтарі. Тоді він побачив розпростерте на асфальті тіло, прикрите ковдрою. Фалько хотів затриматися, але інший жандарм сердито штовхнув його.

— Що трапалося?

— Якась жінка вистригнула з четвертого поверху. Проходьте вперед.

Він рушив далі, протискаючись серед перехожих, які обговорювали трагедію. Потроху уповільнював кроки в унісон із серцебиттям. Відійшовши на певну відстань, зупинився біля зачиненої букіністичної крамниці, оберся об кам'яний парапет і задумливо позирнув на чорні води Сени. Йдеться про репутацію, сказав Коваленко. Звичайна справа честі.

Обмацуючи одяг у пошуках сигарети, Фалько скривив рота у втомленій гримасі, що виражала розчарування і жорстокість.

ЕШЛОГ

— Жахливо,— сказав адмірал.— Справжня потвора.

Вони з Фалько стояли в іспанському павільйоні Міжнародної виставки, відкритої два дні тому. Ліворуч від вікон, звідки проникало світло, під великими сталевими палями на стелі розкинулася «Герніка», що вражала різкими сіро-чорними лініями. Картина займала майже всю головну стіну.

— Таке міг би намалювати чотирирічний хлопчик.

— Деяким людям подобається,— зауважив Фалько.

Адмірал роззирнувся довкола. Обидва ока — здорове й штучне — люто впивалися у відвідувачів. Керівник НІОС визивно покусував вуса, ніби шукаючи когось, хто підтвердив би ці слова.

— Більшовицьке сміття,— відрізав він.— Ти й гадки не маєш, що таке мистецтво. Веласкес, Мурільйо, Гоя... Ось справжній живопис на відміну від... Це нагадує...

Він затнувся, підбираючи доречне визначення.

— Збочене мистецтво? — уїдливо підказав Фалько.

— Ні, чорт забирай! Так кажуть нацисти, не треба їх приплітати. Це просто грандіозний обман.

Фалько посміхнувся. Він уважно вивчав полотно, намагаючись знайти відмінності між цією версією і попередньою картиною, знищеною ним на вулиці Гранд-Огюстен. Але не бачив нічого нового, крім кількох товстих, квапливо нанесених штрихів. Вони були майже ідентичні. Безсумнівно, вирішальну роль відіграли знімки оригіналу, зроблені подругою Пікассо — Дорою Маар.

— Зрештою нам не вдалося завадити йому,— сказав він.

Адмірал навіть і не думав докоряти.

— Ти зробив усе, що в твоїх силах, і вийшло чудово. Червоні відкрили павільйон із великим запізненням і мало не збожеволіли, аби вчасно виставити «Герніку». Принаймні ми добряче потріпали їм нерви.

Вони трохи відійшли, наблизившись до столиків кафе-ресторану в сусідній залі. Адмірал відступив назад, щоб поглянути на картину здалеку, поверх людських голів. І ледь не налетів на металеве поруччя, що оточувало скульптуру у формі фонтану.

— «Ртутний фонтан». Колдер⁴⁶,— пробурмотів він, злобно дивлячись на скульптуру.— Ще один клоун... А його «фонтан» — така ж нісенітниця, що і «Жнець» Міро⁴⁷, який зовсім не схожий на женця.

— Сеньйоре, сьогодні ви не дуже схильні до толерантності.

— До біса толерантність. Мене дратують ці червоні брехуни з їхньою тупою пропагандою. Ти ж бачив світлини — ополченці рятують культурну спадщину церков, спалених фашистами... Оце так нахабство!

— Кожен крутиться як може.

— Стули пельку.

— Слухаюсь.

— Саме так. Виконуй мої накази.

Керівник НІОС дістав із кишені порожню люльку і заходився сердито кусати мундштук.

— Стільки балачок і стільки лайна,— мовив він.

Востаннє окинувши павільйони осудливим поглядом, адмірал указав у бік виходу.

— Ходімо звідси. Мене вже нудить.

Вони перетнули патіо, обклеєний світлинами, плакатами та різними документами про досягнення Республіки. Попрямували до сходів, що вели на вулицю. Надворі адмірал одягнув капелюха, вперся руками в боки й, примруживши очі, заходився розглядати високу скульптуру, що нагадувала кактус. Поряд із нею, на одній із стін будівлі, висів плакат: «Понад півмільйона іспанців сидять в окопах і багнетами захищають свою гідність».

— Вони самі ганьблять себе, виставляючи таку дурню. Поглянь на реакцію глядачів або почитай статті в газетах. Усі вважають «Герніку» провалом. Якщо вони хочуть розчулити міжнародний робітничий клас, у них нічого не вийде.

— Не вийде,— погодився Фалько.— Пролетаріат грає іншу музику.

— Однозначно. І для танців обирає іншу.

Вони рушили слідом за натовпом, оминаючи продавців сувенірів та поштових листівок. Із гучномовця долинали пояснення шістьма мовами. Панувала святкова атмосфера, на головній алеї обабіч великого центрального фонтану юрмилися люди під указівниками найближчих павільйонів: Єгипет, Польща, Уругвай, Португалія.

— Мені передали чудовий звіт,— мовив адмірал.— Виявляється, Пікассо запропонував президенту Агірре подарувати картину баскському уряду після закриття Виставки. Ти луснеш від сміху, коли прочитаєш відповідь. Ні, дякуємо, не треба, пишуть вони. А знаєш, як описав цей «шедевр» Уселей — баскський художник, відповідальний за оформлення павільйону? «Порнографічне лайно розміром сім на три метри, насмішка над Гернікою, Країною Басків і цілим світом».

Він помовчав, задоволений власними словами. Дивлячись на Фалько так, ніби вважав його важливим свідком цих подій.

— Нічого не вдієш. Хай насолоджуються. Куштують його з картопелькою.— Він стукнув чубуком люльки об його плече.—

Хотіли Пікассо? Отримайте.

Насунувши панаму на очі, Фалько підняв голову, аби розглянути німецький і радянський павільйони, встановлені обабіч проходу: гігантська бетонна вежа, над якою завмер позолочений орел зі свастикою між пазурами, а з іншого боку — біле коло з двома великими червоними прапорами й майже тридцятиметрова скульптура, що зображувала двох робітників — чоловіка та жінку з серпом і молотом у руці,— які символізували славетне пролетарське майбутнє. Один тоталітарний режим навпроти іншого.

Адмірал із цікавістю простежив за його поглядом.

— Як тобі? — спитав він.

Фалько трохи подумав.

— Симетрія.

— І все?

— Зловісна симетрія, якщо ви питаєте.

Адмірал уважніше придивився до обох павільйонів.

— Твоя правда,— погодився він.— Доволі страшно, чи не так?

— Страшно.

— Важкі часи для дрібних форм.

— Точно.

— Побачимо, як виплутається Іспанія з майбутніх халеп.

— Або з нинішніх.

Вони побачили терасу з вільним столиком і вмостилися неподалік великого фонтану. За Єнським мостом, що чітко вирізнявся на тлі

яскраво-блакитного неба, над павільйонами, розташованими на протилежному березі, височіло металеве громаддя Ейфелевої вежі.

— Коли ти повертаєшся до Іспанії? — спитав адмірал.

— Завтра. Андайським поїздом. А ви?

— Наступного тижня побачимося в Саламанці. Я маю там справи. Чекаю на тебе в п'ятницю.

— Як накажете, сеньйоре.

— Поводься добре й тримайся подалі від дружин відсутніх військових. Не забувай, що майже всі чоловіки мають при собі пістолет.

Вони замовили вермут і відігнали торговця, який намагався продати їм альбом із картинами Виставки за двадцять п'ять франків. Trèscher, сказав адмірал французькою. Дуже дорого. Він обмахувався капелюхом, наче віялом.

— Ти добре провів операцію «Баярд». Точніше, непогано.

— Невже це комплімент, адмірале? Не схоже на вас. Ви мене розпестите.

— Не звикай до компліментів. Інколи ти помиляєшся, і тобі вдається зробити половину справи, от і все.— Він роззирнувся довкола і стишив голос.— Гадаєш, його тіло знайдуть?

— Сумніваюсь.

— Знайомий радянський стиль. Невизначений фінал, натяк на втечу і розкішне життя у вигнанні. Класика. Нещодавно росіяни вчинили так само з одним троцькістом у Барселоні, який нібито перейшов на наш бік. Його звали Андрес Нін, і зараз він мертвий за мою бабцю. Сумніви більш небезпечні, ніж упевненість. Вони вбивають.

Їм принесли вермут, і адмірал змочив вуса у напої. Потім підніс чарку ближче до світла й задоволено глянув на неї. Зробив ще один ковток.

- Ви дозволите поставити вам одне запитання, адмірале?
- Спробуй і побачимо, чи я тобі дозволю.
- Відколи ви дізналися, що Едді Майо — британська агентка?
- Від самого початку.
- Чому ж не повідомили мене?
- Не було бажання. Це тебе не стосувалося.
- Вона знала про нашу операцію?
- Ні, вона геть нічого не знала. І завжди вважала, що її звіти не завдають особливої шкоди Баярду. Що МІ-6 просто хоче тримати його під контролем.
- Невже Едді не здогадувалася, що ми замислили?
- Зрештою вона дещо зрозуміла, почасти завдяки тобі, але було надто пізно.
- Навіть для неї.
- Так.
- Я міг би...
- Нічого ти не міг. І годі вже. Не пхай свого носа в чужі справи.
- Ця справа була важливою для мене, сеньйоре.
- З якого дива? Чому тебе хвилюють проблеми англійців? Це нас не обходить.— Раптом він із підозрою зиркнув на нього.— Ти часом не спав із нею?
- Що ви таке кажете!

— Вона була гарною, якщо не помиляюсь.

— Ви не бачили її світлини?

— Здається, ні.

— Так.— Фалько відсърбнув ковток вермуту.— Вона була гарною.

Здорове око адмірала недовірливо буравило його.

— Від такого безсердечного пройдисвіта, як ти, можна очікувати будь-чого.

— Сеньйоре, повторюю: я не спав із нею. Відповідь негативна. Контакт був відсутній.

— Справді? Ти просто дивився на неї, а потім відійшов?

— Відійшов. І її вбили. У мене на очах.

— Це не твоя провина.

— Річ не в тім, чия це провина, сеньйоре. Коваленко наказав знищити її, аби поглузувати з нас. Такий собі жарт. І мене дратує, що йому все зійде з рук. Покарання не буде.

— Ти теж вбивав людей.

— Я понесу покарання, коли настане час.

— Зарано чіпати цього більшовицького хижака. Його час ще не настав. Хай там як, а ліквідація цієї жінки — чергова відзнака в його послужному списку. Все одно що хлопнути муху.

— Знаю.

— Раджу тобі охолонути й забути.

Вони озирнулися. Біля мосту виднілися ліхтарики човнів, що ковзали річкою. З динаміків полилася пісня Тіно Россі⁴⁸.

— Я не повинен нічого тобі розповідати,— сказав адмірал.— Але можу сказати, що цей козел пішов нам назустріч. Несподіваний виверт, і ти чудово впорався. Я поселив його у замиському будиночку, серед дубових гаїв і свинячих пасовиськ. За ним добре стежать. Він ділиться інформацією поступово, крапля за краплею, але вже розкрив багато цінного — імена, контакти, агенти в нашій зоні, масштабні операції, державні таємниці... Ми вичавимо з нього все, що нам потрібно.

— Ви не отримаєте більше, ніж він вам дозволить.

— Само собою. Він попередив, що деякі секрети не розкриє ні за що у світі. Гадаю, це якась домовленість із Кремлем, гарантія безпеки... Цікавий тип. Холодний, послідовний, жорстокий і розумний. На перший погляд здається скромним бідолахою, але потім ти сідаєш навпроти, дивишся йому у вічі і розумієш, що це першокласний мерзотник. Схожий на Парменіда.— Адмірал із сумнівом позирнув на нього.— Ти знаєш, хто такий Парменід?

— Не маю жодного уявлення.

— Байдуже. Він цілісний. Міцний, без тріщин. Я маю на увазі Коваленка. Навіть хвора дочка не змушує його нервувати. Тримає себе в руках.

Пролунав дзвоник, і повз них проїхала електричка, вщент забита пасажирами. Адмірал задумливо спостерігав за тим, як віддаляється поїзд і натовп заповнює вулицю.

— За кілька місяців він закінчить роботу, і тоді ми виконаємо обіцянку, як і домовлялися... Наш спільний друг — полковник Керальт — хоче затримати його й розстріляти без суду і слідства, із властивою йому конкретикою. Але Ніколас Франко на нашому боці, бо він людина прагматична. І каудильйо нас підтримує.

— Коваленко сказав, куди хоче поїхати?

— Схиляється до Південної Америки. Ми пропонуємо йому лише тимчасовий захист і безпеку. Він не витягне з нас жодної песети.

— Він сказав, що має заощадження.

— Так. Здається, в якомусь швейцарському банку. Коваленко ще той ловкач.

Адмірал допив вермут, поставив чарку на стіл і струсив краплі з вусів.

— Не заздрю я йому. Доведеться все життя озиратися,— мовив він.— І щоразу відчиняти двері, побоюючись, що це вбивця, найнятий Сталіним. Утім, кожен заробляє як може.

Він позирнув на Фалько, ніби очікуючи якоїсь реакції, але той мовчав. Тоді адмірал вийняв годинник із кишені жилета й глянув на циферблат.

— Мені час їхати у справах. Підкинути тебе кудись?

— Я краще прогуляюсь.

— Проведи мене до машини. Ти залишив портфель моєму водієві.

— Так, це правда.

— Вперед.— Обидва встали з-за столу.— Розплатися.

— Якихось п'ять франків, сеньйоре,— запротестував Фалько, рахуючи монети на долоні.— Геть нічого. Могли би пригостити мене.

— Я постійно «пригощаю» тебе щомісячною зарплатою у чотири тисячі песет і покриваю додаткові витрати. Крім того, у мене немає дрібних монет.

Вони попрямували до виходу на набережну Пассі, де були припарковані автомобілі. Адмірал двічі покосився на Фалько, але нічого не казав.

— Про твою подругу Неретву ми нічого не знаємо,— нарешті мовив він.— Анічогісінько. Її слід загубився в Москві.

Фалько незворушно роздивлявся перехожих.

— Я не питав вас про неї.

— Так, не питав. Ти суворий, стриманий хлопець. Але я твій шеф. Можу говорити про все, що мені заманеться. Второпав?

— Второпав.

Вони трохи помовчали. Фалько насунув капелюха на очі й занурив руки в кишені. Зробивши кілька кроків, він повільно кивнув головою, немовби ділячись потаємними думками.

— Я знаю, що вона мертва.

— Коваленко теж так вважає.

І знову запала мовчанка. Звуки гучномовця лунали дедалі тихіше. Довкола вирував натовп — люди поспішали до найближчої станції метро.

— Те, що сталося в Танжері...

— Забудьте, сеньйоре. Це давня історія.

Вони наблизилися до адміральського «мерседеса». Водій, одягнений у сіру форму, гетри й кашкет, вийшов їм назустріч і відчинив задні дверцята. Фалько попросив його витягти з багажника шкіряний портфель, який віддав йому раніше.

— Я маю для вас подарунок, сеньйоре.

— Подарунок?

— Так, сувенір із Парижу. Якщо точніше, із Виставки.

Він жестом попросив водія відійти. Дістав ключ, відчинив замок і сунув адміралу в руки якийсь предмет — великий шматок сірого полотна, недбало згорнений навпіл.

— Що це, у біса, таке?

— Фрагмент «Герніки». Коняча голова.

Керівник НІОС підстрибнув так високо, що мало не злетів. Він миттєво згорнув полотно, перелякано глипнув на водія і озирнувся назад.

— Годі жартів.

— Присягаюсь. Я вирізав його, перш ніж покласти бомбу під картину.

— Навіщо?

— Доказ саботажу. Якби щось зірвалося, я б довів вам, що впорався із завданням.

Адмірал ошелешено витріщався на нього. Потім наполовину розгорнув шматок картини, крадькома глянув на зображення і знову сховав його.

— І що мені з цим робити?

— Не знаю.— Фалько посміхався, наче сором'язливий школяр.— Поставити в рамку і повісити в кабінеті.

— У моєму кабінеті? Ти що, із глузду з'їхав?

— Вважайте це військовим трофеєм.

Скляне й здорове око адмірала зійшлися в одній траєкторії, коли він окинув Фалько надзвичайно пильним поглядом. Неможливо визначити, що крилося за ним — гнів чи приховані веселощі.

— Забери це сміття.— Він легенько стукнув його в груди «подарунком».— Викинь кудись. Тільки обережно. Не дай боже, хтось знайде і ми матимемо проблеми.

— Мені це не потрібно. Він намалював мій портрет.

— Пікассо? — Адмірал роззявив рота від подиву.— Намалював твій портрет?

— Ви щойно це почули.

— От дідько!

— Так.

Шеф не відривав від нього ошелешеного погляду. Зрештою він скинув капелюха й провів рукою по жорсткому сивому волоссю, наче йому раптом стало жарко.

— Хлопче, ти ж не належиш до практикуючих католиків, чи не так? Не ходиш причащатися і таке інше.

— Я не дуже схильний до таких практик.

— Авжеж.— Керівник НІОС кивнув головою з іронічним розумінням.

— Тобі б довелося сповідатися... Якби священник послухав тебе п'ять хвилин, він зняв би сутану і побіг писати книжку, щоб розбагатіти завдяки твоїм зізнанням.

Він зупинився і знову натягнув капелюха. Жодних сумнівів не лишилося: здорове око насмішкувато блищало. З явним задоволенням.

— Також можливий інший варіант. Після відпущення гріхів ти пристрелив би священника.

Адмірал різко розвернувся і поліз на заднє сидіння. Наступної миті машина рушила з місця. Коли вона зникла з поля зору, Фалько розвернувся, повільно попрямував до берега Сени й доволі довго дивився на яхти, чий маленькі вітрила тріпотіли від вітру.

Трохи згодом чоловік запалив сигарету і притулився спиною об поруччя. Він мав імпозантний вигляд — високий, ставний, капелюх насунутий на праву брову, добре скроєний світлий костюм, ідеально накрохмалена сорочка, червона шовкова краватка, засмагле обличчя, сірі очі, що дивилися на світ із спокійною цікавістю. Двоє молодих жінок — вродливих і вишукано одягнених — пропливали повз нього на вітрильнику. Вони помахали йому рукою, а він відповів на вітання, приклавши два пальці до крисів панамі. Спалахнула чарівна білосніжна усмішка.

Потім Фалько відкинув недопалок, розтоптав його підошвою черевика, неквапливо рушив вулицею і загубився у натовпі. У руці він тримав портфель, а під пахвою — фрагмент «Герніки».

Буенос-Айрес, травень 2018

Примітки

¹ Ельза Луїза Марія Скіапареллі (1890–1973) — ушлавлена італійська модельерка, суперниця Коко Шанель. [Повернутися](#)

² Карлісти — монархічна політична партія в Іспанії. Під час Громадянської війни 1936–1939 рр. підтримали генерала Франко й увійшли до складу Фаланги як «традиціоналісти». Їхні загони «рекете» боролися проти республіканців. [Повернутися](#)

³ Французька митниця (*фр.*). [Повернутися](#)

⁴ Даніель Дарйо (1917–2017) — відома французька акторка й співачка. [Повернутися](#)

⁵ Вірхен дель Кору — покровителька Сан-Себастьяна. [Повернутися](#)

⁶ Конча (Кончіта) Пікер (1908–1990) — культова іспанська співачка й кіноакторка. Пісня «Зелені очі» принесла їй шалену популярність. Фільми за її участі теж мали неабиякий успіх. [Повернутися](#)

⁷ «Я — баскський солдат» (*баск.*). [Повернутися](#)

⁸ «Залізний пояс» — лінія оборони Більбао, побудована в 1936–1937 роках. Укріплення були недостатньо підготовлені для захисту, і франкісти з легкістю прорвали їх 13 червня 1937 року. [Повернутися](#)

⁹ Гвадарі — солдат баскської армії. Ерцаїни — поліціанти, які працювали на уряд. [Повернутися](#)

¹⁰ Гвідо да Верона (1881–1939) — італійський письменник школи д'Аннунціо. [Повернутися](#)

¹¹ Клодет Колбер (1903–1996) — знаменита американська акторка, володарка премій «Оскар» та «Золотий глобус». [Повернутися](#)

¹² РПМЄ — Робітничча партія марксистської єдності (*POUM — Partido Obrero de Unificación Marxista*). [Повернутися](#)

¹³ ОБРА (*OVRA — Organizzazione vigilanza repressione antifascista* / Орган нагляду за антидержавними проявами) — таємна політична поліція у фашистській Італії, створена 1927 року. [Повернутися](#)

¹⁴ Женералітат — уряд Каталонії. [Повернутися](#)

¹⁵ Панчо Вілья — національний герой Мексики, один із найвідоміших ватажків селян-повстанців під час Мексиканської революції 1910–1917 років. [Повернутися](#)

¹⁶ Посилання на франкістський гімн «Обличчям до сонця». [Повернутися](#)

¹⁷ «Життя бенгальського улана» — американський пригодницький фільм 1935 року, що викликав певний резонанс. [Повернутися](#)

¹⁸ Мануель Чавес Ногалес (1897–1944) — іспанський письменник і журналіст. Підтримував Республіку. Після приходу до влади франкістів оселився в Парижі. Автор мемуарів про Громадянську війну, де відверто розповідав не лише про звірства націоналістів, а й про жорстокість республіканців. [Повернутися](#)

¹⁹ Хуан Негрін Лопес — іспанський лікар-фізіолог, політичний діяч і прем'єр-міністр Республіки в 1937–1939 роках. [Повернутися](#)

²⁰ Друге бюро Генштабу сухопутних військ Франції — орган військової розвідки в 1871–1940 роках. [Повернутися](#)

²¹ Хоакін Бельда (1883–1935) — популярний іспанський письменник, гуморист, журналіст. [Повернутися](#)

²² Альпаргати — традиційне іспанське взуття, легкі сандалії. [Повернутися](#)

- ²³ Джон Дос Пассос (1896–1970) — відомий американський письменник португальського походження. [Повернутися](#)
- ²⁴ Йдеться про битву під Капоретто восени 1917 року, коли австро-німецькі війська здійснили широкомасштабний наступ на позиції Королівської італійської армії. [Повернутися](#)
- ²⁵ «Пепе ле Моко» — французька кримінальна драма 1937 року. [Повернутися](#)
- ²⁶ Так точно (нім.). [Повернутися](#)
- ²⁷ Циліндр (англ.). [Повернутися](#)
- ²⁸ Я люблю цього чоловіка, наче школяр — свій пиріг (англ.). [Повернутися](#)
- ²⁹ Хороші чоловіки рідко зустрічаються (англ.). [Повернутися](#)
- ³⁰ Моє серце сповнене печалі, я лишилася геть сама. Мій чоловік погано ставиться до мене (англ.). [Повернутися](#)
- ³¹ Якщо ваш чоловік симпатичний, прислухайтеся до моєї поради (англ.). [Повернутися](#)
- ³² Орухо — міцний алкогольний напій, популярний у північно--західних регіонах Іспанії. [Повернутися](#)
- ³³ Таємна державна поліція (нім.). [Повернутися](#)
- ³⁴ Фельдграу (сіро-польовий) — основний колір військової форми німецької армії від 1907 до 1945 року. Має неабияке символічне значення, оскільки в певні періоди асоціювався з могутністю Німеччини (прим. пер.). [Повернутися](#)
- ³⁵ Шляхетність зобов'язує (фр.). [Повернутися](#)

³⁶ «Пліт Медузи» — знаменита картина французького художника Теодора Жеріко (1791–1826), що надихала багатьох композиторів, режисерів та письменників. Як і «Герніка», «Пліт Медузи» вирізняється великим форматом. [Повернутися](#)

³⁷ Гарольд Ллойд (1893–1971) — ушавлений американський кіно-режисер та актор епохи німого кіно, один із засновників Академії кінематографічних мистецтв і наук. [Повернутися](#)

³⁸ Від слова «боші» — зневажливої назви німців, особливо поширеної у Франції. [Повернутися](#)

³⁹ «Звільнити шлях брунатним батальйонам! Звільнити шлях — ідуть штурмовики!» (Нім.). Фрагмент пісні Горста Весселя, що стала гімном нацистської партії. [Повернутися](#)

⁴⁰ Горст Людвіг Вессель (1907–1930) — відомий нацистський активіст, поет, штурмфюрер СА. Коли Вессель був убитий комуністом, нацисти перетворили його на мученика й намагалися увіковічити. Після падіння Третього рейху меморіал на його могилі було зруйновано, а пісня його авторства офіційно заборонена як один із нацистських символів. [Повернутися](#)

⁴¹ Люсьєн Буає (1901–1983) — французька співачка. «*Parlez-moi d'amour*» — її дебютний і найвідоміший хіт. [Повернутися](#)

⁴² Сантьяго Каррільйо Соларес (1915–2012) — видатний політичний діяч, генеральний секретар іспанської комуністичної партії. Після смерті диктатора Франко в 1975-му неабияк посприяв відновленню демократії в Іспанії. [Повернутися](#)

⁴³ З вишуканою професійністю (фр.). [Повернутися](#)

⁴⁴ Шарль Буає (1899–1978) — знаменитий американський актор французького походження, який знявся в багатьох знакових фільмах і чотири рази номінувався на «Оскар». [Повернутися](#)

⁴⁵ Джордж Рафт (1901–1980) — американський актор і танцівник, який спеціалізувався на ролях гангстерів у кримінальних драмах 1930–1940-х років. [Повернутися](#)

⁴⁶ Александр Колдер (1898–1976) — американський скульптор--експериментатор, який здобув світову славу завдяки «мобілям» — абстрактним динамічним фігурам, що приводилися в рух електрикою або вітром. Скульптура «Ртутний фонтан» була створена ним спеціально для Міжнародної виставки в Парижі. Згодом фонтан перевезли до Барселони, де він зберігається і донині. [Повернутися](#)

⁴⁷ Жуан Міро-і-Ферра (1893–1983) — каталонський художник-абстракціоніст, скульптор і графік, важлива постать для сюрреалістів. Фундація Жуана Міро, заснована в 1975 році, залишається одним із найбільш відвідуваних музеїв Барселони. [Повернутися](#)

⁴⁸ Тіно Россі (1907–1983) — надзвичайно популярний французький співак та актор корсиканського походження. [Повернутися](#)